Digitized by Google

Y2 = 8390

135 — 12
n° 14 . 665
99 — 7

MARCI
HIERONYMI
VIDAE CREMONENSIS, ALBAE EPISCOPI, OPERA,

★

Quorum catalogum ſequens pagella continet.

LVGDVNI,
APVD ANTONIVM GRYPHIVM.
1566.

19637
H-58m -1
879.84
UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

EORVM QVAE IN HOC opere habentur Catalogus.

M. HIERONYMI VIDAE

Poëmata omnia, tam quæ ad Chriſti veritatem pertinent; quàm ea quæ haud planè diſiunxit à fabula, vtraque ſeorſum ab alteris.

Primo loco continentur,

Hymni de rebus diuinis,

Chriſtiados libri VI.

Secundo autem,

De Arte poëtica libri III.

De Bombyce libri II.

Scacchia, liber I.

Bucolicῶν, Eclogæ III.

Carmina diuerſi generis.

FLL 19.637

MAR. HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS ALBAE EPISCOPI HYMNI DE rebus diuinis nunc primùm editi.

87
Hi 58 m
— 1

DEO OPT. MAX.

ACCIPE *ſumme Pater ſummi fabricator Olympi*
Quæ tibi, quæ Nato, quæ amborum carmina amori
Sacra ferens cecini, cæliq; Quiritibus olim,
Dũ vacat, atq; humiles iuuat altè linquere terras,
Et fortunatas Superûm percurrere ſedes.
Ipſe ego, tentatum multis opus antè, camœnas
Vertice ab Aonio duxi Iordanis ad vndas,
Pérq; Palæſtinos ſaltus, ſuper ardua ſiſto
Montis Idumæi, ſæpe vnde fauentibus auris
Tollere ſe, & liquidas mecum iuuat ire per oras,
Et cælum peragrare, adytiſq; inſiſtere diuûm,
Atque tuos etiam non exhorreſcere vultus.
Nulla erat antè via: prærupta atque aſpera ſaxa,
Et denſi latè obducebant omnia vepres.
Ipſe manu validam quatiens vtraq; bipennem

Latum limitem ago fruticum cedentibus vmbris.
Iamq́; aditus datur, atque via licet ire patenti.
Sat ludo ſcenæq; datum. Ludicra priorum,
Fictáq; ſat vacuas tenuerunt carmina mentes.
Nam quis non teneros molli pede luſit amores,
Et nemora, & fontes, atq; inter pocula luſus?
Aut quis non diuosq́; viroſq́; in prælia miſcet,
Dum validos iuuat arma tubaſq́; æquare canendo?
Vana ſuperſtio mentitos numina diuos
Iam ſileat: pudeat ſcelerum, quæ plurima cælo
Affingunt. pudeat ſedes ſcelerare beatas
Verſibus, & ſuperos probris inuoluere noſtris.
Iam pia relligio cælo caput extulit aurea
Luce fugans tenebras, haud falſi numinis index.
Carmina nunc mutanda, nouo nunc ore canendum.
Iamq́; alias ſiluas, alios accedere fontes
Edico: iam nunc polluto calle relicto
Hàc iter eſto, huc Muſarum reuocantor alumni.
Hac caſti vates in relligione manento.
Iam teritur via facta recens, veniuntq́; vocati
Certatim vates: noua curſu ſemita feruet.
Quàm iuuat interdum veſtigia noſtra legentes
Cernere nos iuxta iuuenes per amœna vireta
Eductos ſtudio noſtro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa ſibi quiſq; corona!
Spero etiam fore cùm quæ nos excudimus ipſi
Infabricata, acieq́; retuſa, vtcunq́; dolata,
Dum me deficiunt aliјs rupta otia curis,
Dum populos mihi commiſſos paſcoq́;, regoq́;

Olim aliquis diuis & Muſis carior ipſis
In melius feret, atq; impenſius arte polibit.
Et quæ ut noſtra primo patefacta labore eſt,
Mollius ille uiam ſolidabit marmore ſecto,
Auro addens etiam decus, & Gangetide gemma,
Vt teneant oculos diſcrimina mille colorum.
Mi ſat erit ſpecimen clari monſtraſſe laboris,
Vt ſuperet mox ille, ut pulchra præmia laudis
Prima ferat, primos felix potiatur honores,
Inde alij atq; alij ſemper melioribus auris.
Hæc quæcunq;, tamen tibi qualiacunq;, ſacramus
Summe pater. cui nam hæc potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat?
Præmia nulla hominũ moror, haud me purpura regum
Vlla mouet: nullos nos ſupra inhiamus honores.
Si terrena forent quicquam aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuſcorum Medycum perſoluit honorum,
Et ſat opum, rebus cùm maximus alter, & alter
Præeſſet, præſtantesq; uiros ad digna uocando
Munera ad egregias pretijs accinderet artes.
Nil ultrà in terris quæro par regibus ipſis,
Contemptu rerum, contemptu diues honorum.
Tu mihi ſolus ades: mihi tu perſoluere ſolus
Præmia magna, meisq; potes ſubſcribere uotis,
Nulla licet meritis abs te ſint debita noſtris
Præmia: tu niſi quæ nobis uictoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipſis,
Dum ſontes, & adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humana non ſpernas munera uocis,

Nil noſtri tamen oris eges, laudumq́ tuarum
Omnia plena, ſonant cælo, terraq́, mariq́.
Siqua mei tamen eſt ratio tibi habenda laboris,
Quæ tua magna quidẽ in gen⁹ indulgẽtia noſtrũ eſt,
Da Pater, extremæ cùm vitæ aduenerit hora,
Te præſente mori, nil me terrentibus vmbris,
Inq́ tuos animam amplexus effundere ouantem.
Hoc tantùm mihi, plura alijs optantibus adde.

HOcce quid eſt? vbi ſũ? quæ mẽtẽ inſueta libido
Sollicitat? ſolito longè mihi pectora maior
Arripuit calor, & labefactis oſſibus hæſit,
Inſolitoq́ meas nouus eſt vapor igne medullas.
Quò rapior? quò vota trahunt? quæ tanta cupido
Seuocat abductam mortali à corpore mentem,
Ignotasq́ vias latè iubet ire patentis
AEtheris, & liquido mihi ſedem figere cælo?
Terra vale, curæq́ humiles, hominesq́ valete.
Nulli audita cano. veterum omnibus obuia vatum
Carmina iandudum, & mortalia cuncta peroſus
Tollor humo, totusq́ leuem propè vertor in auram:
Aëreasq́ plagas ſuperare, & linquere nubes
Sub pedibus, rapidoq́ viam coniungere Soli
Dulce mihi, ſummoq́ in vertice ſiſtere mundi.
Non iter occurrens noſtrum tot motibus aër
Detineat ſtudio ſpectandi, & quæque legendi.
Nil morer aut ventos, aut ſæui fulminis alas,
Nubesq́, pluuiasq́, niuesq́, albasq́ pruinas,
Eque coloratis cæleſtem nubibus arcum

Fæde

Fœderis antiqui monimentum inſigne per annum.
Omnia iam Vulgata. meas neque clara merentur
Aſtra Vias, non ſideribus Voluentibus orbes
Inſtabiles. gelida quis neſcit cornua Lunæ,
Aut quibus indicta eſt radiantis regia Solis?
Ipſe licet Sol alta petat, totiesq; profundi
Impoſitus cæli dorſo liquidum æthera tranet,
Ille meis longè inferior tamen euolet alis,
Altius ipſe Viam ingredior. quodcunque creatum
Infra me iacet: alituum gens incola cæli
Ipſa etiam ſubſunt acies poſt terga relictæ.
Supra axes mundi, ſupra mirantur euntem
Sidera, Veſtigantem ecquid ſit originis expers,
Quodq;, Vt morte caret, pariter quoq; neſciat ortus
Quod ſemper fuerit, quod nunquam cœperit eſſe,
Auctoremq; ſui ſe tantùm nouerit ipſum,
Cætera cùm penitus fuerint ipſo omnia ab Vno.
Hoc molimur opus. Voti hæc ſumma ardua noſtri.
Ignotum, piceaq; procul caligine ſeptum
Nubibus in medijs acie deprendere tendo.
Quicquid id eſt, magnum certè & mirabile noſco
Numen habere, licet lateat, fugiatq; Videri:
Quídve ſit ignorem, cuncti tamen eſſe Videmus,
Clarius atque ſuo longè ſe lumine prodit.
Ac Veluti, obiectu nebulæ cùm delitet olim
Tum nemo potis eſt obductum cernere Solem:
Non tamen ignorem qua cæli parte prematur
Obſeſſum iubar, immenſo quod lumina mundo
Sic etiam poſitum, lucemq; diemq; miniſtrat,

AEthereiq́; vtcunq;, ignis tralucet imago:
Haud ſecus id noſtros ſub ſenſus ire recuſat,
Nec ſe oculis planè mortalibus explicat vnquam.
Eſſe tamen ſcimus, mentiſq́; indagine porrò
Deprenſum largo ſentimus pectoris hauſtu
Vndiq; diffuſum, nobiſq́; in viſcera lapſum,
Corda mouens intus, non miſſæ murmure vocis,
Sed tacito impulſu, atq; potenti numinis aura,
Qua nos vſq; mouet. Quo verò id nomine dicam?
Aut nullum, aut prorſus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus diſcriminis ergô,
Cùm nullis penitus regnet conſortibus vnum?
Non animal, nõ res, non pars, non fœmina, non mas,
Quicquid es: ô ſeu vis, ſeu mens, ſeu ſpiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cælum numine comples,
Cuncta mouẽs, mota amplectẽs, amplexa gubernãs:
Primò te eſſe quidem cuncti ſentimus, & vnum,
Inde bonum ſimul experti verumq́; vocamus.
Nec tamen es tantùm verusq́;, vnusq́;, bonusq́;,
Cætera ceu poſſunt dici quoq; pleraq;, ſed tu
Ipſum eſſe, ipſum vnum, verumq́;, bonumq́; vocaris:
Quæ tamen inter ſe haud diſtant diuerſa, ſed vſq;
Sunt cõnexa adeò vt penitus ſint quattuor vnum.
Nec confuſa vno tamen inuoluuntur aceruo,
Singula ſed propria ratione & nomine diſtant,
Inq; vicem ſecreta ſuo ſe munere produnt.
Mira quidem hæc: tibi ſed nil eſt mirabile porrò.
Quod fieri nequit, ipſe potes, potes omnia quando.
Nec tibi vis vlla obſtat. agis ſimul omnia. nec te

Eſt

Eſt opus antè animo quod agis verſare ſagaci.
Quod vis, id potes, idq́; ſimul molimine nullo
Perficis vſq;. tuum ſanè eſt opus ipſa voluntas.
Quod loqueris facis idem: opus & vox editur vnà.
Vt dixti, vt ſubitò ad verbum emerſere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit ſplendeſcere mundus.
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.
Principium ſine principio, ſine fonte ſcatens fons.
Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipſe.
Incipis abs te, ſi incipis, in te deſinis ipſum.
Incipis idcirco nunquam, non deſinis vnquam.
Ceu, ſe qui ſequitur longis anfractibus vſq;
Per ſua decurrens veſtigia, labitur annus.
Nec ſe ſponte ſua diſcedens deſeret vnquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora cœpit,
Finiet idem, inſtantis origo & terminus aui,
Cùm volet, haud idem ſibi finis, & exitus ipſi.
Non tibi heri, non cras, non quod fuit, aut erit olim,
Obijcitur, ſed nunc hodieq́; haud labitur vnquam.
Quod factum, infectum facis, indictumq́; videri
Quod dictũ eſt, penitusq́; hominũ de mente reuellis.
Quod nunc eſt, tibi ſemper erit. nec præterit ætas,
Nec te tempus habet. quæ nobis cunq; futura,
Sunt tibi facta, oculisq́; tuis ſubiecta priuſquam
Terra patens foret, aut cæli pulcherrimus ordo.
Tunc neq; tempus erat, neq; poſt, neq; dicier antè.
Omnia ſolus eras, in te omnia, tunc quoq; te nos
Aut cælo dignos, aut certè ſontibus vmbris
Transcripſiſſe ferunt, & iam ſua præmia cuiq;

Pro meritis ſoluiſſe, vel vt tua certa voluntas.
Quamuis hinc longo fuimus poſt tempore creti.
Proinde preces cũ ſtat nobis tibi fundere, laudéſve,
Antè audis quàm ſint concepta in pectore noſtro,
Et benefacta hominum, & commiſſa piacula noſti,
Antè homines dias veniant quàm lucis in oras.
Omnia ſcis, & cuncta vides. tibi lumina mille,
Mille acies. at parua loquor. tu lumina totus,
Totus & ipſe acies, nec quicquam te latet horum
Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ ſerò deinde futura.
Nec tibi opus luce ad viſum neq; lumine. tu lux
Ipſe tibi, tu cuncta illuſtrans lumina lumen.
Et latebras quærant mortales turpibus orſis,
Nec metuant oculos incurrere cuncta videntis?
Non vſquam locus vllus vbi non ipſe quieſcas,
Omnibus inq; locis ades omni tempore præſens
Diditus in parteis omnes. tamen omnis vbiq;
Integer vſq; manes. nec te regio vlla prehenſum,
Concluſumve vſquam cohibent loca: liber vbiq;
Funderis, atq; extrà nullus te terminus arcet.
Et ſi quid mũdus quod nõ circũ ambiat vſquã eſt,
Id nihil eſt niſi tu, tuaq; haud finita poteſtas.
Non oneri tamen es rebus quibus inſitus hæres.
Ipſe ſed es tibimet ſedes gratiſſima vbiq;:
In te vno requies tua: tu te nixus in ipſo es,
Cuncta tua replens vires totus in omnibus vſq;
Tactum omnem ſupra, ſine vi, motúve, ſitúve.
Quod ſi adeo non ſit, ſubito paſſim omnia caſu
Cernere erit ruere, in nihilumq; redacta referri.

Omnia ſuſtentas: procuras omnia, aliſq́;,
Dum preſens ades. ipſa tua eſt præſentia vita,
Omnibus ipſa ſalus. agis omnia in omnibus, vno
Excepto tamē: ipſe mali neq; enim auctor in vllo es,
Nec potis es ſanctam noxæ vlli flectere mentem:
Quod cadit in noſtros ſimulac te amiſimus, auſus.
Cætera ſemper agis. non te tamen omnia agentem
Exercet labor: at requies tibi ſumma: tibi alta
Otia, tranquillaq́; ſolutus mente quieſcis.
Omnia fers, oneri tamen haud obnoxius vlli es.
Ceu quoq; ſi fortè admiſsis iraſcere noſtris,
Pace tamen tecum fueris, placidaq́; ſerenus
Mente ſedes. varium ſanè & mutabile quicquam
In te non cadit, aut noſtra inconſtantia mentis.
Vtq; nouus nunquam, nunquam veter incipis eſſe:
Semper idem es, plenusq́; tui. procul extera quæq;
Atq; aliena tibi abſiſtunt. quicquid potis eſſe,
Aut non eſſe, tibi non congruit. omnia firma
In te ſunt, nullos hominum metuentia caſus.
Quicquid habes, vnus ditiſsimus, illud es ipſum,
Et nihil eſt in te penitus te præter eundem,
Tuq́; tui pars ipſe, tui pariter quoq; totus es:
Acceſſus tibi ſunt nulli, nulliq́; receſſus.
Quicquid habes, tibi fixū adeò atq; tenaciter hæret,
Vt nequeat traduci aliò, neq; vertier vnquam.
Dum luces, lux ipſa quidē es: dum viuis, id ipſum es
Viuere: dum ſapis, ipſa adeò ſapientia tecum eſt,
Vt nuſquam queat abſeſe diuellier ipſa.
Quandoquidem nihil es concreti, aptiúe ſecari

In

In parteis, ſed mens puriſsima corporis exors:
Ipſe tuis pollens opibus, nihil indigus extrá.
Idcirco vſq; tibi conſtas, & ſedibus ijſdem es:
Nec te operum piget auctorem, non pœnitet vnquam.
Et ſiquando opus incœptum non perficis; & te
Subducis, non conſilium immutabile vertis,
In melius ſed flectis opus. neq; enim illa voluntas
Tum primùm ſubit. à prima ſed origine rerum
Sic fixum ſtabat menti, immotumq; ſedebat.
Nam veluti varios in ſerta recentia flores
Iungere nos iuuat, & longo contexere tractu,
Atq; ita conſertos diuûm ſuſpendere templis:
Æternas ſic te in ſeriem connectere cauſas
Æternam perhibent, vt firma lege ſequatur
Vſq; alia ex alia, ſtabilis neq; deſinat ordo.
Has præter nihil in terris, cælóve, mari ve
Euenit: eueniunt praeuntibus omnia cauſis:
Vt non è noſtro cadat vllus vertice crinis
Te ſine, non vlla in ſiluis ex arbore frondes.
Vnus cuncta moues cauſarum maxima cauſa:
Et nihil eſt Fortuna, nihil quoque denique Caſus,
Incertum quodcunque cadat, niſi nomina vana,
Quæ ſumus infirmis commenti ſenſibus ipſi.
Quippe obſcura licet ſint pleraque & abdita nobis,
Fit tamen haud quicquam quod nō provideris antè
Quàm vaſti æthereos mundi procuderis orbes,
Sæclorumq; nouus procedere cœperit ordo.
Atque ideo nobis interdum ſiqua videntur
Facta quidem temerè, & penitus ratione vacare:
Non

Non tamen euerſa te protinus accuſamus
Iuſtitiæ, at potius nebulis adſcribimus atris,
Et tenebris, quibus indociles inuoluimur ipſi.
Quis mentē abſtruſam, quis numinis alta profundi
Conſilia exploret? latet inſcrutabilis ordo,
Et ſeries longa tegitur conſerta catena.
Antè oculis alti mortalibus abdita ponti,
Antra legam penetremq́; imi ſola operta profundi,
Obſeruata vaga tua quàm veſtigia mente,
Occultasq́; vias penitus deprendere poſſim:
Vſque lates, gaudesq́; nigris obnubilus vmbris,
Nec toto appares vſquam mortalibus ore.
Quas ego non latebras, quas nō mundi impiger oras
Nequicquam ſcrutatus, inaceſſosq́; receſſus
Sæpe adij, dum te per plana, per ardua quæro,
Actus amore tui, flagransq́; cupidine vultus,
Nubila quo cæli, tempeſtatesq́; ſerenas?
Nam quoniam in terra viſum te ſæpe recenti
Audieram, priſcisq́; parentibus ore locutum,
Primùm terram adij, multum ſcitatus ab illa,
Ecquid fortè ſuis latitantem viderit antris
Teq́;, tuosq́; aditus, & inobſeruabile porrò
Norit iter. nihil illa meo ſermone mouetur,
Sed circunfuſo ſe oſtendit in aëre tantùm
Pendentem, atque ſuis libratam nixibus offert.
Tum pictos varijs prætendit floribus agros,
Tot ſiluas, tot de nullo quoque ſemine plantas,
Pomaq́;, & haud vno nitidas è germine fruges:
Tempore quæque ſuo vitè prouenientia certa,

Tum

Tum varias latè diuerſo in corpore vitas,
Alituum pecudumq́ genus, genus omne ferarum,
Quæq́ ſuam certo ſeruantia fœdere formam,
Natura & ſtabili ſe propagantia lege.
Hoc opus omne tuũ, hæc manuũ monimenta tuarũ.
Tu ſator atq́ opifex rerum, atq́ ipſius origo
Naturæ, ſi quicquam illa eſt, niſi nomen inane.
Te tamen haud vllis terrarum partibus vſquam
Aſpicio, tua nec coràm fas ora tueri,
Nec niſi ſeſe oculis præbent mortalia noſtris.
Inde abeo. & quoniam cùm nondum luminis ortu
Clara foret tellus, ſed adhuc in nocte lateret
Fumida, ſuffundens cæcæ caliginis vmbras,
Iam tuus æquoreis innabat ſpiritus vndis
Luce recens orti perfundens cærula ponti.
Protinus immenſi conuertor ad æquora ponti
Veſtigans, liquidis ecquis Deus erret in vndis:
Apparet vaſtus tumidarum gurges aquarum:
Nil niſi pontus adeſt, variæq́ ſub æquore formæ,
Monſtraq́, deformes phocæ, atq́ immania cete,
Totq́ alij vitreo nitidi ſub gurgite piſces,
Qui ſeſe vſq́ etiam generatim in ſæcla propagant,
Quadrupedum vt genus omne, vt vita pẽnipotentũ:
Nec minus vndiſoni maris admirabile viſum eſt
Ingenium, acceſſus tot certa lege receſſusq́,
Et modò creſcentis ſalſas ſuperare lacunas
Littora, detecto modò ſe ſubducere fundo.
Bisq́ die id, dum Sol ſemel vndiq́ circuit orbem.
Iſta quidem auctorem longe ſuper omnia magnum,

Artificem præ ſeq́; ferunt, vltroq́; fatentur.
At nihil hic ſimplex noſtris non ſenſibus hauſtum,
Subiectúmve oculis video, nil funeris expers,
Necdum oculos lux illa explet lux maxima noſtros,
Lucis inacceßis habitans pulcherrima in oris.
Poſt hinc digrediens volucres quoq; tollor in auras,
Aëreasq́; plagas, ſi fors tu ſpiritus auris
Miſceris, gaudesq́; leues percurrere tractus.
Occurrunt mihi ventorum ſpirantia flabra,
Nimbiq́;, & pluuiæ, atq; niues, canæq́; pruinæ,
Et ros, concretiq́; inſtar ſalis horrida grando,
Fulguraq́;, eliſisq́; coruſci è nubibus ignes.
Quæq́; mouent humiles audita tonitrua mentes.
Magna quidem hæc vi, 'u, artificem teſtãtia magnũ.
Nam quis non Deus, humana ſed ſtirpe creatus,
Altuúmve etiam ſuperûm de gente volucri
Tam varium excudat tanta arte coloribus arcum
Mortalíve manu, opus haud imitabile, fulmen?
Parua ſed iſta tua mihi ſunt veſtigia lucis.
Necdum ſe mihi vis aurai ſimplicis illa,
Spiritus ille offert replens nullo omnia tactu.
Nondum te teneo. qua te regione requiram?
Quò ſequar? vt perhibent, tibi ſedes arduus æther.
Æthera conſcendam? quis quæſo accommodet alas
Præpetis enanti mihi nunc ſuper aſtra columbæ?
Aſtra ſequar pennis, puraq́; in luce quieſcam.
Iamq́; adeò immenſi ſuprema volumina mundi
Contueor propius rapida vertigine volui,
Cætera in obliquum aduerſo nitentia motu

Syde

Sidera perſtabiles orbis qui Voluitur, axes
Vnde dies nocti ſemper ſuccedit, & Vſque
Menſibus exactis in ſeſe Voluitur annus,
Verque ſuo rediens ſemper ſe tempore profert
Poſt Hiemẽ, ſequiturque Aeſtatẽ Autũnus inhærens.
Vix oculis propiora fero mortalibus aſtra.
Admiror lucem, admiror rutilantia longè
Lumina, & inuenti mihi ſpes accenditur ignis,
Quem cupio, quẽ dudum inhiãs toto æthere quæro.
Vt Verò, ætherea lucis fontemque domumque,
Longius aſpexi medium inter ſidera Solem
Auricomum, & totum radijs Vibrantibus aureum,
Lætitia exilui, neque tantum lucis in Vllo,
Qui non longè eſſet ſupra omnia, credere quibam.
Lux tamen illa expers Vitæ, & ſine ſenſibus ignes.
Lux alia de luce, alijs deque ignibus ignis,
Artificemque ſuum ceu cætera ſidera nouit.
Necdum oculis ſeſe præbet nitor aureus ille,
Qui cùm cuncta mouet, non eſt obnoxius Vlli
Exterius qui ſe moueat. ſe conciet ipſum
Sponte ſua exoriens nunquã, Vt neque deſinet Vnquã.
Reſtabant Vnæ aligeræ toto æthere mentes,
AEthereæ cæleſtum animæ, Vitæque Volucres,
Primorem ſtipant quæ mentem examine denſo,
Vſque miniſterio intentæ, iuſſaque rotatu
Sidera perpetuo torquent Voluentia mundi.
Acceſſi, mediumque dedi me lætus in agmen.
Hic choreæ, hic cantus hilares, thiaſique, chorique,
Gaudiaque, & læti luſus, hic omnia læta.

Illum

Illum adeò, mihi qui viſus præſtantior omni
Illorum è numero ſanctum ceu numen adoro.
Inclamant omnes. in primis verba precantis
Ipſe arcet refugitq́ꝫ, humilis cui tura parabam:
Séque Deum negat, atque Dei vix cernimus ipſi
Inſtar ait, ſimul ad laudes. & carmina lætus
Interrupta redit, cantúſque inſtaurat, & illud
Sanctius, ac claris longè ſublimius aſtris
Cum ſocijs lumen canit indefeſſus, & vſque
Læta cohors regem læto clamore ſalutans,
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime, terq́ꝫ
Optime, quo melius nihil ac nihil omnia præ te.
Tu pater es, tu te fœcunda mente volutans,
Ipſummet te totum obiens, in téque reflexus
Concipis ipſe tui exemplum, tuæ imaginis inſtar
Haud vlli viſum. ſed inobſeruabile prorſum:
Ceu cùm ſecum aliquid mortales farier orſi
Concipiunt tacito antè latens in pectore verbum,
Quàm vox aëreas audita edatur in auras.
Sed quod tu tecum mente ingens concipis alta,
Verborũ haud ſimile eſt hominũ, dũ corde premũtur.
Sed ſine principio dictu mirabile Verbum,
Quod ſemper fuit, eſt, & erit ſine fine, ſine vllo
Interitu æternum, nullóque obnoxius æuo
Fœtus, ab æterno genitus, ſine matre parente
Filius, æterno proles æquæua parenti.
Semper es, & nunquam tecum vnicus ipſe fuiſti,
Quin fuerit tecum pariter quoque & vnica proles.
A vobis nunquam alter abeſt. regnatis vtérque

Omnipotens, & ⱽterque ingens, immenſus ⱽterque,
Et pariter Decus, æqualiſq; potentia ⱽtrique.
Quin & concordes, ⱽóſque inter mutua amantes,
Communi (nullis opus extricabile ⱽerbis)
Afflatu æternum ſemper ſpiratis amorem.
Quódque ab ⱽtroque fluit, conſorti Spiritus aura
Numen habet pariterque Deus quoq; regnat ⱽbique
Omnipotens, ceu tu, omnipotens, ceu Filius ipſe.
Treis tamen eſſe deos ſiquis putat, auius errat:
Vnum numen idem tribus eſt, tribus ⱽna ⱽoluntas,
Vna eadémque tribus natura, atque ⱽna poteſtas,
Maieſtáſq; eadem, atq; Deum ter dicimus ⱽnum.
Quandoquidem quod tu, ſit quanuis alter, & alter,
Haud tamē eſt qui tu, eſt alius numeratur ⱽteruis,
Nec Natus Pater eſt, nec Natus Spiritus, aut tu
Alteruter, ⱽeſtrûm ſua ſunt diſcrimine certo
Munera cuique: nihil confuſum eſt, inq; ⱽolutum.
Tergeminóque Deus polles cumulatus honore.
Te nullus fuit ante Deus, neque poſt erit ⱽllus.
Vnus es, æterno qui numine cuncta gubernas
Abditus, ingens, omnipotens, ter ⱽbique tremendus,
Cuncta ſupercilio quatiens, cuncta igne coruſco
Terrificans, cæli ſuperas dum concutis arces.
Hæc memini, atque alia alterni miranda canebant,
Et mihi ſublimem lucem eminus oſtendebant,
Lucem admirandam, quam cernunt clarius ipſi,
Cùm ſint ætheree, & nullo propè corpore mentes,
Dura quibus triſtis præcluſa eſt ianua lethi.
At mihi mortali in medio caliginis atræ

Viſa

Viſa eſt clauſa, nigráque procul circundata nocte.
Incertum poſſim nebuloſam an dicere lucem,
Lucentémne magis nebulam iubar intus ineſſe:
Dignoſco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
Quódq; omnem exuperat magno diſcrimine lucem,
Si quicquam fas ſupremæ componere luci,
Vnde omnis ceu fonte fluit lux cætera largo.
Terrenam vt ſuperant cæleſtia lumina lucem,
Cætera vt ingenti concedunt ſidera Solis
Lumine, Sólque animos cæleſtes aureus infra eſt.
Sic tibi non tantùm aſſurgit lux omnis vbique.
Aetheris immenſi, tibi ſed collata repentè
Fit nox, & nigra pallens obducitur vmbra.
Inde mihi ſiquis quandóque eruperit ardens
Per cælum radius, mentiq; affulſerit ignis,
Præterit, & rutila cæli fugit ocyor aura:
Quæ cecidit. ſeu viſa polo cecidiſſe ſereno.
Nec blando mihi fas oculos ſaturare nitore.
Sic mihi nunc ſiquis velamina nubis opacæ
Demat, & exertum penitus det cernere lumen,
Quod colimus, cui tura damus, cui ponimus aras,
Ignotúmque animis cupidis ardemus, & vſque
Flagrantes acri fruſtra tabeſcimus igni.
Quóve magis ſenſu comprendere tendimus, agrósq;
Altius in cælum viſus attollimus, hoc tu
Effugis, aſpectúque magis tua ſubtrahis ora
Nube tegens, piceaq; inuoluis nubis amictu.
Exiguamq; tuæ mi amur imaginis vmbram.
At velut ſiquis Solis Lunæve labores

Deficiente velit paulatim cernere luce,
Non ille arrectos extollat ad æthera vultus,
Verùm aut ſubiectis cælum ſpeculetur in vndis,
Aut vitro lucente, vbi plurima ludit imago:
Sic nobis altum ſpectantibus ora tueri
Fas nunquã tua, nec verum propè cernere formam,
Infirmi nequeunt humani luminis orbes.
Maximus es, nemo quantũ tamẽ expedit vnquam:
Optimus es, nulli qualem tamen edere fas eſt.
Credo equidem faciem propius tuáque ora tueri,
Atque vti es omnino potis eſt haud noſcere quiſquã,
Terrena quàm mole diu membriſq; prematur.
Auerſum te terga oculis vix cernimus ægris.
Et potius, quid non ſis, quiuis promere poſsit,
Quàm vera valeat penitus te reddere forma,
Quippe tuæ aſpicimus tantùm veſtigia dextræ.
Quicquid habet tellus, mare, cælũ, quicquid & æther
Latè patens, opus omne tuum: quodcunque videmus,
Sentimúſve, tuum eſt: nobis hæc reddit imago.
Plurima te in ſpeculo, liquidiſq; tuemur in vndis.
Terga tua ſunt hæc, & poſteriora figuræ.
Proinde quis amota te poſsit cominus vmbra
Ferre oculis, qualis, quantúſve amplecteris omnia,
Vndique diffuſus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis ſed lucis origo?
Nemo equidem credo vim tantam luminis abſque
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis.
Iccirco te mortáles metuúntque tremúntque,
Séque tua cupidos ſolantur imagine formæ,

Atque aciem ad veros non audent tollere vultus.
Omnibus es timor, vnde Deum dixiſſe priores
Te credunt aliqui veræ rationis egentes.
Te vulgus tremat & mortalis cætera turba,
Sitq; alijs metus, vt libet, ac formidinis horror.
At mihi blãdus amor, mihi ſis placidiſsimus ardor:
Noctes atque dies toto te pectore verſem.
Te ſine ſit mihi dulce nihil, te pro omnibus optem,
Vnum deperceam: totis hunc ſenſibus æſtum
Implicitem: hunc imis exardens oſsibus hauriam:
Hoc mihi ſoluantur flagrantes igne medullæ:
Hos mihi mens vnos ſemper ſuſpiret amores,
Nunquam operũ, nunquam meritorũ oblita tuorum,
Quòd ſim, quòd viuam, quòd ſenſu animóq; capaci
Præditus ſtar. Vti ſancta tuæ imaginis inſtar,
Muneris omne tui eſt: tibi gratia debita ſoli,
Cui nunquam dignas potis vllus ſoluere grates
Pro meritis, licet ille ſacræ ſe deſtinet aræ
Sponte ſua, & ſauos torrendum iactet in ignes.
Sancte veni, neq; te iam aſpectu ſubtrahe noſtro.
Lux nulla de luce, vllo haud de lumine lumen,
O' nitor exoriens noſtræ pulcherrime noctis!
Quo fugis? appare mihi tandem, & nube remota
Exerere, atque tuo flagrantem refice vultu,
Voxq; meas age nunc primùm tua perſonet aures.
Te ſemel inſpecto vitam haud finire recuſem,
Si nequeam inſolitam vim lucis ferre profuſæ.
Sed potero, atq; operum patiens amor omnia vincet,
Qui me iandudum male habet, totisq; medullis

Vrit, tabentiq́; animo te ſuggerit vnum:
Vnum te noctu, te luce vſque aucupor vnum,
Vſque tui deſiderio perfixus amoris.
Ac veluti, ab nemorũ quem dudũ algẽtibus vmbris
Excivere canes, medióque egêre ſub æſtu
Aequora per longo camporum libera curſu,
Ceruus hians liquidæ fontem memor optat aquai,
Suetus vbi gelida ſeſe perfundere lympha:
Haud aliter fontem mea te ſitis arida viuum
Suſpirat, cælóque cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age fons viuus, cæli aureus imber
Labere, & aurifluo labris ſitientibus amne
Affer opem, arentémque ſitim ~~ros~~ imbrifer exple.
Iandudum deſiderio, genibúsque ſolutis
Deficio exanimis, tua dum fruſtrà atria luſtro,
Oſtiáque inſiſto immenſam claudentia lucem.
Pande fores, te pande mihi, per te datur vnum
Ad te aditus, túque ipſe tuimet ianua clauſa es.
Suſcipe me, & validas intranti ſuffice vires,
Et mihi quicquid opũ, quicquid ve daturus honorum
Tolle precor, mihi te ſolum nudúmque repende.
Es mihi pro rebus cupido ſatis omnibus vnus.
Egredere optatos fulgur velut exere vultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum,
Lumine Sol oriens rigat vt cæli arua recenti.
Si verò, cùm ſis paßim ingens, totus vbique,
Reſpuis externos ſine corpore ſpiritus hauſtus,
Atque ipſi verè penitus tibi cerneris vni,
Quòd nihil omnino præ te ſit corporis exors,

Quódve loco certis non inſit partibus orbis:
Saltem parua tuæ lucis ſcintilla coruſco
Emicet igne, meamq́ ſerenus diſcute noctem.
Cernere ſi nequeo, temet ſis quantus in ipſo,
(Quod dabitur, ſimul orbem acri luſtraueris igni)
At ſaltem qui ſis in rebus, quantus abundes
In nebis, quantusq́ animis cæleſtibus inſis,
Aſpiciam, dulciq́ tuo fruar eminus ore.
Tantum ſi mihi non pigeat te oſtendere, qualem
Affulſiſſe ferunt vacuis in ſaltibus olim
Paſtori Iſacidæ, ſoceri dum paſceret agnas
Collucente rubo, flammisq́ ardente coruſcis,
Cùm tamen illæſo frondes cum ſtirpe virerent:
Aut quale effuſum per cornu raſile tranſit
Lumen, & incluſus tranſpectu cernitur ignis.
Quanquã ò, ſed mea me grauiora piacula tardant
Ne te ferre queam, qualem te Legifer idem
Palmiferi vidit nimboſo in vertice Sina
Fulminibus crebris fumanti monte tonantem.
Da mihi te, eq́ rubo tua vox vtcunq́ feratur,
Meq́ voca, mea nec quicquam commiſſa morentur.
Si potuit quondam qui teq́ tuosq́ petebat
Inſidijs, ſanctum de cælo cernere lumen,
Teq́ audire. fuit poſtquam ad meliora vocatus,
Exutus veterem Paulus cum nomine mentem:
Me quoq́ verte: tuũ eſt miſereri, & parcere ſemper
Subiectis, coramq́ admiſſa fatentibus vltrò,
Quos tuus ipſe ſui Natus lauit amne cruoris:
Quando operis tibi cura tui, nec deſeris vnquam

Quos ſemel in dias eduxti luminis oras,
Sponte ſua ſibi ni deſint, perdántque volentes.
Mentibus in noſtris ſemper ſeris aurea recti
Semina, ſi quicquam ingredimur te iudice dignum,
Tu nobis das velle prius, dein ſufficis aptam,
Qua fieri id poßit, vim: nec te ſubtrahis vnquam,
Tramite ni recti malè ſuaſi ſponte relicto
Labimur in ſcelus, & votis agitamur iniquis,
Atque tuam oppoſitis animis auertimur auram.
Tunc fugis, & fœdis abes irreuocabilis orſis.
Nam quanuis hominē admonēas, foueasq́ue tegasq́ue,
Quodlibet audēdi eſt tamē omnibus æqua poteſtas,
Et nobis laxas noſtri vſque relinquis habenas,
Iuſtitiæ tantùm memores rectiq́ue piiq́ue
Eſſe iubes, atque ipſe coli te præcipis vnum.
Et quanuis mortale genus nil promere poßit
Laude tua dignum, nec quicquam mente capaci
Concipere egregium: neque enim te pingere veris
Fas cuiquam dictis: ſed inenarrabile numen
Maieſtasq́ue tua eſt: noſtras tamen optime laudes
Non refugis, gaudésque hominum pietate benignus.
Quippe tener ſimul emerſit per inania mundus,
Cuncta tuas ora in laudes ſoluère repentè,
Artificémque agnouit opus, te lucidus æther,
Te ſancti volucres, noua gens radiantis Olympi,
Et numen ſenſere tuum polus alter & alter,
Lunáque, Solq́ue recens, & ſidera matutina.
Omnia plaudebant, ſupera omnia læta ſonabant,
Et cecinere nouum tibi carmen Veſper & Ortus.

Inter

Interea aëreis ſua erat quoque plurima campis
Lætitia, & toto ſtrepuere tonitrua cælo,
Continuóque ignes fulſere in nube coruſci,
Atque humiles rutila luſtrarunt lampade terras.
Nec vos immenſi mora diſtulit æquora ponti.
Exultaſtis aquæ plauſu, exultaſtis arenæ,
Et caudis nitidi planxiſtis marmora piſces.
Cernere erat, quà cæruleas ſupereminet vndas,
Omniferam dorſo tellurem murmure læto
Intremere, & celeri velut aſſultare chorea.
Necdum quadrupedes guſtarant pabula in aruis,
Nec variæ volucres roſtro ſe paſcere acuto
Aſſuerant: prius omne pecus, prius omne volantum
Reptantiúmque genus mira te laude ferebant,
Et rerum auctorem ſeruatorémque canebant,
Ipſe latens, medijsq; in nubibus igne coruſcus
Gaudebas, operiq; tuo faber indulgebas,
Qualis, cui creſcit natorum plurima pubes,
Omnes cùm videt inſignes pietate, ſibiq;
Subiectos, pater ille animum labefactus amore
Lætatur ſecum, & tacito ſub pectore geſtit.
Tandem natus homo eſt, cæpitq; animata moueri
Gleba recens, cælóque arrectos tollere vultus.
Illi præ cunctis animantibus ipſe dediſti
Diuinos altæ mentis diuinitus hauſtus,
Vt nullum in terris propius te accedat & vndis
Ingenium haud veræ omninò rationis egenum.
Muneris idcirco tanti memor ille canebat,
Et meritas toto ſoluebat pectore grates,

 Cum

Cum conſorte tori incedens per amœna vireta,
Halanteſq; tibi flores & ſerta legebat.
Felix ô nimiùm, tecum ſi fœdere pacto
Manſiſſet dictis, nec turpi iura reſoluens
Arſiſſet voto, vetitiq; cupidine pomi
Seq; ſuumq; genus veniens merſiſſet in æuum,
Omnia ſuffundens mortis nigrore repentè!
Tu tamen ô noſtras nimiùm miſerate ruinas
(Suaſit amor) demum nos vltrò in priſtina reddis,
Nec ſinis in tenebris altaq; voragine volui.
Nam tandem auxilium cœlo demittis ab alto,
Qui reduces noctis nos tantæ euolueret vmbris,
Non tot veridicis olim de vatibus vnum,
(Quod poteras) non alitibus de ciuibus vnum,
Qui cœli ſupera alta colunt, ſed munere tali
(Quæ pietas? qui tantus amor?) tuus vnica proles
Fungitur ille, tui vera atq; ſimillima imago
Filius, æternùm qui tecum viuit, & vnum
Eſt & idem tecum, tibi nec diuellitur vnquam.
Naſcitur humana ſub imagine, naſcitur ille
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, cui ſidera parent:
Mortaliq; Deus tegitur ſub mole, nec artus
Reſpuit humanos, nec vitæ incommoda noſtræ,
Factus homo, mortiq; etiam ſe ſubijcit vltrò.
Vt nos æternæ mortis de faucibus hauſtos
Eriperet, claroq; humiles inferret Olympo.
Ille etiam, mundo cùm venerit vltimus æui
Terminus, antè noua quàm flagrent omnia flãma,
Arce tuo miſſu ad terram deſcendet ab alta

Aetheris, vt vitas hominúmque: & crimina diſcat
Quæſitor quem non benè vel malè facta latebunt
Pro meritis ſtatuet pœnas, & præmia cuique.
Cùm verò ingenti flamma arſerit orbis vbique,
Continuò tellure noua, cælóque recenti
Cernere erit luſtrata hominum volitare per auras
Corpora clara magis cæli radiantibus aſtris,
Omniáque ætherei complere ſedilia cæli.
Tu pater in medijs tot millibus æthere ſummo
Totus collucens, radijsq; micantibus ardens
Longè omnes ſupra pro maieſtate ſedebis
Cum Nato æquipotente, tuúmque afflabis amorem
Omnibus, atq; tuo latos dignabere vultu,
Vnde animis venit alma quies, ſine fine voluptas,
Tunc te ſicut es, & ſine nube videbimus atra,
Et nil iam leuibus ſpeculi debebimus vmbris,
Felices omnes, & conditione beati,
Quiſq; ſua, haud animis tendent optantibus vltrà,
Alter & alterius non ſuſpirabit honores.
Omnibus vnus erit iunctis amor, atq; fouebunt
Mutua ſe, dulcíque animis ardore liqueſcent.
Nec ſe vlli poterunt poſthac ſummittere culpa,
Vt cæli volucres poſt prima pericula ciues.
Ter felix ſine fine quies, ſine fine voluptas.
Tunc neque erit finis, neque tempus. deſinet æuum,
Quodq; eſt, quodq; olim fuit, & qđ deinde ſequetur,
Vnum erit. immenſi requieſcent ſidera mundi,
Mobilis & circumtorqueri deſinet orbis,
Ipſe etiam curſuſq; ſui, aſsiduiq; laboris

Oblit

Oblitus Sol ſtabit: iners nihil edet in auras
Terra parens: nil iam gigni, nil creſcere, aliúe
Cernere erit: nil mutari, nil denique obire:
Omnia ſemper erunt eadem, terra, æquora, cælum,
Sideráque ultrici mundi luſtrata fauilla
Haud infra ætherei fulgebunt lumina Solis,
Lumina, quæ ſolita mundo nunc luce miniſtrat.
Tunc mage erit longo Sol lucidus interuallo.
Nullus erit nimbus, nulla toto æthere nubes,
Quæ ſeſe obijciant, & opacum lumen obumbrent.
Otia mundus aget: tu ſolus gignere prolem
Vnigenam perges fœcundo in ſæcula verbo.
Gignendi nec finis erit, & vterque beatam
Concordi afflatu ſemper ſpirabitis auram,
Sol uti inexhauſtum nihil unquam mittere lumen
Deſinit, uſque noua perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conſeruans fota calore.
Vnus cuncta reges: eris omnia in omnibus vnus:
In te unum conuerſi animis flagrantibus omnes,
Mirari, amplectiq́; omnes, paſciq́;, fruiq́;,
Aeternúmque tuas reſonabunt omnia laudes.
Salue ſumma boni, fons veri, lucis origo.
Siquid iuſtitiæ eſt nobis, rectiq́; pijq́;,
Si quicquam virtutis, id omne, id fluminis inſtar
À te fonte venit recti omnis, cùm tibi iuncti
Hæſimus, hāc trahimus tua per commercia partem.
Tu pietas, tu iuſtitia es, tu cætera virtus
Omnis, & in noſtras emanas vndique mentes.
Tu vigor es rerum, tu vis, tu lucidus ille

Splen

Splendor, quo cæli regitur pulcherrimus ordo.
Tu Soli radios, tu præbes augmina Lunæ,
Cæteráque accendis, paſcisq; micantia cæli
Sidera luce tua, & totum iubare æthera veſtis.
Sæcula tu reparas ſemper, fugientia mundo
Tempora diſpenſans, annos, menſesq; diésque,
Et lucis noctisq; pares tu diuidis horas.
Atque orbis velut es ſator vnicus, omnium origo,
Sic etiam tu cunctarum concordia rerum,
Tu mundi tu concentus, tu conſona Muſa,
Perpetua in ſeriem nectens elementa catena,
Suſpendisq; grauem telluris in aëre molem.
Et ſuſpendis aquas, tot vaſti ſtagna profundi,
Atque pares orbis lati moderaris habenas.
Omnia ſolus agis, ſolus Pater omnia curas.
Nec te centimanum dicam, tamen es tibi totus
Ipſe manus, totusq; oculi, digitiq;, pedésque,
Brachiáque, & mundo noua ſemina ſufficis vnus.
Vſque nouas animas in membra recentia fundis
Humani generis ſator indefeſſus, & orbem
Finibus in cunctis varijs animantibus imples:
Nec ſine te it quicquam aëreas in luminis oras.
Per te concipiunt fœcundis imbribus agri:
Semináque educit dias calor almus in auras.
Gramine conueſtis sola: verſicoloribus arua
Floribus appingis, pictisq; tapetibus ornas
Semper vere nouo, nec certus rumpitur ordo.
Spicea ſerta gerens, maturáque ſemina curua
Falce legens, alimenta animantibus, ingruit æſtas.

Rore

Rore leui arentes reficis nocte humidus herbas:
Hinc varia arboribus pendentia poma coloras,
Et nitidas lentis ſuſpendis vitibus vuas.
Venit hiems: niue, & albenti tegis arua pruina,
Telluremque gelu premis, & vaga flumina ſiſtis.
Tu quoties libuit, veluti deprompta recluſis
Theſauris, profers ventorum immitia flabra
Imbripotens, nimbos tempeſtateſq́ue coërces.
Fulguribus terras & ſæuo fulmine terres.
Omnia mox cæli detecta luce ſerenas,
Aëreas equitans nubes, lataq́ue ſonoris
Ventorum inuectus pennis caua nubila differs.
Das leges & iura polo: tibi curia ſancti
Aetheris obſequitur, nutuſque obſeruat heriles
Sanctorũ chorus alituum. tibi in omnia ſummum
Imperium: tu rex regum: tibi ſceptra, tibi ipſa
Regna accepta ferunt reges, & numen adorant
Accurui, votiſq́ue vocant, metuuntq́ue tremúntque,
Atque humiles vni tibi corda ferocia ponunt.
Inſani, tibi qui ſe fruſtrà opponere ſignis
Infeſtis audent, atque irrita bella laceſſunt.
Quãdoquidẽ ceu das, adimis quoq́ue regna ſuperbis.
Quanta tua ſit vis, quàm ſæua potentia dextræ,
Cæleſtum volucrum ſcit quondam maximus ales,
Olim qui roſeo ceu Lucifer ore nitebat,
Et matutino præbebat lumina cælo:
Cum ſocijs nunc in tenebris, & nocte profunda
Sontibus infelix æterno carpitur igni,
Noctipotens vmbris terror crudelibus & fax,

Luci

Lucifugisq́ animas miſeras exercet in oris.
Scit Babylon ſuperas educta turre ſub auras
Terrigenas quali diſieceris enſe gigantes.
Scit Segoris, ſcitq́ infelix Aſphaltidos vnda
Accola quas vrbes ſubito telluris hiatu
Hauſeris, & pluuio gentem deleueris igni
Auſam immane nefas, vim cæli inferre miniſtris
Aligeris teneræ iuuenum ſub imagine formæ.
Tantus agit furor inſanos, tam cæca cupido.
Tu pedibus ſalſas das ire impunè per vndas
Suſpenſis genti, dum vim fugit hoſtis, amicæ,
Et mare veliuolum concreta diuidis vnda.
Nec mora, vorticibus pelagi in ſe deinde reuerſis
Arma inimica, viros, currúſque ſub æquore mergis,
Et duram Aegyptum luctu proſternis amaro,
Quam non vlla prius potuerunt edita cælo
Flectere ſigna iræ cæleſtis nuntia monſtra.
Tu potes hoſtiles nullo ariete vertere muros,
Ad ſolum clamorem hominũ, ſonitúmque tubarum.
Tu quoties opus, inſolitis terroribus hoſti
Aduerſo immittis tenebráſque, metumq́, fugamq́,
Et conuerſa adigis dare terga ſequacibus vmbris.
Vox tua terribile eſt tonitru, tua dextera fulmen.
Tu populum innumerum deſerta per inuia vectum
Concreto cæli pauiſti rore tot annos:
Tu largum duris è rupibus elicis amnem:
Tu dulces in aquas fontes conuertis amaros:
Tu rerum quandoque vices & fœdera rumpis,
Et quas fixiſti leges, idem ipſe refigis.

Hinc

Hinc precibus validi herois, dum prælia tendit,
Sol cælo ſtetit immotus, mirantibus aſtris,
Cæteráque aſſiduos requierunt ſidera curſus.
Hinc conuerſa retro quoque flumina ſubſedere,
Aut ſubitò obſcœno manarunt rubra cruore,
Et ſegnis quadrupes humana voce locuta eſt.
Olim etiam pluuiam multos innubilus annos
Haud aër dedit, & latices latuere repoſti.
Ante hauſtum largis deleras imbribus orbem.
Tu cererem exiguam nati conuertere in artus
Diuinos, corpúsque potes ſacrantis ab ore.
Quid mirum ſi ferrum etiam natet amne liquenti
Suſpenſum, nec mole graui ſubſidat in ima?
Si vim ſponte ſuam dediſcat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida ſi nitido reuireſcens germine virga
Non expectatos det obuſto cortice flores?
Per te etiam ſurdis penitus ſæpe auribus orti
Sunt viſi claras audire & reddere voces.
Necnon capti oculis, & blanda luce carentes
Iucundum cæli potuerunt cernere lumen:
Vt ſileam quos in media iam morte iacentes
Incolumes ſeruas, nutúque in priſtina reddis.
Quinetiam extinctos, ima & tellure repoſtos,
Cùm libet, amiſſæ reuocas ad munera vitæ,
Idq́ alijs das poſſe. tuas qui pectore caſto
Implorant vires, & ſanctum numen adorant.
Nil adeò noſtris tam viribus inconceſſum,
Quod non eualeat quiſquis te pectore toto,

Toto

Toto corde colit, totis te ſenſibus haurit,
Ille etiam auulſos in ſalſas æquoris vndas
Transferet, ac coget par inania currere montis;
Ille etiam velut ante oculos ventura videbit
Vaticinans, populisq; canet longè antè futura.
Largius ipſe homini te ſæpe infundis amico,
Cætera de nihilo quem propter cuncta creaſti:
Illum etiam demum cæli dignaris honore.
Reſpice nos bonus, & nodo tibi necte tenaci.
Nos facere id potis eſt vnum, ac ſeruare beatos.
Nam quicunque tibi ſe iunxit, & altius hæret,
Teq; habet, omnia habet, nulliusq; indigus vltrà eſt.
Omnia ſunt in te per te, omnia, te omnia ab vno.
Siquid opus, nulli dees, omniaq; omnibus vnus
Sufficis, & te, qui ſis omnibus omnia, præbes.
Tu vigor es feſſis, iactatis æquore vaſto
Tu portus, tu fons liquidæ ſitientibus vndæ:
Tu requies, tu pax animis placidiſſima noſtris;
Tu modus es rerum, menſusq;, & dædala forma,
Metaq;: tu pondus, numerusq;, ordoq;, decórque;
Tu cunctis communis honos, tu vita ſalusq;:
Tu cunctis communis amor, tu plena voluptas
Omnibus, & virtus: abs te ſapientia, ſiqua eſt
Mortali: tu lex, tu ſpes certiſſima, tu lux,
Tu via, tu ratio. deſunt mihi carmina, deſunt
Verba, tibi quo plura cano, tibi plura canenda
Reſtant, mortali non euoluenda labore,
Non te orbes capiunt, non ampli ſemita cæli
Ardua, non ratio, non mens, non denique ſenſus.

Atq; adeò maris immenſi tot ſtagna, tot vndas
Ebibere enitor, totúmq; haurire profundum.
Hic mihi ſi æternùm ſonet immortalis aheno
Gutture vox, centúmq; obeant hæc munera linguæ,
Seminàq; excudam laudum vſq; abſtruſa tuarum,
Haud equidē exiguam ſperem comprendere partem.
Sint ideo potiùs tibi noſtra ſilentia laudi.
Ô decus, ò iubar æternum, inuiolabile lumen!
Summū, vnūq; bonū, ſummarū maxima ſumma.
Siquid honos, ſiquid laus, ſiquid gloria, id omne
Vnus habes: tibi honos, tibi laus, tibi gloria ſoli.

DEI FILIO, DEO OPT. MAX.

PRincipio ante æui primordia, & ante creata
Omnia verbum erat æternum, immemorabile verbum,
Vſq; Deum propter reſidens, haud numinis expers,
Diuiniq; hauſtus: ſed erat quoq; numen idipſum,
Eq; Deo Deus, & verum de numine numen,
Quod Deus æterna produxit origine, nullo
Temporis obſequio ſe in ſemet mente reflectens,
Concipiénsq; ſua propriū hunc ſibi imaginis inſtar.
Quo ſine nil horum conſtat, quæcunq; creata.
Fons vitæ, fons lucis erat mortalibus ægris.
Lux ea ſed tenebris primò radiabat in altis,
Nec claram cæcæ lucem agnouere tenebræ.
Huc miſſus vates, lucem qui proderet almam

Gentibus, & largo luſtraret lumine mundum,
Veridicóq; rudes prænuntius ore moneret,
Non lux ipſe quidem, ſed tanti luminis index.
Lux erat ille autem, qui primo lumine ſemper
Affulget primas mundi ingredientibus oras.
Non aberat mundo mundi fabricator: at ipſum
Auctorem haud agnouit opus, ſed ei obſtitit orbis,
Inq; ſua aduenientem alij excluſere, neque illum
Admiſere ſui: ſed quotquot luce recepta
Accepere, pijs tum primùm oblata facultas,
Et monſtrata via eſt, qua cæli ſurgere ad auras
Poſſent, ſéq; Deo ceu pignora iungere cara
Luſtrati velut, atq; iterum diuinitus ortis.
Nam verbum omnipotens (agite hic aſſurgite dictis
Mortales venerati animis) mirabile verbum
Dilapſum cælo moribundos induit artus,
Factus homo Deus, & noſtris habitauit in oris,
Vnde ſalus omnis nobis eſt orta ſepultis.
Tantáne te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor, cæli vt de lumine claro
Te noſtris velles vltrò immiſcere tenebris,
Cùm ſis æterni proles æterna parentis,
Luciferum ante ſatus roſcum? tu Lucifer ipſe,
Cæteráq; aſtra tuo tu lumine cuncta ſerenas,
Qui gigni neq; cœpiſti, neq; deſinis vnquam:
Principio ſemper genitus, gignendus & vſq;:
Principium de principio, de fonte oriens fons.
Tu Sol, atq; idem ſplendor de Sole reſurgens,
Splendor, qui Solem illuſtras ſplendoribus ipſum,

Lux de luce micans, clarum de lumine lumen:
Sol omnis fons iuſtitiæ, pietatis origo,
Splendor, qui totum illuſtras ſplendoribus orbem,
Tu mortale hominum genus ipſa ab origine rerum
Vidiſti curas humiles, & vana fouere
Conſilia, accuruum terris, cæleſtium inane.
Hus ideo acceſti moribundo corpore ſeptus,
Te medium dans inter nos interq́; parentem:
Vt nos erudiens nunquam antè audita moneres,
Arcanis inſcripta notis in codice clauſo,
Quem ſeptem cuſtodibant adamantina ſigna.
Hic veterum coràm euoluens oracula vatum
Luſtraſti nos luce noua, vt concreta videntes,
Atq; oculis ſubiecta, etiam poſſemus adire
Quæ fugiunt hominum viſus, vix peruia menti,
Atq; ita nos veheres tua per veſtigia ad aſtra:
Qualis auis, non iam implumes cùm ſedula natos
Inuitat, tenditq́; volatu educere in auras,
Ipſa ſuperuolitat nidum alludentibus alis,
Paulatimq́; leui ſe tollit in aëra lapſu:
Non alia humanum genus arte obtuſa tot annos
Corda gerens poterat ſublimi pectore digna
Concipere, & volucri cælum tramittere mente.
Nam tibi cũcta Pater quæ ſunt, quá ve antè fuere,
Quá ve dehinc ventura, vni detexit, & æquè
Omnia ſcis, & cuncta vides, videt omnia vt ille.
Te quamuis genuit Pater auctor, non tamẽ vnquam
Te fuit antè Pater: nunquam non ipſe fuiſti
Filius æterno ſoboles æquæua parenti.

Ceu

Ceu (quamuis longè æternis pereuntia diſtant)
Splendor ab igne oritur, ſplendorem non tamen ignis
Ante iït, at ſimulatq; ignis tum cœpit oriri,
Ortus item pariter ſplendor diffulſit ab igni,
Æternusq; foret pariter ſi æternus & ignis.
Nō Pater eſt te maior: habes Patris omnia, & in te
Eſt Pater, Vt genitore itidem tu ſemper in ipſo es.
Quæq; poteſt Pater, æquè eadē potes omnia ab illo:
Tantùm te genuit pater amplius, ipſe neq; illum
Gignis, nec Pater es, ſicut neq; Filius ille.
Tu Patris æterni æterna atq; ſimillima imago:
Tu Patris inuicti robur, tu dextera, & ingens
Brachium, inexhauſtusq; Vigor, Virtusq; perennis:
Tu Patris æterna es ſapientia cuncta Videntis,
Qua maria, & terras, cælū, æthera, cuncta creauit.
Nam Deus æthereos cùm mundi excuderet orbes,
Aëreasq; plagas conflaret, cùmq; liquores,
Et circunfuſas laticum ſuſpenderet Vndas,
Libraretq; ſuo tellurem pondere nixam,
Inq; Vicem Validis connecteret omnia Vinclis,
Ipſe aderat operi indulgens, nutu omnia firmans,
Omnia componens: ſine te nihil: omnis Vbiq;
Eſt per te decor, & rerum pulcherrimus ordo.
Nanq; ſinu Patris ipſe aderas noua cuncta creātis,
Ante mare, & terras, cæli ante patentia regna,
Ante humiles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaq;, & fontes genitus. præerupta priuſquam
Fundamenta graui telluris mole locaret,
Filius extabas ante omnia ſæcula natus,

Amplexúſq; Patrem æterno deuinctus amore
Gaudebas tecum, torrens Vnde illa Voluptas
Illa immenſa fluit, gaudent qua cuncta creata,
Quæ ſenſus hominū ſupra eſt, ſuper omnia abūdās:
Auribus Vt nemo hanc, nemo Vnquam mēte capaci
Hauſerit in terris: animas ea ſola beatas
Efficit æthereis exemptas corpore in oris,
Vt nihil Vlterius quærant, nihil amplius optent.
Tu tamen è noſtros adijſti ſponte labores,
Mortaléſq; auras hauſiſti, has noctis in Vmbras
Editus, humanóſq; puer collectus in artus,
Verus homo, Verus pariter Deus, Vnius Vtrunque
Naſceris, & cæli noſtri non reſpuis oras,
Eq; ſinu Patris in terras te deijcis imas,
Solis lucis egens, cùm ſis fons lucis, & ipſum
De nihilo extuderis, nulláq; è lampade Solem,
Cateráq; illuſtrans cæli ſuccenderis aſtra.
Naſceris, & ſubito aſpectu cælum omne ſerenas,
Editus in lucem pura de Virginis aluo,
Quæ penitus thalami tactúſq; ignara Virilis
Numinis afflantis ſancta concepit ab aura.
Naſceris: in terris pax naſcitur aurea tecum,
Pax omnem ſenſum exuperans, inſueta Voluptas.
Naſceris: Vt Verni ſpecies patefacta diei
Omnia lætitia perfundis, gaudia Vbiq;
Plena ſeris: mira rorant dulcedine montes
Vndiq;, mellifluaq; redundant nectare Valles
Vndiq;, fœlici diſtillant omnia rore.
Nam cælum omne liquens, cæliq; Volubilis orbes

Deſuper

Deſuper inſolitis tunc imbribus irrorarunt,
Et pluuiam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyrisq́ tepentibus alma
Concepit grauis, & gremio flos ortus aperto:
Exeris os, campisq́ comas diffundis apricis,
Circum ſuaue rubens, & circunfuſa colorans
Gramina: diuinos longè rus halat odores.
Tu ros, tu pluuia, éque polo fluis aureus imber:
Expectatus ades tot ſæcula ab omnibus imber:
Candida te excipiunt intacta vellera lanæ:
Nec tamē excepto maduit lana humida ab imbri.
Porta æterna manet cæli alto in limine clauſa,
Per quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu:
Ipſe ſed ingrediens ſoli tibi ſponte patentes
Isq́ redisq́, fores, nec clauſtra immota reſignas,
Quale vitrum radijs penitus Sol tranſit adactis,
Illæſóq́ domus ſubit interiora metallo,
Intimáq́ illuſtrans penetralia lumine veſtit.
Plurima fortè olim ſerpens tabo atq́ venenis
Fontéſq́, fluuióſq́, lacúſq́ infecerat omneis:
Omnes errabat mors paſſim infuſa per vndas.
Circum victa ſiti longas effuſa iacebant
Per ripas armenta, genus ſimul omne ferarum,
Nulláq́ ſuſpectas labris arentibus vndas
Libabat quadrupes, vicináq́ flumina tantùm
Spectabant verita cæcum ſub gurgite virus.
Ecce ferus ceruo aſſimilis capreæ've fugaci,
Montis ab aërei decurrens vertice ſummo
Tramite declius ſaltus præteruolat altos.

Iamq́; fugam per plana tenens ingentia campi
Tranſmittit ſpatia, & volucri volat ocyor aura.
Conuertêre oculos commota armenta repentè
Ad ſonitum, atq; viam venienti abducta dedere.
Ille lacum ingrediens longo ferit æquora cornu,
Fronte quod in media ſolum gerit. ilicet omnis
Ad tactum ſubitis feruoribus æſtuat vnda,
Exultantq́; vada, ſpumiſq́; incanuit amnis.
Nec mora, proſiluere feræ ſimul vndiq; in vndas,
Securæq́; mali medicatum hauſere liquorem.
Currite montanæ vos, huc accurrite nymphæ,
Ferte roſas: legite alipedi candentia veſtro
Lilia, narciſſosq́;, & purpureos hyacinthos.
Texite odoratas vario de flore coronas,
Atq; ſalutiferum ſertis innectite cornu.
Tu noſter quadrupes, cæli ô lux clara ſereni:
Vertice ab æthereo tu noſtræ cauſa ſalutis
Certa venis, tuáq; omne abigit præſentia virus.
Grex lectarum ouium cæſis cuſtodibus ibat
Omnis Idumæis paßim diſperſus in aruis.
In pecus omne feræ graſſari impunè: fremebant
Hic illic miſeris balatibus omnia circùm.
Paſtor ab aduerſo Carmeli vertice miſſus
Veniſti tu cogere oues, ouiúmque mederi
Vulneribus pius, ingluuiémque inhibere luporum,
Vnius vt tandem paſtor foret vnus ouilis.
Currite Idumææ vos, huc properate puellæ:
Viſite paſtorem nunquam ante hæc ſecula viſum,
Cernite vt inceſſu grauis, vt ſpectabilis ore

Egre

Egregio, formáq; viros ſupereminet omneis,
Cuncta Deo ſimilis, vultum, vocemq́;, coloremq́;,
Haud ſpirans mortale. Dei quantum inſtar in illo?
Sternite humum venienti, & olentia ſpargite vbiq;
Gramináq;, & flores, calatisq; occurrite plenis,
Et patrio de more nouum date gutture carmen.
Ecquis Idumæo venit ecce è tramite paſtor
Tranſiliens colles, montana cacumina tranans,
Diuini ſpecie iuuenis pulcherrimus oris,
Vndiq; diuinum iactans de corpore amorem?
Ecquis odorato vt thalamo nouus ecce maritus
Egrediens multo incedit ſublimis honore,
Fragranti latos humeros adopertus amictu,
Atq; ipſos blando mentis exurit amore?
Omnia amant iuxta, miteſcunt omnia circum.
Currite paſtores, paſtorem viſite amantem:
Currite longinquis reges à finibus orbis.
Dona parate opibus, regúmque inuiſite regem.
Sed quid ego aſpicio textum illi informe rubore,
Squalentem guttis tunicam? chlamys atra colorem
Inſolitum, veluti calcata duxit ab vua,
Compreſsióq; pedum macularunt vincla racemi.
Ah tibi quis niueos tam fœdè infecit amictus?
Ah tibi quò ſpecies euanuit illa repentè,
Qua ſanctarum animæ in cælo lætantur amorum
Alituum cæleſtum acies, gens æthere nata?
Túne ille æternæ ſplendor nitidiſsime lucis,
Pulcher luce magis, roſeo formoſior aſtro,
O cæli iubar, ó oriens, ó Lucifer alme

Lumine cunctà rigans, illuſtrans omnia luce?
Lucis vbi nunc ille nitor? tún' Phoſphorus ille,
Præbebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quondam vario rerum ipſa in origine cantu
Laudabant celeres mundi ſeptemplicis orbes,
Laudabant elementa, tuum admirata decorem,
Laudabant alternantes & veſper & ortus,
Lunáq;, Sólq;, Polóq; orientia ſidera vtroq;.
Hei mihi Lucifero quantum mutatus ab illo es?
Hei mihi mutato quàm factus decolor ore?
Quàm niger aſpectu, quàm deformatus amictu?
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi vultus
Sol æſtu infuſcat: non purpura tinxit amictus.
Longè alius rubor, atq; alij infecere colores.
Solus amor noſtri fuit horum cauſa malorum,
Solus amor fuſci fuit idem cauſa ruboris.
Vnus tu nobis collectas comprimis vuas
Suppoſitus trabe, mole graui, ſub pondere iniquo,
Deq; tuo expreſſi tortu fluxere liquores,
Et totum quæ vina hilarant dulcedine mundum.
Aſt etiam quæ nam iuuenili in corpore cerno
Vulnera? quàm lata patefactum molle feneſtra
Pectus hiat? planta quàm dira cuſpide fixa?
Ecce manus ambæ ferro quoq; arantur acuto,
Vulnificisq; caput redimitus ſentibus horres,
Affixúsq; trabi vitam heu quoq; deniq; fundis.
Cui hominum hoc de te licuit ſcelus? an Deus iſtis
Vulneribus, mortiq; etiam ſuccumbit acerba?
Ipſi tunc etiam flerunt tua funera montes,

Aſpráq; ſaxa tuo doluerunt fiſſa dolore.
Ipſa parens frugum ſeſe mæſtiſſima Tellus
Planxit, & inſolito tremuit ſuccuſſa fragore,
Nec potuit lacrymas Sol diſſimulare, ſerenam
Cùm ferrugineo faciem velauit amictu.
Ah dolor, admiſſi nullius conſcius, inſónſq;
Occidis, & pœnas aliena ob crimina pendis,
Qui neque contraxti proauitam ab origine culpam,
Nec tenui ipſe tuum maculaſti crimine nomen:
Nos inconceſſa decerpſimus arbore poma,
Vnde omnis ſpes noſtra abſumpta, ſalúſq; ſepulta.
Ipſe tuo cunctam ſoluiſti ſanguine noxam,
Arboris affixus plantas, & brachia trunco.
Noſtra tua de peſte ſalus, de funere vita
Noſtra oritur, latiq; tuo languore valemus.
Nanq; licet mortale tibi, & violabile corpus
Eſſet mortali vt matris de ſanguine cretum,
Nulla tamen furti obſtabant contagia auiti,
Antiquæ've notæ ſuberant veſtigia nuſquam,
Quam generi princeps hominum generator inurens,
Heu genus infelix tranſmiſit in omne nepotum.
Quandoquidem intemerata parẽs genitricis in aluo
Ipſa ſua afflanti circundata numine, labem
Vel non admiſit, vel protinus eluit omnem.
Tu volucris fœta illa, tuo quæ ſanguine natos
Paſcis, & admoto terebras tibi pectora roſtro:
Agnus eras ſacer ille patri mactandus ad aram,
Victima morte obita qui noſtra admiſſa piares,
Ablueresq; tuo nos hoſtia ſancta cruore.

Tanta

Tanta molis erat nos cæli in regna reponi,
Vnde procul pulſi maleſuadi fraude colubri,
Sedibus ignotis tot longè errauimus annos,
Pellacis colubri, hamata qui agmine cauda
Magnam etiam ſuperûm detraxit ab æthere partẽ.
Vincis io, atq; hydro tandem obluctatus acerbo
Infernas penetras ſedes, & morte ſubacta
Viuis adhuc vita meliore, animásq; piorum
Carcere perfracto Erebi vaſtator ab vmbris
Eripis, & tecum cæli alto in culmine ſiſtis.
Tu leo promiſſus magni de ſanguine Iudæ
Naſceris ille, malisq; venis occurrere noſtris.
Vincis io, & magna vi vincula noſtra refringis,
Vincula queis ſibi nos addictos hoſtis habebat,
Atq; triumphatum compeſcis viribus orcum.
Quiq; modo informi letho ſine honore iacebas,
Iam pulcher viſu, iam formoſiſſimus ore
Priſtina diuini præ te fers ſigna decoris,
Atq; agis inſignem repetẽs ſupera alta triumphum:
Qualis vbi exutus ſenium, nitidúſque iuuenta
Puniceis ſurgit Phœnix à funere plumis,
Iámque ſuos adit Æthiopes, Indóſque reuiſit,
Circa illum volucres variæ comitantur euntem,
Et vario indulgent cantu, plauſuq; ſequuntur.
Tu lapis, informi primò quem mole iacentem
Proiecere viri, neq; eum inter læuia ſaxa
Miſcuerunt operi mox ipſa in fronte locatus
Ædibus in ſummis, quà prominet angulus extrà,
Parieti vtriq; datus validis compagibus omne

Nectis

Nectis opus, totáque nites ſpectabilis arce.
Nec tamen hic indefenſos nos deſeris vnquam,
Vſq; foues præſens, & amico numine firmas,
Nóſque mari in vaſto tot tempeſtatibus arces,
Nec ſinis abruptis victa rate obire procellis.
Tu pelagi velut in medio firmiſſima cautes,
Quam neq; conuellunt venti, neq; fluctibus vnda:
Hac ſuper alta noua poſuiſti mœnia genti,
Quæ totum daret aucta tuis ſub legibus orbem.
Hic adeò feſſis ſtatio tutiſſima nautis,
Huc, quæ ſæpe mari in medio noſtra ardua puppis
AEſtuat inſanis ventorum exercita flabris,
Se recipit, temnitq; minas & murmura ponti:
Vſq; inuicta ſilex te ſæuis obijcis vndis:
Impetus huc omnis illiſaq; frangitur vnda.
Obice quo defenſa, licet vi crebra fathiſcat,
Tuta tamen ponto nunquam cana mergitur alnus.
Tu nos (olim vt pollicitus) non deſeris vnquam:
Tu nos de cælo præſens paſcisq; tegisq;,
Sufficis æternæ tu nobis pabula vitæ.
Tu noſter victus, tu nobis pabulum & eſca,
Tu cælo ros concretus demitteris alto
Suauis, & optatos referens cuiq; ore ſapores.
Tu nobis liquidæ emanas fons viuus aquai:
Flumine ab æthereo ſemper ſitientia labra
Noſtra rigas, largumq; in nobis efficis amnem,
Cuius rurſus aquæ ſalit vſq; ad ſidera curſu
Impetus, & ſuperûm lætantem temperat vrbem.
Abs te omnis vis noſtra oritur, vigor omnis abũdat:
Noſtraq;

Noſtraq́ ſiqua tuo firma eſt in robore virtus.
Tu velut in campis latis uberrima vitis
Brachia protendens: nos ceu qui plurimus inde
Palmes agit ſeſe, laxisq́ effundit habenis,
Et grauidus circum nitidis exuberat uuis.
Tu fortunati abſtruſus theſaurus Olympi,
Aurum ubi cælicolûm, & gēma ſeruātur, & omnes
Cæli claudis opes ditiſsimus, atq́ recludis:
In nos uſque etiam mortales largus inundas:
Huc omnis pleno dimanas copia cornu.
Abs te omnis auri vis atque opulentia abundat.
Quod ſemel æterno longè ante exordia rerum
Manere conceſsit genitor tibi, conditor orbis,
Semper habes, nec cùm hic terrenos induis artus,
Amittis quicquam decoris cæleſtis in æthra.
Non te adeò intacta claudebant viſcera matris
In terris, vt non quoque in æthere luce micares
Idem eadem, æterno genitus ſine matre parenti.
Nec minus ac prius æthereo Deus altus Olympo
Regnabas cum Patre, licet terraq́ mariq́,
Errares homines inter mortalia curans,
Verus ibi, hic verus, nec nos ludebat imago,
Et plagis cùm te obijceres morti obuius vltrò.
In te ſolus homo ſenſu tulit aſpera morte,
Nec Deus eſt quicquam lacero tum corpore paſſus.
Nam diuina quidem, quæ ſimplex, quæ ve tuentum
Reijcit aſpectum, complecti neſcia ſenſu,
Cùm natura ſibi applicuit mortalia membra,
Naturāq́ hominū, haud maculas contraxit ab illis,

Nullaq́

Nullaq́; per talem admiſit contagia nexum,
Sed penitus ſeorſum pura atque intacta remanſit.
Cui nihil omnino terrenæ labis inhæſit:
Diſsimiles ſpecies naturæ Vtruſque repugnant.
Sicut Vbi immundas Sol lambit lumine foſſas,
Tetra Vbi proluuies graue olet cœnoq́; fimoq́;,
Non tamen effuſi radij dum ſordibus errant,
Infuſas ducunt ea per commercia ſordes.
Rurſum igitur ſolito pariter ſublimis honore
Regnas, humani præ te fers corporis artus
Amplius, intacta quos traxti è Virgine naſcens
Filius omnipotens Patris omnipotentis & hæres.
Sed quod erat mortale olim & Violabile corpus,
Nunc immune necis ſtellas ſuper emicat omnes,
Præfulgensq́; nouo premit ipſum lumine Solem,
Quæq́; tuos anima acceſsit diuinitus artus,
Formari inciperes ſanctæ cùm matris in aluo,
Numinis inſolito tecum dignatur honore,
Felicesq́; animas longè ſupereminet omneis,
Tecum Vnà imperium cæli omnipotentis adepta.
Nanque tibi, quæcunq́; Vſquam potis eſſe, poteſtas
Omnis Vbique data eſt cælo, terraq́;, mariq́;.
Omnia Vt æterna ditione in ſecula frænes.
Inſuper inſigni es genitoris munere adeptus
Præclarum, & dictis non enarrabile nomen,
Inſolitum euectum ſuper omnia nomina nomen,
Quod cælum, tellusq́; tremunt, atque infera regna,
Suppliciterq́; Vni genua accuruantur Vbique.
Idem etiam eſſato: cùm Venerit Vltima mundo

Temp

Tempeſtas,rapidis quæ flagrent omnia flammis,
Mortales iterum miſſu genitoris in oras
Adueniens,hominum ut vitas & crimina quæras,
Pro meritiſq; voces ad pœnam & præmia quenq;,
Te genus humanum aſpiciet fulgere per auras
Aëreas fulua in nebula,quem mille ſequentur
Sanctorum hinc atq; hinc acies,cœtusq; volucrum.
Quattuor ære cauo ventos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire iubebis.
Omnibus innumeræ gentes à finibus ibunt
Magnum ad concilium,non tantum corpora viua,
Verumetiam quondam defuncta cadauera vita,
Oſſaq; ab exeſis ſurgent rediuiua ſepulcris,
Atq; iterum blanda data inibunt limina lucis.
Mille hominū hinc,illinc acies,nouaq; agmina vbiq;
Occurrent tibi per volucres aliqui aëris auras.
Interea magni ſimulator iudicis hoſtis
Seditione potens multos ſub imagine falſa
Ludet,& abductos recto ſub ſigna vocabit,
Atq; tibi infeſtas contrarius inſtruet alas.
Quem verus mundi pro talibus arbiter auſis
Turbine corripiens terræ ima in viſcera condes.
Vt verò genus humanum tot millia campis
Inſtiterint latis,victor medio ipſe theatro
Secernes,dextráq; pios in parte locabis;
Læta gregem ceu paſtor agens in paſcua,mites
Matutinus oues ſemper ſeiungit ab hædis.
Læua autem coges ſontes,miſerabile vulgus.
Tum cælum quoq; ſigna dabit:tum cardine rupto

Axis

Axis vterq; loco abſiliet, ſtellaq; ferentur
AEthere præcipites: tum Sol ferrugine tectus
Protinus amiſſa ceu mærens luce latebit,
Lunaq; obiſſe ſuum mirabitur obruta lumen.
Omnia noctefcent tenebris caliginis atra.
Tum flammæ vltrices, vibrataq; fulgura cælo
Corripient ſubitis mortalia cuncta fauillis.
Ardebunt fontes, ardebunt flumina, & alta
AEquora, flammeſcétq; auris candentibus aër,
Et veter extremos conſidet mundus in ignes.
Tum cælo lignum venerabile ſideris inſtar
Fulgebit, noſtra monimentum inſigne ſalutis,
AEthere mixta comas ramis felicibus arbos.
A læua ſontes, & quos ſcelera impia damnant,
Ibunt infernos Erebi flammantis in ignes,
Omnes, vt ſua quenq; prement commiſſa, cremādi.
Dextra autem inſontes, quorúmue oblita piacla,
Digrediens terris tecum ad tua regna vocabis,
Felicem quenq; in ſedem, quam cuique parauit
Protinus à prima Pater æquus origine rerum,
Inſigniq; vehes victor ſuper aſtra triumpho.
Salue vera Dei Soboles, rex ætheris idem,
Bis genite, humani generis certiſſima vbiq;
Spes, atq; indubitata ſalus, lux aurea mundi,
Nobiſcum Deus, interpres ſuperûmq; hominumq;:
Tu capitis noſtri gemmis contexta corona,
Ipſum tu caput, & decus omne, & gloria noſtra:
Tu rex, tu noſtri dux agminis inclytus ille,
Quem metuunt inferna acies, gens æthere pulſa.

d Tu

Tu cuſtos vigil, & magni tu paſtor ouilis:
Tu medica arte potẽs, qui vulnera noſtra mederis:
Tu via, tu veri vis, tu te vita ſecutis.
Tu noſtri fundamentum templi, atque columna,
Templum ipſum, & cælo contermina vertice turris,
Pérque gradus ara aſſurgens, aráq; ſacerdos:
Ianua tu, ac reſerans cæli penetralia vectis:
Tu ratis & portus, tu lex, tu legifer ipſe:
Tu folia euoluis ſignato in codice clauſa,
Abſtruſáſque notas, ſeptenáque clauſtra reſignas:
Tu nobis noſtra auerſum ob commiſſa parentem,
Et mala pro meritis cuiq; haud toleranda parãtem,
Concilias bonus, atque tua pro gente precando
Vſque aſſurgenti te comminus obijcis iræ,
Vulneráque obtẽdis, quæ quondam es corpore paſſus
Deditus, & laceros pro nobis detegis artus.
Tu Patris admotus dextra, ſubnixus eodem
In Solio immenſum conſorti numine mundum,
Maieſtate eadem, paribus frænatis habenis,
Omnia perpetuo afflantes recreatis amore:
Omnia concordi reparatis ſæcula nutu.
A genitore fluit per te vis omnis amoris,
Mutua quo inter ſeſe & amant redamántque beati
Cælicolæ, inq; vicem mortales ſpiritus ille
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet,
Vobiſcum Deus ipſe etiam, tres ordine certo
Numen idem, tres tergemino Deus vnus honore,
Maximus, optimus, omnipotens in ſæcula regnas.

SPIRITVI SANCTO
DEO OPT. MAX.

AN Deus in nobis? quid nos mortalibus oris
Seuocat, ô, noſtráſque rapit ſuper æthera mentes?
Non ea vis opis humanæ, non pectoris huius:
Deſuper extimulat numen: Deus inſidet ipſe,
Intus agit Deus, & noſtro ſe pectore verſat.
Hoc duce mortales fines tranſcendimus aptis,
Cognatisq; animis cælo ſupera alta tenentes,
Hoc ſine proſtratiq; ſolo, in tenebrisq; voluti
Iactamur, nec mens nobis ignobilis altum
Quicquã agitat. quicquid recti ſanctiq; mouemus,
Hoc manat de fonte: boni hinc fluit omnis origo.
Hoc de ſole oritur lux, hoc de lumine lumen
Quo fruimur, quo nos ſupra nos tollimus acti:
Hoc vno afflati præcordia ab igne calemus.
Si nunc ille meis ſeſe implicet oſſibus ignis
Plurimus, & ſancto me cæli incendat amore:
Si lux illa meis oculis ſe lumine largo
Explicet, & nubem de pectore differat atram,
Quo me tollere humo valeam, & ſublimia cæli
Rimari, quò fas aciem ſit cernere coràm,
Vnde ea vis ipſa, vnde calor, quo fonte redundet
Indeprenſus amor, qui tanti luminis ortus.
Si mihi nunc ipſum referet ſe denique numen,
Séq; ſuumq; initum, primúmq; ab origine fontem.
Fallor? an ille ruit calor? ecce mihi artubus ardor

Ingruit. ante oculos lux en mihi plurima oberrat.
Vnde noua hæc ſpecies? Vnde hæc tam clara repentè
Tempeſtas? iam tollor humo, iam plurima nubes
Rareſcit, ſoluitq́ue aciem, tenebræq́ue dehiſcunt.
Iam video (liceat dictis res pandere opertas,
Quiſquis es, ore tuum ſit fas recludere numen)
Iam videor, qua ſiderei plaga lucida cæli,
Vera vbi pax, vbi ſumma quies, vbi plena voluptas,
Cernere ſubluſtri non enarrabile lumen
In nebula, immenſum radijs quæ circuit orbem.
Luminis in medio regem ipſum ardentis Olympi
Ingentem, immenſum, miro ſplendore prementem
Omnia, & humanos ſtringentem lumine viſus.
Omnia maieſtas replet, omnia gloria obumbrat.
Propter eum ſedet en Gnatus Patris vnica proles
Aeterni æternus, pariter ſine ſtirpe, ſine vllo
Semine, principióque carens, & temporis exors:
Quem pater vſque alta ſe in ſemet mente reflectens
Ipſæ ſuæ æternum concepit imaginis inſtar,
Arcanum ceu ſub tacito nos pectore verbum
Concipimus, quod mox linguáq́ue ſonóq́ue receptum
In vocem formetur, & extra rumpat in auras.
Ambobus par maieſtas, par gloria, & vnum
Numē idéq́ue, quod eſt Genitor, pariter quoq́ue Natus,
Vnum ambo, æternus pariter, immenſus vterque,
Omnipotens & vterque, orbis fabricator vterque.
Nil Patris ſine, nil Nati ſine numine cretum.
Ecce autem vlterius quis tanti luminis ardor?
Mira oculis mihi ſe facies nutantibus offert.

Hic ego totum aciem cuperem me vertere in ipſam.
Inq; oculos, tenuemq; in mentis ſimplicis auram,
Res incomprenſas ſenſu quò cernere poſſem.
Quis porrò tantis radijs globus igneus ille
Circuitu longo amplexus cæli aurea templa?
Vt procul abſiliunt flammæ hinc atque inde coruſcæ,
Vt porrò abſiſtunt ſcintillæ, vt & ignis anhelat,
Et facibus crebrò emiſſus fluit aureus imber?
Quàm placida mihi demulcet præcordia flamma?
Quàm mira mihi pertentat dulcedine pectus?
Aut me animus fallit, mentémque inſomnia ludũt,
Aut domus hæc ſancti fornaxq; & fomes amoris.
Huc omnis conflatus amor, conflata voluptas
Omnis, & ex omni conceſſit gratia cælo.
Nam quis tertius ille micat qui propter vtrunque,
A Genitore fluens per Natum numine iuncto?
In medijs vix apparet ſplendoribus aurea
Nube, mea prohibet quæ lumina circunfuſus.
Quàm ſimilis parq; ambobus? quã numine cõpar?
Hic Deus, hic (ni fallor) adeſt quem deniq; quæro,
Quem ſequor, humana quem tendo expromere voce,
Implentem maria, & terras, cæliq; profunda
Numine, & ampliuaga recreantem protinus aura,
Non factum genitúmve, nec vllo auctore creatum:
Profluit ecce Patris Gnatiq; è numine eodem
Numen idem, ſemétque ideo procedit ab ipſo
Numen idem, calor omnipotens, diffuſilis aura,
Perpetuò itq; reditq; reciproca, mutuus ardor,
Amborum communis amor: hic aureus ille

 Halitus:

Halitus:hic Deus ille,hic amor, quo cuncta creata,
Omnia quo conſtant,quiq; omnia condita ſeruat,
Et maria, & terras,auráſque, & ſidera cæli,
Atque homines, & quæ ſub cælo animantia viuūt,
Quadrupedū genus,& volucrū, vitáſq; natantum,
Gramináque, & ſtirpes,animáque carentia ſaxa,
Erutáque effoſſa tandem tellure metalla:
Omnia quæ in nihilum redeant collapſa repentè,
Suſtentata fuant niſi tanti numinis aura.
Hic amor eſt quo mortales regnator Olympi
Proſequitur bonus:hic idem quo nos quoque contrà
Grati illum ardemus; quo ſe ſuperíque hominéſque
Mutua amant inter ſeſe pietate fouentes.
Hic amor eſt cæli,terrarum hæc mutua flamma,
Cuncta fouēs,nodúſq; tenax, & amabile vinclum,
Cæleſtum vis magna, Dei immemorabile donum.
Hinc omnis pietas,hinc omnis denique virtus,
Aura potens,amor ignipotens,ſpirabile numen,
Spiritus ipſe tui apparent veſtigia vbique
Numinis ãpla, tuū eſt quodcūq; vbicūq; videmus.
Tu Patris æterni virtus,tu dextera,& ipſi
Tu digiti quibus immenſum fabricauit Olympum
Rerum Opifex quibus ingentem per inania librat,
Et circunfuſo ſuſpendit in aëre molem,
Cuncta tuis elementa ligans contraria vinclis,
Muneribúſque tuis paßim plena omnia abundant.
Cùm Pater omnipotens cum Nato immania mūdi
Mœnia conſtituens cæli procuderet orbes,
Tertius ipſe aderas, (neq; enim diſtractus ab illis)

Omnia componens, iam tum aurea luce coruſcus,
Summa æquitans leuibus mulcebas æquora flabris,
Iam tum purgatus liquentem fluctibus vndam
Flamine luſtraſti, quæ dehinc mortalibus ægris
Elueret prima contractam ab origine labem,
Vnde ſalus animis prauita fraude ſepultis.
Inde rudes illi prima illa à ſtirpe parentes
Terrarum obliti cœpere ad ſidera mentes
Tollere, mortalémque hominem deſueſcere, puro
Pectore concepto per te iam deſuper igni,
Et peragrare acie cæli ſublimia templa,
Admiſſi ſuperæ depaſci lumina lucis,
Vimq́ʒ Dei paulatim animus ſentire latentis
Occultam, ingentem, tum veri pectore pleno
Cernere venturos caſus, longéque remotos
Veridica populis porrò prædicere voce.
Hinc ſacri tripodes, hinc ſancta oracula diuûm,
Hinc Solymi vates numeris arcana locuti,
Carmináque ediderunt diæ præſaga Sibyllæ.
Idem à ſtirpe feros, & duro pectore agreſtes
Erudiens ſubito egregias diuinitus arteis,
Inſtruis, atque loqui docto das ore repentè,
Et cauſas orare, & ſanctas condere leges.
Nam genus humanum terris extollere ab imis
Ad cæli iubar, & ſuperis adiungere tendis,
Nubiferóque vehis nos aëre in æthera purum,
Nec quiſquam ſanctis excluditur ætheris oris
Aut fato aduerſo, aut alicuius numinis ira,
Debitus æternis mundi ante exordia pœnis.

Cùm primùm dias exorti luminis oras
Viſimus antiqua ſuffuſi labe parentis,
Qui ſeſeq; ſuumq; genus corrupit in æuum,
Immemor heu nimium promiſſi fœdere pacti,
Indecores cælo vix lumina tollimus ægrè,
Proſtratiq; ſolo ſine ſpe, ſine honore iacemus
Tranſcripti infernis Erebi poſt funera flammis:
Vſqueadeo veteris ſerpunt contagia noxæ.
Tu verò noſtris vbi ſenſibus aſpirare
Incipis, auxilioq; venis fera corda mouendo,
Admoniti incipimus paulatim agnoſcere rerum
Auctorem, regemq; hominum ſuperûmq; fatentes.
Oramus nobis facilem, veterumq; malorum
Nos piget, & vitæ execramur facta prioris.
Iã magis atq; magis (neq; enim tu deficis vſquam)
Spe veniæ haud dubia audemus cõfidere rebus,
Iamq; iuuat quæcunque iubent oracula legésque
Explorare animis, & iuſſa capeſſimus vltrò.
Continuò ne ſint nobis facis abdita fraudi
Noſtra admiſſa tegens, & crimina noxia deles
Imbre tuo, veterúmque malorum obliuia miſces,
Atq; nouam in nobis mentem, noua corda renatis
Sufficis, abſterſaque nitent noua cuncta ſenecta,
Et ſimul optata mentes ſuccendis amore,
Quo cælo placiti, quo digni euadimus aſtris.
Hoc ſuperûm Pater inſigni nos munere donat
Sponte ſua bonus, haud noſtrà pietate merentes.
Non opis id noſtræ, non nobis tanta facultas,
Ni Pater omnipotens ad cari vulnera Nati

Reſpit

Reſpiceret, qui morte obita mala noſtra piauit,
Humanúmque ſuo lauit genus omne cruore.
Inde ſalus, operum inde omnis fiducia noſtrûm.
Nequa tamen priſca ſubſint veſtigia labis,
Sponte caput ſacris de more immergimus vndis,
Præſenti quas illuſtras tu numine præſens,
Et veluti inſtillas vitam hoc ſub gurgite merſis:
Vnde renideſcunt animæ, velut æra coruſca
Deterſa prorſus priſca rubigine ſcabra.
His opibus firmati animi, his radicibus actis
Tollunt ſe, in meliúsque ſuis quoque viribus vſi
Creſcunt, & ſuperas per ſe nituntur ad auras,
Dum pietate ſua meriti poſt funera cælum
Concilio Superûm atque æterna pace fruantur.
Hæc promiſſa pijs animis vberrima merces,
Præmia tanta manent tam paruo parta labore.
Te ſine nil tamen audemus, nil poſſumus ipſi,
Et benefacta parum valeant ſine numinis aura
Noſtra tui. non tantùm animos impellere noſtros
Incipis è tenebris reuocans in lumen apertum
Sponte tua, haud meritis noſtris (à te omnis opũ vis
Noſtra oritur: noſtri tu fons & cauſa vigoris)
Verùmetiam mox ipſe iuuas comes additus vſque,
Fortunásque tua noſtros virtute labores.
Ac veluti areſcant herbæ, ſiluæq́ comantes
Intereant, niſi mater alens radicibus imis
Sufficiat vires occultáque pabula Tellus:
Sic noſter ſine te vigor & vis deſinat omnis
Hauſta citò, incaſſúmque fluant ſine fruge labores.

Mille animis ſeſe obijciunt diſcrimina noſtris:
Mille nocent peſtes, occultúſque imminet hoſtis
Semper, & egregijs hominum inuidet additus orſis.
Quot ſcelerum facies, tot nobis retia tendit,
Tot laqueos. quis enim queat hos euadere caſſes?
Aſt vbi noctipotens manus haud ignara nocendi
Incautos petit inferno ſummiſſa barathro,
Lucifugæ peſtes, tetra ſine corpore vita,
Intentántque dolos, nobiſque illudere doctæ
Nituntur recto captas abducere menteis.
Ilicet ipſe ades, & medio in certamine feſſis
Affulges, retegiſq; dolos, atque irrita frangis
Tentamenta, tuóque magis nos numine firmas.
Omnibus auxilio es, ſatis omnibus vnus vbiq;
Diditus, & gentes paßim diffuſus in omnes.
Nec quenquam tu muneribus bonus eximis vltro
Ipſe tuis, omnes inuitas, allicis omnes,
Omnibus incutiens blandum in præcordia amorem.
Infelix qui te non audit crebra vocantem,
Pulſantemq́; diu: duro ſed corde reluctans,
Sed tua iuſſa negans clauſas dimittere in aures,
Ah miſer oblato ſeſe ſubducit amori,
Ipſe ſuis obſtansq́; bonis, lucemq́; peroſus.
Quò monitus te quiſq; libentius audit, eo illi
Semper ades, propiorq́;, & numine largius imples.
Et cui tu ſemel indulges, non deſeris vnquam,
Seſe ſponte ſui niſi deſerat immemor ipſe:
Heu nimium infelix, ab ſemet proditus ipſo.
Nam ſimul atq; animus maculis ſe inficit, aberrãs

Curric

Curriculo huc illuc palanti corde, relictis
Limitibus, Superûm ac recti contemptor, & illex,
Continuò fugis, ac polluta ab ſede recedis.
Perſentit miſer ille tuum euaneſcere numen,
Omniaq́ in peius ruere, & retrò acta referri,
Et magis ac magis vſq; obtuſa rigeſcere corda.
Qui modò ſidereo tendebat lumina cælo,
Arrectus penetrans acie ſublimia Olympi,
Colloquioq́ fruens Superûm: nunc obſitus vmbris
Obſcuris, atq; ora ſolo teterrima preſſus
Serpit humi, in cœnoq́ graui ſine honore volutat.
Cunctaq́ ſe circum tenebris nocteſcere cernit.
Qualis qui modò conſpectis tendebat in armis
Actus equo, prima ſignans intonſa iuuenta
Ora puer, forma ante alios pulcherrimus omnes,
Si, cùm primùm caſtra ſubit, fortè acta ſagitta
Hoſtis ab aggeribus candentia pectora fixit,
Voluitur: ora modis tabeſcunt pallida miris:
Labitur omnis honos, fugit omnis gloria formæ:
Et modò qui toto ſpirabat corpore amorem,
Nunc grauis aſpectu eſt, auraſq́ inceſtat odore:
Sic animus te præſenti nitidiſſimus olim,
Te fugiente, ſitu ac tenebris inuoluitur atris
Decolor, atq; omni forma ſpoliatus honore.
Sic olim qui matutini ſideris inſtar
Larga miniſtrabat radianti lumina cælo,
Lucifer ille cheri caput alitis & iubar, alto
Excuſſus cælo, lucemq́ exutus in ima
Coniecit ſeſe, & nigris immiſcuit vmbris.

Fortunatus & ille, Dei quem Filius olim
Vnicus in partem regni ſortémque locarat,
Bis ſenos inter proceres lectiſſimus ibat:
Verùm ſponte ſua deiectus culmine tanto,
In præceps ruit abs tete ſine luce relictus.
Tanta tui immemorem ceperunt tædia amoris.
Non tamen vt primùm te quiſque auertitur, illum
Deſeris omnino longa irreuocabilis ira:
Sed longè obſeruas, tendat quocunque ſecutus,
Atq; iterum atq; iterũ mulces, nec deficis vnquam.
At veluti genitrix puerum qui plurima fugit
Conſcius ob malefacta domi, ſeq; abdidit altis
In ſiluis, nunc hùc errans, nunc auius illuc,
Proſequitur pia, & incaſſum veſtigia ponè
Obſeruata legit: precibus nunc allicit illum,
Nunc commota minas addit, ſi fortè lateſcens
Audiat, & voces incertas irrita iactat.
Quàm metuit néue eſca feræ, neu præda latroni
Incomitatus eat, torrentíſue incidat vndis?
Haud ſecus, auerſa ſiquis te mente reliquit,
(Ah miſer) oblitúſque ſui, ingratúſque ſalutis,
Proſequeris, rurſusque vocas, rursúſque remulces
Auerſum, inuitúmque trahis: ſi fortè vocatus
Audijt, indoluitq; admiſſis crimina faſſus,
Luſtratúsque ſacerdoti commiſſa piauit:
Protinus inſinuas illi te, iterúmque reuiſis,
Sopitósque iuuat rurſus ſuccendere ſenſus,
Fœderáque ablutis maculis in prima reponis,
Nec ſemel id ſatis: at quoties te auertitur ille,

Te toties vltro auerſo placabilis offers.
Eſt venia locus vſque, & habent peccata regreſſum.
Nec requies, donec vita labentibus annis
Vltima cuique dies moribundi aduenerit æui.
Tantus amor noſtri, tanta cuſtodia curæ.
Fortunatam animam, macula cui contigit omni
Deterſa afflari tam ſancta deſuper aura,
Cui datur incendi tam ſancto deſuper igni,
Semper & in dulci flagrando viuere flamma.
Illa Deum, Deus illam vltrò bonus ardet, amantiq;
Indulgens vltrò dulcem reſpondet amorem.
Quicquid agit fluit inſolita dulcedine amoris.
Semper amat tecum, dulciq; in amore quieſcit.
Tota in amore, parum curans mortalia, fixa eſt.
Nec potis eſt ipſum tam ſanctum numen amare,
Quin quoque mortales iuncto ſimul ardeat igni.
Ante alios tamen ô felices, térque beatos,
Atque quater grauida qui te genitricis in aluo
Hauſerunt, neque dehinc in dulces luminis oras
Exorti excuſſere tuum de pectore numen,
Sed culpa exortes, & vita puriter acta
Seruauere tuum intacti ſub funere munus.
Id paucis conceſſum autem, quos æquus amaſti,
Et quibus eximia indulſiſti numinis aura:
Non tamen excepto diuini corpore nati,
Te tam præſenti quiſquam vnquã numine paſſus,
Quàm quondam Iudæa genus pulcherrima virgo,
Quæ Superûm puro concepit ab æthere regem
Semine de nullo, nullis temerata hymenæis.

Munere tu ſolus functus thalamiq́ꝫ thoriq́ꝫ,
Virgineam impleſti fœcundis flatibus aluum.
Huc omnis vis, huc æſtus profluxit amoris,
Erupitq́ꝫ ingens totis fornacibus ignis.
Quo verò aggrediar poſt matrem carmine, quãto
Numine, quàm largo torrente vndaueris ipſos
In partus, mecum hîc fandi vis victa laborat,
Verbaq́ꝫ res ſuperat, maioraq́ꝫ viribus audeo,
Ardua, inacceſſa, & nulli conceſſa priorum.
Quanto animus, qui numen erat, flagraſſe putãdus
Igne intus, toto cùm dulcem corpore amorem
Iactaret: quacunq́ꝫ viam ſpectabilis ibat,
Huc, illuc circum ora ferens gratiſsima cælo,
Omnia inundabant mira dulcedine, amabant
Omnia, non ipſi montes ardore vacabant.
Vſque adeo occultos afflabas ſenſibus ignes,
Et latos membris haud illi viſus honores.
Olim etiam apparens oculis mortalibus, olli
Luce palam, cunctisq́ꝫ videntibus affulſiſti
Præpetis in faciem collectus, & alba columba
Ora gerens, mira de cælo voce ſecuta.
Poſt iterum te mortales mortalibus agri
Conſpexere oculis manifeſto numine ferri
Cum ſonitu cælo illapſum ſub imagine flammæ
Multifidæ, linguis veluti vibrantibus aureis,
Terrificisq́ꝫ locum impleſti ſplendoribus omnem.
Filius omnipotens Patris omnipotentis vt olim
Pollicitus fore ſidereas rediturus ad arces,
Vt pro ſe in terris ſua deinceps munera obires,

Nec

Nec nos in tenebris volui paterere relictos.
Protinus ecce viri calefacti numinis igni,
Qui modò morte ducis proſtrati cuncta timebant
In latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira ſonant: varias linguis, longeq́ remotas
Inter ſe gentes imitantur munere vocis,
Vno eodemq́ ſono diuerſo more locuti.
Agnoſcunt populi patria commercia linguæ,
Verbaq́ quiſq́ ſua, atq́ eadem diſcrimina vocum.
Quiq́ modo indociles vitam piſcoſa ſecundum
Flumina venatu tenui ſine more trahebant,
Edocti nunc mira canunt præcepta per vrbes:
Continuò penetrant aulas & limina regum,
Contra ſtare auſi ſolicrum edicta ſuperba,
Bis ſeniq́ hominum genus id, te præſide freti
Extincti ducis, ac deuicta à morte reducti
Nobile per gentes omneis vexere trophæum,
Et factum egregium totum ſparſere per orbem.
Inde alij atq́ alij tanto pro nomine vitas
Effudere alacres, in aperta pericula euntes.
Atq́ ita terrarum totius protinus orbis
Tam varias linguis gentes, quàm moribus omnes
Iunxiſti, vt populus ijſdem ſub legibus vnus
Extemplò fieret, ſtudijsq́ & amore coirent.
Hac homines tu pace ligas, ijs nexibus vnum
Efficis, & vinclo nectis fera corda tenaci.
Infelix domus illa, vrbes cæleſtibus illæ
Inuiſæ, quas igne tuo non plurimus afflas.
Tu placidam per corda feris mortalia pacem,

Blandáque mortali præbes ſolatia vitæ,
Lætitia ingentem perfundens vndique mundum,
Per te odia & lites, per te fera bella quieſcunt.
Tu pacem regéſque inter, populúmque patréſque
Concilias: das te in mediũ, & ſacra fœdera ſancis.
Tu thalamos ſocias, noua tu connubia iungis,
Quæq; homines pacta inter ſe conuẽtáque firmant,
Ipſe ligas, propria vt maneant compagibus arctis.
Quodcunque incipimus recti, quodcũque paramus,
Aſpicis, & curſu medio noſtra orſa ſecundas:
Nec quicquam ordimur niſi nomine rite vocato
Ante tuo, ſtratiq; ſolo genibúſque voluti
Auxilium, atque tui flammã imploramus amoris.
Ipſe venis: tu pectoribus mala gaudia noſtris
Excutis, abſtergiſque animos, puróſque reuiſis,
Et nos largus opum dono ſeptemplice lætos
Inſignis, noſtráſque vehis ſuper æthera mentes.
Tu matutinus, tu veſpertinus, & imber
Aureus ille venis cælo, ſitientia corda
Noſtra rigans, lætiſq; feracia frugibus exples.
Cùm ſeſe obiecit nobis res dura repentè,
Hæremúſque diu ancipites, animiſq; labantes
In tenebris verſamur, ades lux protinus, & nos
Inſtruis, ac mentem pulſa caligine luſtras.
Nec cunctaris vbi triſtis præcordia mœror
Noſtra premit: ſolator ades, dulcémque profundis
Lætitiam mœſtis, & gaudia mentibus affers,
Terroréſque animis arces, & numine amico
Pectora demulcens pulſa formidine firmas.

Inſuper & nobis quæcunque vbicunque pericla
Obijciunt ſeſe, nuſquam nos deſeris ipſe,
Nuſquam abes, & duce te caſus euadimus omnes.
Salue hominum pax & requies, diuina voluptas:
Huc ades, atque tuum populis innecte calorem.
Siquando validis hominum fera pectora flammis
Flagraſti, & rapidis feruoribus indulſiſti,
Nunc opus igne tuo, noſtras ſuccende medullas
Acrius, & totus nobis incumbe caminis.
Aſpice mortales quàm denſa nube premantur,
Aut quibus in tenebris iaceant, quo frigore ſegnes
Algeſcant animi priſcæ pietatis inanes.
Incipiant flammis deſueta caleſcere corda,
Et cælum aſpicere, & iucundum cernere lumen,
Exutiq; dolos recti accendantur amore
Rurſus, & ad priſcas referant ſe moribus arteis.
Præcipuè tamen obſcura caligine merſa,
Quæ ſanctum euerſis Germania numen ab aris
Expulit, & cælum ſceleratis prouocat armis,
Luce tua verum agnoſcat luſtrata, nec vltrà
Sæuiat, at veteri pietate reſuſcitet aras,
Vnaq; nobiſcum ſit ei ſententia concors.
Quòd ſi ſponte tuis ſtimulis parere recuſat,
Et lucem refugit, furijsq; inſiſtit in ijſdem,
Sit noſtros ſaltem reges diuinitus inter
Iam iam aliquis pariter pietate inſignis & armis,
Cui largo infundas diuinum numine robur,
Atque habilem pariter membrisq; animisq; vigorẽ,
Quo ſeſe præſtans animi, patiensq; laborum

Audeat indomitis Vrgenti opponere bello,
Atque armis petere, atque malo ad meliora Vocare,
Ac ferro latè ſerpentem excindere peſtem.
Vt coëant animi, & ſtudijs communibus acta
Nobiſcum tendat gens effera, ſentiat Vnum.
Siqua tamen lapſis contagia moribus obſtant,
Et uetus in nobis uirtus elanguit illa,
Illa, prior qua fama atas ſuper athera adibat,
Irrepſitq; ſitus deiectis legibus ater,
Rurſus noſtra tua recaleſcant pectora flamma,
Huc iace ſancte tuis tedam è fornacibus Vnam,
Qua totum accendat ſanctis ardoribus orbem.
Nos primùm pete, qui in ſedem conuenimus Vnam,
Saxa Vbi depreſſum condunt prarupta Tridentum,
Hinc atq; hinc Varijs acciti è ſedibus orbis,
Vt ſtudijs iuncti, atq; animis concordibus Vnà
Tendamus duce te freti ſuccurrere lapſis
Legibus, & Verſos reuocare in priſtina mores,
Teq; ideo cœtu celebramus, & ore ciemus,
Sancte Veni, penitus te mentibus inſere noſtris
Aura potens, amor omnipotẽs, cali aurea flamma.

IESV CHRISTO
OPT. MAX.

ET ſolus latè locus eſt, & fletibus aptus,
Et redijt, qua non mœſtior Vlla, dies.
Ipſi etiam montes, denſa hac in rupe cupreſſi
Ipſa etiam querulo Vertice flere iubent.
Tunc etiam ſilices durum ſenſere dolorem,

Et rupti ingenti diſsiluere ſono.
Tunc etiam, ſed iam erumpit mihi pectore fletus,
Et lacrymas oculi fluminis inſtar agunt.
Flere iuuet ſaltem, lacrymisq́ explere dolorem,
Quando aliud nil eſt quod tibi perſoluam:
Mutua nec ſatis eſt, vitamq́ rependere vita,
O qui noſtra tuo funere damna leuas.
Nos Patris æterni noſtra irritauimus iras
Fraude, cruore tuo tu probra noſtra lauas.
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fœtus,
Diſtentus dira tu trabe furta luis.
O nimiùm noſtros nimiùm miſerate labores,
O noſtri nimiùm, nil memor ipſe tui.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo, ſontes ne moriamur obis?
Quem Pater ipſe ſui, ſine origine, concipit inſtar,
Dum ſeſe æterno cogitat vſque animo.
Me miſerum, quæ te pietas, pulcherrime rerum,
Tam noua, qui, quæſo, tam nouus egit amor?
Ah ſat erat te ſidereis de ſedibus actum
Tædia virginei longa tuliſſe vteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore, agreſti delituiſſe caſa,
Inde vagum huc illuc noſtros adiſſe labores,
Dum mundum ad leges & noua iura vocas:
Néve ignominias memorē, aut quæ plurima inultus
Paſſus es indigno corpore ludibria.

 Hei

Hei mihi non auibúsve feris've cubilia deſunt,
At rerum auctori deſit vbique locus.
Sola fuit tibi quæ nodoſis roboribus crux
Heu nimium durum præbuit hoſpitium.
Hæc fuerat ſeruis pœna olim, hæc furibus æqua,
Quos tecum cerno mortem obiiſſe parem.
Quæ tam dira manus? quæ nam tam barbara porrò
Gens, tantum obtuſis ſenſibus auſa nefas?
Quò ruitis miſeri? qui tantus mentibus error
Inſidet? in veſtrum tenditis exitium.
Me potius, meme qui feci hoc perdite ligno,
Hic nihil admiſit: fraus mea, furta mea.
Téne ita cum duris pendère latronibus, omnis
Vitai curſus cui ſine labe fuit?
Qui neque contactu intemeratæ virginis alui
Contraxti antiquæ ſigna luenda notæ.
Sed Genitrix pura cæli concepit ab aura,
Nec potuit facies diſsimulare genus.
Vt ſileam benefacta, tot & miracula rerum,
Quæ non humana perficiuntur ope,
Inſigni poteras forma, & iuuenilibus annis
Immiſſæ pectus reddere molle feræ.
Pulcher luce magis, vel ſidere matutino,
Oceanus liquidis quod modò lauit aquis.
Sed quẽ hic te aſpicio? hæc facies tuáne illa ſerena?
Hinc oculi? hic roſeo gratus in ore color?
Aureáne hæc menti lanugo? hoc verticis aurum
Propexum? hic toto corpore priſcus honos?
Quà modò cunque ibas, blandi noua ſemina amoris

Iactabas, dulci in ore ſebebat amor.
Húncne ego conſpicio te formoſiſſime rerum?
Heu color, heu ſpecies quàm tua facta alia!
Squalidula vt facis, vt laſſula lumina liuent.
Languidula vt ceruix, mortua vt ora iacent.
Non ea cæſaries, concretaq́ʒ ſanguine barba,
Non eſt is planè qui modò vultus erat.
Serta tamen capiti, regisq́ʒ inſignia cerno,
Sed quæ vulnificis ſentibus hirta rigent.
Et pictum video corpus iuuenile rubore,
Sed quem hauſtus flagris ſparſit vbique cruor.
Ne palmas morer, aut terebratas cuſpide plantas,
Hei mihi, quàm latum pectore vulnus hiat?
Quod tulit æs, quâ nam haſta tuo intepuiſſe cruore?
Nec tum æs deliquit? nec fuit haſta cinis?
Cùm Sol ipſe caput nitidum abditus obſcurarit,
Et vaſto Tellus ſit tremefacta ſinu?
Debueras Sol æterna ferrugine cælum
Occulere, & terris vſque negare diem.
Debueras Tellus æterno percita motu
Collabi, humano haud vltrà adeunda pedi.
At vos monſtriferi quid tunc ò barbara ponti
Condita deſertis æquora littoribus?
Quæ vos quæ tenuere moræ? quibus abdita clauſtris
Hic nulla effuſis ſigna dediſtis aquis?
Vos tum diluuio merſas abſumere terras,
Æquum erat, atqʒ hominũ fluctu abolere gen⁹.
Nam quid enim cælum, atqʒ vltores ætheris ignes
Flebilibus precer hîc in mea vota modis,

Cùm Pater & cœli, rapidi moderator & ignis,
Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipſe ſuum Gnatum pro nobis iuſſerit vltrò
Supplicium infandæ morte ſubire trabis?
Agnus eras ſacer ille, ſacram mactandus ad aram
Pro nobis æterno hoſtia ſacra Patri.
Fixum erat id cœlo, nulla pote mole moueri:
Nil Sol, nil Tellus, nil maria alta iuuent.
Tu quoque te noſtræ es largitus ſponte ſaluti,
Et tibi pro cunctis dulce obijſſe fuit.
Atque ideo orabas moriens veniam hoſtibus ipſis,
Ne foret hoc illi munus inane tuum.
Hoc quoque nos fruimur, grato ſed amore dolemus,
Et memores tumulo ſoluimus exequias.
Tu tamen exutus, quæ morti obnoxia, viuo
Sedibus æthereis corpore ſceptra tenes:
Venturus noſtras extremo tempore noxas
Quæſitum, cùm res funditus igne ruent.
Aſpice nunc bonus, & dignos nos effice quos tunc
Exemptos pœnis in tua regna vehas.

IN EVCHARISTIAM.

THura pij date thura: olet vapor ater ad auras:
Suppliciter genibus nixi aduoluamur ad arã.
Numen ineſt, magni præſentia numinis inſtat:
Chriſtus adeſt, veróq; animis ſe corpore noſtris
Terrenam in ſpeciem, veſcis ſub frugibus offert,
Mortaleſq; fugit cruſti ſub imagine viſus.
At verè, quod non oculi ſenſuſq; capeſſunt.

Obtuſi

Obtuſi comprenſum, animi vis viuida ſentit
Interius, pulſaq́ꝫ fides caligine monſtrat
Indubitata, Dei ex ipſius vocibus orta.
Quod neque percipiant animi, niſi luminis aura
Diuini euecti extulerint ſe nubila ſupra,
Oblitiq́ꝫ hominem penitus, cæleſtibus apti.
Ergo age priſca fides noſtro ſuccurre labori:
Quod renuunt ſenſus, ratio quod noſtra refutat,
Ipſa doce, in tenebrisq́ꝫ tua nos erige luce
Illuſtrans, certa dum religione parentum,
Annua ſacra ferunt ciues, tantoq́ꝫ paratu
Intenduntq́ꝫ vias, & textis compita inumbrant,
Hoſtia qua feſtam ducenda eſt ſancta per vrbem
Ordine flammarum longo, pompaq́ꝫ frequenti,
Nos quoque ſolennem læti comitemur honorem:
Flore nouo ſpargamus humum, fundamus odores,
Veris opes varias, interq́ꝫ canamus eundum
Lætitiam ingentem, & ſacra myſteria lucis,
Vt cæli quondam rex omnipotentis, homo idem
Ac Deus humanos indutus corporis artus
Bis ſex cum ſocijs epulatus nocte ſuprema
Inſolitasq́ꝫ dapes, inſuetaq́ꝫ pocula menſis
Intulerit, miranda nouo de more locutus:
Vtq́ꝫ laboratam cererem, immedicataq́ꝫ liba
Fregerit, & ſocijs dederit partitus in omnes,
Dilueritq́ꝫ merum patera libantibus eadem,
Vtq́ꝫ omnes verbis extremùm affatus amicis,
Non illas de more dapes, non pocula ſueta
Teſtatus dari; ſed formam ſua viſcera in illam

Vera, ac vina nouis epulanda apponere menſis.
Hoc eſt corpus, ait, meus hic de vulnere ſanguis
Fundendus, commiſſa hominum qui diluat omnia.
Hoc eſte, hoc omnes haurite ex pocula fonte.
Sic facite, & poſthac ſeruate in ſæcula morem,
Et ſacris moniti iam nunc aſſueſcite menſis.
Nam quoties hæc verba meo mea nomine docti
Nota ſuper ſanctis repetetis frugibus ore,
Ipſe adero, totoq́ epulis ſubitò inſerar almis
Corpore, viſceribusq́ meis & ſanguine opimo
Excipiam lætos, veteris ſolamen amoris,
Et nunquam noſtri hinc aboleſcet gratia lethi.
Infelix verò, his dapibus quicunque carebit
Auerſus, tanti meritiq́ & muneris exors:
Nulla illi poſt funus erunt commercia noſtri.
Vos tamen has luſtrati animis accedite menſas,
Et manibus puras puris contingite fruges.
Eſte procul quibus eſt fœdi mens conſcia facti,
Vita pijs erit, atque eadem mors ſontibus eſca.
Vno eodemq́ ſalus fluet, atq́ è fonte venenum.
Sic ait: atque ſuis manibus ſeſe ipſe gerebat,
Ipſe onus, ipſe oneris pariter moderator & auctor,
Omnes dum ſacro libamine pauit ad vnum,
Factorum ac dectorum monimentũ inſigne ſuorum.
Quem ritum moniti mox ſeruauere minores,
Libamusq́ ſacrum ſacro cum ſanguine corpus.
Nam ſimul ante aram verba illa auguſta ſacerdos
Protulit ore premens, cælo dilapſus ab alto
Chriſtus adeſt, viuoq́ epulis ſe corpore miſcet.

Illa crediderim cæli ardua tecta ſub hora
Feruere, ſtellatasq́ fores, atque oſtia pandi,
Plumipedesq́ acies lato deſcendere Olympo,
Et terras petere, atque aram ſe examina circum
Fundere, cæleſtiq́ dapes ſepire corona,
Et totum effundi tanta adſpectacula cælum,
Dum numen ſeſe terrenis inſerat eſcis:
Non tamen omninò manifeſto corpore vulgo
Dat ſe in conſpectum, viſus tactusq́ refugit,
Externa tectus forma: nec crede ſapori,
Dum guſtu exploras Cererem laticesq́ Lyæos
Diuinum in corpus, verſosq́ in ſanguinis vndam.
Nam penitus re mutata manet ipſa figura
Quæ fuit antè, manet faciesq́, colorq́, ſaporq́
Priſtinus, & quanuis id ſit quod non fuit antè,
Quale tamen fuit antè manet, quantumq́ videtur,
Nil verſum exterius: ſed enim ſimile omnia priſcæ
Naturæ, vt ſpecie queat vna fallere viſus
Obtuſos; dum ſola oculis & ſenſibus ipſa
Obijcitur ſpecies, frugumq́ occurrit imago,
Quæ guſtum viſumq́ hominum tactumq́ laceſſit.
Intus Chriſtus ineſt, & inobſeruabile numen.
Tum quanuis animo atque oculis diuerſa ſimul ſe
Obijciant, aliudq́ oculis, aliudq́ tuentes
Mente volutemus, tantùm tamen vna ſubeſt res,
Vnaq́ vis: neque enim coëunt duo corpora in vno,
Quod ratio vetat, & prorſum natura refellit.
Haud ſecus exuuias indutus & ora leonis
Incedat ſi fortè aliquis plaudente theatro,

Non duo tunc pariter conſidant pelle ſub illa
Vir feraq́ʒ: at potius dicam exteriora leonis,
Interiora hominis. quid enim componere fando
Diuina humanis prohibet, ſublimibus ima?
Credite mortales, menteſqʒ abducite ab ægris
Senſibus, atque animo cælum peragrate volucri.
Credite, ne titubate: hic vera eſt corporis vmbra,
Hîc corpus verum: hic eſt vera cruoris imago,
Hîc verus cruor, ipſe ſuimet Chriſtus imago.
Credite mortales: animos adhibete fidemq́ʒ,
Mortales, genus infirmum, confidite dictis
Illius, qui nec fallit, neq; fallitur vnquam:
Quandoquidem nihil externa clariſsima dicta
Lucis egent, per ſeq́ʒ ſuo ſe lumine produnt.
Antè mare & tellus, & cæli concidat axis,
Illius quàm caſſa fide ſint aurea dicta,
Sanguine quæ moriens nobis teſtata reliquit.
Non tamen ad noſtras acies venit, hacq́ʒ nigranti
Stipat ſe veluti nebula, atqʒ obducitur vmbris,
Quanta ſit vt noſtris fidei indulgentia tectus
Exploret, non viſa iubens nos credere, ceu quæ
Luce palam ſunt vſqʒ oculis obnoxia noſtris.
Cùm tener orbis adhuc foret, ac pubentibus annis,
Iam tum relligio hæc atauos inceßit agreſtes:
Iam tum aliquis longè præſaga mente recludens
Sacra abſtruſa rudem congeſto ceſpite in aram
Triticeos orbes, & liquida vina ferebat,
Plurimaq́ʒ orabat cæli conuerſus ad axem.
Quæ fieri humana nequeunt ope, cuncta Deo vni
Peruia

Peruia ſunt & plana: poteſt Deus omnia quando.
Ille potis medijs pueros educere flammis
Illæſos, nutuq; ignem ſopire furentem:
Ille potis ſummis ferrum ſuſpendere in vndis,
Vt natet, & non iam propria vi tendat ad ima:
Ille etiam quoties penuria adegit edendi,
Millia multa hominum ſolis ſaturauit in agris,
Et cerere è tenui ingentes conflauit aceruos:
Illius imperium pauet omnis victa poteſtas:
Aſſurgit rerum natura, elementaq; parent
In quacunq; iubet migrantia ſæpe figuram:
Qui potuit liquidas in vinum vertere lymphas,
Aut virgam in colubri ſinuoſos flectere tortus,
Rurſus & in veterem formam transferre colubrum,
Non poterat ſanctum in ſua viſcera vertere cruſtũ
Funditus, atq; etiam forma ipſa paſcere ſenſus,
Atq; nouam ſubitò ecce oculis offerre figuram,
Nec ſe conijcere in miras tecto ore latebras?
Illi aliter viſum, ne viſcera fortè cruenta
Humanum horreret genus, attactusq; paueret,
Dum premeret tremulã mandẽs ſub dentibus eſcã.
Nam ſicui veram in ſpeciem manifeſtius olim
Oſtendit ſeſe, nudoq; apparuit ore,
Ac tepido emicuit ſaliens cratere fugatis
Sanguis imaginibus, ſtetit, immotusq; ſacerdos
Abſtinuit tactu, atq; impaſta altaria liquit,
In ſolitam donec redierunt omnia formam.
Haud ſecus admota qui morbis arte medentur,
Ne guſtu horreſcat languens medicamen amarum,

Mille

Melle linunt ſuper, & dulci ſub cortice condunt.
Ne verò quo liba modo, quóve ordine quare
Tenuia diuinos Chriſti conſlentur in artus
Vi ſermonis, & omnipotenti numinis aura.
Nulli fas hominum mortali corpore ſepto
Scire ea, vix volucres noruntſine corpore mentes
Aligerum genus, ætherei gens incola cæli.
Tantùm agite, properate, ſacris diſcumbite menſis:
Diuinas libate dapes, libate beata
Pocula, velatumq́ dapis ſub imagine numen
Concipite. intus ineſt numen: Deus inſidet intus:
Chriſtus adeſt, & nos inuitat corpore veſco.
Ne dubitate, Deus ſimul hîc, ſimul æthere in alto.
Cunctus adeſt ſimul hic, ſimul & quocunq; vocatur:
Rite tamen templis in cunctis, omnibus aris,
Diuinum dum farre pio libamus honorem.
Quodq́; hîc, eſt & ibi pariter diſcrimine nullo.
Totus ibi, hic totus, neque eum tempúsve locúsve
Eſſe vetant, quibus haud diuina obnoxia, vbique.
Quinetiam violare manu ne parcite liba
Myſtica, & in ſocios partiri protinus omnes.
Nam fragilem quotcunque in fruſta incideris orbem
Cæleſtis libi, Chriſti inuiolabile corpus
Reſtat idem in cunctis, orasq́; amplectitur omneis,
Nec findi in parteis vllas diuina poteſt vis.
Nos tamen albentem frugemq́; & fiſsile cruſtum,
Et liquidos latices veneramur numinis inſtar:
Non quia ſint ipſum numen color ille ſaporq́;,
Sed quia diuini ſint numinis argumenta.

Signi

Significentq́ꝫ oculis quod mens inde altius hauriat,
Quod nequeunt oculi, nequeunt deprendere ſenſus.
Atque ideo exiguo quouis in fragmine Chriſtum
Accipimus, quauis ſacrati in parte liquoris
Nãqꝫ ſubeſt ſanctũ: vt nunquã ſine ſanguine corp⁹,
Sic quoque non ſuberit ſanctus ſine corpore ſanguis.
Nec toto hîc maius quàm quæ pars eſſe videtur.
Quantus ibi, hic tantus. Deus haud includitur vllis
In ſpatijs, nec fas metiri corpora ſancta.
Omnis ibi, hic omnis, hic integer, integer illic.
Sicut vbi (quanquam ratio diuerſa) liquenti
Sæpe lacu in noctem Lunæ reſplendet imago
Plurima, & hic illic ſeſe ſpeculantibus offert
Omnib⁹ vſqꝫ eadẽ, atqꝫ ſui ipſa ſimillima vbiqꝫ eſt.
Sicut item ſpeculi ſi in partes fregeris orbem,
Quicquid ab aduerſo reddebat imaginis orbis
Integer, illud idem pars qualibet vndique reddet,
Nec plura in toto quàm mox in parte videbis.
At verò quanquam qui ſe ſub frugibus offert,
Ille idem eſt Patris æthereа qui regnat in aula,
Hic aliter tamen atque illic, vtcunque ſe habet res.
Ille idem eſt etiam trabe qui pendebat ab alta.
Hic tamen exemptus morti vim haud accipit vllã
Artubus immortale atque impenetrabile corpus,
Cui morbi nihil officiant, algórve, famésve.
Nec toties morti locus eſt in corpore Chriſti,
Qui ſemel admiſſis pro noſtris obtulit vltrò
Ipſe ſuum caput æterno ſacra victima Patri.
Multa licet ſanctis toties eat hoſtia ab aris,

Et

Et matutinis renouentur funera ſacris.
Tum quamuis, dum languentum ſeruantur in vſus
Sancta adytis occluſa ſitu conſumpta vetuſto
Interdum aſpicias, ſqualentiaq; exiguus mus
Carpſerit, aut ſimiles tulerint libamina peſtes,
Vim nullam admittit tamen inuiolabile corpus.
Nam rerum ſpecies vbi cœpta peſte teneri
Pollutæ, numen ſubitò euaneſcit in auram,
Corporis exuuias laceras ſine honore relinquens:
Relliquiæ reſtant ambeſæ, ingloria ſigna.
Quæ pietas, qui tantus amor tibi, maxime rerum,
Vt Deus æterni ſoboles æterna parentis
Tam fragili ingrediens vltrò pro fruge venires,
Atq; homini fieres repetitis pabula menſis,
Et matutinis toties ſacra hoſtia in aris?
Hoc erat ille ſacer qui quondam apparuit agnus
Suppoſitus pueri inſontis pro cæde paratæ.
Hoc erat ille, vetus quem gens epulata quotannis
Mandebat rite, ac ſolenni more ſacrorum
Cum feſtinata cerere atq; agreſtibus herbis.
Feſtinata ceres tu nobis, tu mola adorea,
Farq; pium, tu liba ſacros lectiſſima in vſus,
Liba, quibus nulli fas quondam aſſueſſe profano,
Hoc erat illa atauis deſerta per inuia noſtris
Protinus è cælo veniens errantibus eſca.
Copia nil aliud toſtæ tanta illa volucris,
Deſuper inſolitum nidorem halantibus auris,
Nil aliud ros concretus portenderat ille
Dulcis, & optatos referens cuiq; ore ſapores.

Veſcimur hoc vere nunc cæli rore, fugata
Nube palàm: veros nunc icta è caute liquores
Haurimus, laterisq́ tui nos irrigat vnda
Mixta mero, ſuaues miſces nanq́ inde liquores,
Et dulci ambroſia, dulci nos nectare paſcis.
O hominum miſerate famem, miſerate labores
Vno cùm ſatures tot cæli examina verbo,
Alituum cæleſtum acies, tot millia millium!
Quæ tibi tanta fuit rerum pulcherrime cura?
Qui tibi tantus amor noſtri, vt tua viſcera nobis
Obijceres epulanda, dares te in pocula, in eſcam,
Quos tamen ex humili finxiſti puluere quondam
Infirmos, decorisq́ tui nihil inſtar habentes?
Tu volucris fœta illa, tuo quæ ſanguine natos,
Viſceribusq́ tuis terebrato pectore paſcis.
Tu, quoties facimus, teq́ vltro in vota vocamus
Verborum memores, cæli ecce allapſus ab aula
Candidus ille venis Agnus, viua hoſtia ad aram,
Quam veterum portendebant oracula vatum,
Cordaq́ noſtra ſimul replet ecce inopina voluptas.
Elicimus tenui liquidis te murmure ab aſtris,
Viſceribus non noſtra tuis quò viſcera alantur,
Nec tuus vt ſanguis noſtri pars ſanguinis hauſtus
Euadat (neq́ enim confuſo corpore in vnum
Miſcentur quæ morte carent, mortalibus addita)
At potius veluti gemmaq́ aurumq́ medentur
Corporibus ſæpe affectis, morbisq́ reſiſtunt,
Non quòd ea ſtomachi rapido concocta calore
Paulatim ſeſe languentum in viſcera vertant:

Sed

Sed quia vi quadam inſpergant admota latenti
Lætitiam, dulciq; hilarent præcordia motu.
Sic quoque tu noſtris animis & mentibus hærens
Robur ades, vires occultaq; pabula præbes,
Nec quicquam in noſtros tua viſcera digeris artus,
Sed potius nos admotus te vertis in ipſum.
Hinc primum ſpecimen deguſtant corpora noſtra
Vitæ immortalis, ſuperûmq; aſſueſcimus æuo.
Quippe hominum ſic diffuſus per pectora vbique
Mutua mortales concordes fœdere iungis
Aeterno: quos paſcis, amas, quos corpore ſancto
Refficis, vno eodemq; repente in amore caleſcunt,
Et dulci inter ſe nodo iuncti vſque tenentur.
Atque ita nobiſcum Deus hîc mortalibus oris
Vſque manes, verti dum cæli deſinat orbis,
Olim vt pollicitus: nec habent promiſſa regreſſum.
Te duce ſecuri gradimur per quæque viarum
Aſpera, ſuſcepto te non deeſt copia victus:
Tu dux, tu comes: æterni tu copia victus:
Et quæ deficimus, tu nobis omnia ſupples,
Siqua fortè labant in nobis ſpesq; fidesq;,
Continuò tua nutantes præſentia firmat:
Teq; omnis præſente viget fiducia noſtra,
Solis nota pijs, vulgo inconceſſa voluptas.
Accedo has quoties epulas, ſubitò æthera mente
Concipio, ſubitò mihi ſenſus eripis omnes,
Inq; tui aſpectu liquido ardens cordę quieſco,
Sanctum, auguſtum, almū, cæli admirabile munus.
Qua te voce ſonem? quo te nunc nomine dicam?

Null

Nullum te dignum reperimus carmine nomen:
Nullum te dignum verbis molimur honorem.
Salue vita hominum, non enarrabile donum,
Deſuper illabens noua cælo gratia áperto.
Per te melliflui rorant dulcedine mõtes:
Per te melliflua complentur Nectare valles,
Omnia inexhauſto mellis torrente redundant:
Omnia amant: ſancti tu nobis pabula amoris
Sufficis, æterni tu nobis pocula amoris,
Ipſe amor, ipſa animis noſtris innexa voluptas.

I. CHRISTO OPT. MAX.

De Carolo v. Imper.

DE *coniuratis Germanus hæc dicat arma,*
Chriſte, tibi, has victor Carolus exuuias.
Non hoc ille ſibi tanto diſcrimine bellum eſt
Aggreſſus, curæ ſed tua cauſa fuit:
Quò gentem euerſas victam reuocaret ad aras,
Ne caderet priſcus religionis honos:
Obiecit ſeſe furijs Aquilonis iniquis,
Nec timuit ſæuis obuius ire feris.
Vicit io, & fuſos diſiecit montibus hoſtes.
Gens fera procubuit Cæſaris ante pedes.
Iamq; adeò ille animo ſibi qui promiſerat alto
Imperia atq; Aquilas, cernitur ire minor:
Qui gentem in regem, regni ſpe captus inani,
Inq; ſuum armauit membra coacta caput.
Quo ruis ah demens? quæ te tam dira cupido
Impulit? ipſe tuum tendis in exitium.
Sic adeò virtus, ſic magni Cæſaris arma

Nota tibi, & nuſquam cedere docta manus?
Non Aquilæ imbellis forti contendit hirundo.
Non metuit cerui cornua longa leo.
Cùm pugna abſtinuit, tua demens arma timori
Eſſe ratus, ſubitò tu tibi victor eras.
Tollebasq; animos vento tumefactus inani,
Iam meditans ipſi demere ſceptra Ioui.
Ille autem parcens cùm prælia detrectaret,
Horrebat gentis cæde madere ſuæ,
Contigit en nulla tandem victoria cæde.
Victus es, & nuſquam ſanguine inūdat humus,
Hac opus arte fuit, cognatæ ita parcere genti,
Hoc decuit ciues vincere marte pium.
Haud minor inuitos ciues ſeruaſſe putandus,
Quàm foret externos ſternere cæde, labor.
Sed quoties renuit collatis cernere ſignis,
Te toties vicit: ter tua cauſa iacet.
Terq; piam Deus hac cauſam ratione probauit.
Pro vero ſteterunt numina. cede Deo,
Cede: animisq; tumentibus altos exue faſtus,
Et patrum ſanctis legibus obſequere.
Nec tantum in te poſſit amor ſceleratus habendi.
Deſine ſacrilega carpere ſacra manu.
Iam redeat verſa ad ritus Germania auitos
Armipotens: priſco viuere more iuuet.
Sentiat vnanimis nobiſcum nube remota.
Sit nobis eadem relligio & pietas.
Siqua tamen lapſis contagia moribus obſunt,
Mutua communi probra lauemus aqua.

Et quæ de ſpatio palantia deflexere,
Priſcorum ad rectum nos reuocemus iter.
Interea Cæſar claris aſſuete triumphis,
Qua iam cœpiſti tendere, perge via.
Hac iter ad cælum: duri clariq; labores
Exemptum morti te ſuper aſtra vehent.
Iamq; tibi longè cedit ſuperata vetuſtas:
Iam tua Romulidûm gloria obumbrat auos.
Et maiora manent, licet hæc ſint maxima de te
Sidera venturi nuntia mira parant.
Grata tua eſt cælo pietas, mensq; optima. nil eſt
Quod metuat virtus præſide tuta Deo.
I præſtans animi, maioraq; mente capeſſe.
I decus, i vera gloria militiæ.
Ille eris, immenſum qui Chriſti legibus orbem
Subijcias, vbi Sol cunq; colorat humum.
Iamiam vnum duce te reget vnus paſtor ouile:
Disiectas cogi te duce oportet oues.
Christe gregis paſtor tanti, rex maxime regum,
Huic tua pugnanti prælia dexter ades.
Cumq; tua intrepidus ſubeat tot vbiq; pericla
Pro cauſa, obiectis da ſuperare malis:
Atq; diu incolumem ſerua mortalibus oris.
Hoc tuta in terris vindice ſit pietas.

IN I. CHRISTI CRVCEM.

NAm quod te memorem, quo cæſum è vertice lignum
Dulce optanti animo mihi robur, amabilis arbos?
Te bona crux nimbi tempeſtatesq; coruſca,

Infernæq́ʒ poteſtates fugiuntq́ʒ tremuntq́ʒ;
Inq́ʒ tuos aciem nequeunt intendere ramos.
Infelix olim fueras, feraleq́ʒ lignum,
Supplicij genus, informis trabs hoſpita lethi:
Nũc prope numẽ habes. ſancta et venerabilis arbor,
Cælo mixta comas caput inter ſidera condis,
Hoſpitis ingentis pulcherrima reddita tactu.
Te tulit ante humeris, quem tu mox ipſa tuliſti
Rex hominum ſuperũmq́ʒ Dei certiſsima proles.
Depoſiti ingentis, capitis tibi credita cura
Tam cari: tanti tu pignoris vnica cuſtos.
Fortunata, tibi diuinos contigit artus
Tangere, tam ſanctiq́ʒ inſpergi rore cruoris.
Fortunata ſalus in te omnis noſtra pependit:
In te meta fuit noſtrorum extrema malorum.
Per te iam Pater omnipotens mortalibus ægris
Dat veniam, & veteres bonus obliuiſcitur iras.
Pro nobis ſtetit, atq́ʒ reis pro ſontibus ipſe
Filius orauit cauſam, & nece diluit vltrò
Crimina. tu ſedes oranti grata fuiſti,
Victima pro nobis magno ſeſe ille Parenti
Obtulit: oblato tu nobilis ara fuiſti.
Illum afflictum atro ſudantem ſanguine præſens
Vidiſti, & vitam per cuncta exempla trahentem,
Tandem animam longis ſingultibus expirantem.
Fortunata arbos, in te ille vnicus ales
Depoſuit ſenium, moribundosq́ʒ exuit artus,
Vt nouus exurgens rurſus nitidusq́ʒ iuuenta
Aethereas pennis cæli remearet ad auras

Omnige

Omnigenum volucrum cantu & plaudentibus alis.
Fortunata arbos, in te fixa illa volucris
Molle ſibi roſtro pectus terebrauit acuto,
Atq; ſuo implumes ſaturauit ſanguine natos.
Quæ pietas? qui tantus amor? nos crimine noſtro
Occidimus: moriens nos ille à morte reduxit,
Deleuitq; notas, quas non contraxerat ipſe.
Nos ideo nunquam è ſtratis conſurgimus orta
Luce, vel ingreſſa iam nocte ad ſtrata redimus,
Noſtra tuo quin nos armemus pectora ſigno,
Et tua luſtrata imprimimus veſtigia fronti.
Nil agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur, non antè tuo munimine tecti.
Auſpicijs tu noſtra tuis incæpta ſecundas:
Tu noſtrum augurium, tu ſors, tu præpetis omen.
Quinetiam ad quoſuis motus, ad murmura quæq;,
Et ſtrepitus improuiſos noctuq; dieq;
Ad tua confugimus tremefacti protinus arma,
Queis freti vanum reuocamus corde timorem.
Proinde tibi magni curuato poplite reges
Oſcula dant proni, poſitisq; inſignibus vltrò
Aſſurgunt, tectamq; auro gemmisq; micantem
Suſpendunt inter baccata monilia collo,
Et duce te audentes in aperta pericula vadunt,
Præmittuntq; tuum pugnanda in prælia ſignum.
Iãq; Aquilis tua Romulidûm mage nota figura eſt,
Hoc ſigno dux in campis pugnauit opertis
Inclytus infernas acies, obſcanaq; contra
Caſtra, Erebiq; plagas victor penetrauit ad imas,

Exemitq́; pios vinclis & carcere cæco,
Quos ſecum ſpolijs veheret ſuper æthera opimis.
Nobile tu ſignum, tu pompæ inſigne præibas
Semper & egregij teſtis prænuntia facti.
Templorum te culminibus, te turribus altis
Erigimus: tu ſumma tenes faſtigia. vbiq;
Turres, tecta tua ſunt omnia tuta ſub vmbra.
Cumq́; omnes nos extremo ſub tempore vitæ
Deſeruere, comes remanes tu ſola, nec vnquam
Amplexu, dum ſpiramus, diuellere noſtro.
Nec tantùm viuos, ſed & aure munere caſſos
Tutaris, poſitosq́; cauis impreſſa ſepulcris.
Quid mirum ſummo ſi te veneramur honore?
Ipſi etiam pueri læti, immixtæq́; puellæ
Serta tibi & flores nectunt, tibi carmina dicunt,
Te celebrant cœtu, te feſta fronde coronant.
Iamq́; adeò latè in terris tibi templa, tibi aras
Mortales ſtatuunt, tibi cerea dona cremantur,
Et pia thura, diemq́; tuo de nomine dicunt.
Ac propè diuinos orbis largitur honores,
Haud quia ſit numen, quia ſit tibi ſenſus, at olli
Iſta ferunt cuius letho tibi gloria parta eſt.
Quin. ſuprema dies arſuro vbi venerit orbi,
Sideris in morem fulgebis, & æthere toto
Flagrantem inſolita luſtrabis lumine mundum.
Luce pijs addes animos: at ſontibus ingens
Horror eris. cupient retrò tranſacta referri
Luſtra, ſuis fruſtra orantes obliuia factis.
Tu lignum porrò illud eras, medicabile lignum,

Tactu cuius aquam in dulcem fons Verſus amarus
Tu lignũ, gen⁹ in quo hominũ, gen⁹ omne animãtũ
Seruatum quondam immenſis euaſit ab Vndis.
Túne etiam malus, túne ille altiſsimus olim
In quo ſublatus pendebat aheneus anguis?
In te oculos conuerſi omnes, conuerſa tenebant
Ora: ſalus id erat ſerpentum morſibus ictis.
Quippe hominum infern⁹ genus omne momorderat
Tu nobis tu complexo ſerpente mederis (anguis
Omnibus, & Validos in priſtina ſoſpita reddis,
Tu nos infernis penè hauſtos eripis Vndis.
Tu dulces in aquas fonteis conuertis amaros:
Et lacrymas tandem noſtras in gaudia Vertis.
Salue hominũ indubitata ſalus, ſpes certa quietis
Aeterna per te patet alti ianua cæli.
Vtq́ orbi quondã ingreſſa eſt mors arbore ab illa,
Per te hominum generi ſic tandem reddita Vita eſt.
Effice mortales curis mortalibus omnes
Oblitis per te diuina luce fruamur,
Amplexiq́ tuos tollamur in ardua ramos.
Vitam autem quia non datur omnibus exhalare
Tali in ſede, ipſumq́ imitari funere regem.
Vt pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
Corpore, & altrices ipſæ acria pocula ſumunt,
Ad pueros Virtus tamen hauſto in lacte redundat.
Sic fluat extincti diuino è corpore regis
In nos transfuſus dolor, & præcordia tangat.
Saltem animo, ſaltem mœſto doleamus amore
Noctes atq́ dies, neq́ nos conturbet amator:

Verùm ea amarities nobis medeatur, & ægra
Quæ nunc noſtra iacent, recreentur corda, necisq́;
Illius emanet noſtra in præcordia virtus,
Sponte ſuo noſtras qui ſoluit ſanguine pœnas.

MAGNAE MATRI VIRGINI.

AT quo diua tuas mortali carmine laudes
Ingrediar, quas cæleſtes cæleſtibus oris
Vix audent tentare chori? nec mole grauantur
Corporea, atq; tuos coràm mirantur honores.
Ipſe, mihi quoties animum tua viuida imago
Impulit, atq; aciem te contra tollere tendo,
Obruor, & nimia perfundor luce, nec abſens
Ferre tui valeo radios, aut ſpicula vultus.
Nam tu Sole velut diuinum corpus amicta
Incedis regina, caput redimita coronis
Sidereis, tibi ſub pedibus micat aurea luna,
Igneaq́; aſtra premis ſubterlabentia mundi.
Mente olim Pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus vnam,
Quæ cæli regem pareres enixa ſub auras.
Atq; ideo poſtquam diuino fœdere rupto
Primus in ipſo parens hominum ſe perdidit ipſe,
Seq; ſuumq́; genus veniens corrupit in æuum,
Sola malo exorta es, veteriq́; imperuia noxæ,
Seu tua te genitrix intactam, & prorſus auitæ
Secretam maculæ grauida concepit in aluo,
Seu ſimul atq; vtero concreta es, cælicolûm rex
Communem exemit labem, puramq́; reliquit,
Ne tuus exoriens pura dilapſus ab æthra

Parte olim fœtus foret inſyncerus ab Vlla,
Nec priſcam traheret materno à ſanguine labem.
Teq́ dehinc creſcens procul omni innoxia culpa
Sanctam, incorruptam ſeruaſti præſide amico
Tuta Deo: ac Veluti latis nitidiſsima campis
Virga oritur, primosq́ nouo dans Vertice flores
In regum fortunatos traducitur hortos:
Continuò ſedes liquiſti paruula auitas,
Templi adytis oblata, parentum debita Votis,
Sancta Vbi priſcorum Vatum monimenta reuoluens
Senſiſti Superûm regem tot Vocibus olim
Promiſſum terris mortali matre oriturum.
Iam tum lætitia dulciq́ cupidine pectus
Capta, Deum caſta Verſabas mente propinquum,
Et Venerans matri fœta pia dona parabas,
Si ſors ò Veſtris ea ſors contingeret oris,
Si Veſtro conceſſa forent ea munera ſeclo.
Neſcia Venturi nondum tua gaudia cernis:
Nondum nympha tuos perſentis pectore honores.
Iam iam, nulla mora, adueniet demiſſus ab aſtris
Nuntius: ille tuas quàm lætis Vocibus aures
Mulcebit? quanto implebit præcordia amore
Pennipotens? tu cælicolûm acceptiſsima regi,
Plena Deo, nuribus felix magis omnibus illa es.
Parce metu: humanum Virgo obliuiſcere morem:
Concipe diuinos hauſtus, teq́ inſere cælo.
Non aliam porrò manet huius gloria partus.
Tu rerum auctorem tactus ignara Virilis
Concipies, grauis æthereâ diuinitus aura,

 Solaq́;

Soláq; virgineum ſeruabis fœta pudorem:
Vellus vti lanæ impenetrabile reſtitit imbri,
Cætera cùm madeant grauib⁹ circũ humida nimbis:
Tu porta clauſa æternum, ſuperum ipſe per illam
Ingreditur rector, nec clauſtra immota reſignat.
Tu rubus ille oculis flamma crepitante cremari
Viſus, at illæſa manſere in ſtipite frondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis & innocuæ lambebant corpora flammæ.
Hæc te monſtra petunt vnã, hæc miracula tangunt,
Promiſſis nec ſera fides: ſimul ecce repentè
Cum tonitru medium veluti diſcedere cælum
Vidiſti, ſimul auricoma circundata nube
Senſiſti præſens in te deſcendere numen
Deſuper afflatam leuiter ſpirantibus auris.
Quis tibi tunc ſenſus? qui virgo in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore,
Et penitus totis ardebas ſuaue medullis.
Tum quoq; lætitia ac mira dulcedine pectus
Deliciuiſſe reor, tibi cùm montana petenti
Læta occurrit anus cognato à ſanguine iuncta,
Atq; vtero exultante tuos præſenſit honores,
Felicemq; vteri te terq; quaterq; vocauit,
Tu verò, teneri qualis roſa plena pudoris,
Ore rubens cælo referebas carmine grates,
Teq; adeo indignam, & meritam nil tale canebas.
Parua ſed hæc maiora manent. date lilia plenis,
Virginei date thura chori, date ſerta caniſtris.
Naſcitur humana ſub imagine naſcitur infans,

Qui ſemper fuit, eſt, & erit, ſine fine, ſine vllis
Principijs Deus, immenſi quem mœnia mundi
Non capiunt, viſusq́ hominum tactusq́ refugit.
Sæpe mihi videor te poplite cernere virgo
Subnixam, infantemq́ recens mirarier ortum
Flagrantem, & radijs latè vibrantibus aureum,
Teq́ tuos prono venerantem pectore fœtus,
Attonitumq́ ſenem tantis vix hiſcere monſtris.
Felices nimium paſtores ò quibus olim
Contigit in ſtabulis inſuetos cernere partus!
Tantum ò ſi quoq; me ſi ſæcula veſtra tuliſſent,
Paviſsémq; meas veſtris in ſaltibus agnas:
Me ſine monſtratũ vos nũquam iſsetis ad antrum,
Carminibus moniti cæleſtibus, ipſe ego primus
Speluncæ foribus virides ſilueſtria myrtos
Munera ſuſpendiſſem, & florea ſerta tuliſsem,
Inſuper & canna cecíniſſem carmina agreſti,
Carmina, quæ tibi nunc regina vtcunq; laboro.
Nec me felici quiſquam extruſiſset ab antro
Amplius, vſq; tibi famulari dulce fuiſſet,
Infantiq́; ſeniq́; tuo. tum me neq; veſtro
Indignum viles ſtipulas ſubſternere aſello.
Hic ego vidiſſem reges puero ampla ferentes
Munera ab AEthiopum terris duce ſidere vectos
Ante tuos, cariq́; pedes procumbere nati.
Vidiſſem volucres te mira in veſte miniſtros
Sæpius affari, curasq́ auertere dictis,
Solariq́ inopem vario in diſcrimine rerum,
Dum puero metuis, capitiq́ pericula caro

Longè arces animo ſemper ſuſpenſa labanti.
Vſqueadeo ſenis in templo morientis inhærent
Senſibus extremæ voces, cùm iuſſa recenti
Pro partu geminas aris fers dona columbas,
Affore, cùm tibi virgo animũ dolor occupet ingens,
Et quaſi cor gelidum pertranſeat enſis adactus.
Nec veterum deerant reſponſa horrentia vatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Iamq́ minis tum facta fides, iam nuntius ales
Nocte ſenem monet in ſomnis conſurgere, tecumq́
Accelerare fugam, patriæ neq́ fidere terræ,
Ne rex, dum ſceptris cauet haud ſecurus auitis,
Diuinam ſobolem crudo necet efferus enſe.
Impie, mentis vbi es? quò te rerum impulit error?
Quid pueros iugulas cunis & ab vbere raptos?
Téne putas poſſe æternis occurrere Olympi
Conſilijs? morti nondum eſt obnoxius infans,
Nondum iuſſa Patris ſupremi munera obiuit
In terris: nondum factis ſe ingentibus orbi
Supra hominem oſtendit per tot miracula rerum,
Quæ non humanis opibus, non artibus edet,
Antè nouas condet leges, noua fœdera mundo:
Antè ſalis ſicco pede cærula percurrenda:
Sedandi imperio fluctus canæq́ procellæ:
Antè graues linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum: rurſusq́ ad munera vitæ
Conſurgent, quorũ tellus iam texerat oſſa:
Ille etiam prius exigua (mirabile) fruge
Millia multa hominum deſertis paſcet in oris

Ille

Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inſpiciet: ſiluæ arebunt, terræq́ dehiſcent,
Nec grauia ora ferent, verbis dum fulminat, hoſtes,
Omnia quæ coram admirans lætabere virgo.
In primis tibi cor mira dulcedine tanget,
Cùm puer in templis, adolent dum ſacra, relictus,
Quæſitusq́ diu velut ecce repentè oriens Sol
Lucidus, ore oculisq́ nitentibus apparebit.
Illum de magnis mirabere rebus agentem,
Et veterum dictis reſerantem oracula vatum
Primores inter proceres, iuuenumq́ magiſtros,
Quos omnis iam tum bis ſex vix meſsibus actis
Erudiet puer, atque rudes docto arguet ore
Aureus, immortale ſonans (mirabile dictu)
Senſibus illapſus penitus præcordia tanget
Et dulcem toto iaciet de corpore amorem,
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo.
Tunc illam circumfuſæ longo ordine matres
Laudibus attollent, quæ tales optima partus
Ediderit, tenerisq́ immulſerit vbera labris.
Illum amplexa ſinu, toto illi pectore inhærent
Oſcula fragranti capiti, dabis oſcula fronti
Sidereæ, ſtellisq́ pares libabis ocellos,
Ore alterna flagrans dulci præcordia amore.
Nec minus inde etiam tacita lætabere mente,
Fontis aquam latices cùm Bacchi vertet in atros
Te mandante. tuo promet liquentia vina
Munere, & inſolitos hoſpes mirabitur hauſtus.
Hæc tibi mater erunt: oberit nihil antè tyranni

Veſani

Veſani furor, ipſa tamen cæleſtibus vltrò
Conſilijs pare, quæ fidus detulit ales.
Tolle moras: pete Niliacas interrita ſedes.
Cuncta fauent: tibi nox nigrantis explicat alas,
Et te ſub luſtri gradientem amplectitur vmbra.
Cernis vt intonſi prærupta cacumina montes
Demittãt, plaudantq; comis nemora alta coruſcis,
Et ſolitum præter varios humus afflet odores?
Illa (credo) etiam noctu volucreſq; feræq;
Aduentante Deo, numen ſenſere propinquum,
Obuiaq; abrupto ſtupuerunt flumina curſu.
Donec lætanti vos Nilus condidit alueo,
Fama vbi iam totam, non læta impleuerat oram
Bethlen largifluo puerorum vndaſſe cruore,
Dum tuus ante omnes nequicquã quæritur infans.
Quid tibi tunc animi? toto hæſit pectore ſanguis,
Et tua ceu gelidus ſubijt præcordia mucro.
At non hic virgo veſtrorum hæc meta laborum
Hæſerat, ingentis neq; erant ea debita luctus
Tẽpora: verùm olim longè maiora manebant.
Ò dolor horrendæ quis morti crederet illum
Deberi, Pater eſt cui clari rector Olympi,
Cui mare, cui tellus, cui cælum paret & æther?
Verùm ſponte neci caput obuius obtulit ipſe,
Primi hominum vt lueret ſcelus exitiale cruore
Ipſe ſuo, moriensq; genus mortale piaret.
Id placitum Patri æternum, cæloq; ſedebat.
Id quoq; venturi virgo tu præſcia noras,
Cuncta oblita velut tamen atq; ignara malorum,

(*Tantus*

(*Tantus amor matris*) *crudeli victa dolore es.*
Fama tuas ſimulac ſæuiſſima perculit aures
Heu gnatum ſcelere exceptum, inſidijsq́ ſuorum
Vnigenam ſummos fœdatum immaniter artus
Trudi ad ſuppliciũ, atq; trabẽ tam ſtare nefandã.
Exiluiſſe ferunt ſubitò extra mœnia, & omnes
Te plangore vias, queruloq́ impleſſe vlulatu.
Qualis auis paſtu rediens, cui paſtor ab alta
Arbore ſuſpenſum nidum deiecit, & aufert
Implumes fœtus etiam nunc ore querentes.
Illa volat circùm, vix ſe raptoris ab ore
Temperat, & querulis latè loca vocibus implet.
Tunc tua inhumanæ miſeratæ incommoda rupes,
Atq; tuo aëreæ ſiluæ doluere dolore.
Aſt vbi pendentem ferali robore porrò
Vidiſti approperans, mediaq́ in morte teneri
Iactantem huc illuc oculos, ſi fortè ſuorum
Siquem fortè alas inimicas cerneret inter,
Deficis, & feſſos ægrè collaberis artus.
Quos gemitus? quas deinde trabẽ cõplexa querelas
Ore dabas? non hæc olim tibi gaudia cælo,
Non promiſſa tibi hæc diuino pignore dona.
Sic nuribus te felicem magis omnibus vnam?
Sic ventura tuos florere in ſæcula honores?
Felices illas fortunatasq́ vocabas,
Pignora cara, quibus flere ipſo in limine vitæ
Contigit, & longo paulatim aſſueſcere luctu.
Parcite mortales iter illac fortè tenentes,
Quos omnes in ſeſe, atq; in ſua funera mater

Victa

Victa animi armatos lacrymoſis vocibus excit,
Ipſa quoq; ut ſimul in trunco moriatur eodem.
Parcite, & aërei nimboſa cacumina montes,
Ne cadite in matrem ſubita conuulſa ruina,
Exorata licet, licet ultrò ſæpe vocata,
Dum iuuat immitem ſic ſaltem explere dolorem.
At non ſic etiam poſitus caræ genitricis
Filius oblitus media te in morte ſupremum eſt
Affatus. quas ô voces? quæ verba vel ipſi
Pectore ab inualido rupit miſerabilis hoſti?
Tandem in te ah moriens morientia lumina liquit,
Et dulcem (ut potuit) vultu ſeruauit amorem.
Hic tu muta ſiles, lacrymisq; abſumpta profuſis
Non iam ullos gemitus, nō iam ullos amplius edis
Singultus: tacito dolor intus pectore ſæuit.
Ipſa parens frugum pro te mæſtiſsima tellus
Planxit, & ingenti tremuit ſuccuſſa fragore,
Et ſilices erat hic nulla vi cernere apertos
Findere ſe, & mæſti, ut poterāt dare ſigna doloris.
Palluit aſpectu cælum, atq; illuſtre repentè
Deſuper inſolitis umbris caput alta petens Sol
Occuluit, medioq; die nox plurima oborta eſt,
Et populi æternas mundo tenuere tenebras.
At non te longo virgo intabeſcere luctu
Paſſus, vbi primos lux tertia protulit ortus,
Iam nigras Erebi ſedes populatus, & umbris
Educens ſurſum manes animasq; piorum,
Euaſit tumulo, ſaxumq; reliquit inane,
Atq; tibi primum diuino apparuit ore:

Poſt

Pòſt alijs, ſibi quos lectos ſubiunxerat olim
Conſortes tantorum operum, ſociosq́; laborum.
Quas lacrymas tibi crediderim excuſsiſſe repentem
Lætitiam? quali tibi tum præcordia motu
Exultaſſe? fides tua quæ præſenſerat vſque,
Nunc oculis adaperta vides, nunc clara liquet res.
Aſpice vt exutus moribundos Filius artus
Diuinam indueritſpeciem, inuiolabile corpus
Inſolitis radijs, inſueta luce coruſcum.
Parua mora: hinc terris illum ſupera alta relictis
Vidiſti petere, atq; caua ſe condere nube,
Ad cælumq́; aperire viam mortalibus ægris:
Nec tamen in terris deſertam inopemq́; reliquit,
Dum mortalis adhuc vitali veſceris aura.
Ipſe ſed omnipotens tibi plurimus inſidet, & te
Noctes atq; dies præſenti numine ſeruat,
Præſide quo, quæcunq; premant, ſecura malorum,
Cæleſtum degis moribundo corpore vitam,
Nunc veterum relegens latebroſa oracula vatum,
Nunc animo cælum peragrans, totaq́; voluтans
Mente Deum, frueris Nati omnipotentis amico
Numine, perpetuum tibi qui tuus afflat amorem.
Deſuper ambroſia hac, dulci hoc te nectare paſcit.
Iamq́; dies aderat lætiſsima, qua tibi terras
Linquere fas erat, & claro ſuccedere cælo
Vix placido moriens clauſiſti lumina letho,
Turbine corriperis rapido, veherisq́; per auras,
Solis inardeſcens radijs: te lucida nubes
Purpurea longè fulgentem amplectitur aura,

Te circunuolitant dextra lauaq́ꝫ frequentes
Alituum cœtus cæli ſtellantis alumni;
Subuectamq́ꝫ miniſterio te præpetis alæ
In ſublime ferunt ſanctæ de vertice Idumes:
Paſtores admirati videre ſub auras
Euntem, & claro ſignantem tramite cælum.
Talis ab Eois aurora attollitur vndis,
Talis Luna recens roſeo caput exerit ortu,
Vtraq́ꝫ ſed longè obtuſo tibi lumine cedit.
Sed neq́ꝫ te primo iubare æquet maximus ipſe
Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic cælum expectata ſubis, thiaſiq́ꝫ choriq́ꝫ
Te circum, & liquidi reſonant per nubila cantus
Caſtrorum in morem, nitidis cùm exercitus armis
Pulcher it, ære acies de monte aduerſa refulget.
Antiqui proceres gentis decora alta vetuſta
Occurrunt, vatesq́ꝫ pij ventura locuti
Excipiunt lætam, & ſumma ad faſtigia ducunt,
Lætitiaq́ꝫ fremunt ſuperi. Mariam alta beati
Ingeminant per tēpla chori; Mariamq́ꝫ frequentant,
Ingentiq́ꝫ procul reboant ſupera ardua plauſu,
Et totum exercent intus noua gaudia cælum.
Filius hic etiam ſancti regnator Olympi,
Qui dextra æterni Patris aſſidet æthera torquens,
Optatos dedit amplexus, tibiq́ꝫ oſcula fixit
Pronus, & æterno matrem deuinxit amore.
At Pater inſignem ſolio ſublimis ab alto
Aeterna capiti implicuit de fronde coronam,
Affixitq́ꝫ tua gemmantia ſidera fronti,

Et ſuper alituum ſuperûm templum omne locauit
Sublimem: rerum dominam, cœliq; potentem,
Vnde humiles mundi labentis deſpicis orbes,
Lunamq;, Stellasq;, Videntemq; omnia Solem,
Anguſtaq; procul telluris inertia rides
Pondera, & inſanis exercita pectora curis.
Salue ſancta parens, eadem ſalue innuba Virgo,
Regia progenies, genus alto à ſanguine Iuda,
Cui Pater omnipotens pleno ſe numine fudit,
Gratiaq; acceptam matres ſuper extulit omnes.
Qua primùm dias prodiſti in luminis auras,
Luce eadem noſtræ ſpes eſt exorta ſalutis.
Fœmineos lapſus, ignominiamq; pudendam
Vlta tui generis, genus ipſum ad ſidera tollis.
Priſca hominū genitrix, & matrū maxima mater
Prima tulit [illegible]eri triſtis contagia lethi:
Tu Virgo lon[illegible] poſt-tempore prima ſalutem
Felici peperiſti Vtero mortalibus ægris.
Illa dedit merſo lacrymas, tu gaudia mundo.
Illa homini inuexit pœnas, tu præmia per te,
Ianua aperta piјs cœli, quam clauſerat illa
Circunuenta dolis maleſuadi & fraude colubri.
Ipſum tu Valido Victrix pede proteris anguem
Fruſtrà inſultantemq;, & ſibila colla mouentem.
Munere quo ſuperas cœli regina per oras
Inueheris, cœliq; nurus te mille ſequuntur,
Mille chori celebrant, ſeruatricemq; frequentant.
Cœlicolæ aſſurgunt omnes: tibi regia paret
Aetheris immenſi: quodcunq; Vbicunq; creatum,

Infra te longè iacet, & tua iuſſa faceſſit.
Nos quoq; diuinos, vt cuiq; eſt copia, honores
Largimur. tibi centum aræ, tibi maxima centum
Thure calent delubra: tuis pia munera templis
Afferimus, caſiasq́;, & nardi halantis ariſtas.
Ipſæ te matres adeunt, peplumq́; ferentes
Textilibus donis augent, & templa coronant
Primitijs florum, ac ſuſpenſis frondibus vmbrant.
Vt primùm fari incipiunt, te nomine iuſſi
Compellant, primaq́; ſonant te voce minores.
Omnis vbiq; tuis indulget laudibus ætas,
Omnis vbiq; domus: tota de turribus vrbes
Te veniente die, te decedente ſalutant,
Plurimaq́; auratis reſonat tibi tibia templis.
Tu laudes bona mortales, tu munera vocis
Humanæ non ſpernis, opis nihil indiga noſtræ.
Vota hominumq́; præcesq́; audis vbicunq; vocata,
Rite tamen, noſtrosq́; leuas miſerata labores.
Tu bellum morbosq́; graues, peſtemq́;, famemq́;
Auertis, cæliq́; minas, tot ſoſpita mortes,
Tot clades, tot das miſeris euadere caſus:
Vtq́; mari magno iactatos turbine nautas
Seruat ſtella, polo ſi tandem affulſerit alto:
Sic tua lux, quæcunq; inſtent, quæcunq; premántve,
Nos regit, inq́; omni tutos diſcrimine reddit.
Nunc, o ſtella maris noſtri nos aſpice præſens:
Eripe tot pelagi penè hauſtos fluctibus atris.
Nunc lucem, lucisq́; tua iubar exere, & orbi
Exorere, ac radijs nigrantem diſcute nubem.

Ne

Ne, quaſo, ne nos inopes hic deſere. ſiquid
Dulce tibi fuit in terris & amabile quicquam,
Per te, per carum oramus, tua pignora, Natum,
Perq́ ſinus illos, quibus harens vagijt infans,
Brachia qua implicuit collo, innexusq́ pependit,
Dulce onus interdum, pérq́ vbera qua tener hauſit,
Per pueri dulces riſus, perq́ oſcula blanda,
Per teneros luſus, per quicquid deniq́ in illo
Dulce fuit tibi curarum, gratumq́ leuamen,
Ipſum illum Patris ad ſolium complexa precando
Da genitrix facilem: & ſi fortè piacula noſtra
Auerſum terris faciunt, tu ſedula nobis
Concilia, vt iuſtas Patris in nos lentat iras.
Et quacunq́ ſuis meritò miſcétve, parátve,
Diluat ille ſui praſenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis inſtare pericla,
Mille neces, rebus propè verſis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine & armis,
Cuncta mouens nos extremis conatibus vrget,
Iamq́ ſibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea noſtri, quos huic ſe opponere monſtro
Aequum erat, inter ſe reges fera bella mouentes
Confligunt, totoq́ (nefas) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu diua, pios miſerata, quietem
Redde, petens placida mitteſcant ſacula pace.

BEATO MICHAELI.

QVem te eſſe dicam præpetum pulcherrime,
Quo te profectum ex agmine,
Cæli volatu qui pererras atria
Armis coruſcus aureis?
Tune ille cælitum inclytus princeps ducum,
Dux alitum ales mentium,
Quas ipſe in orbis maximus primordio
Creauit omnium ſator,
Aulæq; præpoſuit beatos incolas
Felicioris ætheris?
Vt te ferocem intueor enſe, vt ænea
Hoſti imminentem cuſpide,
Simul iuuentæ flore, & impubi gena,
Et ore dulci amabilem.
Vt arma pectus maſculum fulgentia,
Pluma vt leues humeros decent!
Salue volucris alme ductor agminis,
Cui creditæ cæli fores,
Tu contudiſti inſanientis Phoſphori
Bellator inſolentiam.
Contaminata cùm manu ille corruit
Inhoſpitale ſub chaos,
Vbi ſilentes territat remugiens
Vmbras tremendo murmure:
Satis ſuperóq; debitas pœnas luit
Inefficax ſuperbia
Vltore te: referre militaria
Te ſigna fuſis hoſtibus,

Videre

Videre ouantem ſidera admirantia:
Vterq; te Vidit polus.
Et ipſe ſummus ciuium in medio Pater
Laudauit alitum choro,
Poſt quem tibi omnis aula cæli militat
Secreta cœtus in nouem:
Regi ipſe ſemper aßides propinquior,
Reconditorum particeps,
Quæ deinde ſubſequentibus tu detegis,
Mox alter aperit alteri,
Ad infimum deſcenderit donec gradum
Semper minor ſcientia.
Nec alter alteri inuidet præſtantiam,
Sed ſorte quiſq; amplus ſua eſt.
O plurimum beata gens cælestium,
Felix genus Volatile.
Vos Solis Vſq; illius intuemini
Os, quo beantur omnia,
Metus nec Vllus Vellicat ne fortè ſit
Perennis hæc felicitas,
Quæ fixa clauo firmius adamantino
Hæret, moueri neſcia.
Vos ætheris regis miniſtri ſidera
Torquetis, & cæli Vagos
Orbes rotatis, Vnde tempus, & diei
Et noctis immota Vices.
Vos temperatis aëris flatus truces
Imbres, pruinas, & niues,
Et fulminum ſæuas coërcetis faces,

Ne mundus ingens conflagret.
Vobis profundum in aquor eſt imperium, aquas
Volubiles regentibus:
Globumq́ terræ ſuſtinetis pendula,
Et quicquid in terra viget.
Vos alites Hero ab ſupremo crebrius
Ad nos venitis nuntij,
Deiq́ noſtra afflatis almi pectora
Inuſitato numine,
Animisq́ noſtris inſidetis additi,
Ducesq́ adeſtis in via,
Nos donec exemptos humo nil inuidi in
Veſtros adoptetis choros.
Adeſte nobis: nanq́, quos vos prælio
Fregiſtis hoſtes, nos premunt,
In nosq́ victi virus omne colligunt,
Et tutò inermes prouocant.
Adeſte: diris peſtibus reſiſtite,
Non inſueti laureis.
Tuq́ ô ſupremo ductor agminis die
Princeps ades certantibus,
Cùm falſa veris addita exprobrant probra,
Abſolue nos calumnia:
Vitasq́ corpus exuentes ſuſcipe,
Haſta procacem arcens manum.

EX CANTICO MOSIS.

Cantemus inclyto atheris regi Deo,
Deo omnium fortiſſimo:
Incomparabili extulit ſe gloria,

Suam

Suam hic potentiam explicans.
Equos & equites hoſtium ſub æquore
Vorticibus inuoluit rubro.
Deus ille virtus mea, Deus potentia,
Mei & triumphi gloria.
Deus ſalutis auctor effectus mea
Seruat ſua me dextera.
Deus hic meus, præ omnibus dijs mihi:
Eius canam vſq; gloriam.
Deus hic parentium meorum antiquitus
Eius canam potentiam.
Deus velut bellator arma Pharaonis,
Currus, & omnem exercitum
Nos inſequentem fluctibus maris aſperi
Inhoſpitalibus obruit.
Huic nomen omnipotens: potentes hoſtium
Demerſit alto principes.
Illos profunda ponti inexplicabili
Hauſit vorago gurgite.
In ima deſedere, ceu moles grauis
Exciſa monte ab arduo,
Dextera tua Deus omnium pulcherrimo
Seſe tropħæo inſignijt:
Dextera tua hoſtem contudit validiſsima:
Tuos es vltus æmulos.
Excanduiſti? abſumpſit ira eos tua,
Flamma aridam vt ſtipulam vorat.
Excanduiſti iratus? in eos æquoris
Opes coëgiſti humidas.

Nobis receſsit vnda & alti gurgites,
Lato relicto limite,
Fundum vt per imum de manu inſequentium
Elaberemur hoſtium.
Videns propinquus hoſtis, omnibus mare
Patêre concauum ratus,
Alensq; inanes ſpes, ait ſecum, Inſequar,
Concludam eos, ſpolia auferam:
In hoſtium pecunias graſſabimur,
Auro potiti explebimur:
Stricto dehinc ferro irruemus acriter.
Totum genus delebimus.
Hæc colloquentes irriti ſalſas vias
Medio tenebant æquore:
Tuus ecce ſpiritus repentè inſibilat,
Concretáq; vnda ſoluitur:
Nec æreas fert humido tergo rotas:
Omnes in ima, plumbum vti,
Pelagi profunda corruere protinus.
Nos iam recepti littore,
Eiecta porrò vidimus cadauera
Virûm atq; equorum fluctibus.
Quis tibi queat bellantium fortiſsimus
Virtutè compararier?
Tu ſanctitate incomparabili inclytus:
Tu fortitudine vnicus
Orbi vſq; maxima exhibes miracula,
Quæ nullus alter audeat.
Dextram tuam excituſti, & hauſit terra hians
Repentè

Repentè vires hoſtium.
Genti tuæ verò dediſti te ducem
Iam ſeruitute libera,
Noſtri miſertus, nos vt in pinguiſſimum
Traduceres manu sòlum.
Hac audientes vndiq; populos pauor
Inuaſit ac ſimul dolor.
Fama hac Palaſtina omnis attonita iacet,
Et ora Chananeitis tremit
Cum regibus populiſq; barbaris. tu eos
Metu coactos illiga,
Pertranſeat donec tuorum exercitus,
Immobiles ſtent, ceu ſilex:
Nobis nec obſtent: ſed tibi placitum genus
Super aquilarum alis vehes
Montem ad beatam, hæreditario in sòlo
Vt ſurculos lectiſſimos
Nos inſeras, domumq; in altam transferas,
Quam fabricaſti tu tibi,
Sacrarium Deus tuum, quod affabrè
Tuæ expoliuerunt manus.
Regnans, io triumphe, victor imperat
Aeternùm, & amplius Deus.
Ingreſſus eques AEgyptius mare inuium
Tot curruum rex millibus,
Rex ætheris eum immerſit æquoris rubri
Sub vorticoſis fluctibus:
Aſt Iſaci nepotibus tendentibus
In medio iter ſtrauit mari.

DIVO DAVIDAE
Regi Prophetæ.

FAceßite hinc vani poëtarum greges,
Auferte veſtra hinc ſomnia.
Non eſt quòd audiam, quòd amplius legam
Diſerta veſtra carmina,
Seu Græca, ſeu Latina ſint ea, vt lubet.
Me Muſa detinet altior:
Inuſitatæ dulcior citharæ ſonor
Meis inerrat auribus,
Et intimis altè inſidens præcordijs
Totum mihi me ſurripit.
Iordanis vſq; ab algida Cycni audio
Ripa canori carmina.
Vt ille luce, vt nocte de multa canit,
Quæ nullus anteà audijt!
Cui te ſacrorum conferam vatum parem?
Cui regum eundem comparem?
Quid maius in te mirer? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Artis've, quas callere reges addecet
Clauum tenentes vrbium?
Paſtoris vltimus Ephrathæi è liberis,
Oues paternas pauculas
Paſcens puer iam tum imperabas omnibus
Amabilis paſtoribus.
Iam te ſupremus ætheris rex legerat
Cui regni habenas crederet,
Paſcente te nihil timebant paſcua.

Feræ

Feræ abſtinebant ſaltibus.
Fremens ſupremum grauiter vrſus in tuis
Efflauit vlnis halitum,
Tuoq́ preſſu vaſtificus olim Leo
Diſcerptus ingens occidit:
Tu mole vaſta corporis teterrimum
Puer gigantem, ab hoſtium
Vallo ſuperbis prouocantem vocibus
Vellet ſibi qui congredi,
Et inſolenter exprobrantem ciuibus
Turpem tuis ignauiam,
Cùm muta legio omnis tuorum abſiſteret,
Nec quiſquam adire cominus
Auderet: ipſe aggreſſus vltrò fortiter
Neci dediſti. protinus
Inſonuit ad cælum grauiter immanibus
Perculſa tellus artubus.
Tum facto in hoſtes impetu, innumerabiles
Inuictus enſe demetis:
Nec ſuſtinere verſa poſſunt agmina
In terga dextræ vim tuæ.
Quotiesq́ confecto redibas prælio
Multis peremptis millibus,
Auro coruſcus, omnium pulcherrimus
Ipſos amore vrens agros,
Victori ab oppidis puellæ vbiq́ obuiæ
Tibi canebant carmina,
Supraq́ regem ipſum efferebant laudibus
Ter inclytum, ter amabilem.

Quid

Quid mox? Vbi ætas firma venit, regijs
Elapſus inſidijs quater,
Vt regis inimici necem defleueris,
Cui ſpontè bis peperceras,
Manu in tua cùm eſſet tot enſe iniurias
Vlciſci, & hoſtem perdere.
Hinc regnum adeptus pace vt alta rexeris,
Latè ſubactis hoſtibus.
Deo vt tot ædem ſumptibus parauerıs,
Quam filius mox conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
Deo vſq; grata concinebas carmina
Haud munerum tot immemor.
Quibus tuos euexit ad ſidera atauos
Ab orbis vſq; exordio.
Tot hic triumphos, tot canis miracula.
Antiqua gentis prælia.
Quin & futura præuidens longè, refers
Coràm velut præſentia,
Et naſciturum prædicas mortalibus
Heroa de Deo Deum,
Qui noſtra penitus demeret piacula.
Cruore nos lauans ſuo:
Nobisq; noſtra oſtendis idem tempora.
Et noſmet ipſis indicas.
Salue procul videntium vatum optime:
Regum idem aue lectiſſime:
Nobis ab alto dexter ades, & nos . . ua

Prece iunge ſummo numini.
Nobis tuis innitier veſtigijs
Detur: imitentur te duces
In prelijs, reges ſequantur formulam
Tuam in regendis vrbibus.
Sat mihi foret tua æmulari carmina,
Dum fila percurro cithara.
Quòd ſi neq; id penitus datum eſt accedere,
Nec pluma tam alta volat mea,
Abſtruſa mitto verſibus myſteria,
Diuina mitto euoluere,
Quibus alta cæli tranſilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
Vnum erudiri aueo: doce ſaltem meis
Orare veniam noxijs.
Vnis mihi his te præbeas ſaltem rogo
In verſibus imitabilem,
Quibus iuuentæ errata deprecans ſtudes
Placare regem cælitum.
Vt flebilibus atq; miſerabilibus modis
Noſtros in animos influis.
Miſerere, miſerere ô mei Deus, iterans,
Mecum tua age clementia.
Ego enim piacula mea noui, quod malè
Feci, mihi eſt vſq; in oculis.
Soli tibi peccaui, iniquè egi Pater
Tuis ſub oculis impius.
Contaminantis ſum parentibus ſatus,
Conceptus ipſo in crimine.

Tu, quicquid admiſſum eſt, tua indulgentia
Ignoſce, noxiæ immemor.
Delicta dele: nequiter facta occule:
Meas remitte amentias:
Et inquinatum quicquid in me eſt dilue,
Me rore reſpergens tuo:
Nouamq́ mentem in me, nouum cor ſuffice,
Virumq́ verte in alterum.
Afflatus aura numinis mirabilis,
Hilara tuo me ſpiritu.
Demum ita priori reſtitutum gratiæ
Aſpice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectantur vt tibi impij.
Meæ tibi hæ ſint victimæ: hos immolem
Super tuum áltare vitulos.

DIVO IOANNI
Baptiſtæ.

QVæſo quid id negotij? quamobrem boni
Semper premuntur improbis obnoxij?
Quo nullus ortus maior? vnquam gentium
Dei loquentis vera teſtimonio,
Perit perit vates ter ille maximus
Inſanientis mulieris libidine,
Quòd abdicari is tenderet regem illico
Oportuiſſe inauſpicatis nuptijs,
Fratriq́ reddi clamitaret coniugem,
Ipſa ferente inceſta animo id ægerrimo,
Vatiq́ peſtem interminante peſſimam.

Tantúmne mulieri vſpiam licentiæ?
Indignus ille qui ſatus ſit maſculus,
Cui ſerio imperat mulier, & arduis
In rebus aduocata ſemper conſulit,
Cùm procreandos coniuges ob liberos
Tantùm viris ſint addita imperantibus,
Nec fœmina ingenio ſuopte peßima,
Sed ſint equorum ſicut optimum genus,
Eumq́ quem vult ſeſſor incedant gradum.
Frano viri ſi vti ſciant, quiſq́ in ſuas,
Poßit carere mundus hac moleſtia,
Nec tot fuiſſent gentibus tragœdiæ.
Mandauit illa ſaltitanti filiæ
Inceſta, regem poſceret ſibi aurei
Tradi amputatum vatis in diſco caput.
Mero ille, ludo, amore captus annuit
Iuratus. in patina ſacrum affertur caput
Squalore fuſcum, tabo, & atro ſanguine,
Horrentibus quotquot aderant conuiuio.
Conuiuium inceſtum, efferum ſpectaculum.
Inſane, cæce, brute rex, tún' optimi
Viri muliebri offers caput libidini?
Tún' inclytum, ſanctum, Deoq́ proximum
A Solis almo aſpellis almi lumine,
Quem tu colebas, expetebas peßimæ
Tua exprobrantem probra confidentius?
Lugete valles, antra, ſolitudines,
Et quicquid eſt vbiq́ montium auij
Lamenta flebilesq́ voces rumpite,

Tam deſtituta amabili ſolatio.
Non audietis amplius vocis ſonum
Felicis aui nuntia. veniſſe iam,
Quem neſciebat nocte mundus obrutus.
Deum patri futurum, vt agnum victimam
Mortalibus qui tolleret piacula,
Cœliq; clauſas panderet nobis fores.
O' peſſimè factum! adeón' innocentia
Ceſsit ſubacta? vicit impotens furor?
Nec Sol repentè lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis diſsiluit vinculis?
Nec ignibus coruſcus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quieuit ira (credo) cælitum.
Cæli quòd omnis curia id prouiderat,
Vates vt eſſet ille, non modò voce qui
Deum indicaret editum mortalibus,
Vita ſed ipſum morìbúsque redderet,
Et morte dira prauius præcurreret:
Quod tu ſciebas ipſemet præſagio,
Pectus futuri plene Ioannes ſacrum,
Lubénsque morti te obtuliſti fortiter.
O' morte fœlix non minus natalibus,
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index cælitum prænuntius:
Tu matre ſterili, an ſatus diuinitus
In matris aluo labe communi omnium
Antè expiatus quàm fores luci editus,
Nec noxiæ villi mox fuiſti obnoxius.

Ne

Ne te inquinarent ciuium commercia,
Siluis latebas victitans in abditis,
Silueſtre mel ſtillans vetuſta ab ilice,
Nucésque, & vnguibus reuulſa gramina
Regale erat ſemper tibi conuiuium.
Præbebat vltrò viua flumen pocula,
Pelles ferarum delicatam purpuram.
Hic nationes perluebas flumine,
Suadens probrorum voce pœnitentiam,
Monſtránsque ad altas ætheris viam domos.
Felix ter ô, & amplius, qui venerat
Maculas lauare & omnium piacula,
Dei regentis cuncta vbique Filium
Tu proluiſti vulgus inter cæterum.
Sanctum lauacrum, balneum admirabile!
Nec te fefellit artibus mortalibus:
Sed nare ceu canis procul odora feram
Numen ſagaci deprehenſti pectore.
Repentè gurgite aureo reſplenduit,
Igni fluentum ceu flagrantibus vadis
Tuis ſimul vox inſonuit ampla auribus,
Ruptis vt olim cælum vbi tonat nubibus,
Quem proluebas, quis foret denuntians,
Salue orientis alme Solis lucifer,
Iubar propinquum gentibus prænuntians:
Ades, & adhuc quicquid potes, nos erudi,
Et rectam ad aſtra errantibus viam indica,
Noſtriſq; abolitis nos piaculis laua.

DIVO PETRO APOST.
de eius cathedra.

PApa. poteſtate ſpiam mortalium
Dijs proxima adeò quenquā in altum ſubuehi,
Vt ſummus vnus cæteris mortalibus
Præſcribat, illi nemo prorſus omnium:
Muſſent ſed omnes, ſponteq; vni pareant,
Pietate ſola adducti in animis inſita,
Suapte vi parentiumq; ritibus?
Porrò ille mortales adhuc apud manens
Quæcunq; de hominum conſtituerit noxijs,
Sunt rata apud ipſos cælites arbitria,
Animæq; corporum expeditæ nexibus
Siue illigarit idem eas, ſeu ſoluerit,
Hærent ligatæ, & inferis fornacibus
Cremantur igne, vel ſolutæ deuolant
Feliciores cælitum inuectæ domos.
Recto modo arbitrio nec errore id fuat.
Dei hæc poteſtas maximi, Dei optimi eſt
Communicata Filio vnigenæ optimo,
Et maximo, de virginis vtero edito.
Mortalibus cùm ſe artubus mundo obtulit
Spectabilem, doloribusq; obnoxium,
Mortiq; acerbæ pro ſalute publica:
Ille inde tibi mortalibus præ omnibus
Eam reliquit ætheris repetens domos,
Hæreditario velut iure caperes,
Tibiq; conceſſit ſuas prorſus vices,
Petre, ſiue Cephas, ſeu Simon dici eligis.

Quid

Quid hoc negoti? quo tuo iſtuc facinore
Meritum eſſe dicam, quáue gratia rear?
Tu piſculento natus in gurguſtio,
Parentibus ſanè ſatus pauperrimis,
Nulla inclytus niſi arte piſcatoria,
Nihil patraſti glorioſi facinoris:
Nonnulla potius, ſi merita perpendimus,
Malefacta te planè arguunt, & peſſima
Quidem, ferenda neq; gregario in homine.
Tun' ille qui tutus proculq; periculo
Magnifica verba prolocutus ampliter
Spoponderas te mille ſubiturum neces,
Si opus fuiſſet, pro duce meritiſſimo?
At mox vbi vſus venit, in diſcrimine
Deſerere eum haud pùditum eſt, ab hoſtium globo
Obſeſſum, inermen, dum metu perterritus
Fuga ſaluti conſulis turpiſſima,
Fidéque diſſimulans tibi vſquam cognitum
Eum ter abiuraſti amicus optimus.
Conuincimus ſe habere ita hæc, nec quiſpiam
Poteſt negare. pœnitentia hanc tamen
Mœrens luiſti noxiam celerrima.
Factum putamus prouidè diuinitus,
Deo volente, ſcilicet quò ſontibus
Expertus hinc ignoſſe diſceres reis,
Statim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum eſt: nanq; tibi concreditas
Tot ciuium vitas fouens humanitus,
Nullo vſus imperio acerbitatéue.

Benignitate temperabas vnica.
Demum quod olim perperam peccaueras,
Morte expiaſti glorioſa, occubans
Pulchrè pro eodem quem anteà fefelleras:
Atque is fuiſti tam ardua in prouincia,
Nunquam vt pigitũ eum ſit tibi hanc qui credidit,
Tibiq; ſuccedere adeò innumerabiles
Alium, deinde alium inſtituit in ſæcula,
Eadem vt poteſtate pariter præcellerent,
Sella ſedentes in tua, eodémque ſolio,
Conſultum vt hominum generi ita deinceps foret,
Omnes vt vnum agnoſcerent vltrò caput.
Periculoſum fortè ſi quis dixerit,
Tandem hæc poteſtas ne in potentiam exeat,
Merúmque regnum hominis ſoluti legibus
Latiſsimè patenti adeò licentia:
Tua, Petre, cautio hæc, tuum eſt ſuccurrere
Gregi tuo olim, ne vnquam id ei mali accidat.
Es vbi caueri id detur, es apud quem omnia
Orare poſsis, facileque iſtuc aſſequi.
Quare, quod hominum legibus fieri eſt nefas,
Saltem impetrato, ita ipſe qui ſolus poteſt,
Tantæ poteſtati modum ſtatuat Deus,
Nobis vt vſque præſit optimus pater,
Pietate ſanctus re magis quàm nomine,
Caſtis initijs qui ad honores repſerit,
Non imperandi cupidus, aut ſitiens opum:
Qui non oues deſerat, vbi lupum aſpexerit,
Euiſcerandas, dum timet rebus ſuis,

Vt cauit olim paſtor omnium optimus:
Nihil ſibi arroget, niſi id iure optimo:
Sed ipſe ſibi ſit ſponte lex & terminus.
Quem præterire peſte peius cenſeat.
Et, quam rogarit ipſe, legi obtemperet,
Mente ætheri ſemper quam humo propinquior:
Priuata penitus miſſa faciat omnia,
Domus ſuæ oblitus ſuumq; liberûm.
Primùm procuret publica, æquus proximos
Sibi remotóſque eodem habeat omnes loco,
Dum Chriſtiano cenſeantur nomine.
Sitiat & omnium ſalutem æquè ac ſuam.
Ac paſtor ut ſibi traditas oues domum
Reducere omnes ſatagit, una ne abſuat:
Sic creditas animas ſibi mortalium
Deo optimo reſignet ultimo is die,
Pro ſingulis paratus, haud tibi degener,
Mortem, ſi opus ſit, oppetere pulcherrimam.
Talem uſq; nobis, ſi merebimus patrem
Dabit, nec unquam negliget ſuos Deus.

DIVO IOANNI Apoſtolo.

Ecqua leues adeò ſe cæli ardentis in auras
Tollit auis? viden' ut celeri ſuper æthera penna
Enarit, liquidiq; ſecet ſupra ardua mundi?
Vt noſtris ablata oculis, uix denique uiſa,
Radit iter facili lapſu, neque conciet alas?
Stare putes, nec greſſum uſquam proferre uolando,

Aethereis cæli libratam corpus in auris.
Sed tacitam ſecum cæleſti in lumine pura
Luce frui, propiusq; vago ſuccedere Soli
Gaudentem, & liquidos oculis depaſcier ignes,
Obtutu hærentem, lucis dulcedine mira.
Quod genus hoc volucrũ? neq; enim regina volãtũ,
Quæ'ue altam præpes ſupra volat ardea nubem.
Fortunate ales, qua te de gente volucrum,
Qua de ſtirpe rear? neq; enim te præpete pluma
Credo equidem fretum: neq; enim pernicibus alis,
Humano ſed te potius de ſemine cretum:
Quiſquis es, auguror, haud noſtræ rationis inanem.
Nec tamen agnoſco, corpúsne, an corporis expers,
Quicquid id eſt, ſeſe liquidas ſuper efferat auras.
Quales ſæpe hominum mentes, animiq; volucres
Corporis in terris terrena mole relicta
Tollunt ſe, & ſuperi peragrant confinia cæli
Summa leues, celſáque diu regione fruuntur.
Quis verò ille adeò felix cui contigit vni
Longè alios ſupra ſeſe alite tollere ſenſu,
Rimariq; acie noſtros fugientia viſus,
Sanctáq; cæleſtum penitus penetralia adire,
Et cæli inſueto libare è fontibus hauſtu?
Quid fuerit vaſti longe ante exordia mundi,
Omnia quo conſtent, quo cuncta auctore creata,
Quæ ſunt, quæ fuerunt, & quæ ventura ſequentur.
Mira quidem hæc. nã cuncta ſibi iam redditus ales
Ore canit, noſtrosq; vehit ſuper æthera ſenſus,
Inſolitas rumpens voces, inſueta locutus.

Vt Verbum omnipotens, dictu mirabile Verbum,
Illapſum cælo moribundos corporis artus
Induerit Deus, & noſtris habitarit in oris,
Factus homo, illius decus, & facta inclyta teſtes
Vidimus, illius, inquit, Vti ſtellantis Olympi
Rege ſati, omnipotens, non enarrabile Verbum
Vidimus, ac Veros geniti attrectauimus artus,
Gratia cui comes, & nudi Vis plurima Veri.
Quis canat hæc niſi diuino qui numine plenus,
Cuiue olim rege ipſe ſatus radiantis Olympi
Eximio præſens eadem inſtillarit amore?
Quis canat hæc niſi Ioãnes, quem maximus heros
Vnigena in terris ſocium ſibi pectore toto
Iunxit, præq; alijs miro dilexit amore,
Atq; Vnum erudijt, ſuperúmq; arcana retexit?
Ales, Ioannes tu certè, ille inclytus ales,
Alta petens ſenſu, cæliq; abſtruſa recludens.
Felix, è tali cui talia plurima fonte
Haurire, & largo perdiſcere contigit hauſtu!
Felix, quem tanto ſancti rex ætheris ipſe eſt
Complexus præſens mortali in corpore amore.
Et iuuenem iuuenis dilexit, amicus amicum!
Non genus iſta tibi præclarum, aut Vlla parentum
Nobilitas dedit, exigua Beſſaide creto.
Ars Vbi erat tibi per ripas muſcoſa ſecundum
Flumina deceptos in retia tradere piſces:
Is tamen Vnus eras generoſis omnibus illi
Poſthabitis cui præcipuo indulgeret amore.
Quiq; parem ſibi reſponderes gratus amorem.

Dulcis amor: dulces animi ſuper omnia curæ,
Prædulces n[illegible]s amborum, & amabilis ardor.
Quænam mente rear tum gaudia veſtra fuiſſe
Mutua, quáſve vices flagrantis pectora amoris
Vtraque, quàm dulces ſubter præcordia flammas?
Te tamen ô certè felicem térque beatum,
Euenit cui talis amor, cui qualis amicus
Nuſquam aliàs inter mortalia corpora viſus,
Gratus luce magis, vel ſidere pulcrior aureo!
Aſpiceres quoties oculos pulcherrimáque ora,
Inſolitúmque decus, totóque in corpore honores
Diuinos, viſu dulcem iaculantis amorem,
An poteras totis non exarſiſſe medullis?
Audires quoties voces & verba loquentis,
Diuinas iuuenis voces, diuináque verba,
Lætitiam ætheree inſtillantia mentibus aulæ,
An poteras totis non delicuiſſe medullis?
O' certe te felicem quater atque beatum,
Cui ſe talis amans, ſoboles æterna Parentis
Æterni interdum eſt ſolitus committere ſeorſum
Omnibus ab caris, totóque affarier vnum,
Inq; omneis ſocium curarum admittere caſus,
Et tibi diuinos animi concredere ſenſus!
Teſtis eras cùm cæleſtem clàm ſæpe parentem
Affatus miras hauriret ab æthere voces,
Interdúmque ſuas diuino redderet ore
Illuſtris radijs, & clara luce coruſcus,
Confeſſusq; Deum ſe toto corpore verſo.
O' quoties illum ſupra radiantia cæli

Lumi

Lumina fulgentem Solis ſeptemplice luce
Miratus ſubitis fulgoribus expauiſti!
O' quoties rupto velat acta tonitrua cælo
Territus ad voces diuinas contremuiſti!
Ipſe tibi placidis firmabat pectora dictis,
Arcebátque metus iuuenili vinctus amore,
Conſilia æterni reſerans æterna Parentis.
Cúmque alios omneis ſua per veſtigia cælum
Ingreſſos perimi ſit funere paſſus acerbo,
Vnum te ferro exemit plagisq́; cruentis,
Annis qui placida centum actis morte iaceret:
Si tamen abſumpto defunctus corpore obiſti.
Nam perhibent vulgò comperto corpore nuſquam,
Degere adhuc vitam Syriæ felicibus hortis,
Nec te poſſe mori, donec flammantibus auris
Vndique ſupremos mundus conſidat in ignes.
Atque ideo immitis cùm te vis effera regis
Vreret impoſitum gremio exultantis aheni,
Nil æſtus nocuit flammis ſtridentis oliui,
Molliter vnde vnctus tantùm, haud exuſtus abiſti.
Nec tibi ſupplicio exilium fuit: æquore vaſto
Incluſus ſyluas, & inhoſpita littora circum
Ibas, ac veteres repetebas carmine amores,
Atque Deo plenus foliјs inſcripta notabas,
Quæ ventura forent labenti ſæcula mundo
Clara vides, ſed cuncta tegens obducta ſub vmbra:
Sublustri tamen è nebula vndiq; tralucebant.
At non paſſus amor, tibi erat qui plurimus oris
Ætherеis, pelagi arceri te ſemper ab vndis

Extor

Extorrem, merita ſublato morte tyranno
Redditus in patriam, Vicinis gaudia terris
Quanta repentè referſ? tunc ad tua Vota pracéſque
Fama canit nuper defunctos munere Vita
Aëreas blandi rediiſſe ad luminis oras:
Et tibi plus heros deuinctus amore rependit,
Quã pro te ac pro fratre Parẽs malè cauta popoſcit.
Ille etiam tibi ſupremo ſub funere pendens;
Vt poterat, ſolitum ex oculis reſpondit amorem,
Et tibi dilectam genitricem credidit Vni,
Dulcibus extremum Verbis affatus Vtrunque,
Illa tibi Vt genitrix, illi Vt tu filius eſſes
Pro ſeſe poſt-hinc, dum in terris Vita maneret.
Tantus amor, tãto cumulatum liquit honore.
Tantum in te potuit ſupremum munus amici,
Ne tibi quam Velles teda ſociare iugali
Ignarúſque expérſque tori, dum Viſus in orbe es.
Scilicet addecuit cuſtodem Virginis eſſe
Qui neque connubia, Veneris neque munera noſſet.
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes atque dies Veniens illius ab ore,
Qui cælum Vultu tempeſtatéſque ſerenat,
Sole oriente recens, Vel Eoo pulchrior aſtro.
Antè ferunt heſterno etiam te Veſpere amico
Incubuiſſe ſinu, ſomno ac mœrore grauatum,
Cui poſitus caput hærebas, ſublimia cæli
Arcana hinc ſenſúſque Deum traxiſſe per omnes.
Hic tibi pracipuè diuini pabula amoris
Largius hauſta reor, qua Verbis te inde iuuabat

Suaui

Suaui dicis latè mortales ſpargere in omneis.
Nil niſi prædulcem, quacunque effatus, amorem
Ore loquebaris: tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor: blandum ſpirabas ſemper amorem:
Mutua concilians hominum fera pectora dictis
Inter ſe, placidaq; ſerens bona ſemina pacis:
Vnus paciferi ſator atque hortator amoris,
Vnus amans, vnum nil curans præter amorem.
Omnia amor tibi: viuus adhuc in corde vigebat
Priſcus enim calor ille Deo abſcedente relictus.
Viuus adhuc reſidebat amans in ſenſibus heros,
Et veterem innexus cordi integrabat amorem.
Ac veluti vt ſaxis liquefactis plurima fornax
Incenſa eſt, longóque ardens incanduit æſtu,
Materies ſubducta licet ſit, pabuláque igni,
Ignis adhuc tamen intus ineſt, & flamma ſupernè
Luxuriat, viuáxque diu furit ardor ad auras.
Felices ô mortales, ſi mutua ſeſe
Coniuncti pariter nullo diſcrimine amarent,
Inq; vicem mites animis ſine fraude fouerent!
Aurea conuerſis irent noua ſæcula rebus.
Nil cuiquam deſit, nec opum vlli deſuat vber:
Diuitiæ fluerent vulgo: omnes omnia haberent.
Quādoquidē vnū animis omnes cōcordibus eſſent.
Auri dira fames, & habendi ſacra cupido,
Fraudéſque, inſidiaq;, & furtiua latentia abeſſent.
Omnibus vna etenim lætandi cauſa dolendiq;,
Eſſet & vna ſalus, vnum & commune periclum.
Et labor, & lætis accedat gloria rebus.

Tot

Tot curis hominum careat genius: omnibus omnia
Tuta forent: degant ſine vi, ſine cædibus æuum
Mortales ſecuri, altáque in pace quieſcant;
Et paßim pleno fluat aurea copia cornu.
Hic fructus, placidi ſunt hæc commercia amoris:
Aureus hic hominum generi omnia ſufficit vnus:
Hoc vno ſumus, hoc orimur, hoc viuimus vno:
Vnus amor nobis præſentem numinis auram
Conciliat: quin ipſe fauor, quin gratia & ipſa
Qua fruimur qua nos ſibi iungit numen amicum,
Luſtratóſque iterum qua nos in priſtina reddit;
Nil niſi amor pius eſt. ipſum quoque deniq; numen
Eſt amor ille Deus, Deus ille affuſus vbique
Regnat amor; calúmque mouet, terráſque, fretúmq;
Omnipotẽs, requies hominum, ſuperũmq; volupias.
Talia ſuauiloquo per gentes ore canebas,
Omnibus inq; locis miſcebas pocula amoris,
Omnia demulcens: diſcebant omnia amare:
Omnia larga flua dulcedine diſtillabant.
Cùm verò ſolus ſola ſub nocte relictus
Errares, vbi corda ſopor mortalia ſoluit,
Nulla quies animo tibi erat: ſub pectore ſemper
Verſabas quali fueris deſectus amico,
Et dulces nũquam inſomni diſcedere curæ.
Illum abſens oculis abſentem cernere coràm
Vſque videbaris, blandóſque agnoſcere vultus,
Optatóſque oculos, & grata frontis honores;
Cuius ab aſpectu iucundo lumine caßi
Sæpe reſurgebant repetitas lucis in auras.

Vſque videbaris dulces haurire loquelas.
Cuius ab eloquio iam vita munere functi
Sæpe reſurgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis viſebant limina lucis:
Vſque animo tibi fixus erat, tibi dulcis imago
Ante oculos, blandum obuerſari nomen ad aures,
Quo ſuperi cœtus, atque omnis curia cæli
Audito lætantur, & infera regna tremiſcunt.
Illum per nemora & ſiluas, pérque alta canebas
Littora, & in ſolis per noctem montibus ibas.
Reddebant valles tibi IESON, *vndiq;* IESON
Saxa reſultabant: iterabant omnia IESON.
Hac placidam ſemper duxti per munera vitam,
Dulce querens, dulci fallens ingrata querela
Tempora; confectus donec membra ægra ſenecta
Corpore paulatim abſumpto lux ſola remanſti,
Et ſonus, in noſtras qui nunc quoque laberis aures.
Huc ades ô, ſeu te iam functum corpore cæli
Regia habet, ſeu viuus adhuc ſpiránsque ſub auris
Felices Arabum ſaltus & amœna peragras
Rura canens, felix vtcunque, vtcunque beatus,
Huc ades, & præſens te ſenſibus inſere noſtris.
Te reſerante acie noſtros ſuperantia captus
Cernamus, quæ tu AEgæis vallatus ab vndis
Obſcuris vera obducens ventura canebas,
Atque Deum colere, & nos aſſueſcamus amare
Mutua te monſtrante, piúmque bibamus amorem.

DIVO

DIVO ANDREAE Apoſtolo.

Qvam veteres nulla arte tuo de nomine dictam
Cælicolûm regi quondam poſuere parentes,
Labentem, victámque ſitu renouauimus ædem
Andrea tibi, conſpicuóque poliuimus are,
Marmoréque è niueo candentem ereximus aram.
Huc quicquid nobis bellum exitiale reliquit
Contulimus. tibi nec pro tempore rebus egenis
Defuimus. ſi fortuna foret illa prioris
Copia nunc, nec opes, noſtras fera bella tuliſſent,
Forſitan hic lento templi quoque plurimus auro
Fulgeret tholus, & rigui plebs læta Ticengi
Diues te dignos aris inferret honores.
Illa Deum te poſt vnum veneratur, & omnem
In te ſpem locat. iratum tu ſæpe tonantem
Concilias nobis, & iuſtæ te obijcis iræ.
Quandoquidem nihil omnipotens non annuit vltrò
Deuinctus tibi, nil veteri non donat amori:
Quæq; olim in terris fuerat tibi gratia viuo,
Hæc eadem te conſequitur cæli arce receptum,
Cæleſtúmque choros inter ſpectabilis omnes
Incedis bis ſex procerum non vltimus vnus,
Quos Deus humanos indutus corporis artus
Subiunxit ſibi delectos ex omnibus vnos,
Retiáque, & piſces, & flumina linquere iuſſit.
Fortunati omnes vobis pro retibus hamisq;,
Æthereus vigor eſt menti diuinitus alta
Additus, vt le animas hominum pro piſcibus ipſas
Venari

Venari datur, & ſuperûm coniungere regi,
Ad ſuperosq́; aperire viam mortalibus agris:
Piſcoſis pro fluminibus, pro fluctibus alti
Æquoris, ætherei vobis data regia cæli,
Ventorum flabra vnde abſunt violenta, nec vlla
Tempeſtas metuenda, feri neq; prælia ponti:
Sed placida & ſine fine quies, ſecura voluptas,
Votaq́; plena, omnisq́; animi exempta cupido eſt.
Iam quid enim cupiant æterna luce fluentes,
Atq; bonis ſaturati omnes, & ſorte beati
Quiſq; ſua, dulci complexi mutua amore?
Sed vos præcipuo pater inſigniuit honore
Omnipotens longè ante alios, quos ſcilicet omneis
Cùm ſuprema dies perituro illuxerit orbi,
Atq; iterum Natum cælo demiſerit alto,
Arbiter vt vitas hominumq́; & crimina quærat,
Addet ei arbitrij ſocios, bis ſena ſedentes
Vos ſolia accipient bis ſenos ardua: ibi omnis
Vos tremet, atq; metu muſſans venerabitur orbis.
Fortunate, domus ſub tecto pauperis ortus
Craticeo ad patrias pauper Beſſaidos vndas
Piſcator, tu ſublimi conſpectus honore,
Iudicis æterni lateri ſubiunctus amico
Hærebis, neq; te ſociorum ante iuerit alter
Poſt fratrem, quem præfecit mortalibus olim
Arbiter ipſe heros, terrasq́; homineſq́; relinquens:
Tu prior acceſsi diuina voce vocatus
Ad lucem, verumq́; datum eſt tibi cernere lumen
Ante alios, Petrus ipſe tua eſt pòſt voce ſecutus.

Fortunate, datum eſt tibi cæli cernere regem
Mortali, & ſanctos manibus mortalibus artus
Tangere: tum veras voces diuinaq; verba
Haurire, & ſocijs toties accumbere menſis.
O ego tunc illas cur non ſum natus ad vndas
Piſcator! quos non hamos, quæ non caua lætus
Retia liquiſſem, & lembum, & cum flumine piſces,
Naſſaſq; crateſq;, & vimineos calathiſcos,
Et tectũ, & patriã, & caros, me deniq; & ipſum?
Omnibus adijciens hæſiſſem protinus vni,
Omnia qui ſuperat, quiq; omnibus eſt ſatis vnus:
Quẽ qui habet, oĩa habet, nulliuſq; indig⁹ vltrà eſt:
Qua tu præſagi ſenſiſti pectoris hauſtu.
Omnia deſpexti, præq; vno nil ratus eſſe
Cætera flagrabas ardenti vnius amore.
Illum animo ſuſpirabas noctesq; diesq;,
Et dulcem cupido paſcebas pectore curam,
Præcipuè poſtquam moriens terrena reliquit
Sponte ſua, & noſtram deleuit ſanguine labem.
Protinus ætherea afflatus diuinitus aura
Cum ſocijs, miroq; animum inflammatus amore,
Quos caſus, quæ non diſcrimina ſponte ſubiſti
Intrepidus, totum quò ferres facta per orbem
Illius, & ſanctas vulgares vndiq; leges,
Mortaleſq; nouo luſtrares luminis ortu?
Cumq; alias alius purgandas iſſet ad oras,
Cura tibi Scythiæ cecidit concredita ſorti:
Quam poſtquam inſolita recreaſti lumine lucis,
Atq; omnem factis impleſti ingentibus oram.

Græcia reſtabat diuinæ imperuia luci,
Dum nimiùm freta humanis ſeſe artibus effert,
Nec cedit niſi fallaci ratione ſubacta,
Diuinæq́ue poteſtati nihil arrogat vltrò,
Quæ ſenſus hominum longè præuertitur ægros,
Et refugit tardos animorum obnubila captus.
Protinus Argolicas perrexti gnauus ad Vrbes.
Nec te Vllæ tenuere moræ, quòd multa piorum
Corpora miſſa neci Danais acceperis oris,
Præſidis Argiui inuidia cæcoq́ue furore.
Vt faciles omnis tibi Achaia præbuit aures,
Audijt vt mira rerum nouitate loquentem,
Atque animis verum lucemq́ue volentibus hauſit.
Impie quid furis AEgæa, luciq́ue repugnas?
Tene putas poſſe illuſtres abſcondere cæli
Auricomi flammas, ipſumq́ue extinguere Solem
Vndantem luce, ac toto res orbe rigantem?
Forſitan humentem nebulam proflare, breuemq́ue
Obſeſſis poteris radijs obtendere nubem.
Erumpet lux, erumpet rutilantibus auris
Lampas, & auriflua face nubila differet omnia.
Nempe pium nihil obſtantem, nulla arma mouentem
Pro ſe vim contra, ſed mortis amore ruentem
Optata infando potuiſti perdere letho
Efferus: at clarum vis nulla extinguere nomen
Eualeat, quod per populos magno ore ſonabat:
Sed quò tu magis obſtabas, hòc latius illud
Serpebat, penitusq́ue animis hærebat adactum.
Id potuere, quibus præeras, oſtendere Patræ:

Felices Patræ, quibus almam cernere lucem
Hoc monſtrante datum, & certam ſperare ſalutem
Pignore tam certo! quis enim non ſe eximat vltrò
Protinus abruptis, ſi detur copia, vinclis?
Sed tibi dulce ſenex (etenim ad te ſancte reuertor)
Vilem per mortes omneis effundere vitam
Pro duce qui ſeſe noſtra ob commiſſa necandum
Obtulit, infamiq; trabi ſuffixus obiuit.
Quod mortis genus efferres cùm multus ad aſtra
Laudibus, & noſtram hinc caneres prodiſſe ſalutē,
Supplicio obſequium ſimulans te affecit eodem
Impius, ingentiq; parem dedit eſſe magiſtro.
Te poteras tam crudeli ſubducere morti,
Cùm ſubitò tota vrbe ruens manus omnis in arma
Arſiſſet, diriq; faces in tecta tuliſſent
Præſidis, inſonti tibi ni vincla arcta leuaſſet.
Tu vitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quamprimùm effundere vitam,
Atque ideo tendens exutas vincula palmas
Obuius orabas populum pietate furentem
Ne faceret, ſtudio tibi ne malè amicus obeſſet,
Ne prope iam partum eriperet ſub fine triumphum.
Atque adeò ſæuis qui tempeſtatibus actus
Per maria Arcturi dubio ſub ſidere iniqui,
Siquibus impegit ventorum munere tandem
Littoribus, cumuloq; ratem ſubiecit arenæ,
Non tam auido ſiccum arripiat telluris amore,
Quàm tu tunc procul aſpiciens feralia ligni
Brachia flagrabas: miraq; cupidine captus,

Impatiensq; moræ orabas diſpendia tolli:
Vtq; obiturus olor moriens inſueta canebas,
Et dulcem amplectens inhiabas pectore truncum.
Vt te conſpicio, vt te animo Crux alma volenti
Accipio, inſcendóque libens, & pectore gliſco?
Suſcipe me: dignare tuo mea viſcera fulcro,
Quæ prius ingentis diuinos hoſpitis artus
Læta onere inſolito felici ſede tuliſti,
Vnde decus tibi per gentes & gloria parta eſt.
Nunc ducis ingredior tanti veſtigia longe.
Nec fuerit mihi rex tantùm, dum vita manebat.
Me me etiam quanuis longè inferiora ſecutum
Suſcipe, & optato ſublatum redde magiſtro.
Nam veluti anguſtas duplicis per roboris oras
Vere nouo ingrediens renouat ſe lubrica ſerpens:
Sic tua dulce mihi eſt nunc inter robora molem
Linquere, & exuuias moribundi corporis huius,
Liberiúſque poli volucri petere ardua lapſu.
Hæc repetens robur tandem es ſublatus in altum.
Heu nimiùm duros perpeſſus morte dolores!
Nunc frueris placida felix in ſæcula pace.
Salue bis ſenos inter pater optime patres:
Aſpice nos bonus, atq; tuo nos iunge magiſtro.

DIVO PAVLO
Apoſtolo.

ET ſunt qui tendant cæli explorare profunda
Conſilia, ac penitus tectas deprendere cauſas,
Nec dubitent in ius propè ſacra voce vocare
Regem ipſum cæli, ſi fortè quid euenit vſquam,

Legibus à noſtris quod longè ac moribus abſit,
Obductum nube, ac picea caligine opertum?
Non equidem meritis præſentem numinis auram
Aſſequimur freti noſtris: noſtriq́; labores,
Aut benefacta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium prius & fauor omnipotentis Olympi.
Ecquibus egregiè factis, quo munere Saulus,
Qua pietate Deum ſibi conciliauit, vt vltrò
Tam nigra mentis de nocte repentè vocatus
Tam claram in lucem, tantisq́; ereptus ab vndis,
Tam tuta pelagi ſecurus in arce ſederet?
Ille quidem primis veri contemptor ab annis
Gaudebat Chriſto infeſtis ſe opponere ſignis,
Ne noua relligio ſurgens ſe ferret in auras,
Quam Pater omnipotens tandem mortalibus ægris
Oſtendit placitam ſibi, priſca nube remota,
Legiferi aduentu Nati, qui cuncta nouaret.
Quoq́; magis ſancti cultores incumbebant
Hanc veluti eductam ſtruere, atq; attollere cælo,
Atq; recens latas orbi diffundere leges:
Acrius hoc vrgens animis hoſtilibus ille
Omnia deturbare, pijsq́; obſiſtere cœptis:
Tantus amor patrias inerat defendere leges.
Ille etiam cùm penè puer pubeſcere primùm
Inciperet, molliq́; genas veſtire iumenta,
Sacrilegis ſeſe adiunxit, ſocia arma ſecutus,
Dum Solymi inſontem ſaxorum grandine dira
Obruerent iuuenem, qui primus ſanguine fuſo
Poſt cæli indigno multatum funere regem

Pur-

Purpurea meruit caput inſignire corona.
Nec dehinc ille etiam creſcens iuuenilibus annis
Deſtitit incœpto: vſq; pijs minus æquus, ad vnum
Omnibus intentans lethum, genus omne peroſus:
Donec præcipitem altitonans, & ad ima ruentem
Suſcepit Pater, eximioq; euexit honore.
Prò cæli obſcuras latebras noctemq; profundam!
Senſibus à noſtris quantum ſummata recedunt!
Cælicolûm arbitria & ſortes, abſtruſaq; iura
Iuribus humanis quanto diſcrimine abhorrent!
Omnibus horror erat Saulus meliora ſecutis,
Cæde madens multa (infandum) plenusq; minarũ,
Terrorumq; potens Solymûm ſæuibat in oris.
Fortè olim miſſu primorum gentis ab vrbe
Arduus ibat equo, galea criſtisq; ſuperbus,
Enſe minax haſtaq;, & ahena luce coruſcus.
Haud impunè olli quiſquam pius obuius iſſet:
Quippe magiſtratus iuſſu diſcrimine nullo
Correptos omneis atrox in vincla petebat,
Quos pietas noua relligioq; incœpta tenebat.
Iãq; aduectus erat prope opima antiqua Damaſci
Mœnia, iam ſummas ſpectans de vertice turres,
Et iam ſe cædi ſpirans immane parabat
Terribiles acuens animos, iraſq; manusq;:
Qualis nocte lupus, quem dudum inſana libido
Faucibus errantem ſiccis exercet edendi,
Cùm caulas videt, & balatus haud procul audit,
Incaſſum fremit, ac rictus fruſtratur hiantes.
Protinus æthereà ſuperûm regnator ab arce

(Qui cæli tantus fauor?) hæc ſpeculatus, amico
Lumine reſpexit iuuenem in ſua damna ruentem,
Suppoſuitq; manum dexter, mentémq; benignam
Concipiens in eum, præſenti numine fouit.
Nanq; improuiſo vibratus fulgor ab æthra
Tendenti venit ecce repens, & luminis aura
Afflatum æthereâ lux plurima circunfulſit.
Ilicet actus equo ad terram ruit, atque relictis
Calce petens auras iacuit reſupinus habenis.
Audijt hinc vocẽ horrificã. quid Saule? quid vltrà,
Saule, furis, mihiq; aduerſis opponere caſtris?
Nequicquam cælo arma moues, ſtimulóq; repugnas.
Saulus ad hæc tenebris ſuſtollens lumina obortis
Quæſiuit lucem fruſtrà, extimuitq; negata.
Demum hæc ſummiſſo vix hiſcens pectore fatur,
Sancte edice: mones quæcunq; ego iuſſa capeſſam.
Vix ea, cùm volucres vox rurſum audita per auras,
Surge age, ſolue metus, vrbi ſuccede propinquæ:
Hinc reſponſa feres quæ porrò obeunda tibi inſtent,
Qui te hac dehinc maneant pro relligione labores.
Quæ pariter comitum iuxtà manus audijt omnis.
Obſtupuere viri: nam vox veniebat ad aures
Omnibus hauſta quidem: ſed vocis cominus auctor
Nuſquam apparebat vocalibus additus auris.
Vix ægrè ſeſe attollens ſurrexit, iterq;
Ingrediens fruſtrà tenebris tentauit in atris.
Lapſantem, & dubios nitenti cuſpide greſſus
Firmantem, manibus ſocij intra mœnia ducunt.
Iam treis in tenebris exegerat vrbe receptus

Et frugum & laticum penitus ſine munere ſoles.
Cùm ſubitò Ananias (quo non ſeruantior æqui
Tunc illa Vrbe fuit, nec cælo gratior alter)
Hoſpitis antiqui penetrali in ſede iacenti
Improuiſus adeſt, iuſsis cæleſtibus actus,
Compellatq́ue virum, & diuino pignore firmat.
Saule, ades huc animo: tibi amico ab numine veni
Luminis amiſsi iucunda vt luce recepta,
Deſuper affleris cæli omnipotentibus auris.
Haud ignota audis: eadem ſcio: nam modò qui me
Huc adigit, tibi detexit manifeſtius idem.
Ille tuos etiam mihi porrò oſtendit honores,
Quanta tua faueat cæli indulgentia laudi,
Quàm iunctus Superûm ſis regi, præ omnibus vnus
Delectus iam qui totum noua ſacra per orbem
Diuulges verborum opifex, vberrimus oris.
Quæ furijs modò carpebas agitatus iniquis,
Omnibus hæc propter caput obiectare periclis
Haud renues, vltroq́ue inſigni occumbere letho.
Hæc fatus liquida accuruum luſtrauit in vnda,
Vnde animis ſcelus eluitur, veterumq́ue parentum
Crimine contracta excedunt contagia labis.
Inde manum ſuperimpoſuit, templisq́ue ſacratis
Præpoſuit, populisq́ue ducem dedit eſſe docendis.
Interea afflato viſi caua lumina circum
Scintillare ignes, velutiq́ue erumpere ahenæ
Squamæ oculis, lucemq́ue hauſit, viſusq́ue recepit,
Atq́ue ſua victu rediere in priſtina vires.
Continuò Saulo planè mutatus ab illo,

Qui modò vbiq; pios ferro vinclisq; petebat,
Longè alios verſo accepit cum nomine ſenſus.
Etiam Paulus erat, ſubitò illi copia fandi,
Verborum rerumq; potens prudentia venit,
Orta magis ſtudio quàm aut vllo parta labore.
Iam claros hominum fandi fabricator adibat
Conuentus, medioq; foro diuina loquutus
Pendentem populum inſueto ſermone tenebat,
Semine ab æthereo terris veniſſe virum, quem
Venturum toties vates cecinere per orbem,
Quò veterum lueret ſcelus exitiale parentum
Proditus, & læſum placaret ſanguine numen
Ipſe ſuo, morti pro cunctis deditus vnus.
Atq; hæc crebra quidẽ, populosq; ad ſacra vocabat,
Multa querens ſuper extincto, ſuper arbore multa
Infami, & pœnas fando integrabat acerbas.
Obſtupuere omnes, nimiumq; ea mira videri,
Vnde noua hæc ſpecies, tam verſa repentè cupido,
Et veterem in Pauli quærebant pectore Saulum:
Haud aliter ſuadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modò qui cædemq; parabat,
Ille lupus, pleno ſi fortè receptus ouili
Miteſcat, iamq; inter oues innoxius erret,
Et pauidos lambat, linguaq; remulceat agnos.
Nec mora iam Solymum magnæ quoq; redditus vrbi
Commouit totam monſtris ingentibus oram.
Vix oculis credunt: nec primùm fiditur illi,
Inſidiasq; pij metuunt: vix ducere amicum
Poſſunt, quem tot erant experti cædibus hoſtem.

Parte alia patrijs trepidi pro legibus omnes
Concurrunt Vrbis primi, duriq; reſiſtunt,
Et ſe certatim contra exhortantur ad arma.
Bella cient, & ſaxa fremunt, rapit arma iuuentus.
Ille autem nulliſue minis nullisue periclis
Territus, incœptis perſtat, nec flectitur vſquam.
Quòue magis pugnant acres, hòc amplius ore
Fulminat, atq; aperit vetiti noua lumina veri,
Præfatus ſanctus nil ſe conuellere leges,
Sed legum arcanos penitus recludere ſenſus,
Amotisq; palàm nebulis oſtendere Solem.
Dum loquitur, circum ora ſilent, & ſenſibus imis
Illapſus faciles animos, ac mollia fando
Fingit corda premens, viuaq; loquentis ab ore
Viſa exire faces, labrisq; erumpere flammæ,
Et vibrans rupto velut æthere lingua tonare.
Iamq; Palæſtinam monitis impleuerat oram,
Atq; omnes genus Iſacidum quas incolit Vrbes,
Cornigeri degens ſub vatis legibus æuum,
Cùm Pater omnipotens templi in penetralibus altis
Aſtitit oranti, atq; alias quoq; luce carentes
Iuſsit adire plagas, aliasq; capeſſere gentes,
Barbaricas Graiasq;, Italoq; à ſanguine cretas,
Quas coleret, lucisq; noua ſplendore rigaret.
Nil veritus, fidens nil ſe præſente timeret.
Ergo animi intrepidus nil ille horrebat acerbi,
Omneis per mortes mente imperterritus ibat
Sponte ſua. quas ærumnas, quos mente labores
Inuicta tulit, huc illuc, terraq; mariq;

Iacta

Iactatus? non ille dapis, non ille quietis
Aut ſomni memor inſtabat, placitoq́; labori
Indulgere odijs primorum obiectus iniquis.
Ille etiam inſidias muro demiſſus ab alto
Per funem euaſit, nocti & ſe credidit atræ.
Ille etiam ſaxis quoties iactante petitus
Plebe tulit diros lapidum ſub grandine iactus?
Terq́; magiſtratus virgis per compita ſectus
Comtempſitq́; minas, ignominiæq́; pudenda
Verbera, diuini facibus ſuccenſus amoris.
Iamq́; illi carcer requies erat, vſqueadeo omnes
Pertulerat lethi ſecurus vincla per vrbes.
Quid referam quoties veluti contagia ſecum
Dira ferens fuerit muris excluſus, & atra
Nocte graues tulerit cæli intractabilis iras,
Inter ſaxa iacens pernox, ſociusq́; ferarum
Montibus aut gelidis, aut horriferis ſpeluncis?
Flumina non illum ab ſtudio terrentibus vndis,
Aut obiecta feri tardarunt æquora ponti,
Terq́; mari in medio fracta rate nauit, & hauſtus
Noctem omnem, totumq́; diem ſub gurgitis imo
Deerrauit lethi paruo diſcrimine fundo,
Vt ſileam inſidiasq́; hominum, incurſusq́; ferarum,
Et quæ mille die non parua pericula adiuit,
Hîc illic quò mortales in nocte iacentes
Obſcura erigeret bonus, in lucemq́; vocaret,
Palantesq́;, proculq́; errantes tramite recto
Inueheret cælo ſibi per diuortia nota.
Cernere erat latè hic illic per regna, per vrbes,
Atq;

Atq; hos atq; illos ad vera ſurgere lucis
Lumina, luſtrariq; vndis, & credere dictis.
Felices, Paulum magno quibus ore tonantem,
Mulcentemq; iras, inuictáq; corda prementem,
Corám audiſſe datũ eſt! quãtus ſcelera impia fando
Inuectus quateret, quantis aſſurgeret vndis,
Vel cùm rege ſatum Superûm omnipotente referret
Morte ſua noſtris vltrò cauiſſe periclis!
Quanta animos mœſti afficeret dulcedine amoris
Egregius lingua, fœcundo pectore veri,
Quantóve ipſe loquens intus flagraret amore!
Fruſtrà eadem ſer: optabunt vidiſſe nepotes,
Et votis hoc in ſummis numerabitur vnum.
Iamq; ea Graiugenûm regnabat lingua per vrbes
Altitonans, victrixq; animos ducebat hiantes.
Iamq; nouis Aſiam ſacris peruouerat omnem,
Resq; illi externis melius ſucceſſit in oris,
Verus vbi penitus Deus omnipotentis Olympi
Rex ignotus erat, ſed dijs ſimulata colebant
Saxa hominum multo manuum fabricata labore,
Iamq; opibus quondam Romæ ſuſpecta Corinthus
Penè omnis nutare, ſua & diffiſa Dianæ
Alta Epheſus, celebri paulatim abſiſtere templo,
Mirataq; virum doctæ narrantur Athenæ
Orantem, ignotiq; Dei noua ſacra canentem,
Carmine quo capti è primoribus Actæorum
Nonnulli ad verum properarunt ſurgere lumen,
Signorum memores quæ quondam maxima Sole
Viderunt nulla cæli ratione ſubacto,

Cernere

Cernere dum piget æterni fera funera regis.
His actis venit in mentem Solyma alta redire,
Quamuis multa palàm vatum reſponſa minentur.
Vinculaq; ipſe ſibi vulgò canat inde, futurumq;
Exitum. ſua nec Graijs vltrà ora videnda.
Hic circunfuſi nequicquam plurima amici
Orabant, fletuq; amplexi genua tenebant,
Parceret, infenſa ne ſe committeret vrbi
Rurſus, vbi nuper perpeſſu haud mollia paſſus.
Ille autem precibus nequicquam flectitur illis,
Cœptum tendit iter: nec quæ tulit aſpera quondam,
Nunc ſubeunt. ſed quò grauiora inſtare pericla
Sentit, eò maior ſemper furit ardor eundi:
Qualis nocturni pingues ad luminis ignes
Plurimus illectus volitans fert tangere flammam
Iucundam viſu, propiusq; accedere lucem,
Vſq; ſibi admotam licet experiatur iniquam,
Vrat & extremas in amatis ignibus alas:
Non tamen abſiſtit ludo: ſed lumina circum
Itq; reditq;, vagoq; aſſultat plurima gyro,
Dum cadat, & moriens crepitanti pendeat igne:
Tantus amor lucis, flamma tam dira cupido.
Talis abire fuga, Paule, imperterritus ardes.
Nulla quies animo: non mentem horrentia vatum
Dicta mouent, caliq; minæ, quæq; ipſe videbas
Præſcius Iſacidum tibi tendi vincula in oris
Primorum ſcelere, inuidia flagrantis Idumes:
Deniq; Romulea portendi funera in vrbe.
Noctes atq; dies optanti pectore verſas,

Inſtent

Inſtent quanta tibi capto diſcrimina terra,
Quanta mari, Auſonias ibis cùm vinctus ad vrbes,
Littora Graiorum ſubeunt relegenda, tot ora,
Tot maria, atque vrbes, pelagoque tot inſulæ in alto,
Bellaque ventorum, tempeſtatesque futuræ,
Italiæ tandem portus, Lauiniaque arua,
Et pulcher Tybris. tibi enim ſuper omnia in ipſis
Roma oculis, dirusque Nero eſt, & Romulus enſis.
Felix Roma ducum non tantum elata trophæis,
Quantum morte tua, feliciique inclyta buſto.
Scilicet huic vni cælum conceſſerat vrbi
Vt Cilicas inter natus Perſeide Tarſo,
Quam vaſtum procul à noſtris mare diuidit oris,
Hic ſpoliјs moriens peteres ſupera alta relictis:
Illa tuos obitus vidit miſerata cadentem,
Explentem regis crudeles ſanguine pœnas,
Regis inhumani, materna cæde madentis.
Illa tuum vidit caput à ceruice reciſum,
Dum caderet, reſilire icta ter pondere terra,
Atque ſolum vndanti toties ſignaſſe cruore,
Ad ſignum ſubitos laticum erupiſſe liquores,
Treisque adeò (vt fama eſt) ſecretos margine fontis
Diſsiluiſſe, noua & maduiſſe aſpergine terram.
Nunc etiam ſanctas venerati viſimus vndas,
Teque illi ſocium donis & honoribus addunt
Vſque parem, cui Rex cæli mortalia linquens
Credidit arbitrium, ac rerum commiſit habenas,
Vtque tibi conſors fuit hic necis atque laborum,
Sic aræ, ſic ſacrorum tibi iunctus honore eſt,

Oſſaque

Oſſaq; veſtra tegit pariter commune ſepulcrum.
Vos ambos pariter iuuat altæ mœnia Romæ
Tutari, atq; Italas ſtudijs conſortibus vrbes.
Tu regis Superûm interpres lectiſsimus vnus
Ante alios, vatumq; potens, orbisq; magiſter
Terrarum, edoctæ tibi debent vndiq; gentes,
Acceptamq; ferunt veram tibi ſæcula lucem.
Ipſi biſſeni, rerum queis credita cura,
Mirati proceres te mira arcana canentem,
Linquentem terras, atq; æthera voce ſequentem,
Inter quos ipſum qui ſeſe primus agebat,
Cùm veri ſpecies deceptus tramite recto
Digrediens dubia inciperet regione vagari,
Corripere, in meliusq; auſus reuocare magiſtrũ es.
Tu falſo Argolicæ deluſum numine pectus
Virginis, atq; illam rabido actam ſæpe furore
Sedaſti, veroq; impleſti numine verſam.
Tu falſum magicis vatem artibus illudentem,
Et tibi nequicquam verbis certare parentem
Obtutu ſolo terres, & lumen obortis
Victo adimis tenebris, cæcumq; in nocte relinquis,
Quærentem tenues manibus prenſantibus auras,
Quo nitens trepida regeret veſtigia dextra.
Vnus amor tibi fixus erat, cura vna ſepultas
Nocte animas reuocare noua ad noua lumina lucis.
Vtq; nouam ſemper traheres ad retia prædam,
Omnibus omnia eras, tu ciuis ciuibus ipſis,
Inter & externos externi verba ſonabas.
Romanis Romanus eras, Argiuus Achiuis,

Omnes

Omnes obſequio, ſimulatis moribus omnes
Conciliãs. ſic credentem circumuenit auceps,
Et volucrem ficta deludit imagine vocis.
Nemo adeò va- uis Gallorum in ſaltibus olim
Venatu aſsiduo indulgens tot retibus apros
Implicat, aut canibus tot agit de vertice capros,
Quot tu hominũ tibi corda die deuincta trahebas.
Tu lupus ille die primo naſcentis in ortu
Cæde madens toto multum graſſatus ouili,
Veſpere dein prædam ſocios partitus in omnes,
Biſſenûm vt procerum moriens pater ipſe minori
Prædixit nato, vnde tibi deſcendit origo.
Iam tunc ille tuos ſpe percipiebat honores,
Quæ ſecum tulit ad manes ſolatia lethi.
Quos verò ſemel illectos ſub ſigna vocaras,
Hærebant validis tibi iuncti nexibus vſque,
Certi animo te ardente ſequi, quocunque iuberes.
Illi etiam, quò liberius cæleſtia obirent
Mente, alacres rebus ſpretis mortalibus agros
Vendebant, pretiumq; tuos ad grande ferebant
Ante pedes, tecum læti omnes rebus egenis.
Tu verò placita tibi paupertate fluebas
Tecum diues opum, rerum licet omnium egenus,
Atque inopum potius vertebas omnia in vſus,
Et tibi dulce famem manuum tolerare labore.
Per populos ideo greſſum quocunque ferebas,
Ceu lux gratus eras, & magni numinis inſtar.
Digredientem ægrè ſemper dimittere ciues
Cum gnatisq;, domóque ad littora curua ſequuti

k *Mutuaq;*

Mutuaq́ amplexi, noctemq́ diémque morati,
Hærebant, totóque erat ingens littore fletus,
Remiuagamq́ ratem, quo fluctibus vſq́ dabatur,
Spectabant, donec pelago euaneſceret alto:
Vixq́ inde auelli poterant bona verba precati.
Rex etenim omnipotens, quo ſe noua tolleret aſtris
Te duce relligio, ſenſusq́ vt flectere quires
Spectantum huc illuc, decus ori, oculisq́ decoram
Addiderat ſpeciem, diuumq́ afflarat honorem,
Tecum habitans, intus diffuſus pectore toto.
Altior hinc, maiorq́ homine haud mortale ſonabas.
Nam tibi ſufficere ille animo præſentia ſemper
Verba niuis ritu, toto cùm ex æthere ningit,
Ille tibi occultam quoque vim inſpirare, nec vſquam
Deſerere, vt tanto poſſes ſuperare labori,
Claráq́ ſigna dabat cælo mortalibus, & te
Caſibus eripere interdum, variisq́ periclis
Illæſum, vt quondam cum carceris ima teneres,
Nil opis expectans humanæ, protinus ecce
Sub pedibus tota cœpta omnia in vrbe moueri
Ingenti terræmotu, quo cuncta ſoluta
Vincula parietibus patefactis carceris vltrò:
Olim etiam egreſſum naui te vipera ab igni
Experrecta petens morſu nihil obfuit acri.
Vipereum hinc patère tibi genus omne, tuosq́
Attrectare ferunt diras impunè colubras.
Ille tuis etiam precibus, quæcunq́ petebas,
Annuere, humanis & nunquam viribus auſa
Poſſe tibi dabat, atq́ tuo indulgebat honori.

Hinc

Hinc quibus impoſitis vmbrabas tempora palmis.
Protinus afflati cæli diuinitus aura
Tollebant actas ab humo ſuper æthera menteis,
Téq; etiam orabant omnes, quibus ægra iacebant
Corpora: tu miſeratus ope auxilióq; leuabas.
Et quoniam haud omneis poteras accitus adire,
Sæpe tuis ipſos operibant veſtibus ægros:
Ad tactum pulſi linquebant corpora morbi.
Tu longo iam depoſitum languore parentem
Præſidis Auſonij, morbo de corpore abacto,
Seruaſti reuocans ad priſcæ munera vitæ.
Tu miſerum incuruis plantis genua ægra trahentem
Stare iubes, pedibúsq; ſuis conſiſtere nixum.
Continuò ad vocem erigitur (mirabile viſu)
Inceſſu properata ferens veſtigia recto.
Tu puerum in ſomnis deiectum pariete ab alto,
Quaſſatúmque artus, crepitantiáq; oſſa refractum,
Morte obita luci reddis, flentiq; parenti
Incolumem, vtq; prius valido ſe robore agentem.
Tu tempeſtatem cælo multo antè ſereno
Prædixti ſocijs nil tale timentibus augur:
Sed tamen è numero fracta rate defore nullum.
Hæc propter tibi diuinos manus omnis honores
Cùm ferrent, ſtruerént que aras, & thura pararent,
Tu fugis, inſpecto veluti qui fortè colubro
Horruit, inq; Deum oblatos traducis honores,
Qui mare, qui terras, cælum, æthera, cuncta creauit,
Nos animas viles, mortalia corpora faſſus,
Pulueris exiguam partem, nil tale merentes,

Cuncta accepta refers illi, cui gratia, & omnis
Debetur cui laus, & honos, & glora ſoli,
Quem propter tantos gaudebas ferre labores,
Præq; Vno, Vnius tantùm inflammatus amore
Omnia faſtidis, cupis hunc, nil cætera curas:
Hunc Vnum tibi cor, tibi mens hunc deperit Vnum,
Quem ſemel expertus hauſiſti pectore toto,
Toto animo, tota ſecluſus corpore mente.
Fortunate animi, quod paucis contigit olim,
Hauſiſti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inacceſſæ iubar, immemorabile lumen.
Illa tibi Viuo ſublata nube tueri
Ora datum eſt, quorum aſpectu illuſtrata beantur
Omnia, quæ ſuperæ Vix poſſunt cernere mentes
Alituum cæleſtum acies, gens incola cæli.
Fortunate animi, quàm dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat! quanta dulcedine! quali
Nectare perfuſus præcordia diſtillabas!
O ego cur illo infelix, ſi fontibus iſta
Præmia erant ipſis, non ſum quoq; tempore natus,
Seruatus ſterile, extremumq; relictus in æuum!
Scita tamen cæli alta latent, penituſq; repoſta
Arbitria ad noſtros non peruenientia ſenſus.
Omnia quæ te tunc oculis Vidiſſe putarim,
Hæc adeò ſunt illa, nefas quæ ferre ſub auras
Mortali aiebas, ſed relligione premenda.
Hinc largum epotus mortali pectore flumen
Hauſiſti, quo corda rigas, quo plenus inundas.
Hinc largam effulgens mortali lumine lucem
Hauſiſti, qua corda reples, qua nubila differs.

Et licet omne ipſum vulgo diffundere flumen,
Arcanamq́; tibi vetitum ſit prodere lucem:
Attamen ipſe adeò torrens fluis vndiq; vt ad nos
Stillantes veniant transfuſim in pectora guttæ,
Eq́; tuo erupti radij de Sole redundent.
Timotheus bibit inde, bibit Titus, inde Philemon,
Et Solymi in primis hauſere, humilisq́; Coloſſæ,
Cumq́; Epheſo, ſolo nunc nomine clara Corynthus,
Et Galathæ, & Macedum populi, Aematiique
Philippi,
Atq; potens Latium, ac rerum pulcherrima Roma.
Felices, queis parta tuis ea gloria dictis!
Nunc etiã monimenta manẽt, ſemperq́; manebũt.
Salue hominũ interpres, lux gentibus addite vbiq;.
Nunc ades, obtentas hominum de cordibus vmbras
Lumine pelle, tua luſtrati luce fruamur,
Nec tua quoſdam adeò dubios oracula reddant,
In parteisq́; animos varias obnubila raptent,
Ne rem diſcerpens latè diſcordia turbet.
Aſpice vt hinc illinc ſtudia in contraria paſſim
Oppoſitæ inter ſe placitis diſcordibus vrbes
Confligant, ſua dum ſtudijs inuenta tueri
Aduerſis tendunt, certi non cedere vtrique,
Inq; ſuas certent hoſtes deducere parteis
Conuerſos: prò quanta animus diſcordia gliſcit?
Quàm ten i, quàm raptim ingens exorta fauilla
Vndique ſedito cælo caput extulit altum
Protinus, & terras regnat bacchata per omnes?
Illinc nos contra totis Germania caſtris

Innehitur, veterúmque audet patrum aurea ſcita
Oblinere, & ſanctas dictis euertere leges:
Siue errore nouo capti, tenebriſq; ſepulti,
Seu potius ſcelus eſt, animiſq; volentibus errant.
Nos contrà hinc tegimus priſcorum iura, tuiſq;
Reſponſis freti leges tutamur auitas,
Fruſtramúrque feros, vanósque eludimus ictus.
Illis affer opem, tuáque alta ediſſere ſenſa.
Ipſe ades, atque animis te protinus inſere captis,
Vt tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, noſtris ſi quicquam moribus obſtat,
Si noſtris quicquam inſynceri mentibus hæſit,
Sit fas diluere, & precibus nos effice & illos
Vnum omnes, ſimul infuſa quò luce fruamur
Vnanimes poſitis odijs, eadémque fouentes
Lucis inextinctæ iubar, inuiolabile lumen
Quæramus, vitam inhiemus fine carentem.
Intereà pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Vt cuperes alijs præ latis omnibus vnus
Æternum miſer ipſe amplexu atq; ore carere,
Illius ore (ah ne ſit fas mihi credere tantum)
Cuius ab aſpectu fluit illa immenſa voluptas,
Qua ſaturati animi cæleſtum in ſæcula gaudent.
Hunc tu oro hunc nobis innecte algentibus ignem.
Hæ flammæ noſtro viuæ vſq; in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depaſcimur aurea dicta.
Tende preces ideo, noſtriſq; occurre periclis.
Ille tibi orandus pro nobis, qui tibi ſeſe

Oſtend

Oſtendit coràm, tenebriſq; euoluit ab atris,
Vt, quoniam quos vultu liber damnátve probátve,
Hos acuens, illos permiſſa nube retundens.
Vt libet, ipſe operum dominúſque poténſq; ſuorum,
Nobis corda ſinens non aſperet ipſe, ſed vltrò
Molliat, atq; ſua præſens nos ſubuehat aura.

DIVO PAVLO
Apoſtolo.

HOc Paule Chriſti ad optimi diuinitus
Conuerſe partes Vida tibi fanum addicat,
Haud paſſus obſoleta in æde tuum amplius
Solariolli nomen implorarier,
Places vt iram ſæpe læſi numinis.
Id quicquid eſt tu muneris lubens cape,
Tuo & datorem ſub patrocinio tege,
Tuóſque ab alto ſpiritus ei ſuffice:
Fidei vt ſua docere queat accreditos,
Bonúmque cum illis noſſe verum & aſſequi:
Ò doctor orbis, inſtitutor gentium!

DIVIS INFANTIBVS
Beth. innocentibus.

BEat æ animulæ paruuli integelluli,
Quos hauſit immaniſſimi regis furor
Ab vbere abreptos, parentium ab ſinu,
Dum perdere ſimul autumat regno cauens
Incognitum ſibi aureum puellulum,
Quem nuntiabat ſiderum præſentia
Regem vniuerſis nuper ortum gentibus,
Vos verè veluti gemmulæ, quas primulo

Aduſſit albicans pruina primulas,
Aetatulæ ipſo concidiſtis floſculo.
Pro illo antè vobis contigit pulchrè mori
Qui pro omnium vita immolandus venerat,
Beatæ animulæ floſculi cæleſtium.

DIVO STEPHANO
Protomartyri.

Dis alij laudes alijs & carmina dicant,
Tete ego Sãcte puer, qui poſt fera funera regis
Cælicolûm inſignem meruiſti morte coronam
Primus, & effuſo tinxiſti ſaxa cruore,
Dum iuuenem immerita teſtaris cæde peremptum.
Te Stephane ipſe canam: tu, dũ mihi vita manebit,
Muneribus, ſemperq; meo celebrabere honore.
Non tua nequicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater, atque tuæ præfecerit aræ.
Huc ades ô, ſeu felicis te regia cæli
Nunc habet, & ſuperûm regis iuuat ora tueri:
Seu iuuat interdum mortalia viſere templa,
Et patrias Solymorum arces luſtrare, vbi quondam
Te perhibent ſeſe indigenæ vidiſſe per altas
Iordanis ripas prima ſub luce ſedentem,
Dum liquido ſolus ſacrum lauis amne cruorem:
Huc ades indignæ linquens loca conſcia cædis.
Hîc tibi digna domus, melior (ne deſpice) ſedes.
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem
Ingentem poſuere, tibiq; hæc templa ſacrarunt.
Hîc tibi thure calent æternisq; ignibus aræ:
Hîc patrio de more canunt tua maxima facta.

Alterniq́; tuas iactant ad ſidera laudes.
Ipſe audis, tacitusq́; lates, nec cerneris Vlli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem.
Huc olim quicunque tuam miſer imploratum
Venit opem ſupplex, Voti reus Vſq́; receßit,
Donaq́; ſeruati tibi ſoluunt debita nautæ.
Salue ſancte puer, cæli decus, haud tibi quiſquam
Cælicolas inter diuos certarit honore.
Tu proceres longè antè omnes, qui ſanguine fuſo
Ante diem Vera pro relligionis amore
Proiecere animas meriti poſt funera cælum,
Incedis Tyrio chlamidem ſpectabilis oſtro,
Purpureamq́; aciem ducis per lucida Olympi
Atria: ductorem te cuncti ſponte ſequuntur.
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflatum numine quõdam
Protinus obſtupuit mira atq́; inſueta loquentem,
Dum patrum intrepidus ſemper mandata faceßis,
Quos olim comitesq́; Viæ, ſociosq́; laborum
Bißenos numero ipſe omni delegerat heros?
Illi etiam tua ſæpe adeò tua maxima facta
Mirati ſtupuere, ſacro dum numine plenus
Illa audesq́;, potesq́; puer, quæ ſcilicet æquè
Paucis poſſe datum eſt cælo diuinitus antè:
Non Vllus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumq́; ducem ſine crimine morti
Demiſſum, regemq́; ipſum teſtaris Olympi.
Fortunate puer, tibi ſeſe regia cæli
Omnis, cælicolûmq́; domus patefacta recluſit.

Mortali tibi fas Superûm vidiſſe parentem
Immenſum, ingentem, qualis dijs cernitur vnis,
Et quantus rutilans flammis, radijſq; coruſcus.
Ecce autem inuidiæ ſtimulis exercita iniquis
Effera te inſurgit ſubitò Solyma omnis in vnum.
Saxa fremitq; rapitq; ſimul commota iuuentus,
Præcipitémque agitant, atque extra mœnia pellunt
Inſontem, & meritis non præmia digna ferentem.
Hinc atque inde ſonat circum caua ſaxeus imber
Tēpora, & inſcribūt ſacrā fera marmora frontem.
Ipſæ te rupes, ipſa & te flumina mœſta
Labentem videre, animaq; extrema trahentem.
Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
Eq; ſacro aëreæ lacrymarunt vertice cedri.
Tu tamen attollens paſſas ad ſidera palmas,
Immotóſque oculos, media ipſa in morte rogabas
Cælicolûm regem, crudeli parceret hoſti:
Cùm ferus intereà non ille abſiſteret ictu,
Sed magis atque magis ſtimulis agitatus iniquis
Sæuiret, donec lapidum ſub grandine dira
Efflaſti felicem animam, cælúmque petiſti:
Vnde hominum curas rides miſeratus inanes,
Supplicibúſque faues, tua qui prece nomina poſcunt.
Me nunc, qui nouus ingredior tua tēpla ſacerdos,
Et tibi ſacra fero puero puer, aſpice præſens:
Da fraudis ſcelerumq; exortem ducere vitam,
Da contemnere opes, & vulgi gaudia, honores,
Et caſto vſq; tuis operari pectore ſacris.

DIVO

DIVO LAVRENTIO
Martyri.

TAntâne te iuuenũ quondã pulcherrime Virtus
Impulit Vt facibus flagrans melioribus intus
In medijs diros tuleris fornacibus æſtus
Impauidus, regémque ferum irritaueris Vltrò
Inſtaurantem ignes, incendiáque igne nouantem?
Me ſi bella mea paterentur Viuere ſede,
Pulcher Vbi Tanarus rigat arua Liguſtidis Albæ,
Sacra tibi ſacer hac hodie rite annua ferrem
Longè omnes ſupra in medijs penetralibus aſtans,
Solennémque tibi (Vt mihi mos) præfarer honorem.
Tectum auro caput effulgens, & Veſtibus aureus,
Proſequerérque tuas haud ficto carmine laudes,
Vt genere haud humili terra prognatus Ibera
Paruulus & dulcem patriam, carósque parentes
Liqueris Italiæ captus florentis amore,
Vt flauũ ad Tiberim, magnámque inuectus ad Vrbẽ
AEneadum, cunctas quæ ſe ſuper extulit Vrbes,
Hæſeris Actæo Xyſto, cui tempora fulgens
Inſula tergemina redimibat ſacra corona.
Vt dehinc ille tua Virtute inductus, & acri
Pectore diuum adytis poſt ſe præfecerit Vnum,
Qui ſecum ſancta libares frugis honorem
Semper, & in templis populos peragenda moueres.
Vt demum ille neci pro relligione parentum
Deuotus trucis inuidia furijsq; tyranni,
Mille tibi inſtantes prædixerit ore labores
Veridico. ad mortem ſenior latiſſimus ibat

Enſib

Enſibus in mediјs.morituri ponè magiſtri
Actus amore pio ſequeris veſtigia,nec te
Abſternere queunt edicta immitia regis.
Sed te luce palam mediјs in millibus offers.
Me me etiã (quò tractus abis?quò proripis,inquis)
Sancte audi: caſus quoq; me tecũ arripe in omnes.
Eſt hoc eſt etiam præſens in corpore virtus:
Et animus lucis contemptor,lucis amore
Alterius,toto quò dudum pectore tendo.
Me ſine nulla tuis accedat gloria rebus.
Omnia conſtitui.quæ me ad maiora reſeruas?
Tecum tolle,tuisq; volentem adiunge periclis.
Talia vociferans.quæ verò deinde ſequuntur
Mes refugit luctu,atq; anim⁹ meminiſſe perhorrens
Deficit,& victi torpent ad carmina ſenſus.
Quæ(prò ſancta fides,quæſo,Superûmq; hominũq;)
Quæ quadrupes ſacris viua vnq̃ eſt tradita flãmis
Victima?quis memoret lacrymis ſine taliá ſacra?
Summa tamen ſequar,& rerum faſtigia tangam:
Mox te digna canam,poſitis ſi tempora bellis
Miteſcent,reddentq; meas mihi denìq; ſedes,
Templaq; quæ ſurgunt tibi cæli educta ſub auras.
Vrbis Romanæ imperio ſceptrisq; potitus
Audierat Decius Xyſti poſt funera Iberum
Diuitias templi iuuenem occuluiſſe repoſtas,
Ingens argentum priſcorum munera regum,
Crateras magnos,lancesq;,vrnasq; ſcyphosq;,
Cymbiaq;,& lychnos,vectesq;,crucesq; lebetesq;,
Et tripodas,menſasq;,& cladem thuris acerras,

Effig

Effigiesq́; ſacras,ſimulacraq́; grandia diuûm,
Hæc ſuper & veſtes oſtroq́; auroq́; nitenteis,
Incluſasq́; auro gemmas,auriq́; talenta
Plurima,quæ cuncta,hisq́; etiam maiora tyrannus
Pectore dudum inhians ſibi iam ſpondebat auaro.
Continuò tota id propter Laurentius vrbe
Quæritur.ille die rerum haud ignarus agebat
Occultus vitam in latebris:ſed nocte per vmbras
Ibat,& huc illuc inopum caua tecta ſubibat,
Quos omneis larga miſerans ope ſuſtentabat,
Donec quicquid opum fuit hos abſumpſit in vſus.
Hinc tunica ad talos demiſſa inducitur aurea,
Sericaq́; ex humero dependet tænia læuo,
Fibula quam lateri dextro ſubnectit eburna,
Muneris ante aras commiſſi inſignia nota.
Atq; ita conſpicuus,ſacraq́; in veſte coruſcus
Emicat,& recto ad regem ſe tramite confert,
Diuini iaculis haud mollibus ictus amoris.
Ibat ouans,cupidus ceu pactæ it coniugis olim
In thalamos iuuenis primæ,ad noua gaudia noctis.
Siquando tamen in ripa ſubſiſtit amœni
Tybridis,aſpectans auras cæliq́; profunda,
Solis ad occaſum verſus,non te amplius,inquit,
Aſpiciam diues regnis Hiſpania opimis,
Nec vos ô patriæ fluuij,cariq́; parentes,
Qui ſpem fortè mei reditus agitatis inanem.
Tuq́;,ô Tybri,vale:colles ſaluete Latini.
Quos colui,heroum tumuli,ſacrataq́; buſta,
Nec me ſancta vrbis delubra videbitis vltrà.

Me

Me terris meliora vocant nunc templa relictis.
Hæc ait, vnigenámque flagranti pectore Chriſtum
Verſabat memor. hunc amor ingerit oſsibus ignem.
Cui rex, Túne ſacrum furatus comprimis aurum,
Contemnisq; Deos omneis, nouáque orgia templis
Inducis vana ſub relligione dicatis?
Aut aurū huc deprome, Deúmq; hic numen adora,
Aut Xyſto inferias merita te morte remittam.
Ille autem intrepidè vultu immutabilis inſit,
Irritátque virum dictis, & voce laceſſit:
Quid Xyſto me prærepto ſæuiſsime terres,
Aurea quem iam nunc ſtellantis regia cæli
Accipit, & diuûm numerum non vltimus auget?
Pone auri quam dudū animo ſpem paſcis inanem:
Quicquid erat qđ quæris, inops miſerandáq; turba
Abſtulit, & cæli penetralibus abdidit imis.
Nec tua frigida ſaxa colo ſimulacra deorum.
Eſt vnus mundi omnipotens fabricator, & auctor,
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet.
Hunc colimus: huc fas eſt omnia noſtra referri.
His rex auditis, curarum carpitur æſtu,
Irarum cæcos tamen abdit pectore fluctus.
Stat cunctis prius artibus omnia pertentare,
Siue illum abſtruſi tenet auri extrema cupido,
Seu ſpeciem egregij iuuenis miſeratur & annos.
Quippe erat ante alios forma ſpectabilis omnes
Vix prima ora puer ſignans intonſa iuuenta,
Atque illum hic vultu gratum mage fecerat ignis,
Quem ſparſus rubor accenſo ſubiecerat ori.

Nunc hos atque illos aditus, blandiśq; retentat
Vocibus oppugnans, nunc ſæua territat ira
Infrendens, variiſq; incaſſum aſſultibus vrget.
At iuuenis magno cæli perculſus amore
Obſtat inacceſſus, penitusq; immobilis hæret
Contemptu vitæ, & mortis amore ſuperbus.
Hic rex ſe nihil vt vidit multa irritus arte
Profeciſſe, omnes irarum effudit habenas.
Continuò loris corpus iuuenile flagrisq;
Horrificis plumbo inſuto, atq; hærentibus hamis
Subiecit, pulchróſque iubet fœdarier artus:
Sic cordi affixum ſperans diuellere Chriſtum.
Omnia quæ ſuperans animo, ingratúſque ſalutis
Perpeſſu grauia, & ſenſu aſpera pertulit heros.
Quem demum feſſis lacerum tortoribus imas
Trudunt in latebras, & tetro carcere claudunt.
Poſtera vix aderat lux, & iam nuntius ardens
Euolat ad regem, monſtrisq; ingentibus implet.
Nil agimus rex: moliris fruſtra omnia porrò.
Carceris vt limen ſubiit Laurentius, ecce
Terrifica ſubitò viſa omnia luce cremari.
Reſpicimus, lacero puer actus ab æthere præpes
Pulcher adeſt, miróque abſterſit rore cruorem
Immundum, & priſcũ membris afflauit honorem.
Hic lucem iucundam oculis Lucilius hauſit,
Quem penitus cæcum iandudum lumine ademptio
Vidimus, Hippolytúſque, omnis cui credita cura
Vinctorum, fœdè mutato pectore verſus
Detrectat tua iuſſa, fidemq; oblitus, & omnia

Vincula

Vincula longè alio iactat ſe numine haberi,
Vana ſuperſtitio ſocios quæ ſerpit in omnes,
Quos ſimul allata lauit Laurentius Vnda
Relligione noua, & magicis ligat artibus omnes.
Talibus accenſo gliſcit violentia regi.
AEſtuat, ſtimulis furiarũ haud mollibus actus,
Magna parat, medioq́ foro iubet ilice ſecta
Ingentem ſtruxiſſe pyram, iuuenemq́ ſuperbum,
Ni cedat, flammis viuum torrere minatur.
Protinus vndanti cæli alta ad culmina fumo
Ingens erigitur, dum robora paſcitur ignis.
O qui res hominum mortaliaq́ omnia ſummis
Imperijs regis, atq́ tuo ſub numine torques,
Hæc ne vides, paterisq́? adeon' te deficit ignis,
Feſſaq́ dextra tua eſt? cur cæli innubila cerno
Atria, & aëreos piceo ſine turbine campos?
Cur tonitru ingenti ceſſas cælum omne ciere?
Diſijce crudeles caleſtibus ignibus ignes.
Hic nihil iſte ſuos niſi numina vana tyrannus
Sentiat eſſe deos: tremat vnum cuncta videntem,
Cunctaq́ gubernantemq́, & nutu cuncta mouẽtem.
Vosq́ adeò maria alta voco, pelagiq́ profunda,
Quæ ſiccam aſsiduis tellurem tunditis vndis,
Fontesq́ fluuijq́, lacusq́ huc ite liquentes,
Et plenis diras riuis reſtinguite flammas.
Aut vos ô grauidæ pluuia ſuccurrite nubes,
Et ſancto infamem iuueni defendite peſtem.
Iam ſuperans altè congeſtam exhauſerat ignis
Materiem, & multa ſtabant ſola feruida pruna.

Hic

Huc ſtatuunt fulcrum infandum, exitiale cubile,
Vectibus intextum ferreis, atq; ære rigenti
Compactæ in morem creatis, cui plurimus ater
Subijcitur fumus, ſemuſtaq; robora ſubdunt,
Ecce autem egregius iuuenis (miſerabile viſu)
Haud dubiã ad mortẽ rapitur. hinc comin⁹, atq; hinc
Spectantes animis cuncti miſerantur euntem.
Adiuuat inſignem formam pudor haud metus olli
Deiecit vultus pallentes morte propinqua:
Non aliâs grato magis vnquam apparuit ore.
Illum ſuprema Deus ille afflauerat hora,
Quem propter tantos libuit perferre labores,
Impreſſitq; genis diuini ſigna decoris,
Et totum multo corpus perfudit honore.
Vt paſſim circunſtantum rorantia vidit
Ora puer lacrymis, has fudit ad æthera voces,
Non mihi ob admiſſum fœdè tam dira parantur
Supplicia: hæc cælo iampridem me ſacra debent:
Hic mihi erit requies, cunctorum hic meta laborum,
Quiq; ferus vitam mortalem auferre tyrannus
Nunc tendit, meliorem affert mihi fine carentem.
Ille prius, cui ſponte mea nunc immolor igni,
Pro nobis grauiora tulit. nos crimine noſtro
Æterni iuſtas patris irritauimus iras:
Ille luit diras inſonti ſanguine pœnas.
Ipſe mihi hos ignes infuſo protinus imbri
Deſuper, aut ſolo poſſet reſtinguere nutu,
Cuius ad imperium pueris inſontibus olim
Abſtinuit vapor in medijs fornacibus ardens.

Ipſe egomet precibus flexi illũ, ne mihi mortã hanc
Demeret haudquaquã indecorẽ, auxilióq; leuaret.
Meq; ideo indefenſum, inopẽ, atq; reliquit inermẽ.
Totus adeſt animo tamen, & mentem erigit altam.
Olim tempus erit cùm corda ferocia ponent
Romulidæ, & magnæ Chriſtus dominabitur Vrbi:
Tum neq; per gentes erit hoc ſine nomine lethum.
Hæc memorans medios per cætus flebilis ibat.
Vt verò infandos peruentum eſt deniq; ad ignes,
Rurſus ait cælum aſpectans, Solemq́; cadentem,
Ardua cæli equitans Sol, ſplendorq́; alme diei,
Quandoquidem properas te gurgite tingere Ibero,
Funera vterq; parens mea per te, hunc neſciat ignẽ,
Quos nunc longinquis Hiſpania diuidit oris.
Fama incerta malum prius illis mitiget, & ſe
Spemq́; metumq́; inter dubio ſolentur amore,
Atq; ita quicquid id eſt aſſueſcant ferre timendo.
Hæc fatus ſacros humeris reiecit amictus:
Diffulſit roſeos lumen iuuenile per artus,
Et dulcem toto iaculatus corpore amorem,
Spectancum molli labefecit corda dolore.
Porrectum duro tandem extendère cubili,
Quod dudum impoſitum ſubiecto incanduit igni.
Auertère oculos ipſi, viſusq́; miniſtri
Abſtinuere, feri execrantes iuſſa tyranni.
Horruit aſpectu cælum: perterrita toto
Sidera clara polo faciem abduxere ſerenam,
Lunaq́; ſubluſtri latuit circundata nimbo:
Atq; adeò fortunatum, nimiumq́; beatum

Mundi oculum illuſtrem Solem, cui talia ſacra
Contigit haud vidiſſe, infra dum circuit orbem.
Iamq́; vapor ſerpens per viſcera viua, per artus
Strinxerat expreſſo pingui ſudantia membra.
Aſt heros ſuperans animis, patiensq́; dolorum
Suſtulit, vt potuit, turgentia lumina fumo,
AEtheraq́; aſpectans tanti velut immemor ignis,
Oblitusq́; ſui cæleſtum gaudia verſat,
Quò properat lethi ſecurus: pectore toto
Viuus ineſt amor. vnum animo voluitq́; tenetq́;
Hærentem, quantos obita morte ille dolores
Pertulerit Deus, atq; Dei indubitata propago,
Quò clauſum generi humano reſeraret Olympum,
Illiusq́; graues dum verſat pectore pœnas,
Ipſe ſuas contemnit, obuſtusq́; artubus ardens
Iucundo fruitur ſenſu, lætusq́; dolorum
Ipſe per æſtatem gelida ſibi valle videtur
Propter aquæ riuum, vel fontem propter amœnum,
Aut flores varios legere, aut viridantibus herbis
Mollibus in pratis prædulces carpere ſomnos.
Iam magis ac magis ambuſto de corpore ſenſus
Vndiq; diffugiens, & vita lumina linquens
Ceſſerat, & totos propè mors immiſſa per artus
Vaſerat: irridens hoſtem tamen, Ocyus, inquit,
Viſcera toſta viri epulanda apponite regi.
Hæc dicens vita morientia clauſtra reliquit.
Proijciunt corpus, campiq́; in puluere linquunt
Deſerto. admotus medium pertrinxerat ignis,
Seruat adhuc medium priſca veſtigia formæ,

Quale rubens roſeo malum plerunq; colore,
Cùm cadit ante diem, maternaq́; brachia linquit,
Sole ſub ardenti coquitur, qua parte per æſtum
Tabeſcens, pulchrum cutis almæ amiſit honorem,
Cætera pars veteri manet inſpoliata nitore.
Impie, mentis inops, furij ſæuiſſime regum,
Qui potes inſontes, & corpora viua cremare,
Non ſcelus hoc Tybris, non tota plurimus vnda
Proluet Eridanus. nil, ò nil proficis, olim
Adueniet luſtris mundo labentibus ætas,
Cùm domus Aeneæ præſtans Romana propago
Inſonti iuueni flammis extrema ſequuto
Centum aras, centum magnis penetralia templis
Eriget, & tumulo diuinum imponet honorem.
Tu verò venerande puer, ſanctiſſima cælo
Digna anima, informi quæſitos morte triumphos
Lætus adis. potuit mortalia membra tyrannus
Et corpus ſæuis tibi viuum exurere flammis:
Non valuit te ſidereis auertere regnis,
Eſt vbi vera quies, nunquam peritura voluptas.
Ille auido inſontem dum fert te perdere corde,
Seruauit, cupidusq́; nocendi profuit igni.
Nam tibi fine carens parta eſt in funere vita,
Partus honos ignominia, atq; in cæde triumphus.
Sic flammis vltrò ſenium exuit vnicus ales,
Purius & multo ſic aurum redditur igni.
Nunc tibi adeptæ quies cæli in penetralibus altis
Purpureos inter proceres, qui ſanguine fuſo
Per varia æternam meruerunt funera palmam.

Atq; humiles celſo mutarunt æthere ſedes.
Reſpice nos inde, & noſtri miſerere laboris.
Quandoquidē regnāt quot noſtro in pectore curæ,
Vndiq; quas nobis acuit non vna libido,
Noſtra tot incendunt intus præcordia flammæ,
Quæ nos ſæpe ipſis nobis furantur, aguntq;
Præcipites, noſtri oblitos, rationis inanes.
Auri hinc ſacra fames, & amor ſceleratus habēdi.
Hinc laudū, hinc plauſ⁹, & honorū immēſa cupido,
Et Veneris curæ, & cæcæ mala gaudia mentis,
Iraq;, inuidia, atq; odium, ſtudiumq; nocendi,
Vnde tot & cædes fraudesq;, & plurima quæ nos
Crimina fœda premunt, cælóq; à ſedibus arcent
Indignis nimiùm ſuccenſos pectora flammis.
Tu nobis miſeratus opem flagrantibus affer.
Nil tibi (credo equidē meritò negat optimus ille,
Cuius amor ſæuas ſuaſit tibi temnere flammas.
Ille faces diras facito, hos nos exuat æſtus,
Atq; tuum noſtris bonus implicet oſſibus ignem.
Me verò iam nullus opum, iam nullus honorum
Tentet amor, nec tantum alijs ambita fatiget
Purpura, ſed placida contentus pace quieſcām:
Nec mihi commiſſis vſquam regionibus abſim,
Dum ſedet hic multos opibus monitisq; iuuare.
Tantùm compoſitis rebus fera bella quieſcant,
Nec ferus in noſtris dominetur finibus hoſtis.
Sin nos noſtra premunt commiſſa, ſuosq; relinquens
Damnauit Deus, & victor ruet omnia Turca,
Me nemo indecorem victori tendere inermes

Aſpiciat palmas, ſacrataq́ʒ ſoluere iura,
Et numen violare noua ſub relligione.
Sit mihi dulce aras dextra legesq́ʒ tuendo
Oppetere, & calidus mihi linea texta per artus
Inficiat cruor. hæc capitis ſit purpura noſtri.
Hoc ſacer incedam ſacro conſpectus in oſtro,
Purpureosq́ʒ petam tua per veſtigia honores.

EIDEM DIVO LAVRENTIO Martyri.

HVc ades clarum iubar inter omnes
Cælites, partam nece qui coronam
Induunt, pictasq́ʒ ſuo colorant
Sanguine palmas.
Huc ades dum te canimus frequenti
AEde, Laurenti, tua dum quotannis
Dicimus læti redeunte certa
Luce tropæa.
Seu Tagus te nunc, patriæq́ʒ fines
Detinent dulceis, ſacra ſeu Quiritum
Quæ tuos olim miſerata vidit
Terra labores.
Nos quoqʒ alternos adeas vocatus
Rite ſolenni prece, ne vocantem
Temne non quiſuis minus addicatam hanc
Vrbibus oram:
Poſt Deum quæ te venerans ſecundum
Spes ſuas in te locat aduocato,
Et tuo hæc regi Superûm dicauit
Nomine templa.

Tu potes noſtris mala molientem
Multa peccatis prece flectere ipſum
Maximum cæli, Superûmq; regem
Numine læſo,
Aſperas pro quo puer horruiſti
Nec minas regis nimis efferati,
Prodigus vitæ, nec acerba ſpretis
Funera flammis.
Tu leuas omni fera iuſſa contra,
Pauperum cœtus ope deſtitutos,
Queis ſacrum templi bonus erogaſti
Diuitis aurum.
Tu roſas inter velut in viretis,
Vſtus in prunis medijs triumphas:
Deſpicis flammas meliore toſtus
Intus ab igni.
Nunc pij fructu frueris laboris,
Cælitum gaudens vagus in roſetis.
Hic tuis ſpirant Zephyri perennem
Ignibus auram.
Ciuium hinc dexter varios tuorum
Aſpicis caſus, & in omne tutos
Protegis tempus, tibi nil negante
Numine fretus.
Huius in primis tibi cura tractus
Adſit, & noſtros tueare fines.
Sint fames peſtisq; procul, quieſcant
Aſpera bella.
Sint nurus caſtæ: valeat iuuentus

Optimas arteis ſtudio æmulata,
Et ſenum cœtus potiora callens
Conſulat Vrbi.
Vtq; nihil obſit, face quos libido
Suggerit menti excutiamus ignes,
Et tuas noſtris animis ſalubres
Inijce flammas.
Vt Deo regi Superûm canamus
Gratias, à quo bona cuncta, qui ter
Optimus ter maximus omne Vbiq;
Regnat in æuum.

EIDEM DIVO LAVRENTIO
Martyri.

QVæ Vida cecinit, ediditq; carmina
Commiſſa chartis, laudibus Chriſti optimi
Et maximi indulgens, caduca fore ratus,
Sibiq; diffiſus tua has in æde tibias
Syringa multiſonoram, & omnifariam
Factam organis è muſicis Verſuum loco
Erexit, & commendat has quammaximè;
Beate Laurenti, tibi, qui præſides
Albæ aduocatus plurimùm Liguſtidi.
En Vt coruſcæ; Vt templum Vbiq; illuminent:
Argenteas dicas, Vel argento pares.
Diſcriminatæ auro Vt nitent interlito.
Expreſſam Vbi hæ de follibus tumentibus
Auram hauriunt, prædulcibus ſonant modis,
Neq; ſimul omnes, ſed Vocatæ ſcilicet
Iuſſæq; ſolùm: cæteræ interim ſilent.

Hic

Hic muſicorum omne audias prorſum genus,
Seu tibias veras velis, ſeu barbiton,
Seu fiſtulam, ſeu tympanum, ſeu cornua,
Tubámve bellicam, lyram quoq; & lituum,
Quæ cuncta Syrinx, aliaq; refert plurima,
Modò hoc, modò illud, muſici ad libidinem.
His Vida ſaltem concinet Chriſtum modis,
Chartæ & caduca ſi peribunt carmina.

DIVO DALMATIO Martyri.

NEc te nos tacitũ indictúmve relinquere fas eſt,
Nec ſinere ire tuos ſine carmine Dalmati honores,
Quos tibi rite die memores redeunte nouamus.
Huc ades, ò quondam clarum iubar, addite cælo
Poſt tantas vitæ ærumnas, poſt mille labores,
Et quos inſigni es perpeſſus morte dolores
Pro Chriſti decore. & veræ pietatis amore.
Huc ades, & feſtas quas læti ereximus aras
Inter & Eridani ripas, & fluminis Olliȷ,
Dexter adi, populiq; tua prece vota ſecunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quã quondam in tenebris & nocte iacẽtem
Erexti, verumq; dediſti cernere lumen,
Omnem luce noua, radiiſq; recentibus oram
Perfundẽs, dictiſq; hominum fera pectora luſtrans,
Seu Ligurum extremis tenet inclyta finibus Alba.
Quandoquidẽ haud procul inde ferunt te lucis iniſſe
Limina, & in tanari ripa vagiſſe ſonantis.
Mox caram impleſti meritis ingentibus vrbem,

Celſa docens rectas ad ſidera tollere menteis?
Nec potius te Ticini liquidiſsimus amnis
Detineat, ſedésve iuuet cognominis Vrbis,
Quam pater imperijs ſacris placidiſsimus olim
Rexiſti gentis cuſtos, templiq́ue ſacerdos.
Illic (credo equidem) firmant maioribus aris
Templa tibi, quæ quondam ataui eduxere ſub aſtra
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, viſuq́ue coacti:
Nos verò, quos longè alia regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem, non diues opum, non aſsis abundans
Stat pagus, ſed enim pietate in teq́ue fideq́ue
Nulla faſellifero certauerit ora Paderno.
Nulla tuas tendat melius gens dicere laudes.
Nam ſimulac lætum in cœtum conuenimus omnes,
Fœmina virq́ue choros agimus, tuaq́ue inclyta facta
Æquamus cœlo. Reſponſant denſa ſalicta
Vndique, & aërea recinit de turre Cremona
Armipotens, gaudetq́ue procul pietate ſuorum.
Primus ego ante aras vates, viciq́ue ſacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs conſona reddit.
Primis ipſam vt meritis præſens deuinxeris Albam,
Expulerisq́ue adytis mentitos numina diuos
Indigetes, verumq́ue Deum detexeris vrbi,
Implentem maria, ac terras, cœlumq́ue profundum
Concinimus. tum vt tota tuis vltroq́ue cit oq́ue
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures,

Admi

Admirata hominem ſupra te plurima vbiq;
Poſſe Deo plenum, vanasq; reliquerit aras,
Et ſimulacra, deûm falſos reddentia vultus,
Sparſeris vt veri diuinos numinis hauſtus
Per populos in corda, animosq; in nube iacenteis
Obſcura illuſtrans monitis erexeris aureis
Ad ſanctum iubar, immenſiq; ad luminis ignes.
Omnia per terras quæ latè fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit diuûmq; adytis, morumq; magiſtrum
Haud vrbi indecorem ſummo inſigniuit honore,
Multa vbi mira olim Superûm regnator ab alto
Te poſcente hominum ſolitas ſuperantia vires
Edidit. obſtupuit regio ad miracula rerum.
Tu varijs ope diuina de caſibus agros
Mortales nulla eripuiſti præditus arte.
Tu vocem ſurdis, tu lucem lumine caſsis
Reddis, & in media poſitos iam morte, relictosq;
Erigis: elatos tu priſca ad munera vitæ
Reſtituis, animasq; in frigida membra reponis.
Tu ductori Italo, cùm te miſer imploratum
Finibus æquoreæ veniſſet ab vſq; Rauennæ,
Incolumem ac validum prædixti viuere natum,
Quem modò diſcedens ægrum, mortiq; propinquæ
Luctantem, & ſuperis propè functũ liquerat auris.
Addimus innumeros, quos nocte dieq; labores
Pro Superûm decore & vera pietate tuliſti:
Quot caſus, quot per mortes, per quanta pericla
Iueris, aut diros quoties euaſeris enſes.

Ipſe

Ipſe aderat Pater omnipotens, teq́ ocyus vſq́,
Ceu fuluarum auium ſubuectum inſignibus alis,
Omnibus eripiens ſeruabat caſibus vltrò.
Huius ope inſtantem fugeres cùm protinus hoſtem,
Ticinum, pleno tibi qui ſe obiecerat alueo,
Tranaſti ſuſpenſus, iterq́ impunè tuliſti
Aëra per, fluctusq́ ſupra ſine ponte, ſine vllis
Nauigijs, rapida correptus turbine nubis
Ocyor aut Euri pennis, aut fulminis igni,
Nec te oculis potuere ſequi trans flumina, donec
Conſpexere amnis ripa vlteriore canentem
Cælicolûm tanto grates pro munere Regi.
Talia fruſtrati viderunt multa, nec vnquam
Gens infeſta tuum potuit contingere corpus,
Donec purpureæ emeritum inſignire corona
Omnipotens ſtatuit Pater, è tenebrisq́ vocare
Iucundam ad lucem ſemper florentis Olympi.
Tum demum ipſius Ticini in littore captum
Sponte ferunt gladio colla obieciſſe ſecanda,
Et nil mutato lætum iſſe ad funera vultu.
Nec commune tamen fuit, aut ſine numine lethum.
Nam caput exectum penitus ceruice cadendo
Blandum nomen adhuc ſeruantis cuncta ſonabat,
Et longo erectus tenuit ſe tempore truncus,
Viuus adhuc veluti vigor, & vis priſtina adeſſet.
Quo monſtro attoniti crudeli cæde madentes
Agnouere Deum, veniamq́ immanibus auſis
Orantes verum tenebris hauſere fugatis,
Omnia quæ in numerum memores altaria circum

Dicimus. hic nullus qui non mihi ſuccinat ordo eſt.
Nulla tuis quæ non titulis indulgeat ætas.
Nempe tibi primos pueri, mixtæq; puellæ
Semper vere legunt flores, & cerea cantu
Dona ferunt, variisq; onerant altaria frugum
Primitiis de more, viri, matresq; ſuorum
Ipſæ etiam tibi dant operum teſtantia fructum
Munera, bombycum folles, liniq; maniplos
E nodis, albumq; oculo nigrante faſellum.
Tu populi præſens vota audis rite vocatus,
Auertisq; tuis precibus mala plurima genti,
Concilians nobis aduerſum crimine noſtro
Cæleſtum Regem, & quodcunq; piacula pubis
Infecere, tuo tu diluis ipſe fauore,
Et tua, qua multum polles, nos gratia ſeruat.
Nunc verò ſi noſtræ vnquam fuit vlla ſalutis
Cura tibi, aut noſtri ſi te mouere labores,
Nunc, ò nunc pater, auxilio, nunc munere nobis
Eſt opus alme tuo, tantis occurre periclis
Quæ noſtris, niſi pulſa vetes, ceruicibus inſtant.
Inter ſe reges aduerſi bella laceſſunt:
Militis ipſi inopes nos ſemper prætereuntis
Præda ſumus: noſtros manus eſt externa labores.
Aſpice nos, & tanta tuis diſpendia pelle.
Vitam inopem noſtro liceat tolerare labore,
Solariq; famem, paruosq; educere natos.
Siquid prætereà in noſtris fraudis've doli've eſt,
Corrige tu, & meliorem animum prece ſuffice genti.
Nos furto nihil inter nos carpamus auari,

Diues

Diues quiſq; ſuo: pateant noctesq; diesq;
Prædia noſtra: domus nullo cuſtode relicta
Nullos nocturno metuant neq; tempore fures.
Ipſi iam culmis ſint tuti arentibus agri,
Prataq; ſiluæq;, & pictis vineta racemis:
Surripiant nec iuſta auidi plus parte coloni.
Aſſueſcantq; ſatis dominorum inhibere iuuencos,
Sponte ſua pactos nec agro ſubducere ſulcos.

DIVO CASSIANO Martyri.

Commendo tibi Caſsiane noſtros
Hic quoſcunq; vides vrere agellos.
Non fruſtrà hoc pia ſtruxerit vetuſtas
Dictum nomine de tuo ſacellum,
Quo matres pueros grauedinoſos
Albenſes querulis ferunt grabatis,
Et pleriq; tua leuantur aura,
Morbus quos diuturnior peredit.
Idcirco id vetus, erutumq; bellis
Nuper Vida tibi tuus refectum
Forma reddidit elegantiore.
Hinc nos aſpice, plurimumq; noſtros
Commendo tibi Caſsiane agellos.

DIVO CHRISTOPHORO Martyri.

Chriſtophore, infixum quod eum vſque in corde gerebas,
Pictores Chriſtum dant tibi ferre humeris:
Quem geſtans quoniam multa es perpeſſus amara,
Te pedibus faciunt ire per alta mari.

Id quia non poteras, niſi vaſti corporis vſu,
Dant membra immanis quanta gigantis erant,
Vt te non capiant quamuis ingentia templa.
Cogeris & rigidas ſub Ioue ferre hiemes.
Omnia quòd victor ſuperaſti dura, virentem
Dant manibus palmam, qua regis altus iter.
Quod potis, ars tibi dat, nequeat cùm fingere vera.
Accipe cuncta bono tu bonus iſta animo.

DIVO SILVESTRO
Pont. Max.

VRbis ſacerdos maxime Romula
Silueſter olim cùm fugeres opes,
Cauſam malorum, victitabas
Vrbe procul latitans ſuperba,
Soractis antro ſiue ſub horrido,
Seu Tuſculanæ rupis in angulo,
Vbi tuo hoc extat dicatum
Nomine nunc etiam ſacellum.
Vbi morari me quoq; nunc iuuat,
Regis canentem cælituum aſpera
Maiore plectro perſonanda
Funera, carminibus Latinis.
Hîc tu beata pauperie potens,
Paruoq; latus cælitibus parem
Vitam actitabas, non tibi aurum, aut
Purpura, non triplices corona
Gemmis nitentes multicoloribus,
Tanti vt decebat Pontificis capite
Preſtans ſeu alta mente regum

Altior

Altior omnium eras coronis.
Opes peroſum te tamen occupant
Opes, & vſq; ijs iuncta potentia.
Repentè diues fis, potensq;
Vrbis ad imperium vocatus.
Cæli ſecutus prodigia optimus
Cæſar relicta ſede Quiritium
Tellure deceſsit Latina,
Sedem alijs poſiturus oris.
Vrbem potentem Romulidûm tibi,
Lateq; regnandum Latium ferox
Conceſsit vltrò, poſteriſq;
Perpetua ſerie inſecutis.
Non tantùm vt eſſet relligio ſuis
Vallata muris, tutaq; viribus,
Viq; abſtinerent atq; cæde
Hac ratione truces tyranni:
Sed Rex id egit maximus ætheris,
Periclitatus diues an is fores
Qui pauper olim, nec tibi æquus
Diuitijs animus laboret,
Vtq; eniteret conſpicuo tua
Virtus theatro maxima, poſteri
Quam deinde poſſent æmulari,
Haud tibi degeneres futuri.
Non horruiſti munera Cæſaris,
Non hæret ipſis diuitijs malum,
Nobis ſed ipſis. dantur æquè
Nempe bonisq; malisq; habendæ.

Tu ſicut ipſa pauperie prius
Diues fuiſti, diuitijs item
Pauper fuiſti mox adeptis,
Plurima egentibus erogando.
Non cruda duri robora militis,
Decebat vt tantum imperij caput,
Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto.
Non proferendi cura erat imperij,
Vrbésue captis adijcere vrbibus,
Te ſceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebas.
Mens fixa cælo ſed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna, & vrbes,
Quósque ageres alacer triumphos.
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes, & ſtudia irrita
Mortalium ſpectas ab alto,
Continuos miſerans labores.
Tuis adeſto: ne officiant opes,
Quas per te adepti ſunt humiles, face:
Tuámque mentem illis precare,
Sintq; tuis ſtudijs potentes.
Mens priſca noſtris & pietas tamen
Reſurgat antè in regibus, ij ſacra
(Olim vt ſolebant) abſque fraude
Mente pij tutantur ipſi,

DIVO AVRELIO AVGV-ſtino Hipponis Epiſcopo.

VT te diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiórque libens, me lumine quando
Luſtraſti Vates olim, diuûmq́; ſacerdos,
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis Olympi
Templa tenens: audi, atque tuas ne deſpice laudes;
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus, ſacrósque aris adolemus honores.
Huc omnis chorus, huc pariter iuuenésq; ſenésque;
Ferte pedem, lætóque frementes agmine adeſte.
Hæc eſt illa dies, penitus caligine merſis
Quæ claram rebus lucem attulit, atque nigrantem
Eloquio noctem inſigni, tenebráſque reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent
Olim corda patrum formidine, queis pia cordi
Relligio? quem non Tyria telluris alumnus
Terruerat linguæ confiſus fallere docta?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In Superos, Superûmq́; ipſum conuicia regem?
Non tulit omnipotens Genitor miſeratus ab alto,
Et iuueni immiſit mentem ſe pectore toto
Diffundens: ſubitò eſt oculis denſiſſima nubes
Diſcuſſa, & ratio manifeſta in luce refulſit.
Quos ab tum gemitus, quæ tum ſuſpiria ab imo
Pectore iam culpā faſſus dedit? haud mora victus
Exuit hoſtiléſque animos, mentémque benignam
Accipit in veros diuos diuúmque parentem
Iam melior, iam noſter, amans quos oderat antè.

Proti

Protinus illa animi vis viuida, & aurea lingua,
Quæ modò cælicolas toties exercita contra eſt,
Inuigilat veterum pro relligione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari, immortalis gaudia vitæ
Oſtendens, altiq; acie penetralia cæli
Mentis adit. ſed quæ nunc prima exordia ſumam?
Nam modò naſcentis canit incunabula mundi,
Quis rerum ſator, immenſum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis Lunæq; meatus,
Aſtrorúmque vices, paſcentiáque æthera diûm
Sidera inexhauſtis flammis, laticéſque coactos
Aſtra ſuper, quæ dehinc liquidi ignis ſêina, quæ vis
Torqueat immenſi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolûm ſedéſque domóſque quietas,
Agmináque alituum Superûm ter tena recenſet.
Quin etiam vlterius ſolertis lumina mentis
Suſtollit. figitq; oculos in luce ſuprema:
Qua ratione animæ naſcentibus inſinuentur,
Quæ ve animis natura, quis & vigor omnia dictis
Illuſtrans. tum neſcio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam poſt ſæcula ſera futuram,
Atque alios populos, noua regna, noua arua, nouum
Aëraq; ſtellaſq; alias, renouandaq; Lunæ (æquor,
Lumina, nec motu voluendos ætheris orbes
Perpetuò canit: at tempus iam iam affore, cùm Sol
Aureus, atque ſuos dediſcent ſidera curſus.
Tum canit, vt multum miſerãs incommoda noſtra

Vera Dei ſoboles cælo diuinitus olim
Demiſſus Deus intemeratæ Virginis aluum
Impleris clauſus. mox Vt mortalis in auras
Prodierit puer, Vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis magna & Vt ſtrauerit hoſtem
Regnatorem Erebi. ſpolijsq; animoſus opimis
Victor ouans rurſum aſtra petiuerit: addit & olim
Affore cùm terras iterum idem Viſet ab aula
Siderea, Vt Vitas hominúmque & crimina diſcat
Quæſitor, damnétque Erebo (miſerabile) ſontes,
Atque pios cæli Vocet alta ad ſidera manes.
Nempe iterum Vita functis, ac lumine caſsis
Priſtina deberi ſua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, & gaudia Vitæ
Mortalis lapſu ſubito peritura monebat,
Iuſtitiámque animisq; Deum, & Virtutis amorem
Infundens Veris purgabat pectora dictis,
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas legésque dedit, quas mille ſequuntur
Nunc etiam gentes, obſeruabúntque minores,
Dum circum aſtriferi Voluetur machina mundi.
Quid mirum, illius ſi Sol quacunque recurrens
Aſpicit extremum Oceanum cita dedita porrò
Exijt immenſum terrarum fama per orbem?
Quis neſcit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit ſacra pro re, pro regis amore
Cæleſtis olim, obijciens certis ſeſe Vſque periclis?
Vt formidatos toties ſuperauerit hoſtes
Fandi ope? Vt auersúmque Deum mortalibus ægris

Aſsid

Aſsidua ſupplex prece conciliauerit? vtq́;
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcuſſo animo tulerit, plebemq́; patrésque
Solatus. neque enim quiſquam certauerit vnquam
Laudibus Auguſtine tuis. tu maximus ille es
Nobis labentem qui verbis reſtituis rem.
Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te nunquam vllius fando violentia vicit
Te nulla incautum veri ſub imagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia. ſoluere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes.
Se tibi ſe ratio oſtendit: tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora, dictis
Exacuens, animóſque rudes formare colendo:
Nunc meritò cælum mortali corpore functus
Incolis, Aethereaq́; plagæ iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit: tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus: altum nubila longè
Te nigra, te fugiunt nimbiq́; Auſtriq́; madentes,
Terroréſque, metúſque, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet. aëreis tibi carmina campis,
Perpetuáſque canunt laudes vatum chorus omnis,
Cæleſtum vatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incedentem medium comitantur ouantes,
Sublimémque humeris attollunt, atque beatos
Per cæli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, ſiſtúntq; ſupremi ante ora parentis.
Salue inter ſummos numen venerabile diuos

Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus. adi hæc tibi ſacra ſecundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras:
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nunc colis, atque Hippona tuam: ſeu propter amœni
Ticini ripas Inſubrum reſpicis Vrbes,
Oſſa vbi marmoreo tua ſunt tumulata ſepulcro.
Da deinde auxilium pater. en nunc aſpice quantis
Degitur hoc æui in tenebris, vitaq; periclis,
Vt curæ noſtra aſsiduæ præcordia carpant,
Vtq; auri maleſuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, veræ & rationis egentes.
Eripe nos his, ſancte, malis: ſit neſcia vita
Culpaq; fraudisq; & prorſus criminis expers.
Suffice dehinc animis viſum: da tollere mentes
Ad cæleſte iubar, fontemque ad lucis, vt artus
Exuerimus vbi moribundos, tartara ſontes
Impia non ſubeamus, & illætabile regnum.
Hoc precibus pater hoc prohibe, per ſi qua parentis
Longæua eſt pietas, quæ te terraq; mariq;
Sola anus auſa ſequi per mille pericula, quondam
Finibus exceſsit Libycis, patriaq; relicta
Littoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras,
Noſtraq; nunc etiam tellus complectitur oſſa
Illius, & proprias diua ſacrauimus aras.

IO. MATTHAEO GIBERTO
Veronæ Epiſcopo, non in
ἀποθέωσιν relato.

QVi poterat fluxis vnus ſuccurrere rebus,
Atq; hominum lapſos reuocare in priſtina mores,
Cæleſtum æquiparans mortali corpore vitam,
Occidit ante diem, & ſpes noſtras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum
Reſpicit, humanis ſed adhuc iraſcitur auſis.
Spes mihi pacis erat, res citra poſſe ruinam
In melius verti, dum ſe & ſua quiſq; retractat
Hoc duce, & egregias priſcorum accingimur arteis.
Huius enim ſimulatq; Atheſim lux propter amœnū
Diffulſit, ſqualens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos paßim iubar extulit orbis.
Fortunata Atheſis ripa, colleſq; beati,
Tam propè, tam clarum quibus vnis cernere lumen
Contigit, & primos tam ſancti ſideris ortus.
Tuq; adeò Verona poli accepτißima regi,
Qui talem Siculis partum vſque acciuit ab oris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq; magiſtrum
Eſſe daret, nec ſe penitus mortalibus agris
Subducens pietas, terrenas linqueret oras:
Sed dictis ille & rebus, rectiq; piiq;
Cordibus in noſtris priſcum renouaret amorem.
Illum ideo à teneris regum in penetralibus altis
Educi voluit, ſummiſq; aſſueſcere rebus,
Mollis adhuc tenero cùm vix pubeſceret ano.

Iam tum Romulei accitu patris atque ſenatus
Illum Roma orbi mirata eſt iura ferentem,
Miratiq́; duces pacis præſcripta notantem.
Hinc acris vis illa animi decora alta ſuperbi,
Semper celſa petens, & nil mortale agitans mens.
Prodiga mens vitæ, nec habendi obnoxia amori,
Nullæ non animis curæ cæleſtibus æquæ
Illum habuere: procul fuit omnis vana cupido,
Et quæ multæ hominum exercent præcordia peſtes.
Vnus amor recti ſanctiq́; arrecta cupido
Vna erat, & totum capiebat pectore cælum.
Ille viam ingrediens, longè nos antè volabat,
Attollénsque facem dextra vibrante coruſcam:
In tenebris noſtras luſtrabat lampade mentes,
Et recti iuſtiq́; vias dabat eſſe patentes.
Illius impreſſis ponens veſtigia ſignis,
Qui Deus humanos, morti obuius, induit artus.
Vtq́; Dei ille animo obſeruabat facta ſequaci
Aemulus, humanis quantum fas viribus vlli,
Sic nobis, quibus eſt is honos, párq; infula cingit,
(Atq; vtinā quoq; par virtus, visq́; æmula mētis)
Illius ad ſpeculum noſtros componere ſenſus
Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
Ille quidem metuens ne ſeſe gloria inanes
Tolleret in ventos, ſemper benefacta tegebat,
Diſſimulánsq; premebat humi ſe ſponte iacentem.
Attamen vſque ſuo tralucens igne micabat
Proditus, & quò ſe premeret magis, hoc magis altū
Ore ſonans cunctas tollebat fama per vrbes.

Multi

Multi illum populi, multaq; per oppida gentes
Optauere ducem, ſibiq; aſciuere magiſtrum.
Mortaléſq; adeò quàm denſa in nocte iacerent
Oppreſſi, admoniti Vitæ tædere prioris
Cœptum erat: hic illic flentes admiſſa per Vrbes
Longè alio Verſi incipiebant Viuere ſenſu.
Iam ſacris cedebat Vbique coërcita frænis
Fraudúmq; ſcelerúmq; licentia, iam noua rebus
Mutatis facies mortalibus apparere.
Iámq; ſacerdotes caſti, iam pectora Virtus
Nũc meliora hominũ, recti modo inhoſpita habebat.
Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq; ſuos deſueſcere mores
Sponte ſua, priſcumq; ætas meditarier aurum
Decolor, & Verſis hoc ſole niteſcere rebus,
Omnia lætari, ſpes heu ſed paſcere inanes.
Cuncta Euri Volucres ſparſerunt Vota per auras.
Nanq; ecce in medio cùm Vere tepentibus auris
Iam Viret omnis ager, cùm mille coloribus arua
Picta nitent, teneráſque omnis ſeſe induit arbos
Infrondeis, tollántq; caput ſata, & omnia rident:
Tum tacitis ſpes agricolis accenditur ingens,
Et cupidæ penitus ſubeunt noua gaudia mentes,
Ah nimiùm ignaris ſibi cælo quanta paretur
Tempeſtas: nanq; ecce ruens Venit horrida grando,
Spémque anni Vna dies aufert, tot acerba labores.
Hac Verona tuum populata eſt horrida agellum
Tempeſtas, qui cultus erat, qui floribus omnem
Afflabat latè circum bene olentibus oram.

Giberto moriente perit labor irritus omnis:
Præſide quo tollens caput aurea ſidera adibas,
Vt priſcos iam non malles Zenonas apiſci.
Occidis ô noſtri decus, & lux Vnica ſecli,
Occidis, & rurſum nos alta in nocte relinquis.
Te moriente, ſimul toto detractus Olympo
Sol penitus, rebusq́; Videtur lumen ademptum.
In peius iam cernere erit ruere omnia rurſum,
Et bene cœpta iterum retro prolapſa referri.
Vt pro te cunctantem animam prior ipſe dediſſem,
Tercentumq́; alij, quorum minus Vtilis ætas
Et Virtus, longo tu Vita dignior æuo.
Ipſe mihi in cunis Videor ceu mollibus infans
Deſertus, media quem ſomnus nocte reliquit,
Cum ſibi nutricis ſentit ſolatia blanda
Deeſſe, locum querulis omnem Vagitibus implet.
Cuius ego admonitus poſthac componere Vitam,
Cuius ego impreßis niti Veſtigia ſignis,
Quo duce tendere iter potero per deuia cœptum?
Circum errant Vmbræ, tenebrisq́; inuoluor obortis,
Iamq́; magiſterij, quodcunq́; eſt, pœnitet huius,
Qui potero dux eſſe alijs errantibus ipſe
Oblitus, & nigræ noctis caligine preſſus?
Tu mihi lumen eras, tu fax, tu præuius ignis:
Te ſine nil dubijs mihi mens confidere rebus.
Omnis noſtra perit penitus fiducia tecum.
Tu cæleſtum agitans mortali corpore Vitam,
Oblitusq́; hominem, & cæli caua nubila tranans.
Ardua terrarum nos linquere mente iubebas,

Oſtendénſque breues quàm ſit mortalis ad vſus
Conditio, quàm nos fluxos natura crearit:
Suadebas contra vulgi communia vota
Mortales contemnere opes, contemnere honores,
Et ſi diues opum flueret tibi copia ſemper,
Diues opum, tibi parcus eras, ſed largus egenis.
Hinc etiam, quæ tantum alios quæſita fatigat,
Sæpe oblata, alta ſpreta eſt tibi purpura mente:
Longè alios flagrans inhiabas corde rubores.
Si tibi fors vnquam, ſi tempora fortè dediſſent
Pro templis arisq́; tuum effudiſſe cruorem,
Atque ita purpurea caput inſignire corona,
Nullum ideo horrebas diſcrimen ſponte ſubire,
Iam duris animum aſſuetus quæcunque ferendo.
Et ſiquando (etenim virtus obnoxia ſemper
Ictibus, infeſtiq́; pios odere profani)
Horrida tempeſtas te contra fortè coorta eſt,
Inconcuſſo animo te fluctibus opponebas
Omnibus, & fractas temnebas arduus vndas.
Nec tamen auctores noxæ, cùm perdere poſſes
Ipſe tuis opibus, ſæuibas vltus in ipſos:
Sed veluti meritos benè, amica mente fouebas,
Et caros inter nullo diſcrimine habebas,
Tãtùm illis meliorem animũ mentemq́; precatus.
Qua nos erudiens propiora exempla docebas
Vltrò ignominiam ferre, & conuicia inultos
AEquo animo, & mala ſponte pati, mẽtẽq́; benignã
Concipere in meritos malè, nec ſua præmia cuique
Reddere pro meritis, ſed amãdo vno ordine habere

Aequè

Aequè omnes, ſtudia illius præclara ſecutos,
Qui moriens noſtro pro crimine verſus ad aſtra
Orabat veniam lethum intentantibus ipſis.
Atq; ideo tibi vita fuit diſcrimen vbique,
Et labor, humanis dum te pro viribus effers,
Terreniſq; animo quantum potes eximis oris,
Aßiduum ducens contempto fœdere bellum
Cum ſcelerum inuictis auctoribus, vndique duris
Hoſtibus obiectus, quos in te armabat Erinnys
Addita, & infernis tibi erat certamen ab oris,
Corporeiſq; animo obluctatis peſtibus acri
Gaudebas varios nunquam tibi deeſſe labores,
Et tibi ludus erant certamina, cuncta ferendo.
Nunc tibi parta quies, tibi pax ſecura laborum.
Et quanuis nos imbelles orbiq; relicti
Triſtemur, quanuis fuſis Verona capillis
Sauiat, & mœſtis vlulatibus impleat auras:
Tu tamen ô pelagi tantis defuncte periclis,
Tot maria emenſus, tot tempeſtatibus actus,
Optato fueris portu, & tuta arce receptus
Deſpicis errantum caſus, miſeratus ab alto,
Et noſtros ope ſancte leuas propiore labores.
Quandoquidē Superûm domus illa imperuia viuis
Nunc tibi aperta patet, patet alti ianua cæli,
Lucis inacceſſæ diffuſo lumine fulges
Aureus, &, quo cuncta beantur, Sole reluces,
Quáſque preces longè fundebas nuper ad auras,
Nunc Patris ad ſolium omnipotentis faris ad aures.
Et quanuis cæli nondum dignentur honore

Mort

Mortales noctis denſa caligine preßi,
Tu tamen æternum titulis florentibus æuum
Immiſtus ſuperis agis altis ætheris oris.
Tot diuos terra genitos veneramur ad aras
Proiecti, quorum tantùm benefacta minores
Credimus, & tenuem vix fama accepimus auram.
Verùm oculis tua nos his hauſimus aurea facta,
Irreprenſa, ſacro diuûm digniſsima honore.
Scilicet adueniet, nec ſera morabitur ætas,
Cùm te mortales vulgò per templa, per aras
Ore ſonent, humiléſque vocent in vota, tuique
Nominis obiectu ſupremi numinis iras
Placabunt, ſtatuéntque tuo de nomine templa.
Spero equidē Pater omnipotēs tua nomina ab alto
Audiet ad tumulum orantes, tu vota ſecundans,
Quæ non humanis opibus, non artibus vllis
Conferri poſſunt cunctis mirantibus edes,
Et tabulas templo teſtantes omnia figent.
Iámque huius mihi neſcio quid rumoris ad aures
Repit, & hanc in ſpem vicinas erigit vrbes.
Illum carminibus me in ſæcula mille iuuabit
Æternis aperire diem, ſacriſq; dicare
Annua quæ ſeri celebrent toto orbe nepotes.
Intereà mihi ſanctus eris, mihi ſideris inſtar
Ætherei, vnde meæ veniat lux plurima nocti.
Iámque adeò magnis magnum decus addite diuis,
Iam votis hominum aſſueſcens Giberte vocari,
In melius flecti cœptis ne deſice rebus,
Et quanquam nos arma premāt, hoſtiſq; ſuperbus

Victor

Victor ouans ſæuo noſtros terat vndique bello,
Et pulchræ Italiæ immineat, ſacriſq́; Quiritum
Mœnibus, atque orbis raptis aſpiret habenis:
Haud tamen ipſe velim ſuper his te multa moueri
Nunc primũ, primáſq́; preces conſumpſe precandos.
Sunt alij quibus hæc curæ, toto æthere diui.
Ipſa Dei genitrix, cæli regina, periclo
Huic aderit, Natiq́; pedes complexa tonantis,
Nos tutos dabit, & ſi præſtet, ad otia reddet:
Nec ſinet euerti ſua tot delubra, tot aras.
Te verò, quæ cura fuit dum vita manebat,
In terris, eadem cæli ſuper aſtra ſequatur.
Aſpice nos propius, quæq́; intus bella fatigant
Conuulſos animos, propiora auerte pericla.
Scis quid opus, noſtris quid tãtum mentibus obſtet,
Scis pater, & coram flens mecum es ſæpe locutus.
Luce noua adueniens illuſtres pectora noſtra,
Vt noſtri ab nimiùm, & noſtrorũ ſemper amorem
Exuti, ac vitæ curas mortalis inane
Obliti, vacuas tollamus ad æthera mentes,
Atque ibi regnemus ſecuri, ibi noſtra locemus
Sceptra, hominũ varios nunquam metuentia caſus,
Quóue graues Pater omnipotens attemperet iras.
Nec noceat excidijs res verſas funditus omneis,
Ipſi nos verſis renouemus mentibus vltró.
Mutemus mores, veterúmque inſignia nobis
Aptemus ſtudia, & noſtros antiqua labores
Reſpiciens pietas ſubeat noua corda, nouentur
Sæcula, conuerſo redeat gens aurea mundo.

DIVO HOMOBONO
Cremonenſi.

Beate pauperum pater,
Decus Cremonæ Homobone,
Iuua tuos ciues tuis
Cantu vacantes laudibus.
Nil poſt Deum, Deiq́ poſt
Magnam parentem Virginem
Noſter chorus te ſanctius
Colit ſacra tibi die.
Senſere noſtri ſæpius
Tuam patres præſentiam,
Dum ſupplicum victus prece
Noſtris ades periculis.
Tu ſæpe nobis percitum
Ira Tonantem mitigas,
Nec in merentes nos ſinis
Sæuire pœnis debitis.
Non templa fruſtrà ponimus,
Aráſve dictas de tuo
Vetuſta rite nomine
Dicauit olim ciuitas.
Hæc conſecuti nobiles
Tui labores præmia,
Dum more diuûm degeres
Vitam caduco corpore.
Tu mente cælum cogitans
Deum gerebas pectore
Quem deperibas vnicè

Rerum tuarum nil memor.
Tu largus indigentibus
Eras profundens omnibus,
Paruum tuo quod prædium
Vix ſuppetebat victui.
Quod erogabas, largius
Supplebat illico Deus,
Et toſta liba creſcere
Sunt ſponte viſa in arcula.
Quid? obuio cùm pauperum
Non abnuiſti cœtui
Quod afferebas vineæ
Foſſoribus pactum merum:
Cados inanes prodigus
Lympha repleſti fluminis,
Quæ viſa mox bibentibus
Merum colonis nobile.
Per ſe tibi templi fores
Vltrò patebant vi ſua,
Dum nocte concinentium
Choros adires flaminum.
Aſcriptus inde cælitum
Choris beatis, indicas
Apud Deum qua polleas
Rerum ſatorem gratia.
Funus venitur ad tuum.
Cæci vident, claudi meant,
Muti loquuntur, audiunt
Surdi, leuantur languidi.

Quin & ſepulcrum ſub tuum
Ducunt furore percitos.
Nunc vſq; cedit protinus
Vis inferæ potentiæ.
Regi tamen ſit gloria
Horum datori munerum,
Qui trinus vnus omnia
Regnat Deus per ſæcula.

DIVO THOMAE
Aquinati.

LÆta dies nobis rediijt voluentibus aſtris,
Qua Volſci Thomas decꝰ, & lux vnica Aquini
Digreſſus terris cæli aurea templa petiuit.
Ferte roſas, date thura, pio date carmina vati.
Ille Deo ante diem plenus, puerilibus annis
Mortales contempſit opes, contempſit honores,
Quicquid opis potuit miſeris partitus egenis,
Quos exercebant morbiq;, algorq;, fameſq;,
Nobilium longè fugit tecta ampla parentum,
Fortunamq; domus, inopem traducere vitam
Maluit, atq; humiles cœtu cum paupere ſedes
Antetulit habitare, rudi malè tectus amictu.
Fortunate puer, non hac ſine numine venit
Mens tibi, ſed teneris iam tum Deus affuit annis.
Fortunas fragiles, perituraq; gaudia vulgi
Deſpiciens, ſequeris longè meliora, ſuperniſq;
Aſpiras opibus diuûm regniſq; beatis,
Nulla tibi quæ vis vnquam, nulla auferat ætas.
Si non regifico hic tibi diues regia cultu

Luxiruat, ſi non oſtro fulgens comitatus?
At ſecura quies, & raris nota voluptas,
At tibi tranquillam permulcent otia mentem,
Otia læta, quibus mortales pectore curas
Exutus vacuo egregias amplecteris arteis,
Atq; choris propè par degis cæleſtibus æuum,
Regum ſceptra animo ſuperans, ipſaq; beatus
Pauperie, duris dum pares legibus vltrò.
Fortunate animi, egregias diuinitus artes
Hic haurisq; colisq;, tibi ſe recta loquendi
Oſtendit ratio, in dubijs veri omnibus index,
Ne quis fallaci tenebras offunderet aſtu
Verborum, & nigram lucis ſub imagine noctem.
Hic etiam penitus ſeſe omni ex parte videndam
Oſtendit natura parens tibi dædala rerum,
Et cauſas penitus dedit altè acceſſe repoſtas.
Inſuper & cæli numeros, menſusq;, viasq;,
Et Superos aperis motus ratione, nec vlla eſt
Ars vſquam docto quam non vulgaueris ore:
Pectore nil intentatum, nil linquis inauſum.
Quid recti mox per populos præcepta canentem,
Vnigenæq; Dei, veterumq; oracula vatum
Pandentem referam? mortalia pectora veri
Impleſti accendens lucis cæleſtis amorem.
Tu quoq; diuina pro re, pro relligione.
Pugnando, in populis vbi plurima ſæpe coorta eſt
Seditio, auerſas reuocaſti in priſtina mentes,
Auctoresq; mali multa ratione ſubactos
Vrges voce, adigisq; inuitos vera fateri.

Aurea

Aurea adhuc monimenta manent diuina reperta,
Theſauris ſenſa orando è cæleſtibus hauſta,
Pro quibus optabas (tibi Veri tanta cupido,
Tantus amor cæli) mortalem effundere Vitam
Fortiter, atq; tuo teſtari Vera cruore,
Et petere inſignem palma è Victrice coronam.
Atq; ideo in terris tibi ſæpe affulſit ab alto
Cælicolûm Pater, ac pleno ſe numine fudit:
Quo præſente datum tibi ſæpe micantia diuûm
Templa animo peragrare, poliq; arcana referre.
Sæpe hominum tacitas ſimulato in pectore curas
Detexti: ſæpe inſtantes morbosq;, famemq;,
Præliaq;, cladesq;, & funera prædixiſti.
Te nulla inferni potuit Vis Vertere monſtri.
Nil animi nocuere truces, ſine corpore Vulgus
Nubiuagum, aëreas quos clàm Volitare per auras,
Atq; hominum perhibent mentes abducere recto.
Peſtibus his magna inuictus Virtute reſiſtis,
Et puram puro ſeruaſti corpore mentem
Integer: intactum flexit te nulla cupido,
Nulla Venus, nulli ſubierunt pectus amores:
Vnus amor cæli ſupero tibi Venit ab axe.
Ipſe ſator rerum Rex omnipotentis Olympi
Vſq; amor, Vſq; tibi dignis fuit ignibus ardor.
Hunc Vnum captus ſequeris, hunc ſaucius Vnum
Noctes atq; dies flagranti pectore Verſas.
Hoc ſine dulce nihil tibi erat nec amabile quicquã.
Quicquid agis, quicquid moliris, ad æthera Verſus
Vſqueadeo hunc ſupplex ante omnia conſulis Vnum.

 Ipſe

Ipſe tibi afflatam manifeſto numine mentem
Firmabat, votisq́ tuis nihil abnuit vnquam.
Te vario hinc illinc poſiti in diſcrimine adibant
Suppliciter. tu dexter opem, præſensq́ ferebas
Omnibus, atq́ tuo ſeruati munere abibant.
Te quoq́ fama refert prece dū vim tendis Olympo,
Funere iam elatos reuocaſſe ad munera vitæ.
Hæc adeò ætherei tibi erant commercia cæli
In terris. quoties ſocij te nocte ſilenti
Deprendere, tuos dum in templo affaris amores?
Ara vetus ſtabat, ſtabat venerabile ſaxum
Supra aram noſtræ ſeruans ſimulacra ſalutis,
Pendentem cæli ferali è ſtipite Regem.
Hic tibi, conſuleres tacitus dum numen amicum,
Multa ſuper Chriſti latitanti corpore in almis
Frugibus arcana vi, quæ libamus ad aras
Pro veterum tauris, pro ſanguine quadrupedantum,
Reddita vox cælo, templumq́ audita per omne eſt,
Macte animo inſigni, mortali corpore Thoma
Septus adhuc habili hauſiſti myſteria mente,
Quæ vix cæleſtes animi cæleſtibus oris
Securi norunt. ſed quæ ſatis ampla tuarum
Præmia erunt laudum? quæ merces grata laborum?
Tu mihi ſolus, ais: magna atq́ vberrima merces
Tu mihi ſolus eris. nihil ò nihil apprecor vltrá.
Hac voce ſermonum oblitum mortalia cuncta
Te perhibent, cæliq́ oculis adijſſe profunda.
Nanq́ ab humo te ſublatum (mirabile viſu)
Cernebant, ea dum fierent, pendere per auras,

Libra

Libratumq́; ſolo nil iam debere relicto:
Qualis auis, liquido dum captat flumine piſcem,
Stat ſuper, & leuibus vix aëra conciet alis.
Qualis item volucrum regina, liquentibus auris
Summa tenet, radijs oculos dum explorat acutis.
Quanta tuam hîc porrò mulcebant gaudia mentē!
Quantus amor! te ò felicem, quanta voluptas!
Tunc tibi lætitia liquefacta in pectore corda
Crediderim, & membris penitus ſtillaſſe ſolutis,
Molleq́; prædulci flagraſſe cupidine pectus.
Quas ego opes regū his? quos victo ex hoſte triūphos
Contulerim? quos non mortales ſanus honores
Poſthabeam? tantùm iſtius me tenuis amoris
Corripiat ſcintilla tuo de fomite lapſa,
Et rapido algentes mihi torreat igne medullas.
Tu pater hæc tu nos diuina incendia flammæ
Erudias bonus: has felices ſuggere tedas,
Vt verſi in melius renouatis moribus vltrò
Placemus Superûm regem, quem crimine noſtro
Læſimus, & iuſtas crebri irritauimus iras.
Sancte veni, precibusq́; tuas mitiſſime noſtris
Iunge preces, nobisq́; tuo placabile numen
Concilia aduentu, noſtrisq́; occurre periclis.
Reſpice nos duris attritos vndiq; bellis.
Hinc atq; hinc hoſtes feſſis crudele minantur
Exitium: iam capta Rhodos, iam Pannonia omnis
Debellata iugum ſubijt. Quin nuper ab Afris
Infeſtis vis ventorum pia reppulit arma.
Pro trucibus mare pugnauit prædonibus in nos

Fratum, cælumq́ piam intractabile cauſam
Damnauit, noſtra hoſtiles (prò) claſſe per vndas
Diſiecta: euaſit raro cum milite Cæſar.
Ah dolor, & laceras vix legimus æquore puppes.
Tende pijs redeat vigor in præcordia priſcus,
Et noſtris rurſum aſſueſcat victoria dextris.
Nunc ò ſi veſtro ſit quiſquam è ſanguine ductor,
Qui decus antiquum, laudesq́ imitatus auorum,
Obuius amplexis magno ſub Cæſare rebus
Succurrat, patrijsq́ auertat ſedibus hoſtem.
Sit veſtræ tibi cura domus, ſit cura tuorum
O Aualæ gentis decus, vtq́ ex orbe tenebras
Vnus tu ſola quondam ratione fugaſti,
Gentibus & clarum potuiſti oſtendere lumen:
Sic eadem quoq́ nunc aliquis de ſtirpe nepotum
Terrorum has tenebras victricibus auferat armis.
Atq́ adeò hunc iuuenē pietate & fortibus auſis
Inſignem, modò qui generi ſuperauerat vnus,
Omnipotens Pater his velit aſpirare tropæis.
Non ille ignarus decorum, non ille triumphis
Inſuetus, veterum ſed famam egreſſus auorum
Tanto operi ſat erit, nec onus detrectat iniquum.
Hunc olim Italiæ portus lætantis, & vrbes
Excipiant redeuntem, armis felicibus vltum
Argolicas arces, Solymamq́, & nobile buſtum.
Vix prædam ingentem capiant, Turcasq́ frementeis
Regia Parthenope, Prochytaq́ latrantibus vndis
Cincta, Pythecuſaq́, & veſtri mœnia Aquini.
Quòd ſi perſtat adhuc cæli tamen ira, maliſq́

Nond

Nondum finis adeſt, etiamq; admiſſa luendum,
Nec malè amica viro hanc permittunt tẽpora laudẽ,
Huic peperit ſobolem egregiam pulcherrima coniux:
Qui pueri! quantum oſtentant virtutis amorem!
Nec iam vllũ occaſum metuit domus alta, nec vllũ
Progenies finem: ſpes fulſit tanta nepotum.
Hac ſaltem de tot natis creſcentibus vni
Debita ſuſpenſis maneat victoria bellis.
Si tibi nunc intra Sirenum mœnia templa
Alfonſus dicat, & propriam pater erigit aram:
Ille ſuis laudem eximiam conceſſerit vltrò,
Nec pulchris genitor natorum inuiderit auſis.
Tolle tuum cælo genus, & res aſpice noſtras.

DIVAE MARGARITAE
Virgini.

NVnc te Diua canã, quãdo tua templa ſacerdos
Ingredior, cuſtosq; tua nouus addicor aræ.
Nympha decus cæli, quam latè fama ſequuta eſt
Pergentes ſeuum non expauiſſe Draconem
Squamigerũ, ingentẽ, & criſtis capita alta ferentẽ.
Non te veſani valuit vis vlla tyranni
Vertere, non diræ ve minæ flexerè, precés ve,
Non ingens auri pondus, non munera opima.
Ille tuo ardebat nimiùm crudeliter igni,
Optabatq; tuos thalamos accenſus amore,
Quando tibi Armenias par forma inuenta per vrbes
Nulla, tamen multa Armenias viguere per vrbes.
Mortales ſed enim tu non dignata Hymenæos,
Cæleſti face flagrabas & regis amore

Cælicolûm,cui formam Vni mentemq́ ſacraras,
Pro quo etiam tantos Voluiſti ferre labores.
Hunc Vnum ſuſpirabas,hunc ſcilicet Vnum
Noctes atq; dies infixum corde gerebas.
Quinetiam Vera pro relligione pudoreq́;
Vltrò læta dares gladio cùm colla ſecanda,
Hunc Vnum exiliens caput à ceruice Vocabat.
Ille igitur tibi,conditio Vt mortalis adempta eſt,
Pro Vita moribunda,& pro ſpretis Hymenæis,
Continuò dedit æthereas regnare per oras,
Felices populi degunt Vbi morte carentes
Æternùm,paſcuntq́; optato lumina Vultu
Numinis immenſi,Superûm quæ immēſa Voluptas.
Hic tibi celſa domus:molemq́; & corporis artus
Hîc habitas exuta,tibi mortalia regna
Sub pedibus,tu cæliuagis immiſta puellis
Æthera per,ſuperiq́; incedis ſidera Olympi.
Nempe choros cùm ſæpe Vocat feſtasq́; choreas
Siderei regina poli,Veniuntq́; Vocatæ
Mille nurus,cinctæq́; olea felice puellæ,
Secreti quà læta magis plaga lucida cæli,
Ipſa Venis forma ante alias ſpectabilis omnes
Nympha decus cæli ò pulcherrima Margarita.
Omnis te ſequitur chorus,omnes lilia matres
Cana tibi ſternunt,tibi narciſſosq́; rubentes
Sub pedibus,capitiq́; addunt redolentia ſerta.
Ipſa ſuas tibi patitur ſanctiſſima curas
Æterni Regis genitrix,domina ætheris alti,
Cùm mortale genus cæli miſeratur ab arce,

Atq;

Atq; iras Nati meditatur flectere iuſtas:
Nos ambæ aſpicitis ſimul, arcetisq; periclis,
Nec te compellat nequicquam nomine quiſquam.
Te matres facilem partus iam menſibus actis
Implorant, mediaq; vocant in morte iacentes.
Ipſa faues Lucina, tuo ſe munere lætæ
Incolumes teſtantur. adit tua protinus omnis
Hinc delubra chorus matrum, & tibi ſacra quotānis
Dona ferunt, gnatasq; docent connubia nondum
Expertas primis tua templa inuiſere ab annis,
Et votis venerari, & ſacras dicere laudes.
Salue cælicolûm virgo, decus innuptarum.
Huc ades: & quamuis alibi maioribus aris
Templa tibi fumant, caloq; minantia tecta,
Ne tamē ex longo addictam tibi ſperne Cremonam.
Sed quoties hanc tura tibi incendemus ad aram,
Læta veni, & facilis noſtris diua annue votis.
Aſpice vt Italiæ felicem hanc diuitis oram
Seruitio vſq; premant externi, vt finibus hoſtes
Nunc hi nunc illi in noſtris æterna fatigent
Bella, nec Italia poſſunt decedere victa.
Nos feſſi rerum intereà victoris iniqui
Præda ſumus: coràm aſpicimus populatibus arma
Noſtra rapi, noſtros maculari cæde penates.
Pinguia iam ſqualent abductis arua iuuencis:
Vndiq; præcipiteſq; fugam petiere coloni.
Ciuibus ò tandem lucem da cernere noſtris,
Et populis redeat vetus in præcordia virtus!
Inter ſe poſitis vltrò ciuibus armis

Pacem agitent, Ʋnaq; Ʋelint occurrere peſti
Communi, atq; ferum diuellere finibus hoſtem.

DIVAE MARGARITAE
Virgini.

MArgarita tuam, ſenium quam euerterat, adē
Vida tibi è patrio marmore reſtituit.
Pro qua ſi pietate Ʋlla eſt ei gratia apud te
Parta, ſacerdotem reſpice diua tuum.
Non aurum, non, quos Ʋulgus ſuſpirat, honores,
Non longa in terris ſit ſibi Ʋita, petit:
Verùm illum ſibi concilies, cui ſanguine fuſo,
Cui ſimul æterna Ʋirginitate places,
Numen Ʋt illius in morte experiatur amicum,
Illius inq; pijs ſit pius Ʋſq; choris.

DIVAE PELAGIAE
Virgini.

TV quoq; carminib⁹ Pelage memorabere noſtris,
Parua meis cui flore halat penetralibus ara,
Diua, olim Armenias inter celeberrima nymphas,
Fax iuuenum. neq; enim melior fuit altera forma,
Ornatuq; prior, greſſum quacunq; ferebas
Antiochi mediam pube ſtipante per Ʋrbem
Gemmiferum caput attollens, auroq; relucens,
Ore oculiſq; faces iactabas, Ʋnde iuuentus
Peſtem animis male cauta acremq; bibebat amorē,
Et tibi ludus erat cupidos ſuſpendere amantes,
Ac torquere diu. foribus tibi pendula ſerta
Semper erant, querulumq; iterabat ianua carmen:
Nec tua erant ſtratis ſine limina amātibus Ʋnquā,

Quæ miſeris durum præbebant nocte cubile.
Hæ tibi erant artes, primæ hæc commercia vitæ.
Aſt vbi verus amor cælo te cepit ab alto,
Cordáque tibi Omnipotens diuinitus attegit aura
Ad miras vatis voces & verba loquentis,
Continuò totis tota es reſoluta medullis,
Et tibi deliquit glacies ceu mobile pectus.
Atque vbi ſublata eſt oculis, quæ plurima nubes
Te circum caligabatque, aciemque premebat,
Ne cæli quires iucundum cernere lumen,
Quæ facies rerum horribilis, quæ noctis imago eſt
Viſa tibi? quantus tibi pectus perculit horror?
Vidiſti fueris quàm tetro obnoxia monſtro:
Vidiſti quibus in tenebris quantisque pericls
Expoſitam certæ morti te ſponte ferebas.
Ah nimiùm ſecura mali, ſecura pericli,
Ni tibi dexter opem ſupera Deus arce tuliſſet!
Ac veluti pelagi in medio pugnantibus Auſtris
Siquis fortè, graui qui vinctus membra ſopore
Nil ſenſit, dum ſæuit hiems, mox fluctibus actus
In ſiccum, ſomno excitus quanto æquora motu
Turbentur videat, quantas euaſerit vndas,
Syrtesque, ſcopulosque, & naufragos Euripos,
Horreat, & tutum vix ſeſe in littore credat:
Sic tu Nympha mali admonita inſtantisque pericli,
Quos pelagi fluctus, quantos enaueris æſtus,
Horrebas vitæ ſtudia illaudata peracta
Incuſans, tendensque ambas ad ſidera palmas,
Flebas, purpureasque genas largo imbre rigabas.

Pacem

Pacem orans, imoq; trahens ſuſpiria corde.
Iamq; animos penitus ſenſusq; oblita priores
Reijcis ornatus veteres, corpusq; ſuperbum
Frigore vix prohibens hirſuto inuoluis amictu.
Fortunasq; omneis, quarum tibi copia larga,
Venturi ſecura, inopum partiris in vſus.
Iam tibi lucentes gemmæ, iam purpura, & aurum,
Tectaq; marmoreis ſordent ſubnixa columnis.
Iam ſpecies vilis, iam vilia munera formæ,
Et ſolitum tibi dulce nihil: mortalia temnis
Omnia, ſublimiq; animum defigis Olympo.
Ille ſibi æterno te captam iunxit amore,
Qui nos morte ſua tenebris eduxit ab atris,
Criminaq; effuſo deleuit noſtra cruore.
Huic vni te Nympha colis, huic pectoris vni:
Hos vnos tacito ſuſpiras pectore amores.
Atq; ideo vitas hominum veſtigia, & vrbem
Effugis incomitata, petis loca ſola, nec horres
Præſide freta Deo ſæuarum luſtra ferarum.
Non tamen omne ſolum cordi tibi: ſed placet vnus
Montis Oliuiferi, Solymorum qui imminet vrbi,
Altus apex, quem ſæpe tuos audimus amores
Cum ſocijs luſtraſſe Deum ſub mole latentem
Corporea, feſſumq; oleis iacuiſſe ſub altis.
Quó ve pudicitia incolumi vis omnis abeſſet,
Veſte genus mentita, virumq; imitata latebas.
Fortunata, amplis opibus, rebusq; relictis
Sede ſub anguſta, tugurijq; in pauperis antro
Pauper agis duram non paupere pectore vitam.

Viuis

Vincis opes animo, nuper quibus ampla fluebas,
Nec quicquã tibi deſit, habes quando omnia in vno.
Quo frueris, quò cuncta refers, ille omnia ſolus
Eſt tibi: nil illum præter tibi, quem cupis vnum
Saucia, ſuſpirasq́ue, imisq́ue è ſenſibus ardes,
Noctes atque dies animo hac vna addita cura.
Sæpe ideo terris ſubuecta mente relictis
Tolleris alta petens, liquidumq́ue per aëra vecta
Carpis iter, ſuperas nubes, atque æthera tranas,
Sanctorumq́ue acies voluicrum ter terna pererras
Concilia, hac illac veſtigans lumine paſſim
Quem ſine fine ardes, quem cor tibi deperit vnum,
Donec eum teneas tandem complexa repertum
Illum animo, tota illum hauris latiſſima mente,
Totum obiens acie (neque enim dimittis) acuta.
Nec tibi diuina labefiunt lumina luce
Qua frueris, miraq́ue animum dulcedine paſcis.
Intereà exanimum lethi ceu frigore corpus
Labitur, & dulci torpent tibi membra ſopore.
Et pigeat caſtas poſt vincula ſacra puellas
Spernere mortales ignem vnum propter amores?
Non tamen inuidia volucer tibi defuit hoſtis
Noctipotens, pulchris ſemper contrarius orſis.
Ille tibi memorabat opes, memorabat amores,
Quos fugeres, priſca & reuocabat ad otia vita
Mollia deſidiasq́ue, animum conuellere nixus.
Tu ſaxo veluti turris fundata vetuſto
Stas contrà, & fractas obiectu reijcis vndas,
Illius obiectu cui toto pectore flagras.

Te

Te quoties petijt, toties certamine victus
Ceſsit, & exutus, fidit quibus, arma reliquit,
Vſque adeo vt pugnæ fugeret ſe credere iniquæ,
Et tremeret nigris manus importuna ſub oris.
At nonnulla etiam duræ ſolatia vitæ
Hic tibi erant aliunde, cohors neq; deerat amantũ.
Nam vulgò tuguri ante fores examina ſeræ
Sæpe audita ferunt ſuperûm ſub nocte volucrum
Ludere, & in numerũ liquidos tibi fundere cantus:
Tunc etiam quandoq;, antro cùm exire iuuabat,
Ibas, & loca plena Deo ſola ſancta legebas,
Et fortunatas luſtrabas lumine ſedes,
Vnde ſalus hominum infanda trabe nexa pependit.
O' illis mihi ſi quoq; detur degere in oris
Quod ſupereſt huius moribundo in corpore vitæ!
Dulce foret ſacra veſtigia ponere terra,
Atq; vias legere interdum, quas ipſe per olim
Sæpius audirem Regem omnipotentis Olympi:
Quãdo (humiles nam me retrahunt, onera inuida, cura)
Preſſus humi nequeo ſublimẽ tollere mentẽ
Ad cæli iubar, & ſuperas percurrere ſedes.
Sic animum ſaltem dulci ſolarer amore,
Inſpiciens tantorum operum monimenta per agros.
Felices agros nimiùm, felicia rura,
Felices montes, pedibus quos preſſerit ille:
Felices fontes, queis labra admouerit ille:
Nullum mane mihi, nullus mihi veſper abiret,
Quin tumulo accumbens venerarer nobile buſtum,
Saxa lauans lacrymis, fortunatumq; ſepulcrum

Amplectens, cui diuinos tegere obtigit artus,
Donec ad æthereas rediuiuus ſurgeret auras.
Tum ſiquis mihi demonſtret quo puluere fuſus
Diuinus cruor, ore legam, terraq; beata
Sæpius accurrens nunquam ſatis oſcula figam.
O ſaltem ſi, cùm mihi venerit vltimus æui
Finis, ibi feſſæ vitai clauſtra relinquens,
Senſibus extremas auras fugientibus hauriam,
Quas moriens Heros poſito capite expirauit,
Tum mihi felici quàm molliter oſſa quieſcant!
Hæc tibi ſemper erant: nec te vlla auertere Nimpha
Tempeſtas potuit tam turbida, quin loca adires
Ardua quotidie, lacrymarumq; imbre rigares,
Donec languentes te mors ſera exuit artus,
Et ſuperas anima petiiſti præpete ſedes:
Is vbi in amplexus nunquam fallentis amantis
Sæpius, & dulci frueris per ſæcula amore.
Ille tibi ſpretis pro gemmis, murice, & auro
Induta cæli æterna dat luce nitere:
Pro iuuenum cœtuq;, & pro nuruum famulatu,
Aligeris immiſta choris, immiſta puellis
Cælicolis plaudis choreas, & carmina promis.
Ipſa tibi conſors patria non immemor olim
Vſq; comes graditur pulcherrima Margarite,
Nec ſine te iuuat æterna indulgere choreæ.
Salue Diua Erebi terror, decus addita cælo.
Accipe, nunc tibi quos vtcunq; nouamus honores.
Promerita tibi templa damus, tibi ponimus aras,
Atq; tuo frumentiferos de nomine campos

Dixim

Diximus: ipſi etiam norunt tua ſacra coloni.
Serta tibi è primis ſuſpendunt ſpicea ariſtis,
Pomaq́ꝫ, mellaq́ꝫ purpureosq́ꝫ è Vite racemos.
Præſentemq́ꝫ Vocant agris, pecoriq́ꝫ, ſatisq́ꝫ,
Arboribusq́ꝫ: rogant ne culmos aſpera adurat
Rubigo, grandoq́ꝫ leues terat horrida ariſtas,
NéVe nemus lætum Vites coquat alba pruina,
Decutiatq́ꝫ nouos exuſta ex arbore flores,
Neu pyrus areſcat, folijs Ve Vberrima morus,
NéVe apibus noceant longa mala frigora brumæ.
Plurima præcipuè Volitans lactentibus abſit
Meßibus, heu, noſtris nunc primùm cognita terris,
Prataq́ꝫ ne nigro Viridantia demetat ore.
Sit lætum pecus omne. lupus procul abſit acernis
A ſtabulis, Valeantq́ꝫ canes, ſit ruſtica proles
Vuida. ne pubes ſit turpi obnoxia morbo,
Nec fleat informi lapſos de Vertice crines.
Nos Verò, humani generis quos inuidus hoſtis
Inſidijs petit, & recto deducere tendit,
Reſpice Diua. Vides quibus Vndiq́ꝫ pectora captet
Noſtra dolis, quot ſe in facies, quot Vertat in ora
Abditus, incautosq́ꝫ occulta indagine cingat.
Nunc Veneris curis paulatim innectit amaris,
Illecebrasq́ꝫ animis, atq́ꝫ otia inertia ſuadet,
Adq́ꝫ epulas Vocat, & nocturna pocula menſæ.
Nunc petit iniecto Ventoſæ laudis amore.
Sæpe oſtendit opes: interdum oſtendit honores,
Inuidiaq́ꝫ odijsq́ꝫ animos inflammat acerbis.
Quot ſcelerum facies, illi tot retia, queis nos

Implicet, & uaria deludat imagine captos.
Eripe nos, precibusq; tuis euadere caſſes
Detur, & occultas hoſtis deprehendere fraudes.
Quandoquidem tectis potuit te fallere nunquàm
Irritus ille dolis, ſemperq; ir. iſus abiuit.
Hos tu non ignara modos nos inſtrue & arteis,
Et tibi ſit pietas noſtra, ò pulcherrima, cordi,
Te quanuis paruo colimus Pelagia ſacello.

CAELITIB. VIRGINIB.

Caeli deliciæ beatioris
Quid uos in Superûm domo puellæ
Tam multis rear actitare ſeclis?
Vos mi dicite, uóſne ſempiternæ
Iuuant otia, & uſque feriatis
Cordi eſt perpetua frui quiete.
Dum ueſtros animos alit uoluptas
Illa illa illius effluens ab ore,
Aſpectu omnia qui beat uel uno?
An uos ò potius iuuat choreis
Indulgere, chorosq; ductitare
Ad cœli numerum uſq; concinentis?
Vos ò uos uideos uidere molli
Stellatis pede luſitare in hortis
Molles, lacteolas, uenuſtuláſque.
Quàm uos quàm iuuat inſequi uſque amantem
Formoſum placitæ arbitrum choreæ!
Quàm uos carmina dicere uſque amanti
Ductori placitæ iuuat choreæ,
Qui quocunque oculos & ora uertit,

Hauſtis omnia amantrepentè flammis!
Quàm vos quàm iuuat vndiq; expetitas
Huic neſciſſe virum, huic necem ſubiſſe,
Pro nobis quoque qui integer peremptus!
Hunc vt ſenſibus intimis amatis,
Toto aut pectore deperitis vnum,
Et veſtro eſt in amore nil amarum.
Hæc mihi dicite virgines. Sed vnum eſt
Quod nunc vos aliud velim rogatas.
Id mi dicite pariter roganti.
Hæc inter quid agunt mei ambo ocelli,
Margarita roſa prior recenti,
Et forma Pelage haud minus venuſta,
Quas nos plus oculis amamus ipſis
De nobis meritas bene, atq; amantes?
Ecquæ illis aliæ venuſtiores
In veſtra choreæ vacant corona?
Vt ô vt mihi nunc videntur ambæ
Poſt cæli dominam, Dei parentem
Prælucere, aliasq; præterire.
Subſultim celeris duces choreæ.
En blando vt pede, blandulóq; motu,
Caſto vt corpore, caſtulisq; ocellis.
Hæc vt purpureo rubens in oſtro,
Illa vt candidulo albicans liguſtro
Lætæ virgineis vtraq; palmis.
Saluete o ſimul ætheris puellæ
Omnes aureolæ, integellæ & omnes.
Nos interdum opibus iuuate veſtris:

Qui

Qui mortalibus ignibus calemus,
Veſtra nos facis vſtulate flamma.

DE DIVIS CAELITIB.

ADeſte mecum virgines, & integri
Pueri, & puellæ, & omnis ætas, maximè
Caſti, & pudicæ coniuges adhuc viris
Iunctæ, aut ſolutæ vinculis iugalibus.
Neque non vocamus quos iuuenta nequiter
Piget peractæ, admiſſa pœnitentia
Ex corde, ab imo diluentes pectore.
Adſte, mecum laudibus ſuſtollite,
Quos præteriuimus, beatos ætheris
Sublimioris, generis omnis, incolas.
Non vnus omnes proſequi ego verſu queam,
Fauete linguis, ſaltem eos ſilentio
Taciti ſimul veneremur innumerabiles.
Miremur omnium perennes laureas,
Claros triumphos, inclytasq́; glorias,
Eos & omneis aduocemus ſedulò,
Nobis vt alto opem ferant ab æthere
Periculis in omnibus: neque nos ſinant,
Quoad valebunt, cedere obrutos malis.
Non quòd ſuapte vi, ſua aut potentia
Queant iuuare hominem, & opem impartirier.
Diui neque bona, neque vlla dant cuiquam mala.
Eſt vnus omnium bonorum publicus
Diſſeminator, ille cæli præpotens
Regnator orbis conditor, hominum ſator,
Cui omnia famulantur, omnia ſubiacent

Obnoxia. Vnus omnibus vbiq; imperat,
Vnusq; quos vult eligit, quos ope iuuet,
Nullius ipſe externæ opis porrò indigus.
Quos verò habet neglectui, in præceps ſinit
Ruere miſellos, ac malis prorſum omnibus
Circumuenit, dans cuiq; pro merito, vt lubet:
Vltor ſeuerus criminum, mortalibus
Perterrefaciens conſcia intus pectora,
Cælum triſulcis cùm coruſcat ignibus,
Tonitruq; templa concutit cæleſtia.
Nobiſcum enim perſæpe agatur ſæuiter,
Nobis niſi eius præſto vbiq; Filius
Adeſſet aduocatus, & ſe opponeret
Caro Parenti, is dum parat nos funditus
Vertere, malisq; quæ meremur perdere:
Cui detegit quæ paſſus eſt olim volens
Vulnera peremptus pro ſalute publica.
Hunc ſupplices homines in omnibus adeunt
Diſcriminibus, & aduocatum vnum admonent.
Verùm quia plerunque ſuppudet reos
Adire recta regium Gnatum vnicum,
Hunc deprecatorem vt ſibi illico parent,
Néve alloquantur eum ſine internuntio,
Prius adhibent de ciuium numero aliquos,
Et aduocatum qui precentur, aduocant,
Seu ſint adhuc nos inter hic ſupeſtites,
Siue in ſupernam iam aduolarint curiam.
Eſt tutius verò aduocare quos ſcias
Intra receptos iam ætheris domicilia.

Neq; eſt verendum ne aduocati exaudiant,
Quod oppidò remoti ab ijs habitent plagis,
Humusq; ab aſtris abſiet quamplurimùm.
Vident piorum animæ ac volucres ſpiritus
Semper beati humana facta, & audiunt:
Sed non ſuapte acie, ſuóve lumine:
His omnia repræſentat ante oculos ſua
In luce Soboles cuncta cernentis Dei,
Rerum fideles ſuggerens imagines.
Hunc intuentes intuentur omnia,
Quæcunq; opus, vel quæ haud Pater eis abnuit,
Itidem audiunt omnia vocati cælites,
Et obſecrati pro obſecrantibus obſecrant.
Eſt ille ſpeculum, eſt vnus idem Echo omnibus.
Ob id tamen mortalium ipſi mentibus
Haud inſeruntur. ſolus illapſu Deus
Adeſt, & animis influit præſentia,
Solusq; propitio fouet nos numine.
Nulli create eſt numen aut diuinitas.
Vult ipſe poſt ſe nos tamen venerarier
Honore proximo Quirites ætheris,
Et ſupplicabundos ſepulcra viſere,
Et quicquid eorum apud nos reliquum eſt,
Nec tura eis negare, nec crocum, aut roſam.
Quare agite mecum adeſte cuncti, & ætheris
Onerate votis vniuerſam curiam,
Nobis beneuolum vt aduocatum ſedulò
Reddant, ſuaq; cælites nos euehant
Quà plurima pollent apud eum gratia.

Is dehinc Parentem propitium nobis dabit,
A quo perenni ut fonte, cuncta fluunt bona.

D. CAELITIBVS.

ADeſte ſancti cælites,
Ciues ſupernæ curiæ,
Veſtra leuantes nos ope,
Deo propinquos iungite.
Tu diua Virgo Virginum
Princeps, Dei puerpera,
Regina cæli, da tuum
Adeſſe nobis Filium.
Vos dehinc beati præpetes,
Dei fideles nuntij,
Simul creati cum noua
Naſcentis orbis machina.
Quos contumax contra Deum
Non extulit ſuperbia:
Sed perſtitiſtis in fide
Vlti rebelles prælio.
Tum vos caduci corporis,
Ceu nos, onuſti pondere
Quondam, mares aut virgines,
Nunc dij beati cælites,
Quos veſtra virtus ætheris
Euexit ad faſtigium.
Floretis illic maxima
Iam conſecuti præmia.
Vos inuocamus ſupplices,
Nobis famen defendite,

Sint bella longè, ſit lues:
Sit noſtra cælo arrecta mens:
Vt mox leuati vinculis,
Grauiq́ mole corporis,
Migremus ad vos illico,
Veſtros adoptati in choros.
Poßimus hæc vt aſſequi
Vobis rogandus maximus,
Ter vnus ille qui bona
Potens opum dat omnia.

FINIS.

OMNES *rogatos Vida vult quammaximè*
Qui legerint verſus ſuos, ſi offenderint
Quippiam quod alienum à ſacris myſterijs
Videatur, antè ne improbent quàm intelligant.
Nam recta ſentit cum optimis, & aſſerit
Quæ firma patrum comprobat conſenſio,
Omniaq́ quæ ſcripſit, bona ſcripſit fide.
Nec factioſum ferre genus hominum poteſt,
Qui, vt eſſe videantur aliquid, vetera eleuant,
Nouasq́ ſemper efferunt ineptias,
De induſtria recta deerrantes via.
Siquid per imprudentiam dixit tamen
Quod parte ab vlla claudicare cenſeant,
Vult eſſe non dictum, abolitumq́ funditus.
Et ipſe iam nunc abrogat dicto fidem.

MAR. HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS CHRISTIADOS

LIBER PRIMVS.

QVI *mare, qui terras, qui cælum numine comples,*
Spiritus alme, tuo liceat mihi munere Regem
Bis genitum canere, è ſuperis qui ſede Parentis
Virginis intactæ grauidam deſcendit in aluum,
Mortalesq; auras hauſit puer, vt genus vltus
Humanum eriperet tenebris & carcere iniquo
Morte ſua, maneſq; pios inferret Olympo.
Illum ſponte hominum morientem ob crimina tellus
AEgra tulit, puduitq; poli de vertice Solem
Aſpicere, & tenebris inſuetis terruit orbem.
Fas mihi te duce mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumq; oculos attollere cælo,
Et lucem accipere æthereum, ſummiq; Parentis
Conſilia, atque necis tam di[illegible]a euoluere cauſas.
Iam propè mortis erant metæ, finisq; laborum
Chriſto aderat, Solymāq; ideo haud ignarus ad vrbem
Phœnicum extremis remeans de finibus ibat.
Illum ingens comitum numerus, iuuenesq; ſenesq;

Sponte ſequebantur, rerum quos fama trahebat
Vndiq; collectos. nam magnas ſiue per vrbes
Ferret iter, ſeu deſertis in montibus iret,
Olli ſe innumeri iungebant vſque, parati
Iuſſa ſequi, vellet quaſcunque abducere in oras:
Atq; nouos erat hic ſemper fas cernere cœtus:
Piniſero veluti Veſuli de vertice primùm
It Padus exiguo ſulcans ſata pinguia riuo,
Hinc magis atq; magis labendo viribus auctus
Surgit, latiſluoq; ſonans ſe gurgite pandit
Victor: opes amnes varijs auxiliaribus vndis
Hinc addunt atq; inde, ſuo nec ſe capit alueo
Turbidus, haud vno dum rumpat in æquora cornu.
Tum verò numero ſocios ſeiunxit ab omni
Biſſenos, ſibi quos olim delegit vt eſſent
Tantorum memores operum, teſteſq; laborum.
Atq; vbi ſecretos nemora in ſecluſa vocauit,
Procera innitens cedro mæſtiſſimus ore,
Eq; imo rumpens ſuſpiria pectore fatur,
Ventum ad ſupremum ſocij: data tempora vitæ
Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
Meq; pij manes expectant: illius ergô
En vltrò infenſam Solymorum aſcendimus vrbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc coniurat in vnum
Sæua ſacerdotum manus, vt non inſcius ipſe
Prædixi toties, ac vobis cuncta retexi.
Ibo, morte mea veterum ſcelus omne piabo.
His me prime malis oneras pater: ipſe tuliſti

Dulc

Dulcia poma: mihi ſed nunc tua furta luendum.
Cùm tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aëreas cæde abluta reuocabor in auras.
Vos etiam quos non pertæſum deniq; noſtri,
Funera acerba manent: audete, & lucis amori
Iſtius æternum vitæ immortalis honorem
Mecū omnes præferte: domus non hæc data, non hæ
Sunt vobis propria ſedes. Vos ætheris alti
Lucida templa vocant. ſtellis florentia regna,
Pax vbi ſecura, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria: huc omnes contendite læti
Anguſtum per iter: veſtras hic figite ſedes.
Dixerat. at ſocij defixi lumina mœſtis
Hærebant animis, ac triſtia multa putabant.
Tum ſenior Petrus haud lingua vociue pepercit,
Et tali Diuum affatus ſermone precatur,
Nate Deo, quæ tanta Deum te denique cæli
Vis agit, vt libeat lethum crudele paciſci
Pro quoquam, aut certis vltrò te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam Pater eſt qui ſidera torquet)
Perficias quodcunq; tibi nunc inſtat agendum,
Non adeò exoſus lucem, ingratusq́; ſalutis.
Hos animos, hanc confeſtim precor exue mentem.
Ipſe tui miſerere, tuūm miſerere, nec vltrò
Proijce nos: qui te tendis quocunq; ſequemur.
Sic ille, increpuit dictis quem talibus heros,
Non pudet, ô nunquam ſapiens mortalia ſemper
Voluere nube oculos preſſum, cæleſtium inanem?

Nec

Nec potis es vanis vnquam deſueſcere curis?
Hæc'ne tibi conſulta mei ſuaſere labores?
Non hoc conſilijs, non hoc auctoribus iſtis
Tempus eget, Genitor iuſſis haud mollibus vrget.
At vos ô, rebus ſpretis mortalibus omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitiq; hominem cælo altas tollite mentes:
Et cùm mortales linguas in iurgia ſoluent
Vos contra, falſis onerantes nomina veſtra
Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte,
Indignamq; ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite, præmia quando
Certa manent, oriturq; ingens hinc gloria veſtra.
Hæc fatus, montes aditum fert triſtis in altos.
Incedunt vnà ſocij cum Rege parati
Cuncta pati, & iuuenis ſortē indignãtur iniquam.
Et iam palmoſa ſubit Hiericuntis ad vrbem:
Zacchæi excipitur tecto, menſiſq; paratis,
Cui quondam componere opes perfasq; nefasq;
Immenſas amor acer erat, ſed luce recepta
Hoſpitis aduentu, cœpit malè parta luendo
Reddere cuique ſuum, partiri cætera egenis,
Tot facti infectiq; auri congeſta talenta.
Hic ſubitò non læta ferens grauis impulit aures
Nuntius, atque animum rumore momordit amaro.
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
Diues opum, clarus genus alto à ſanguine regum:
(Nam pater ingentes Syriæ frenauerat oras,
Viq; ſibi captas quondam ſubiecerat vrbeis)

Nemo

Nemo illo hoſpitibus facilis magis: omnibus illa
Nctes atq; dies domus vltrò oblata patebat.
Huc etiam perſæpe ipſum ſuccedere Chriſtum
Haud piguit, creberq; domus indulſit amica
Hoſpitio, atque Deum poſita ſe nube retexit.
Hunc igitur poſtquàm morientem accepit, & acri
Vix, morbo correptum, auras haurire ſupremas,
Et quaſi iam lethi portas luctarier ante,
Demiſit lacrymas, ſociiſq; hæc edidit ore,
Cedamus, letho actutùm reuocandus amicus
In lucem, modò me ſummus Pater audiat ipſe,
Atq; ſuas velit hîc, vt ſæpe, oſtendere vires.
Hæc ait, & greſſum Bethana tendit ad vrbem.
Proſequitur comitum manus ingens, atq; videndi
Innumeri ſtudio ſocios ſe protinus addunt.
Intereà longè mundi Regnator opaci,
Infelix monſtrum, penitus non inſcius illam
Iam propè adeſſe diem, ſuperi qua maximus vltor
Imperio patris infernis ſuccederet oris,
Manibus auxilio, ac ſedes vaſtaret opertas,
Sollicitus parteis animum verſabat in omnes,
Siqua fortè potis regno hanc auertere cladem,
Moliriq; Deo lethum meditatur. ea vna
Denique cura animo ſedet, hæc ſæpe vna reſurgit.
Demens, qui id propter tantùm non viderat ipſum
Demiſſum cælo iuuenem, quo ſponte piaret
Morte obita veterũ culpã, & ſcelus omne parẽtum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, conciliũ horrendũ, & genus omne ſuorũ
Imper

Imperat. ecce igitur dedit ingens buccina ſignum,
Quo ſubitò intonuit cæcis domus alta cauernis
Vndiq; opaca, ingens, antra intonuere profunda,
Atque procul grauido tremefacta eſt corpore tellus.
Continuò ruit ad portas gens omnis: & adſunt
Lucifugi cætus, varia atque bicorpora monſtra,
Pube tenus hominū facies, verùm hiſpida in āguem
Deſinit ingenti ſinuata volumine cauda.
Gorgonas hi, Sphyngasq; obſcœno corpore reddunt,
Centaurosq; hydrasq; illi, igniuomasq; Chimæras,
Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quæ multa homines ſimulacra horrentia fingunt.
At centumgeminus flammanti vertice ſupra eſt
Arbiter ipſe Erebi, centenaq; brachia iactat
Centimanus, totidemq; eructat faucibus æſtus.
Omnes lethificum fumúmque, atrósque procaci
Ore oculisq; ignes, & vaſtis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis ſeſe, ac per colla plicantes:
In manibus rutilaq; faces, vnciq; tridentes,
Queis ſontes animas ſubigunt, atque ignibus vrgēt.
Nec minus illi etiam diuerſis partibus orbis
Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes ſcelera, ac varijs mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectiq; obliuia ſuadent.
Necnon ventorum tempeſtatúmque potentes,
Nubiuagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media conſueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atque opibus coiere parati

Vnà

Vna omnes: fremitu vario ſonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuſpide dextram
Armatus cœtu in medio ſic farier orſus,
Tartarei proceres, cælo gens orta ſereno,
Quos olim huc ſuperi mecum inclementia Regis
AEthere deiectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cauet, ac ſceptris multa inuidus ille
Permetuit, refugitq; parem qua prælia toto
Egerimus cælo, quibus olim denique vtrinque
Sit certatum odijs, notum, & meminiſſe neceſſe eſt.
Ille aſtris potitur, parte & plus occupat æqua
Aetheris, ac pœnas inimica è gente recepit
Crudeles. pro ſideribus, pro luce ſerena
Nobis ſenta ſitu loca, ſole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris iuſsit torquere ſub imis
Immites animas hominum, illætabile regnum.
Haud ſuperæ aſpirare poli datur amplius aulæ.
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partémque homini noſtri data regia cæli eſt.
Nec ſatis: arma iterum molitur, & altera nobis
Bella ciet, regnis q; etiam nos pellit ab imis,
Id propter iuuenem ætherea demiſit ab arce
Seu natum, ſiue alitibus de fratribus vnum.
Iamq; aderit, fretusq; armis cæleſtibus ille
Sedibus exitium vehet his, & regna recludet
Infera, conceſſasq; animas noſtro eximet orbe.
Fors quoq; nos, niſi non ſegnes occurrimus, ipſos
Arcta in vincla dabit, vinctosq; inducet Olympo
Victor ouans. ſuperi illudent toto æthere captis.

Iſte autem quamuis mortalia membra caducus
Induerit, tamen eſt noſtris imperditus armis.
Nempe ego ſæpe adij, coramq; interritus vrgens
Tentaui inſidijs nequicquam (non ea me res
Falſum habuit: neq; enim nũc primùm talia cerno)
Quas non in facies, quæ non mutatus in ora
Acceßi incaßum? ſemper me reppulit ipſe
Non armis vllis fretus, non viribus vſus:
Sed tantùm veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta, dolos, & vim exijt omnem.
Ergo quæ mihi nunc ſurgit ſententia pandam.
Ille iter antiquas Solymorum inſtaurat ad arces,
Sit licet inuiſus magnæ primoribus vrbis:
Quippe ſacerdotes odijs ingentibus illi
Infenſi inſidias, vt cuique eſt copia, tendunt,
Sollicit veterũm pro relligione parentum,
Vt ferro incautum ſuperent, & funere multent:
Quãdoquidẽ ille nouos ritus, noua ſacra per vrbes
Inſtituit, priſcasq; audet reſcindere leges.
Hic opibus veſtris opus: en nunc confieri rem
Tempus adeſt: in eum cuncti maioribus illos
Inflammate odijs, & vera, & praua canentes,
Peſtiferumq; animis furtim inſpirate venenum,
Ne victi, obitiq; iras corda aſpera ponant:
Sed ſaui magis atq; magis, ſtimulisq; ſubacti
Acribus abſiſtant nunquàm, niſi cæde peracta.
Si verò, ſiquis ſocijs ex ipſius vnum
Bis ſenis capere, atq; dolis peruertere poßit,
Res confecta, metus penitus ſublatus & omnis.

Præcipitate moras, fluxis ſuccurrite rebus.
Nunc tectis opus inſidijs, nunc viribus vſus.
Vix ea fatus: vbiq; ruentes iuſſa faceſſunt
Auctores ſcelerum, portisq; ex omnibus altè
Diuerſi rumpunt: tremit abdita murmure Tellus.
Incubuere auris: crinitas anguibus alas
Obſcurum per inane mouent, terrasq; capeſſunt.
Non tam olim denſa ſublimes nube per auras
Florilegæ glomerantur apes æſtate ſerena
Nubifugo Borea, & madidis ceſſantibus Auſtris,
Siquando exhorta eſt inter diſcordia reges,
Sæuaq; collatis inuadunt prælia ſignis.
Væ, quibus inſtiterint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors, quantas populis feret illa ruinas?
Iamq; emenſus iter multis comitantibus heros,
Vera Dei ſoboles, Bethanes mœnibus inſtat.
Cernit ibi mœſtas crinem laniare ſorores
Munera fraterno tumulo ſuprema ferentes,
Expertem thalami Marthan, atq; vrbis auita
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, buſtumq; petit: mœſtiſsima Martha
Hunc ſimul ac vidit, comites, fratrisq; ſepulcrum
Deſerit, ac multo venienti occurrit honore.
Inſequitur ſoror inde, oculos amba imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Vt te poſt cari germani funera tandem
Accipimus venientem? vt te ſæpe ille vocabat
Magne hoſpes gelidi perfuſus frigore lethi?
Atq; equidem credo, tunc ſors te ſiqua dediſſet

Nobis,nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoq; (nil quando clari tibi rector Olympi
Abnuit) haud penitus nobis ſpes omnis adempta eſt.
Talibus orabant:comites ſimul omnia luctu
Miſcebant: mœſtis reſonabant cuncta querelis.
Aſt heros triſtes dictis ſolatus amicis
Spondet opem,ſuperas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrē incolumen,quē faucibus hauſtum
Telluris quarto iam Sol non viderat ortu.
Diditur hæc totam confeſtim fama per vrbem,
Quæ cunctis incredibilisq; & mira videri.
Vicinis populi paſſim de montibus omnes
Concurrunt ſtudio viſendi,atq; omnia complent.
Ventum erat ad tumulum: ſtat circunfuſa iuuētus:
Ipſe autem in medio duplicis ad ſidera palmas
Iandudum tendens oculosq; immobilis heros
Orabat,tacitusq; Parentem in vota vocabat.
Orantem obſeruant taciti,intentiq; tuentur,
Quid iubeat, quæ ſigna ferat,quò deinde cadat res.
Bis toto color ore abijt,bis pectore anhelo
Infremuit,nutuq; caput concuſſit honeſtum.
Ecce autem tumuli tremere oſſa viſa repentè.
Omnibus extemplò ſubita formidine ſanguis
Diriguit,penitusq; inuaſit pectora frigus,
Cùm tandem Deus has effudit ad æthera voces,
Summe Parens quanuis precibus nil abnuis vnquā
Ipſe meis,quæcunq; petam,tamen hoc tibi grates
Munere ſemper agam: tua quanta potentia,vidit
Circunfuſa manus,populi videre frequentes.

Vos autem famuli properate,recludite marmor,
Saxum ingens auferte,viroq́; exoluite vittas.
Nec mora præceptis,patuerunt clauſtra ſepulcri,
Concurſu accedunt magno,attonitiq́; pauore.
Inſpectantq́;,videntq́; intus deforme cadauer,
Vixq́; ſibi credunt,nullo cogente moueri.
Nec mora,clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur,loquiturq́;,& cæli veſcitur auris.
Obſtupuere omnes:nec ſat vidiſſe loquentem,
Aut audiſſe ſemel,dum cuncta ex ordine narrat
Conuentu in medio,quæ funere paſſus in ipſo eſt,
Quanto anima inſtantis vi lethi excluſa dolore,
Terrenosq́; diu eluctata reliquerit artus,
Quas facies moriens,quàm obſcœna aſpexerit ora
Terrentum iuxtà furiarum,irasq́;,minasq́;,
Vt vix ſiderea volucres miſſi arce miniſtri
Auxilio poſſent auidas inhibere rapinas.
His addit ſcelerum pœnas,ac læta piorum
Præmia,quæ ve animas miſeras ſubiiſſe neceſſe eſt
Arbitria,æternosq́; nigris fornacibus ignes.
His actis,Deus orantis vicina Simonis
Tecta ſubit,quem tota olim lacerū hulcere membra
Eripuit morbo,atq; in priſtina reddidit ipſe.
Dum verò menſas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum vrbis,protinus ecce
Ingreditur forma inſignis cultuq́; puella
Picta peregrinas tunicasq́;,ſinusq́; crepanti
Argento ſaturos,atq; auro intertexto,
Cui caput implicitum gemmis:it flexile collo

Aurum ingens miſtus oneroſa monilia baccis,
Propexiq́ nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis:
Aureaq́ ex humero demiſſam fibula veſtem
Eois opibus grauidam, & Gangetide gaza
Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
Crebraq́ conſertis pendent redimicula gemmis:
Qualis læta ſinus cùm Tellus veris honorem
Pandit, opesq́ ſuas gremio explicat alma virenti.
Hæc olim amiſsis vtriſq́ parentibus orba
Reſtitit, & proles in opes ſucceſsit auitas
Vnica, quas pater immenſas prædiues habebat:
Dumq́ ætas rudis, vna illi ſuper omnia cordi
Relligio fuit, & ſeruandi cura pudoris.
Mox autem paulatim annis feruente iuuenta
Senſibus illapſa eſt Veneris maleſuada cupido,
Quæ mentem immutans furijs ſubiecit iniquis.
Ah miſeram: abiecto non obſtat cura pudori,
Non ſpecies, non fama mouet: ceſsit timor omnis,
Relligioq́ oblita: domo iam nubilis exit:
Iam conuiuia, iam ſpectacula læta frequentat:
Vinclaq́ contemptis rectoribus omnia rumpit:
Ac veluti ratis Ægæo ſine remige in alto,
Sublatos ſimulac fluctus inflauerit aura,
Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat æſtu,
Quò ventiq́ vndæq́ vrgent, ſpoliata magiſtro.
Et iam freta opibus prædulces ambit amores
Florentum iuuenum, ſiquis ſpectabilis ore
Egregio, formaq́ alios ſupereminet omnes.

Ergo

Ergo læta virum præſtanti corpore poſtquam
Accepit veniſſe, Deum quem fama ferebat,
Nullam paſſa moram ſtudio correpta videndi
Venerat. aſt vbi conſpicuos deperdita vultus
Hauſit, & egregiæ diuinum frontis honorem,
Diuinosq́; oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit, penitusq́; animo ſententia verſa eſt,
Atq; alias longè concepit pectore flammas.
Ecce autem ſubitò viſa ſpirantis ab ore
Septem adeò circùm offuſa caligine, & atra
Nube exire faces: veluti cùm torris obuſti
Vltima ſurſum flamma fugit, fumumq́; relinquit.
Hæc Deus, hæc, inquit, capitum fœdiſſima ſeptem
Correptam miſeræ mentem vexabat Erinnys.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa
Argento quæ illuſa ſinus modò venerat aureos,
Iam capiti crinale aurum, colloq́; monile
Detrahit, & tunicas ſqualentes exuit auro.
Iamq́; ſui piget, & curis mordetur honeſtis.
Inde Deum orabat veniam. genibusq́; volutans,
Vt canis ad menſam procumbere ſuetus herilem:
Lambebatq́; pedes nudos, lacrymisq́; rigabat
Veſte fouens, alios tulerat quam nuper in vſus.
Tum de marmoreis varios deprompſit odores
Theſauris: caſias, & nardi mollis ariſtas,
Aut turis lacrymam, atq; aurā fragrantis amomi,
Pronaq́; permulſit nudas liquido vnguine plantas.
Suauis in aëreas diffugit ſpiritus auras,
Cuncta Deus placida quæ mente accepit, & illam

Dignatus venia monitis impleuit amicis.
Intereà circumpoſitis ex vrbibus agrum
Cernere vulgus erat conuentu accedere magno.
Multi ibant oculis clauſis, multi auribus orti
Indociles, fandi ignari, quiq; ægra trahebant
Membra ferebantur, quósve exagitabat Erinnys
Captos mente, ſui immemores, Deus ipſe iuuabat
Auxilio, validiq; omnes latiq; redibant.
Tandem hinc digrediens Solymorũ tendit ad arces.
Hanc fundaſſe Semes ſoboles tua dicitur vrbem
Vitiſator pater, exactis ſimul imbribus ingens
Ceſſauit vastis ſtagnare paludibus orbis,
Plurimaq; immenſi compreſſa licentia ponti.
Tum venere, ſuo bellis qui gente ſubacta
Vrbem appellarunt de nomine Iebuſæi.
Protinus hinc reges, à priſco ſanguis Iuda,
Finitimis latè dominam coluere ſubactis.
Hic templum Solomon per terras omnibus aris
Euerſis ope barbarica rex condidit olim,
Templum opulentũ, ingens, eductã ad ſidera molẽ.
Huc menſas, arasq; ſacras, & aënea labra
Tranſtulit, & veteris veſtes ac munera templi,
Oſtro perfuſas veſtes, auroq; rigentes,
Tum lychnos, lancesq;, cauasq; inuexit acerras,
Cymbiaq;, & tripodas, fuluoq; ex ære lebetas.
Incluſasq; ſacro leges ac fœdera ligno,
Quæ gemina in ſilice omnipotẽs Pater ipſe notarat.
Hic gentis rex, atq; omni cum gente ſacerdos
Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem.

Victima non alias maculabat ſanguine ſedes.
Vndique mos erat huc populos ter adire quotannis,
Et proprios genus Iſacidum inſtaurabat honores.
Ipſe etiam huc heros crebrò ſe ferre ſolebat.
Iamq; vijs plenis multis cum millibus ibat,
Vnde vrbis poterant turres atq; alta videri
Culmina: læti omnes ramos viridantis oliuæ,
Quasq; manu geſtent palmas à ſtirpe refringunt.
Præcedit peditum latè manus omnis: it ingens
Ponè equitum globus: in medio pulcherrimus heros
Haud acri prouectus equo, phalerisq; ſuperbo
Eminet: at ſibi pauperiem vt placuiſſe beatam
Admoneat ſocios, Rex quadrupedantis aſelli
Terga premit, vates quondam vt cecinere futurum.
Nudus erat vertex, humeris demiſſa fluebat
Ad talos veſtis, quam feſtinauerat olim
Ipſa parens, puerog; dedit geſtare: nec illa eſt
Vllo attrita vſu, nulla conſumpta ſenecta.
Taurea nudatis circundat tegmina plantis.
Talis iter tendit, recipitq; ad mœnia greſſum.
Ante vrbem pueri occurrunt miſtæq; puellæ
Floribus, ac varijs ornatæ tempora ſertis.
Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina læti
Læta canunt, tonſis & inumbrant ora coronis,
Certatimq; Dei gaudent placida ora tueri.
Tum demum portis vrbem ingrediuntur apertis,
Et propius Regem ſeruatoremq; ſalutant,
Prætenduntq; manu thyrſos, oleasq; coruſcant
Frondenteis: ſuperas ingens it clamor ad auras.

Spargitur hic rumor ſubitò, ac tota Vrbe vagatur.
Conſurgunt gentis primi: procul ecce per auras
Puluerea m cernunt tolli ſuper æthera nubem,
Ignari penitus rerum, cauſasq́ requirunt
Tam ſubiti motus, quénnam tam multa ſequantur
Millia ductorem, quis tantus clamor ouantum.
Aſt illi quibus eſt diui haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plauſumq́ ſequentes
Ingeminant: quàq́ ingreditur, paſſim ecce rubenti
Inſternunt oſtro ſola barbaricisq́ tapetis,
Intenduntq́ vias ſertis, & floribus augent.
Vix ingreſſus erat, cùm denſam reſpicit ecce
In biuio turbam, clamoremq́ auribus haurit
Ingentem, & ſecum admirans veſtigia preſſit.
Vallis erat circùm frondoſis vndiq́ ſepta
Collibus: in medio riuis atq́ imbribus humor
Collectus ſemper ſtabat laticesq́ perennes,
Quò ſolitæ innuptæ prædiuitis Vrbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere priſci
Paſtores, lymphaq́ gregem curare ſalubri:
Vnde lacum fama eſt olim dixiſſe minores.
Huc concurſus erat certis de more diebus,
Turbaq́ adibat inops varijs exercita morbis.
Nanq́ videbatur magno quandoq́ moueri
Cum ſonitu, medio vnda lacu, & perculſa repentè
Sublato ad cælum ſpumabant cærulæ fluctu.
Sed vulgo ſubiti quæ motus cauſa latebat.
Impubes pueri tantùm innuptaq́ puellæ
Signa prius manifeſta dabant, ſeſeq́ canebant

Cern

Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Vndanti chlamyde, atq; auro radiantibus alis,
Delapſumq́; polo tranquilla impellere vtraq;
Stagna manu, lateq́; viam ſignare cadentem:
Qualis ſtella Pater ſuperûm quam miſit Olympo
Aut nautis ſignum, aut populis in caſtra coactis,
Præcipitat flammis longè lateq́; coruſcis
Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denſo miſeri agmine circùm
E cælo ſignum intenti, laticesq́; quietos
Seruabant oculis, atq; omnes auribus auras,
Auditum ad ſignum ſubitò vt ſe primus in vndas
Quiſq; daret, ſtagnoq́; ſonanti immergeret artus.
Quippe erat inde ſalus ſemper, non pluribus, vni,
Qui ſubitò impulſum prior exiliiſſet in æquor:
Sicut vbi vacui tendunt medio æquore campi
Viribus, & rapido iuuenes decernere curſu,
Arrexere animos cuncti, ſignumq́; parati
Expectant: pulſat pauor intus pectora anhelus
Omnibus, atq; locum ſpondet ſibi quiſq; priorem.
Hos inter longo detentus brachia morbo,
Brachiaq́; & plantas, omnes & inutilis artus,
Ietrus erat, cui quondam & opes & auita fuere
Prædia opima, ſed, vt iuuenili è corpore morbum
Pelleret, heu nimiùm mendaci credidit arti,
Dumq́; vias omneis, medicæq; explorat opis vim,
Pauperiem morbo adiecit miſerandus iniquam,
Oſſibus ad viuum qui iam perſederat imis.
Iamq́; ferè denum in luctu quater egerat annum,

Innumeris circumuentus, morbisq́ famesq́:
Quem poſtquam aſpexit propiùs ſtellantis Olympi
Rege ſatus, ſic eſt vltrò placido ore loquutus,
Infelix, quæ te ſegnis mora detinet vnum
Seruantem has fruſtrà ripas, & triſtibus vndam
Præſentem morbis, alij cùm ſcilicet omnes
Protinus hinc abeant læti, oblitiq́ laborum
Accipiant ſolitas reparato in corpore vires?
Ille ſub hæc, largoq́ genas ſimul imbre rigabat,
Non hoc crimē aquæ, non vis mihi fontis iniqua eſt:
Verùm ego dum motum opperior ſalientis aquai,
Præcipites dant ſaltu alij ſe in ſtagna priores
Ad ſonitum: inualidis nequeo ipſe inſiſtere plantis,
Nec me tunc opis externæ dignatur egentem
In ſtagno quiſquam ante alios merſare ſalubri.
Talia narrantem placido Deus ore tuetur,
Atq́ ait, Ipſe tuis pedibus ſubſiſte, valensq́
Carpe viam, nec cuncta vndis debere neceſſe eſt.
Vix ea, cùm ſubitò cernentibus omnibus ecce
Erigitur, ſtratumq́ humeris (mirabile viſu)
Ipſe ſuis referens pedes omnes paſſibus æquat,
Atq́ ſuo ſolidæ reſpondent robore vires:
Sicut vbi in ſiluis dum ramos colligit, anguem
Frigore ſopitum paſtor, brumaq́ rigentem
Frondibus implicuit, admouitq́ inſcius igni:
Nulla mora eſt, propiùs flāmas vix pertulit, & iam
Attollitq́ caput, iamq́ ignea lumina torquet,
Perq́ domum ſerpens micat arduus ore triſulco.
Parte alia ante fores templi, mediaq́ miniſtri

Ingenti

Ingenti ſtrepitu teſtudine dona ſedentes
Vendebant, quæ plebs aratæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, taurosq́; paresq́; columbas,
Voti vt quiſq; reus, rerumq; vt copia cuiq;.
Quos ſimul atq; heros ingreſſus vidit, & omnem
Diſcurſu & clamore locum reſonare profano,
Haud tulit, & verbis grauiter commotus acerbis
Reppulit, intortum vibrans per terga flagellum,
Verberaq́; inſonuit, ſacroq́; à limine abegit:
Qualis vbi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aëreos rapido peruerrens turbine campos,
It cælo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur: dant victa locum, & caua nubila cedũt.
Sacra Deo domus hæc (inquit) hæc numinis ædes,
Vos autem verſam indignos ſceleraſtis in vſus.
Sanguine reſperſum eſt aras animaq́; litatum
Hactenus antiquis conceſſo more ſacrorum.
Indultum ſatis, atq; ouium iam cædis abunde eſt.
Nunc pater omnipotens pecudum volucrumq́; cruori
Parcere vos poſthac iubet ac fumantibus extis.
Vos diuerſa manent mutatis orgia ſacris:
Diſcite iuſtitiam tantùm, puraq́; litate
Mente, Deumq́; pijs precibus placate volentem.
Hi veſtri ritus, ea deinde piacula ſunto.
Sic ait: & ſupplex demiſſo poplite ad aram
Cernuus arcana prece Patris numen adorat.
Iamq́; ſacerdotum primis exarſerat ingens
Triſti in corde dolor, flammæq́; iræq́; coquebant.
Nec nouus hic primũ furor, hæc odia aſpera ſurgunt.

Antiquæ irarum cauſæ, antiquiq́ dolores
Haudquaquam exciderant animis, fixiq́ manebãt
Non tamen hic auſi ſunt illum ſurgere contra,
Sed veriti vltricem plebem turbamq́ ſequentum.
Exceſſere adytis nequicquam indigna minati:
Quales nocte lupi ſtabulis cùm forte recluſis
Appetiere gregem: verùm cuſtodia pernox
Obſtitit, & canibus vocalibus inde reuulſit:
Olli (dira fames ſtimulis agit intus) abacti
Cedunt, & montes nequicquam vlulatibus implẽt.
Dum verò affatur genitorem Diuus ad aram,
Mirantes ſocij templum per ſingula luſtrant,
Suſpectãt molem vaſto, artificumq́ laborem.
Cautibus exciſas centum, centum ære columnas
Omnes è ſolido, omnes altis montibus æquas,
Tignaq́, & æterna ex cedro laquearia, aënoq́
AEratas porrò ſtridentes cardine portas,
Sectilibusq́ minutatim ſòla leuia ſaxis:
Tum puro ex auro poſtes, menſasq́ metallo
E ſimili, & fixos altà ad donaria currus
Diſtinctos hebeno, & candenti elephanto.
Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine notis
Improuiſus adeſt, tacitusq́ ſuperuenit heros,
Atq́ ait, Hæc moles, adeò hæc immania templa,
Protinus vt vento radicitus eruta pinus,
Verſa repentè dabunt labem ingentemq́ ruinam,
Et tibi digna tuis Solyma inſtant præmia factis,
Quæ vates ad te miſſos diuinitus auſa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere ſaxis.

Ipſe tuos quoties, præſens vt vera monerem,
Tentaui ciues incaſſum cogere in vnum,
Ceu criſtata ſuos diſperſa examina fœtus
Singultu volucris vocat, & plaudentibus alis?
Ferro exciſa cades: iam iam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexq́ue hauriet ignis,
Et paßim hæc largo ſudabit ſanguine tellus.
Nonne vides iam vt nunc res procubet inclinata?
Et tibi iam votis non proſit nectere vota?
Longè alias Pater omnipotens ſacra trāſtulit oras:
Longè alia vult ipſe coli & placarier vrbe.
Atque adeò hic altè depactus terminus eſto.
Sic fatus monſtrat miras in marmore formas,
Argumentum ingens, ſenûm monimenta dierum,
Magna quibus magni compacta eſt machina mūdi,
Et veterum euentus, & priſca ex ordine auorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, ſimulacráue diuûm,
Arcanis ſed cuncta notis ſignisq́ue notauit
Obſcuris manus artificis, non hactenus vlli
Cognita, non potuere ipſi deprendere vates.
Hic Superûm Sator informem ſpeculatus aceruum,
Aeternam noctemq́ue, indigeſtumq́ue profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum,
Ipſe micans radijs, ac multa luce coruſcus.
Iamq́ue videbatur fulua de nube creare
Stelligeri conuexa poli, terrasq́ue fretumq́ue,
Et lucem ſimul vndiuagam, mox vnde micantes
Et Solis radios, & cæli accenderet ignes.

Ipſi iam denſo crepitare examine circum
Auctoremq́ue, ducemq́ue ſuum, plauſuq́ue ſonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ. necdum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreuerat vndis,
Sed tantùm confuſa iacebant ſemina rerum.
Nec mora, vix cæli extuderat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Et iam cuncta nouam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cælumq́ue ſua compage teneri.
Cernere erat ſicca in medio iam mole relicta
Littoribus curuis circum maria humida fundi,
Illiſosq́ue vadis ſpumare ad ſidera fluctus.
Nondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
Carbaſa, nec liquido lentari in marmore remi:
Læta ſed innocui verrebant æquora Cauri.
Ecce autem iam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infraq́ue iacent humiles conualles.
Continuò tellus ſummittens Dædala germen
Flore renideſcit, & frondeis explicat arbos.
Iam videas viridi veſtiri gramine campos,
Iam colles denſis frondere cacumina ſiluis.
Ilicibusq́ue, oleisq́ue, & coniferis cypariſsis.
Nec mora, cæruleo flammis duo lumina cælo
Incipiunt teneris primùm luceſcere rebus,
Et ſibi, ceu mundi vigiles ſtatione viciſsim
Succedunt, certoq́ue ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit Olympum
Ipſe die, terrasq́ue nouo ſplendore colorat.

Nocte

Nocte ſuas vultu pallenti ſeruat in vmbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem.
Lucidaq́; exornant nocturnis æthera gemmis
Sidera, perpetuo circumlabentia motu.
Tum bifidis paſsim verrebant marmora caudis
Squamigerûm mutæ pecudes, pelagoq́; natabant.
At pictæ volucres librare per aëra pennis
Corpora, & inter ſe curuis decernere roſtris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigeriq́; greges perſultant pabula læta:
Iam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, iam longos per humum reptare chelydros.
Deſuper hortari clara de nube putares
Cælicolûm Regem, lætasq́; expromere voces.
Creſcite, propagate genus mea ſemina veſtrum,
Sæclaq́; perpetuis generatim iungite ſæclis.
Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem Superûm Sator affariq́;, & edicere leges
Ore videbatur coram, ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret:
Manſiſſet dictis, ſeruaſſet fœdera pacta.
At campum arboribus iuxtà ac viridantibus herbis
Lucentem aſpicias, ſtellantia floribus arua,
Poma vbi cæruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perſpicuis argenteus vndis
Quattuor aduerſis voluens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infuſi latè arua rigarent.
Atq; hic cernere erat maleſuadi fraude draconis
Deceptum iuuenem vetitos ex arbore fœtus

Guſta

Guſtare edicti immemorem legiſq́ʒ ſeueræ.
Et iam (vix pomum infelix admouerat ori)
Pænituiſſe putes ſe frondibus inuoluentem,
Nec iam cælituum Regis grauia ora ferentem.
Nanq́ʒ videbatur fuluæ inter vellera nubis
Horribilis ſuper impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & ſæuas indicere pœnas
Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Intereà coniux, quæ capta libidine dira
Iura prior legeſq́ʒ datas, ac fœdera ſoluit,
Infelix fruticum fruſtrà per denſa latebat.
At victor, factuſq́ʒ potens iam fraudis, aëna
Effulget ſquama, teretiq́ʒ volumine ſerpens
Ter ſuperans ſtirpem, ſpiriſq́ʒ ingentibus ambit
Tortilis, & motis inſultat deſuper alis
Virgineo irridens deceptos improbus ore.
Nec procul hinc ideo videas latè infera circùm
Regna ſubobſcuras ſedes, lucemq́ʒ malignam
Solis, vbi caſti manes animæq́ʒ piorum
Sedibus excluſæ quondam debentis Olympi
Vnius ob ſcelus, expectabant ordine longo.
Stabant hic cani proceres, vittataq́ʒ vatum
Agmina, tendebantq́ʒ manus ad ſidera paſſas,
Quos omnes humeris pater altè extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem, protentaq́ʒ latè
Brachia ſubnixus, dextra læuaq́ʒ tegebat.
Orantes illos credas, Superûmq́ʒ parentem
Supplicibus dictis affari, parceret ira,

Parcer

Parceret vnius noxa omnes perdere gentes.
Subſtitit hic imo ſuſpirans pectore diuus,
Atq; ait, En noſtrum depoſcunt iſta laborem.
In me nulla mora eſt: ego tanta debitus ira
Morte mea eripiā hos tenebris, & clauſtra refringā.
Quin ea quæ ſubitò paucis deprenſa ſequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia lethum.
Omnibus hic pauci extinctis mortalibus ibant
Incluſi ligno ſummas impunè per vndas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto,
Et vix extabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus colliſis nubibus ignis
Ingeminans creber cælo rutilante petebat.
Hic natum ſenior nudo Iſacon enſe petebat
Infelix pater, exequitur dum triſtia iuſſa.
Aſpiceres illum toto iam corpore niti
Dextram attollentem. nondum reſpexerat, & iam
Nuntius ecce aderat cæli demiſſus ab arce,
Iuſſa ferens primis contraria. victima iuxtà
Paſcebat pueri ignari pro cæde parata,
Candidus, & villis aries argenteus albis.
Hinc fratrem inuiſum narrata ob ſomnia fratres
Vendebant, miſero mentiti dira parenti
Funera, diſcerptumq́; feris: pater ipſe cruentam
Verſabat gnati tunicam, lacrymisq́; rigabat.
Hic etiam Pharijs dum ciues ducit ab oris
Poſt longa exilia in patriam, promiſſaq́; regna
Legifer auxilijs fretus cæleſtibus heros,
Orta lues populum errantem miſeranda repentè

Serpentum afflatu letho dabat, atque iacebant
Corpora tabifico paſsim morientia morſu.
Dux vero in medio campi ſuſpendit aënum
Ingenti è malo colubrum, ſtratosq; iubebat
Dirigere huc aciem intentos, lignúmque tueri,
Quæ miſeris erat haud dubiæ via ſola ſalutis.
Parte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto
Fœta auis implumes paſcebat vulnere natos.
Stant olli circùm materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
His animaduerſis portis bipatentibus ibat
Multa putans, necdum gradibus deſcenderat heros
Omnibus, & magno iam longè vrgente tumultu
Ecce trahebatur paſsis per terga capillis
Pallida longæui coniux Suſanna Manaſſei,
Quoi pater egregiam forma & florentibus annis
Haud placitis tædis inuitam ægramq; iugarat.
Nanq; fidem ob thalami fœdatã ad iuſta vocabant
Supplicia, ingenti iuuenum ſectante caterua.
Et iam ſaxa manu pueri vulgusq; tenebant.
Ipſe ſed antevolans prohibebat tela ſacerdos,
Donec porticibus Chriſtum conſpexit in amplis,
Ad quẽ vbi conceſsit, miſeramq; ad limina traxit,
Ingreſſus verſare dolos, Hæc prodidit (inquit)
Coniugium, thalamiq; fidem deprenſa fefellit.
Sontem iura neci tali pro crimine dedi
Noſtra iubent duris (ſed quæ inclementia?) ſaxis.
Teq; ideo vatum interpres mitiſsime adimus,
At tua quænam ſit ſententia quærimus omnes.

Dixerat: atque animo iam ſpes paſcebat inanes,
His captũ implicitumq́ue putans ſermonibus hoſtem,
Præcluſos habitus, non effugia vlla relicta:
Illum quippe neci ſi ſolueret interceptam
Miti animo miſeratus, eum turba omnis in ipſum
Saxaq́ue & vltrices raptim conuerteret iras,
Quòd ſanctas gentis leges euerteret illex:
Si verò ad pœnam iuſſet pro crimine duci,
Seſe odijs vulgi obijceret crudelis acerbis.
Hæc agitans iam victorem ſe mente ferebat,
Pectora lætitia multum tumefactus inani.
Ac veluti in ſomnis olim ſibi viſus arator,
Dum terra attrito ſuſpendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodiſſe ſubacto,
Gaudia vana fouet: cernet ſomno ille relictus
Pauperiem, duros & adhuc ſibi adeſſe labores,
Somnia fortunamq́ue animo execratus inanem.
Ipſe viam Deus inuenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illæſis: nempe, vt defixa tenebat
Ora ſolo, tandem attollens, turbamq́ue paratam
Aſpectans ait, Haud dubium quin crimine ictum
Sit merita: id priſci quendam ſanxere parentes.
Ergo agite ô veſtrûm quicunque eſt criminis expers,
Saxa manu primus rapiat, feriatq́ue merentem.
Ecquis erit tanto è numero qui vulnera prima
Dirigat, & ſceleris purum ſe proferat vltrò?
Sic memorans omnis ſtruabat lumine pronus
Obliquo, horrendúmque tuens, illúmque paratus

Inſcripſiſſe ſolo, cui mens interrita nullum
Eſſet ob admiſſum fœdè, ſecuráque culpæ.
Stabat conſpectu in medio tremebunda puella,
Iam ſuffuſa oculos mortis nigrore propinqua,
Et poſitis terram genibus ſubmiſſa petebat,
Non minus exanimata metu quàm in retia cerua
Acta canum latratu, & longo exercita curſu,
Cùm iam cōſumptæ vires, cùm ſe vndique cunctam
Hoſte videt, mortemq́ instantem certa moratur.
His autem auditis reſponſis, omnibus ingens
Confeſtim cecidit furor, & vis fracta quieuit:
Quiſq; ſuam tacito verſant in pectore vitam,
Inq; vicem ſpectant ſeſe, atq; aduerſa tuentur,
Nec quiſquam turba in tanta ſe prodidit vltró.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes
Quiſq; ſui memores abeunt, templumq́ relinquunt.
Vt vero Deus aſpexit vacua atria circùm,
Linea detraxit pauitanti vincla puellæ,
Atq; illam verbis monitam dimitit amicis,
I melior, veterum famam iam extingue malorum.
Talia dein ſocios fatur conuerſus ad ipſos,
Heu durum genus, haud poſſunt deſiſtere victi.
Nil linquunt intentatum, nil prorſus inauſum.
Nempe ego nunc feſtis fas contra & iura diebus
Aſſero opem inualidis, agrosq́ in priſtina reddo,
Nunc ſontes, & ſponte ſua commiſſa fatentes
Accipio, noxaq́ animos & crimine ſoluo.
Nunc ſocij fruges tractant, & vina priùs quàm
Dent manibus lymphas, cùm victu corpora curant.
Nec

Nec dapibus parcũt, & quæ in vos plurima iactãt.
Quinetiam me fraude petunt furta irrita adorti.
Vel cum Romanis aſtu me opponere tentant
Incautum, quærúntque dolo an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quiſque iubetur.
Nec cæcos mea facta mouent ingentia, quæ non
Humanis fierent opibus, non artibus vllis.
Nec quæ vi hæc agitem ſpoliati lumine cernunt,
Conſiliiſq; audent ſupremi obſtare Parentis.
Nec priſcos tollo ritus, legéſve refigo.
Quippe alia arcanis longè ſententia dictis
Indeprenſa latet, longè altera ſacra teguntur
Nube ſub obſcura verborum. vt cætera mittam,
Quid ſuis horretis vetitis imponere menſis
Viſcera? non animis labem ſublimibus affert
Aut his aut illis ieiunia ſoluere rebus.
Vobis intus obeſt mens ipſa & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno immundaq; palude
Setigerum genus, & pecori huic innata libido eſt,
In ſue adumbrantur Veneris mala gaudia fœda.
Quinetiam vt iuſsis animos cæleſtibus auctor
Paulatim aſſueſcens poſſet mollire colendo,
Nec nulla inciperet ſub relligione tenere,
Indociles primùm populos, obtuſaq; gentis
Pectora, iuſsit oues iugulare, & ſanguine terram
Imbuere, immeritoſq; aris mactare iuuencos:
Quæ tamen omnia erant, ſicui mens alta vigebat,
Ventura ſpeculum mox relligionis & vmbra.
His actis, iam deuexum cùm veſper Olympum

Clauderet, egrediens maleſida ceſſit ab Vrbe.
Tum Genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramq́ arcanas promere voces,
Ignaros ſocios Taburi ima in valle reliquit.
Ipſe autem aſcenſu ſuperans capita ardua montis
Conſtitit, aëreæ feriunt vbi ſidera cedri.
Addiderant comites ſe tantùm ex omnibus illi
Fidus Ioannes cum fratre, Petrusq́ vocati.
Stabant orantes taciti, pariterq́ ſupinas
Tendebant ſine voce manus ac lumina cælo.
Ipſe autem his magno Genitorem affatur amore,
Ô Pater, en inſons nunc dira ad funera pergo,
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuſo,
Quando certa tibi mens, atq́ hæc fixa voluntas,
Et tanti mortale genus: nil demoror, adſum.
Hos ſaltem qui me patriáque ſuisq́ relictis,
Per varios caſus lectiſſima corda ſequuntur,
Aſpice, & immeritos cæcis auerte periclis.
Haud vereor, quòd ſe his homines, gẽs impia paſſim
Opponunt: nil facta hominum mortalia terrent.
Ipſi etiam (nihil hoc moneor) moriantur ad vnum.
Aut potius ſæuo (ſi vis) tu fulmine perde
Correptos igni, & penitus res attere fractas
Tu Genitor, tantoq́ finémq́ impone labori,
Si tanta eſt genus humanum cælo addere molis,
Sæcláque mutatis in priſtina reddere rebus.
Tantum oro (ſcelus) infirno ſummiſſa barathro
Gens peſtem meditata viris nil improba furtis
Officiat, non infando prauertat amore.

Inſid

Inſidijs captos, nec corda improuida fallat,
Dum ſcelera hortatur, noſtriq; obliuia ſuadet.
Iam iã aderunt infandi hoſtes, armata dolis gens,
Nondũ animos ſatiata, graues nondũ vlta dolores.
Has fraudes, iámque has fraudes artésq; mouebunt.
Quas non mentiti ſimulato corpore formas,
Vt capiant gentes innocuum, vertántq; venenis
Peſtiferis? tu frange dolos, férque irrita in auras
Cuncta Pater: tandem victis edice quieſcant.
Sint qui per terras gentes poſt funera noſtra
Iuſtitiam erudiant & relligionis amorem.
Hanc veniam concede: id Gnati cedat amori.
Filius hæc: Genitor contrà cui talia reddit,
Nate Patris virtus, noſtriq; ſimillima imago,
Nulla tuis fraus (ſolue metum) nullæ've nocebunt
Inſidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter, incœpti fruſtrà irritus omnia tentat.
Induat in facies centum, centum ille figuras,
Ipſe adero, retegámque dolos. fœcundáq; fraudis
Agmina diſijciam, & magna virtute reſiſtam.
Vnus erit tantùm cui mentem inſania vertet,
Infelix, iam nunc deuoto pectore verſat
Infandum ſcelus, atque tui iam pœnitet agrum,
Secum indignantem, tua quòd præcepta ſequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem,
Malueritq; graues ſub te tolerare labores,
Omnia quæ mecum mundi ante exordia noſti.
Hunc tamen indignum numero cœ túque piorum
Addidimus, memores vatum, quiq; talia quondam

Prædixere, tuis exemplum inſigne futurum.
Euadent alij inſidias meliora ſequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud mortē horreſcent, pergentq; in funera læti,
Innumeramq; ſuo parient tibi ſanguine gentem
Proiectu vitæ, & mortis amore ſuperbi.
Efficiam cælo dignos poſt aſpera tandem
Funera, deſerti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aſpicies hac relligione nepotes
Surgere Nate tibi? quàm pectora certa videbis?
Tu modò tu perge, & cæptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim vix nunc tua iuſſa ſequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) altos
Pectore concipient ſenſus, doctoq; verendas
Ore canent leges afflati numine noſtro,
Et vaſtum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent alijs alij, ſacriq; nepotes
Victores tua ſigna ferent trans vltima clauſtra
Oceani latas vndis cohibentia terras,
Clareſcetq; tuum paßim per ſæcula nomen.
Sponte ſua inuicti reges tibi ſceptra, tibi arma
Subijcient ſua per terras, araſq; ſacrabunt.
Atque adeò grauida imperijs Roma illa ſuperba,
Apenniniuagi quæ propter Tybridis vndam
Ingentes populos frænat pulcherrima rerum,
Summittet faſces, & quas regit orbis habenas.
Illic relligio, centum illic maxima templa,
Centum aræ tibi fumantes, centumq; miniſtri,
Quiq; viris latè, atq; ipſis det iura ſacerdos
Regib

Regibus, & ſummo te in terris reddat honore.
Siqua tamen paulatim annis labentibus ætas
Decolor inficiet mores, verſisq; nepotes
Degeneres ſurgent ſtudijs, per dura laboréſque
Exercens lapſam reuocabo in priſtina gentem.
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra.
Sæpe ſolo velut euerſam exciſamq; videbis,
Quam modò prædixi, populorum incurſibus vrbem.
Verùm quò magis illa malis exercita, ſemper
Altius hoc ſurgens celſum caput inſeret aſtris,
Mœniaq; in melius ſemper recidiua reponet,
Nec niſi ſubiecto paſſim ſibi deſinet orbe.
Sic placitum, noſtri ſedes ea numinis eſto.
Hæc ait, & Natum dextra complexus inhæſit.
Ecce autem ſubitò rubra vibratus ab æthra
Cum ſonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
Nam Pater omnipotens manifeſtus ab æthere nubẽ
Oſtendit radijs illuſtrem lucis & igni.
Omnia collucent latè loca. turbine Chriſtus
Corripitur rapido, mediaq; in nube refulſit,
Verus & aſpectu patuit Deus, atque per auras
Diuinum toto ſpirauit vertice odorem,
Luminis ætherei ſpecimen, Genitoris imagò.
Nec ſecus emicuit roſeo pulcherrimus ore
Inſolita circùm perfundens omnia luce,
Quàm cùm mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol cælum exoriens rigat omne profuſo,
Oceani in ſpeculo longè reſplendet imago,
Et crocea effulgent aurata cacumina ſiluæ,

Talem ſe ſocijs mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum, quorum alter adiuit
Flammifero quondam inuectus cæli ardua curru,
Et tranauit equis inſultans aëris auras:
Iſacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
Dux profugûm, legéſque dedit morémque ſacrorum.
Necnon cælicolûm propius tum maxima pandi
Viſa domus, cæliq́ ingens apparuit aula.
Tum Genitor nubis fulgens candentis amictu
Oſcula libauit Nato, & vox lapſa per auras,
Hic mea progenies, hic eſt mea magna voluptas:
Vni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his: toto aſſonuit chorus omnis Olympo
Cæleſtum cantu vario, plauſúmque dedere.
Tum demum in faciem conſuetam redditus Herôs
Attonitos ſocios monſtrisq́, metúque ſepultos
Excitat, atque hominis mortali apparuit ore.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS

LIBER II.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci
Noctem illam patrũ primi, templiq́ miniſtri
Inſomnem duxere: animis adeò addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos vrbem ingredientis imago
Læta Dei, feſtiq́ manus impubis honores,

Illiuſq́

Illiusque vident latè increbreſcere nomen.
Fama volat, paſſimq́ canit miracula rerum.
Quid faciant? magis atq́ magis iam vera pateſcũt
Quæ quondam priſci vates cecinere futura,
Terras cæleſti regem de ſtirpe manere,
Cuius in aduentu templum, Iudæáque tandem
Regna ruant, Solimæq́ euerſis deſinat aris
Antiquo de more ſacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti,
Tectis, quiſque ſuo. ſepti clauſiq́ manebant.
Quales quæ ſolitæ florentia rura volantes
Carpere apes, vbi ſæuit hiems, calúmque profuſos
Soluitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
Ocia lenta terunt, clauſisq́ aluearibus ægræ
Cunctantur, circúmque fores ac limina muſſant.
Tempus erat per membra quies cùm grata ſoporem
Irrigat, ac poſitis affert obliuia curis:
Et iam noctipotens manus imo emiſſa barathro,
Horribiles viſu formæ furialibus omnem
Cœtibus obſedere vrbem: pars turribus inſtant:
Pars apicem templi & faſtigia ſumma coronant:
Cætera pérque vias legio, pérque alta domorum
Tecta volant, tractimq́ hærent per culmina tignis.
Haud ſecus Italiam repetunt vbi vere tepenti
Cærula aues longo feſſæ ſuper æquora curſu,
Quæ prior occurrit tellus, hanc agmine denſo
Certatim arripiunt, procuruáque littora complent.
Principiò ſpargunt occultum in pectora virus,
Vipereámque viris animam cæcúmque furorem

Inſpirant, odiumq́ animis & crimina linquunt.
Multi etiā in facies hominū vertuntur, & omnem
Protinus incendunt varijs rumoribus vrbem:
Irrepunt tectis alij, ſomnóque ſolutis
Somnia dira ferunt varia ſub imagine rerum,
Atque hominum falſis ſimulacris pectora ludunt.
Iamq́ huius ſubeunt, iámque illius alta potentum
Limina, & attonitos dictis hortantur in hoſtem,
Terrificántque animos facta atq́ infecta canentes,
Chriſtum inferre faces, aruśq́ inſtare bipenni
Armatum ærata, atque adytis extrema minari,
Et iam ſemuſto in templo dominarier ignem.
Quin ipſos templi mentiti veſte miniſtros
Singula tecta adeunt, patrésque ad limina ſacra
Conciliumq́ vocant. nigri dux agminis ipſe
Impulit ærisono ſtridentes cardine portas.
Hinc atque hinc delubra petunt. concurritur vltrò
Vndique: nec tenebris nox obſtat euntibus atra.
Non aliter captam ſi rumor nuntiet vrbem
Nocte dolis intempeſta, atque latentibus armis
Hoſtem inferre acies, & iam ſumma arce receptū,
Culminibusq́ immiſſa voret fax atra penates,
Plenis cuncta vijs feruent, trepidoq́ tumultu
Huc atque huc itur, nec ſat rationis eundi eſt.
Præcedunt dira facies, facibusq́ nefandis
Sufficiunt lucem, & ſummo dant vertice lumen,
Terrificas capitum quatientes vndique flammas.
Nec miſeri tamen agnoſcunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapſumq́ in viſcera virus.

Nec

Nec minus intereà bis ſeni ex agmine miſſi
Bis ſenos Chriſti ad ſocios, euertere ſiquem
Poſſent, & furijs deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (antè futura
Praſcius iſta ſuis pradixerat omnia) ſeruant
Inuictos animos, inapertaq; pectora fraudi,
Quanquam hoſtis ſpecies ſeſe trāſformet in omnes
Nequicquam expertus, mentésque indagine captet.
Vnus non valuit ſeſe his ſubducere vinclis
Iſcarius peſti infanda deuotus Iudas,
Lectorum procerum labes & peſtis Iudas.
Hic ſe olim addiderat ſocium, veſtigia Diui
Ingreſſus, patria atq; opibus carisq; relictis,
Incerta exilia, incertas quacunque paratus
Ire vias, taliq; necem pro rege paciſci.
At mox cœptorum piguit, duriq; laboris
Paulatim pertaſum, animo tum voluere ſecum
Noctes atque dies tacitus, ſiqua potis arctis
Legibus exolui, & priſca ſe reddere vita,
Indignans longum incaſſum cecidiſſe laborem.
Hos abitus iámque hos abitus & furta parabat
Impatiens operum, rebus non latus egenis.
Talibus vndantem curis, animosq; labantem
Iampridem nigra reperit dux ipſe cohortis:
Haud minus exultans animis, quàm mōte ſub alto
Cùm procul aſpexit tendentem in paſcua ceruum
Getulus leo, quem ſiccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta inſania edendi.
Ac prius in faciem Galilai verſus Iora, -

Ipſi qui fuerat coniunctus ſanguine Iudæ,
Inſomnem aggreditur verbis, Tu nocte ſilenti
Montibus in ſolis erras inſane, potésque
Vltrò ſæua pati ſub nudo frigora cælo,
Atque tibi alterius ſub nutu degitur ætas,
Dum ſequeris (quis te tantus furor incitat?) iſtum
Elatúmque animis, exerſorémq́; ſacrorum,
Quem tantùm illuuies adeunt teterrima gentis,
Fœminei cœtus, & ſemiuiri comitatus?
Primi omnes infenſi odijs concordibus ardent,
Sacrilegoq́; necem intentant: iamq́; ille furorem
Veſanum expendet, cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere denſa
Nubila, nil ſolitas accingi proderit arteis.
Rumpe moras, eia inſtanti te ſurripe cladi.
Sic ait, ardentemq́; odijs inſtigat acerbis.
Tum mutata acri percuſſit pectora thyrſo,
Et ſubitò nocti ablatus ſe immiſcuit atræ.
Hinc miſerum inuadens præcordia ad intima ſeſe
Ingerit, atque imis dirum implicat oſſibus ignem.
Olim etiam in mentem veniunt quæcunque ſub illo
Iuſſus dura tulit, quæcunque exhauſta pericla:
Et piget, atque nefas polluto voluit amore,
Immeritumq́; animo ſedet hoſti prodere regem.
Ah miſer, ah maleſane, Deum non pectore ſentis?
Non oculis numen præſens, non auribus hauris?
Quis te mutauit tantus furor? aſpice quo nunc
Culmine præcipitas, quánam trahis arce ruinam?

Nec

Nec qualis ſentis tibi menti inſederit error.
Quid ſtruis? aut quò te raptat tam dira cupido,
Quæ nunc te malè habet, mentisq; & lucis egētem?
Quam nunc amittis ſortem, irreparabile donum,
Optabunt ſeri poſt ſæcula mille nepotes.
Atque adeo quæ vota foues, quam mente ſecas ſpem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia diſcerpent rapientq; per aëra venti.
Excute, dum licet, infandam de pectore peſtem,
Quæq; imis te nunc eſt addita cura medullis.
Iamq; ſacerdotes, totáq; ex vrbe ſenatus
Secretam in templi ſedem conceſſerat omnis,
Ipſe ſacerdotum primus, cui tempora ſacra
Infula cingebat, Caiphas in ſede ſedebat
Celſior aurata: inde alij longo ordine ciues,
Quos omneis circunſiliunt, acuuntq; furorem
Tartareæ haud vlli viſæ ſine corpore peſtes.
Nec mora, nec requies: ſublapſæ in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atque animis incendia miſcent.
Multa illi inter ſe vario ſermone ſerebant
Solliciti: vaſto ſtrepit ingens murmure templum.
Sunt qui ipſum iubeāt vtcunq; abſumere Chriſtum
Seu vi, ſiue dolo, iuuenemq; inuadere ferro
Qui rurſum in lucem nuper reuocatus ab vmbris
Venerat, & totam monſtro concuſſerat vrbem,
Aſt alij plebem metuunt vulgiq; furorem:
Nanq; ſibi ingenteis populos deuixerat Heros,
Hos meritis, illos diuino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat peſti impenetrabilis vnus

Prim

Primores inter gentis non vltimus ipſos,
Cui longè menti melior ſententia,ſed non
Audebat dictis contra omnes tendere ſolus.
Ille Deo quondam ſeſe inſcius intulit hoſtem,
Atque dolis fruſtrà contrà ſtetit:inde vbi numen
Admonitus ſenſit,veluti de nocte profunda
In lucem reuocatus,ei ſe iunxit amore,
Clàm tamen,inſenſæ vitans odia aſpera gentis.
Tum verò illius de vita & ſanguine cerni
Vt vidit,lethúmque inſonti triſte parari,
Non tulit vlterius latebras,hæcq; edidit ore
In medio,Non obſcuram non lucis egentem
Rem ferimus:(neque enim vereor iam vera profari
Pro patria,quanuis mihi ſint extrema ferenda.)
Cernitis hunc omnes manifeſto numine ferri,
Maiorémque homine,&,noſmet niſi fallimus ipſi,
Vera Dei patuit Soboles,verus Deus,ille
Olim quem toties afflati numine vates
Venturum cecinere,nefas quò triſte piaret,
Commendans genus æterno mortale parenti.
Hoc liquet,hoc vltrà non in diſcrimen agendum.
Huius ope innumeri quos nox obſcura premebat
Luminibus captos,iucunda luce fruuntur.
Multi etiam voces obſtructis auribus orti
Accipiunt reddúntque: ægris quot reddita venit
Inſperata ſalus,qui lenta aut membra trahebant,
Victa lue,aut ſubito correpti corpora morbo?
Treis etiam(noſtis)obita iam à morte reduxit
Elatos idem in lucem:modò Lazarus omnem

Perculit, & monſtro ingenti permiſcuit vrbem.
Prò lauas hominum menteis, prò pectora cæca.
Non hæc Pæonijs ſuccis, non artibus vllis
Confieri poſſunt, maior Deus intus agit rem,
Maius nūmen ineſt. quoties diuina loquentem
Incaſſum contrà ſtetimus verbisq́ue dolisq́ue
Inſtructi? quoties auſi vim tendere inermi
Aut ferro, aut duris nequicquam perdere ſaxis?
Nube caua eripuit caput, ex oculisq́ue recedens
Aligerūm ſe cæleſti ſubitò agmine ſepſit.
Et quiſquam illius certum non numen adoret?
Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demiſſus Olympo
Auxilio venit, vnà omnes adeamus, ab ipſo
Suppliciter pacem oremus commiſſa fatentes.
Talia perſtabat repetens: violentia cunctis
Gliſcit, & accenſus ſemper per viſcera ſenſus
Conflatur magis, & ſanos furor aggerat æſtus,
Paulatimq́ue animi turgeſcunt triſtibus iris.
Exarſere omnes: peſtis latet intus, & omnem
Eripuit miſeris lucem, victisq́ue veneno
Peſtifero nebulas offudit mentibus atras.
Tum demum erumpit quæ cunctos ira coquebat.
Infremuere omnes contrà, gemitumq́ue dedere:
Qualiter ære cauo dum ſulfura paſcitur atra
Incluſus magis atq́ue magis furit acrior ignis,
Moliturq́ue fugam, nec ſe capit intus anhelans,
Nulla ſed anguſtis foribus via, nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem:

Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cælum:
Iámq; illa & turres procul ecce ſtrauit & arces:
Corpora & arma iacēt, latè & via facta per hoſtes.
Haud illi ſecus accenſi meliora monentem
Excludunt adytis, atq; extra mœnia trudunt.
Tum verò Caiphas, vbi facta ſilentia linguis,
Sic orſus, ſibi quæ ſedeat ſententia pandit,
Haud equidem moror, ò ciues, quòd verſus ad hoſtes
Iſte etiam infando captus perfugerit aſtu,
Qui toties ſumma pro re, pro legibus olim
Obiecit patrijs caput vltrò, ipſumq́; premebat
Obnitens contrà nuper ſermonibus hoſtem.
Tanta eſt artificis pellacia, vis ea fandi,
Vt quoſcunq; velit vertat, ſuperétq; venenis.
Scilicet hunc credam cælo diuinitus actum
Nobis veniſſe auxilio, qui ſe impius ortum
Patre Deo canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atq; nouos inducere ritus:
Seq; vltrò excidio templi veniſſe fatetur,
Quod noſtri montis olim cæleſtibus acti
Impenſis tantorum operum ſtruxere parentes.
Quæ nouitas aut relligio, qui deniq; mores?
Ille etiam, ne quid ſceleris ſibi reſtet inauſum,
Sacrilegus ſontes, & quorum crimina nota,
Proſequitur venia, haud veritus ſcelerata ſubire
Limina, nec feſtis parcit de more diebus.
Ergo agite, atq; illi inſidias lethumq́; merenti
Maturate viri, creſcentem extinguite flammam:

Ne

Ne mox ſubſiliat victrix ad tecta domorum,
Deguſtetq́ trabes, perq́ ardua culmina regnent.
Subuertet ſolitis aliter totam artibus vrbem
Seditione potens, populos captabit, & omnem
Subijciet ſibi prodigijs fallacibus oram.
Hinc quæ tot nobis annos tam proſpera ceſſit
Relligio, euerſis actutum deſinet aris.
Tum metuo ne Romulidæ non talia paſſi,
Quicquid adhuc iuris ſupereſt à gente repoſcant,
Et profugos patria iubeant decedere terra.
Vnum pro multis detur caput, vnius omnes
Expiet, ac tutos mors tanto in turbine præſtet.
Hoc habet. hæc melior ſuperet ſententia ciues.
Hac illi ob numen dona, hunc reddamus honorem.
Talia fatus erat. furijs ſtimulantibus intus
Experti, paſſiq́ ſenes eadem ore fremebant.
Omnibus idem animus: ſed qua ratione quibúſve
Id fieri occultè queat artibus exquirebant.
Cùm ſubitò ecce ſuis clàm ſe furatus Iudas
Improuiſus adeſt cunctis mirantibus: illum
Excipiunt trepidi ſpirantem immanè, locantq́
Sede inter primos, fariq́ hortantur, & ardent
Quid veniat dubijs animis audire, ſilentq́.
Ille autem torquens huc flammea lumina & illuc,
Sic fatur, Scio vos Galilæi facta furentis
Formidare, patres, patriæ qui legibus affert
Exitium: moliri ideo vos plurima cerno.
Si mihi quæ poſco promittitis, omnia ſolus
Quæ nunc vos fruſtrà exercent diſpendia tollam:

Ille manus faciam in vestras hodie incidat vltrò.
Dixerat: argenti lati pepigere talenta
Ter dena, egregij pretium memorabile facti,
Dimittuntq; alacres, atq; extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum, ſociosq; reuiſit.
Fortè propinquabat genti ſolennis & ara
Feſta dies, veterum cùm relligione parentum
Immunes operum ducunt ſeptem ocia ſoles,
Perq; domos ouium fœtus epulantur, & acri
Fermenta parcunt iuſsi, properataq; liba
Expediunt, menſasq; onerant agreſtibus herbis,
Lætitiæ veteris memores. hac luce ferebant
AEgyptum priſcos olim cæleſtibus actos
Prodigijs magna cum præda exiſſe parentes,
Ingreſſos pede iter ſalſas impunè per vndas.
Ergo ingens tum ſceptriferam concurſus ad vrbem
Vndiq; erat, populiq; omnes ad ſacra fluebant.
Non effuſa tamen turba huc ſine more ruebat:
Verùm quiſq; ducemq; ſuum, gentemq;, tribumq;
Vnà ibant comitati. etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognataq; orti ſint ſtirpe nepotes
Omnes Iſacidæ, paribus ſub legibus omnes,
Scindit ſe tamen in bis ſenas vna tribus gens,
Atq; Palæſtinam latè eſt diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virûm vi,
Florentesq; vrbes populis, opibusq; vigentes.
Tunc autem patrijs de finibus exturbati
Penè omnes aberant, & Caſpia ſaxa colebant.
Vix de bis ſenis tribus vna intacta manebat,

Alteraq;

Alteraq́ꝫ, & patria ſeſe tellure tenebant,
Beniamidum gens, aq́ꝫ ipſo domus inclyta Iuda,
Ambæ tunc etiam populis opibusq́ꝫ vigentes.
Tantum autē imperio adiectam, ceu cætera paßim
Contuderat bello, & victricibus hauſerat armis,
Hanc quoqꝫ ſeruitio partem Roma alta premebat.
Sceptra vrbi tantùm, ſublataq́ꝫ ademerat arma,
Linquens ſacra viris ac leges victor auitas.
Nunc tellus deſerta iacet. tot clara fuere
Mœnia, tot populis pariter cum fortibus vrbes,
Hæ bello, hæ validis quaſſatæ viribus æui.
Vſqueadeo ſæuas Superûm Pater arſit in iras
Nimbipotens, Natiq́ꝫ necem non paſſus inultam eſt.
Non tamen indecorem tantæ ſolatia cladis
Ipſe ſinam antiquā (ſuperent modò carmina) terrā,
Ne penitus ſeclis obliuiſcentibus ætas
Dèleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis Superûm proſit regionibus ortum
Vagiſſe, & cælo primùm reptaſſe ſub illo.
Vos ideo aligeri cœtus gens ætheris alti,
Qui leuibus magnum pedibus pulſatis Olympum,
(Nam vos ſæpe polo mißi peragraſtis & oram,
Et gentis crebri hoſpitio indulſiſtis amicæ)
Eſte duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor: longum vos mecum ferre per æuum
Nomina, quæ cecidere, iuuet, deletaq́ꝫ gentis
Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
Poſt autem veſtra ſublatus ad æthera penna
Carmine mortales oras viſusq́ꝫ relinquam.

Vos me ſublimi ſiſtetis tramite vectum
Auia per Superûm loca: me iuuet alite curru
Aurea nubifugo mulcentem ſidera cantu
Intactas primùm ire vias mortalibus agris,
Et petere inſolitam cœli alta è rupe coronam.
Hæc olim audentem, ni deſerat ætheris aura.
Nunc mecum populos percurrite templa petentes:
Non aliàs illuc aditum eſt maioribus vnquam
Et numero & ſtudijs. nec tantum ſacra petebant,
Quantum auidos Chriſti viſendi traxerat ardor.
Orti autem à magno primi ingrediuntur Iuda
Per multos ductum reges genus: hac tribus vſq́;
Et numero & virtute caput ſuper extulit omnes,
Tantum alias ſuperans, quantũ leo cuncta ferarum
Semina inexhauſtis animis & viribus anteit.
Littorea innumeri Gaza venere, Sabeq́;
Engada deſeruere, racemiferosq́; receſſus,
Vrbis Adulæ ſedes, humilemq́; Raphean:
Hic Lyde atq́; Selis, ventoſaq́; Iamnia, & Hippa,
Aſcalo, Azotiq́; arces, Acharonq́;, Sochonq́;,
Quaq́; fluentiſonis lope perfunditur vndis,
Proiecta rupes pontoq́; minantia ſaxa.
Parte alia antiquam ciues liquere Damaſcum,
Primus vbi (vt perhibent) limo felice creatus
Natus homo eſt, cœliq́; nouas erupit in auras.
Deſeriturq́; Emaus, Nepſeq́; exhauſta ſileſcit,
Quaſiuitq́; ſuos Aegypti proxima regnis
Anthedon, natiq́; Dei cunabula Bethlẽ.
Tum deſerta ſilent & Galgala, Beſſuraq́; omnis.

Arua

Atuaq́ꝫ, quà Marethõ, quà proxima nubibus Erme,
Quà Sigoris mirata nurum, dum incendia verſa
Reſpicit, humanos ſeruaſſe in marmore vultus,
Concretiq́ꝫ ſalis ſubitum traxiſſe rigorem.
Quà calet Aſphaltis flammis infamibus vnda,
Ingentesq́ꝫ palus ad cælum exæſtuat æſtus
Aëra contriſtans graueolenti ſulfuris aura.
Quondam hic læta ſeges, riguisq́ꝫ roſaria campis,
Nunc ſtat ager dumis, obductaq́ꝫ ſentibus arua,
Crimen amor maleſuade tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cæleſtibus olim
Diuina capti facie & florentibus annis,
Feciſſentq́ꝫ, fuga niſi ſe illi ad ſidera lapſi
Remigio nixos rapuiſſent præpetis alæ.
Non tulit altitonans Pater, atqꝫ vltricibus omnem
Inuoluit flammis tractum, immerſitq́ꝫ profundo.
Squalet adhuc cinere, & putri latè ora fauilla.
Infæcunda ideo terra, & ſine frugibus agri,
Difficilesq́ꝫ aditus, & inacceſſi receſſus.
Illic (vt fama eſt) nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt iuuenes, cupiunt decerpſe puellæ.
At ſimul atqꝫ graui perflante euanuit auſtro,
Succedunt poma hirſutis aſperrima barbis,
Quæ nulli iuuenes, nullæ cupiere puellæ.
Hæc tamen aſpectu ſolida, & ſyncera putares,
Fœda ſed illuuies intus, ſubitoq́ꝫ fatiſcunt
Ad tactum cinefacta, hominum nihil vſibus apta.
Pallida item flauis cùm vix ſeges albet ariſtis,
Dira immaturas meſſes interficit aura.

Protinus hinc ſubeunt populi Symeone creati,
Qui Saroën, Molodamq́ viri, Sicelechidaq́ oram
Felicem frugum, lætosq́ uligine campos,
Qui Sipabota colunt, Aſanesq́ biuerticis arces,
Quiq́ Atharin quondam generoſos palmite colles,
Remmona qui, cultisq́ erectam in collibus Ain,
Et quos turilegæ paſcunt centum oppida Idumes,
Ruraq́ odoriferas Arabum uergentia ad oras.
Ecce autem Iſachari magno clamore nepotes
Ingreßi delubra petunt, aramq́ ſalutant.
Gens uictu facilis, contentaq́ finibus arctis.
Hic adſunt quos Hermonius ſub uertice paſcit,
Hermonius generator apum, generator equorum.
Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
Carmeli domus: hæc rapido gens turbine quondam
Sublatum uatem cœli per aperta repente
Vidit flammifero ferri ſuper æthera curru.
Senſena quos miſit, quos Hennada, quos alit Affræ
Nobilis, in ſummis ſitientes rupibus urbes:
Qui ſenum, & Reboten liquere, Remethiaq́ arua
Vitibus, & uarijs interſita littora pomis.
At taciti incedunt gens Dani è ſanguine creti,
Deiectiq́ oculos, deiectiq́ ora per urbem
Templa petunt: qualis, cùm frigora prima laceſſunt
Autumnum, necdum ramis decußit honorem
Bruma ſuum, coluber latebras meditatur, iterq́
Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto,
Sibilaq́ ora premit, neq́ cauda ſurrigit orbes.
Iamq́ uiros triſtes credas, quòd ſanguine ab illo

Prædixere ducem fore pleni numine vates,
Qui genus humanum Chriſti ſub imagine falſa
Terreat, atq; hominum vitas & crimina quærat,
Deterior fas atq; nefas vbi verterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus vltor
Vera Dei ſobolès, verus datus arbiter orbi.
Illum nequicquam pugnantem, & vana mouentem
Turbine corripiens terræ ima in viſcera trudet.
Inſequitur iuuenum nimbus, genus Aſere ductum,
Spicea quais capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
Hi Betagumq;, Hormamq; ſerũt, his Aphega ſedes:
Illos Ama dedit: illos misère Robæa.
Non numero Arctipus Labana, non Aziba ceſsit.
Hos iuxta ſeram in noctem ſoliti vrere myrtos
Littoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars Ieptaphiles ab ſede profecti:
Pars Iedaba veneres Canam hi liquere modò atra
Miratam puras in vina rubeſcere lymphas.
Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros,
Quæq; modò aërias iterum veniſſe ſub auras
Vidit morte obita puerum Galilæa Nais,
Millia multa tulit, totidemq; huberrima Dotha,
Aq; ſuis Nalole, Cathetiaq; alta relicta eſt.
At quis Nephthalidũ numerauerit oppida, & arces
Innumeras, quas & Cedar, quas, & ſacer altis
Fert humeris Libanus cæli confinibus æquus.
Qui celſam Naſona habitant, qui Nephthalis vrbẽ,

Gens oris, fandiq; potens, fœcundaq; veri
Naſcentem gemino Iordanem fonte ſalutat.
Omnis ijt Galilæa: omnis Samarea penates
Deſeruit ſtudio gens tantùm accita videndi.
Sæpe hac Rege ſatus Superûm tellure moratus
Sponte Deum ſe detexit. miracula rerum
Aſſeda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
Et, vetus amiſit quæ nomen, Graia Sebaſte.
It Bethole, eductaq; ad ſidera Beſſais arce,
Et quos piſcoſis Genneſara proluit vndis.
Leuigenæ verò ſacrum genus omnibus ibant
Immiſti: neq; enim propria his regio vlla colenda
Sorte data eſt, ſed diuerſas dux legifer olim
Huc illuc oras æquè eſt partitus in omnes,
Præfecitq; ſacros aris, proq; hubere glebæ
Et iugulare dedit pecudes, atq; exta cremare.
At non contentus regnis ſceptrisq; Manaſſeus,
Sortitus quæ trans fluuium ſibi iunxerat ampla,
Protulit imperium, quà Nepheca Berſaq; ſugunt
Venatrix, pecorumq; altrix, & Dora ferarum.
Olli etiam parent Tenachos, nemoroſaq; Iebla,
Et Magedos nulli populis opibus ſecunda.
Quaſq; rigat Taphua claris argenteus vndis,
Ver vbi perpetuum, ſcatebrisq; recentia prata.
Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
Arua ſerunt, tribus ipſo etiam deducta Manaſſeo.
Necnon Gadæ ſati, necnon Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus æuo
Qui fuit: vnà omnes vrbem ingrediuntur, vt olim

Vnà etiam ſedem optarunt trans flumen eandem.
Indigenis quondam regnata gigantibus arua.
Argobia qui rura colunt, Baſanidaq́ oram,
Qui ſaltus Galadina tuos, Ogiq́ ſubactas
Sexaginta Vrbes, Galaticaq́ oppida, Iabin,
Et Sebamã, Balmẽq́, Ramotha, Golanq́, Nabenq́,
Edrenq́, Selcamq́, & ſemirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio ſunt nomine terræ.
Tum qui cedriferæ paſcunt aſperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga Veruti.
Qui Boſorim, Rabathenq́ tenẽt, q Gaulida, & oẽm
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec Vos tranſierim qui prata feracis Abillæ,
Quiq́ Eleale Viri metitis, Viridemq́ Aſerota,
Seoniamq́ Eſebon ſaxis horrentia regna,
Deſertasq́ Cades, quas Phaſga habet arduꝰ, & quas
Hinc atq́ hinc Hermus præruptas ſuſtinet Vrbes,
Quas Abaris, cuius nimboſo è Vertice quondam
Paſtores admirati Videre morantem
Iordanem ingenti ſubſidere mole coacta
Vndarum, & curſu cedentia flumina retrò,
Dum domus Iſacidũm promiſſa capeſſeret arua.
Poſtremi ſubeunt aduecti è ſede propinqua
Beniamidæ, data ſorte quibus latiſſima tellus,
Maxima Vbi & Solyme totius regia gentis,
Altaq́ Iarephele, Luzaq́ binominis arces,
Quaq́ modò quarta regem iam luce ſepultum
Bethane obſtupuit reuocari ad munera Vitæ,

Et Tarela, & Samare, & lentiſcifera Gabaotha,
Gens infeſta feris: ideo exuuias q; luporum
Induti incedunt iuuenes, canibusq; fatigant,
Quas ſepire plagis iuuat vſq;, & frangere ſiluas.
Atq; adeò aſsiduo venatu manè recentes
Conuectant humeris prædas, quas veſper Olympum
Claudit vbi gaudent partiri, epulisq; fruuntur,
Atq; inter ſeſe per agros conuiuia curant.
Hic adſunt queis Maſpha domꝰ, quibꝰ arduꝰ Hemẽ
Difficiles colles, ac ſcabra crepidine terga,
Qui liquere Recen, celſasq; Berothidos arces,
Atq; Sylum quondam gaudentem paupere templo,
Qui longũq; Helephõ, Auinq;, Amoſamq;, Selámq;
Atq; vlulata Rhama paſsim Racheilidos arua,
Qui Gabeone domo, quiq; Hierichunte profecti.
Indigenas eſt fama via, aſsiduiq; meatus
Oblitum vidiſſe diu conſidere Solem
Imperio ducis, atq; diem decedere ſerum.
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui priſco genus à Saulo noménq; trahebat.
Iam tum illum vates vno omnes ore canebant
Præſtanti clarum eloquio factisq; futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine preſſus
In noſtros odijs primùm furijsq; feretur?
Omnipotens aderit Pater, & ſe pectore toto
Altius infundet iuueni, excutiétq; furorem.
Protinus afflatus diuinitus ætheris aura
Implebit terras monitis, latámq; per orbem
Mortaleis meliora docens ad ſacra vocabit,

Neo

Nec lethum horreſcet pro relligione cruentum.
Iam duodena tribus magnæ ſucceſſerat vrbi:
Ipſe etiam templo vt ſolitos inferret honores,
Munere nec tali tam læta luce careret,
Affatur ſocios Chriſtus, Lux ſacra propinquat,
Omnis ſe dapibus feſta domus apparat vrbe.
Ecquis erit veſtrûm primus qui ad mœnia tendat,
Siquis fortè opibus feſſos inuitet abundans,
Nos quoq; vt ante meos obitus ac funus acerbum
Solennes epulas celebremus & annua ſacra?
Nec longè quærendus: erit puer obuius vltrò
Vrnam humero lymphasq; ferens de fonte recentes.
Quò tendat greſſus, aut quò ſeſe ille receptet
Obſeruate, locúmq; acie capite vſq; ſequendo:
Limina vos eadem accipiant, tectúmq; ſubite.
Tum dominum affati coràm, hoſpitiúmq; rogantes
Exiguam ſacris ſedem, noſtrum edite nomen.
Tectum auratum, ingens, pictisq; inſigne tapetis
Protinus oſtendet: ſtructas ibi ponite menſas.
Ipſe adero, atq; eadem ſocios ad limina ducam.
Dixit. Ioannes mandata Petrúſq; faceſſunt,
Et mæſti magnæ ſuccedunt mœnibus vrbis.
Ibant incerti, atq; oculis procul omnia obibant,
Cùm puer vrnam humero geſtãs lymphámq; recentẽ
Vicino veniens de fonte occurrit: eum vſq;
Seruantes greſſum ferret quacunq; ſequuntur,
Quasq; ſubit, ſubeunt ipſi quoq; protinus, ædes,
Huc atauis clarúſq; Simon, & prole beatus
Septena ſeſe ſemper referebat ab agris,

Siquan

Siquando caris cum gnatis viſeret Vrbem.
Nanq; illum potius campis ruriq; iuuabat
Degere, ciuilesq; procul contemnere honores.
Vmbra illi nemorum cordi, riuiq; ſecantes
Prædia, quæ centum diues vertebat aratris.
Iam grauis argutasq; fides & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum.
Norat enim cæli numeros, menſusq;, viasq;.
Sæpe Deo plenus porrò ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid menſtrua Luna pararet:
Sudiq; pluuiaq; docens prænuntia ſigna.
Tum ſacris intentam igitur conceſſerat Vrbem,
Vt de more dies feſtos celebraret auito.
Dumq; alia famuli menſas & dona pararent
Parte domus, veterum facta ipſe canebat auorum,
Nunc cithara leuibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia fila.
Præcipuè à prima reuocabat origine quanam
Has ex more epulas atq; hæc ſolennia priſca
Relligio intulerit genti verùm ecce canenti
Improuiſus adeſt Petrus, & ſacra carmina rumpit:
Rex (ait) eſt nobis, quo nuſquam iuſtior alter,
Aut pietate prior, Chriſtum omnes nomine dicunt:
Is tua nos vltro ſupplex ad limina mittit:
Exiguam ſacris ſedem menſisq; rogamus.
His ille auditis, gauiſus nomine tanto,
Imperat haud hærens animo tectum omne recludi.
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui ſuffire Arabum iubet atria ſilua,

Inter

Interiusq́ʒ viros media in penetralia ducit.
Inde locum oſtendit mira teſtudine pictis
Aulæis circumuelatum oſtroq́ʒ rubenti.
Luxuriant ſola ſtrata, nitent argentea eburnis
Fulcra torisq́ʒ ſcyphiq́ʒ, auroq́ʒ è ſimplice lances,
Et paßim domus argentoq́ʒ auroq́ʒ renidet.
Atqʒ hæc deinde refert, Nō hoc mihi nomē ad aures
Nunc primùm venit, illius ſed cognita fama
Iampridem virtus: neqʒ enim mihi cernere coràm
Fas fuit, aut vocem diuinam hauſiſſe loquentis.
Adueniat, placidus tectis aſſueſcat amicis.
Vos hic expectate: viros qui exacta reportent
Omnia dimittam, meaq́ʒ illum ad limina ducant.
Atqʒ vtinam libeat longùm his in ſedibus olli
Degere, & hoſpitij dignetur nomine tectum,
Quod noſtros iuuet interdum memorare nepotes,
Hoſpitibusq́ʒ locum felicem oſtendere ſeris.
Intereà aduentu veſtro intermiſſa ſequamur
Carmina, & antiquos patrum repetamus honores,
Dum nigra rorifer is nox terras obruat vmbris.
Sic ait: ac neruis ſocians concordibus ora
Obloquitur numeris: quæ concinit, ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus ſimulata figuris.
Nempe Paretonijs cantu deducit ab oris
Iſacidûm genus, arrepta maris æquora virga
Vt profugûm dux findat, aquasq́ʒ impunè per altas
Vt ſine nauigijs ierint, pelagiq́ʒ profunda
Sicco calcarint pede. nanqʒ indurui humor
Aridus, & liquidas latè eſt via ſecta per vndas.

A terg

A tergo tota ex AEgypto curribus hoſtes
Quadriiugis vecti inſtabant fulgentibus armis:
Iámq; pios canit emenſo pelago alta tenere
Littora, littoreiſq; metu ſe condere ſiluis.
Nulla mora eſt: iterum telo tellure recuſſa
Diuino redeunt in ſe maria ecce refuſa,
Quæ media ingenti dirimebat ſemita tractu.
Inde hoſtes ruere, & ſalſis in fluctibus arma,
Armáq;, quadrupedéſq;, & corpora merſa virorum
Aſpiceres magis atq; magis ſubſidere in vndis
Semper, & abſumptos velut euaneſcere currus,
Qui medij extabant, medios ſalis hauſerat æſtus.
Addit, vt omnipotens rerum Sator æthere ab ipſo
Pauerit in vaſta gentem regione locorum
Errantem dape cæleſti miſeratus egenos.
Cernere ibiq; putes epulas niuis inſtar ab æthra
Defluere ad terram ſubitas, cætúſq; paratis
Accinctos dapibus latis epularier aruis.
Proinde etiam duras cautes pulſabat eadem
Dux cælum aſpectans virga, cùm protinus amnis
Proſilit, & dulcem ſaxa erupere liquorem,
Atq; hauſere nouis populi de fontibus vndam,
Quos ſitis ex longo collecta vrebat hiantes.
Tum canit vt primus Solymorum conditor arcis
Dona laborata frugiſq;, recénsq; reperti
Pocula plena meri obtulerit campeſtribus aris,
Ceſpite quas viridi ſectáq; extruxerat orno.
Atq; ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Chriſtus de montibus altis

Ceſſer

Ceſſerat, infenſaq́; iterum ſucceſſerat Vrbi.
Et iam decliui cùm Sol properaret Olympo,
Hoſpitis intrauit ſocijs comitantibus ædes
Regifico inſtructas luxu, dapibusq́; paratis
Diſcubuere omnes. Vnà inter dirus Iudas
Diſsimulans ſedet, & vultu mentitur amorem.
Iamq́; Heros puras fruges, properataq́; liba
Accipiens frangensq́; manu partitur in omnes.
Inde mero impleuit pateram lymphaq́; recenti,
Et laticis miſti diuum ſacrauit honorem,
Spumantemq́; dedit ſocijs: mox talia fatur,
Corporis hæc noſtri, hæc vera cruoris imago,
Vnus pro cunctis quem fundam ſacra parenti
Hoſtia, vt antiqua noxa contagia tollam.
Vos ideo, quoties poſitas accedere menſas
Contigerit, ſacrasq́; dapes libamina iuſſa,
Funeris his noſtri mœſtum referetis honorem,
Et nunquam iſtius aboleſcet gloria facti.
Nec plura. ex illo mox ſeruauere minores
Hunc ſemper ritum memores, aris q́; ſacramus
Synceram cererem, & dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
Ipſe ſacerdotum verbis eductus ab aſtris
Frugibus inſinuat ſeſe Regnator Olympi,
Libaturq́; Dei ſacrum cum ſanguine corpus.
In ſummos hæc relligio ſucceſsit honores.
Ergo vbi pulſa fames ſocijs, ſeſe ocyus Heros
Exuit inſignem tunicam, & mantilibus albis
Succinctus poſcit flammis vndantia aëna,

Tum gelidam irrorans dextra lauaq; ſonoris
Pertentans labris feruentem temperat Vndam.
Hinc genibus poſitis Petro, reliquisq; ſuorum,
Plurima quãquam ille attonitus nouitate recuſet,
Dat pedibus lymphas, & molli ſiccat amictu
Accuruus, ſocijs linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur,
En mihi ſumma dies ſocij, quãq; ipſe propinquam
Prædixi toties, nox illa aduenit acerba.
Vos linquam, & moriens Geniteris iuſſa capeſſam.
Vnus erit Veſtrûm (Vix ò Vix credere tantum
Fas ſcelus) inſidijs prodet qui me hoſtibus Vltró.
Haud me animi fallit: furias iam perfidus ille
Concipit, inſidiasq; animo meditatur auaro.
Id pietas mea magna, mei meruere labores.
Non tamen ipſe diu pulchro latabere facto,
Quiſquis eris: ſatius ſi nunquàm lucis amorem
Guſtaſſes, dulcis nec Vita limen iniſſes.
At Vos eſte pÿ, inq; Vicem (quæ exempla relinqui)
Inter Vos alijs alÿ parete Volentes,
Summiſſisq; animis faſtus abolete ſuperbos.
Non Erebi in tanto ceſſabunt cardine diræ
Veſtra poteſtates prauertere corda timore.
Peruigiles, quaſo, iam cuſtodite, procúlque
Conſulite. hic animos atque illos promite ſenſus.
Quos toties mihi polliciti, ne cedite peſti.
Vos ſeruate Viri noctem non amplius Vnam.
Extemplò turbati omnes, gemitúmq; dedere.
Suſpenſi quem cæcum adeò, furijsq; ſubactum

Ore præmens ſignet venturi præſcius Heros.
Quem ſenior tali aggreditur ſermone precando,
O cæli decus, in quenquã tam immane putandũ eſt
Poſſe ſcelus cadere? quiſnam fœdiſſimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
Non adeò effugit cum ſanguine vivida virtus
Pulſa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, & pariter vagina liberat enſem.
Dux autem ſignis manifeſtis prodidit hoſtem:
Sed cunctis mentem eripuit, voluitq; latere,
Donec res perfecta. dehinc hæc edidit ore,
Immo omni ex nũero mihi nemo hac nocte ſuprema
Veſtrûm nõ infidus erit, ſoluſque relinquar.
Tu quoque magnanimo cui nunc copia fandi
Sub tecto, atq; amplis tendis ſuper æthera dictis,
Omneis irritans ventos omneiſq; procellas,
Hinc atq; hinc circunfuſos ubi videris hoſtes
Me capto, quæres latebras, iaciéſque ſalutem
Mendaci in lingua, pedibúſque fugacibus acer.
Atque ubi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipſe negabis
Futilis, incutiétque metus tibi fœmina inermis.
Dixerat: ille animi robur magis uſque magiſq;
Spondebat, turpiq; metu impenetrabile pectus:
Fœda alios ſeruet fuga: nec tu me antè timoris
Argue, quàm terga urgenti dare videris hoſti.
Quo te cunque feres, adero: ſequar ultima tecum.
Nulla tuis poterit me vis abiungere rebus.
His Deus exactis menſas urbémque reliquit,

Et ſe cum ſocijs pura ſub nocte virentes
Tranſtulit in colles olea, & loca ſola petiuit,
Atq; omnes ſecum iuſsit vigilare: ſed illi
Aſsiduis noctiſq; dieſq; laboribus hauſti
Haud poterant inuictum oculis defendere ſomnum:
Et gelidi in ſummo recubantes æquore ſaxi
Infuſum toto proflabant ore ſoporem.
Intereà curis confectus triſtibus Heros,
Cæleſti velut oblitus ſe ſemine cretum,
Indignos animo euentus, indigna labanti
Supplicia, atq; genus lethi verſabat acerbum,
Horrebatq;, id enim matris de corpore traxit,
Vt quæcunq; hominum mortalia pectora terrent,
Ipſe etiam hæc eadem mortali corde paueret.
Mens immota tamen, virtuſq; inuicta manebat.
Ergo iterũ atq; iterũ Genitorem affatus, & ambas
Ad cælum tendens palmas hac voce rogabat,
Omnipotens talin' pater ò me funere obire?
Méne aliena malis tantis commiſſa piare?
Eripe me informi letho, & tua flecte ſeuera
Conſilia in melius, duroſq; auerte dolores.
Si tamen id fixum ſedet, atq; hæc certa tibi mens,
Nec generi humano Gnati niſi morte ſequeſtra
Placaris, non fas orbis me deeſſe ſaluti.
Ibo vltrò: crimen generis commune refellam.
Dixerat: atque graues curas ſub corde premebat,
Multa agitans: toto ſimul ibat corpore ſudor
Proruptus ſimul & ſanguis, vel ſanguinis inſtar.
Ecce autem effulgens ſubitò dilapſus ab axe
Stellig

Stelligero pictis iuxtà puer aſtitit alis
Dicta ferens Patris, in tanto ſolatia rerum
Turbine, mulcebatq́; ægrum, curasq́; leuabat.
Abſtergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator verò, ſcelerisq́; inuentor Iudas
Compoſito intereà vocat hoſtes vertice ab alto,
Séq; vltrò comitem atque ducem venientibus offert.
Ergo adſunt improuiſi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulæ lumine lunæ.
Iam clypei reſonant, iam ferri ſtridit acumen,
Pinguiaq́; exuperant noctem funalia longo
Ordine, multifidæq́; faces, quas vnguine ſupra
Obduxit manus, & ferro inſpicauit acuto.
Fit ſtrepitus: vaſto circùm mons vndique pulſu
Armorum ſonat, atque virûm clamoribus omnis.
Quos his nil trepidus compellans vocibus Heros,
Heus, inquit, iam ſtate viri, quem quæritis; adſum.
Quò ferrum flammæq́;? palàm conſpectus in vrbe
Conuentu cecini magno præcepta Parentis:
Cur non vnà omnes vos tunc tenuiſtis inermem?
Iſta ſub obſcurum noctis cur agmina cerno?
Quodſi me tamen ad mortem depoſitis armis
Inſontem, & vobis adeò obſtat gloria noſtra,
Hos ſinite illæſos. nihil hi meruere, nec auſi:
Tantùm dilecti comitis mandata faceſſunt.
Vnus ego veſtras explebo deditus iras.
Hæc ait, & bis ſe quærentibus obtulit vltrò.
Illi autem ad vocem toties (mirabile viſu)
Procubuere, ſóloq́; ingentem fuſa dedere

Arma ſonum, atq; oculis ſubitò nox plurima oborta
Conſurgant tandem ſomno vinóq; grauatis (eſt.
Aſsimiles, hærént q; obliti, donec Iudas,
Qui nuſquam ſomno noctu ſe ſtrauerat illa,
Signa dedit manifeſta, hoſtiq; obiecit amicum.
Nanq; pij ſcelus id prætexens nomine amoris
Compoſuit ſeſe, & ficto dedit oſcula vultu.
Ille dolum præſenſit, & hæc preſſo edidit ore:
Hæc verò meruit comitum fidiſsime noſter
Oſcula amor? tantón' ſcelere illa ad præmia tendis?
Haud equidem hæc tecū pepigi cōmercia quondam.
Vix ea fatus erat, cùm circunfuſa iuuentus
Cæca ruit, denſáq; omnes indagine cingunt:
Non aliter quàm coniectum cùm in retia rara
Ceruum, aut fulmineis metuendum dētibus aprum,
Paſtorum circùm ſæuit manus: ilicet haſtas
Cominus agglomerant certatim: ad ſidera voces
Vndiq; eunt: reboant montes clamore propinqui.
Sic iuuenem obſeſſum longè fulgentibus armis
Sæua cohors premere, atq; omnes inſultare inermi.
Hi prenſare manu, hi ſtupea vincula collo
Inijcere, & nunc huc nunc illuc ducere captum.
Perfurit ante alios, & ſeſe turbidus infert
Malchus Idumæis miſſus captiuus ab oris:
Nulli ferre manum, nulli contendere ſuetus:
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus:
Verùm vt ſe Caiphæ præſtantem oſtendat in armis,
Cui datus hærebat famulus: nam tuta videbat
Omnia, & audenti nullum hic obſtare periclum,

Aud

Audet, cedentémque vltrò petit improbus hoſtem,
Ventoſam nequicquam acuens in iurgia linguam,
Et vix ille ſuas tumefactus corde capit ſpes.
Non tulit hoc praeceps animi Petrus, arripit enſem,
Et ſuper incumbens inhoneſto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocyus amputat aurem.
Quod Deus aſpiciens ſubitò dextrámque tetendit,
Deciſamq́ ab humo madido cum puluere partem
Suſtulit, applicuitq́ manu medica vnde reſecta eſt,
Affixitq́ loco: nullo haſit fixa dolore,
Vlla nec apparent veſtigia vulneris vſquam.
Mox ſociũ increpitans vim dextra arcere volẽtem,
Condere tela iubet, vetito neque fidere ferro.
Ni faciat, ſenior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per coſtas exigat enſem.
Non iſtis opibus, non iſtis nitimur (inquit)
Viribus. eſt Genitor qui me ſi funeee acerbo
Eripere, & fuſo nati ſine ſanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina poſſet
Calicolûm, mihi centum acies ſummittere ab arce
Siderea, infenſum qui cœtum hunc enſe trucident.
Militámne adeò Superûm, pugnatáque bella,
Atq́ poteſtates varias & nomina neſcis?
Nunc ſine me imperijs magni parere Parentis,
Quæ me ſola premunt: hominũ nil demoror arma.
Talibus auditis ſenior vix deſinit ira
Inuitus: veluti aſpexit ſi fortè magiſtri
Aſſuetum imperijs ceruum media vrbe Moloſſus,
Silueſtrem ratus inſequitur. vix voce coërcet

Venator rabido inſtantem ceruicibus ore.
Ergo ſponte ſua victum, nec viribus vſum
Corripiunt cuncti, (heu ſpecies indigna) trahuntq;
Inualidum. & dictis lapſantem immitibus vrgent.
Hæc Pater omnipotens Superûm regnator Olympo
Tam lentus cernis, nec cœlo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo eſt?
Fœdere iam rupto rerum confuſa laborent,
Atq; repentè elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra triſulca
Iam fumat? quos flamma vorax ſeruatur in vſus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens, quæ
Mox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Iactari vt tali patiaris turbine Natum
Vnigenã, deſertum, inopem, atque extrema ferẽtem.
Diffugere metu comites, ſiluisq; teguntur,
Spumiferi vt ſuis aduentu ſæuiq; leonis,
Semianimes: paſſim inſequitur ferus hoſtis euntes.
Aſpiceres hunc iam captum, iam veſte relicta
Elapſum manibus rapido petere ardua curſu:
Illum ſpeluncas, & ſicubi, operta ſubire
Per ſiluam loca, ſaxorumq; in fornice condi.
Nec mora, nec requies, curſu nemora auia feruent,
Et vaſto intonſi colles clamore reſultant.
Iamq; ſacerdotis ſummi tecta ampla ſubibant:
Protinus huc tota paſſim concurritur vrbe:

Primo

Primores adſunt procerum, pœnasq́ repoſcunt
Vni infenſi omnes, atque illum torua tuentes
Perterrent, vinctumq́ minis crudelibus vrgent.
Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur,
Res hodie bene geſta viri: non artibus vllis
Infandum euaſit caput: illi nulla ſuperſunt
Effugia inſtaurandi animi, & quod reſtat agendũ.
Nunc eſt illa dies, qua gloria maxima ſeſe
Oſtendit nobis: ſed opus properantibus aſtu.
Accipite, & linguis omnes animisq́ fauete.
Nulli fas noſtrûm quenquam demittere morti:
Romani ducis arbitrio ſtat quiſque caditve.
Quæramus lethi cauſas, & crimina primùm,
Inde ducem inſtructi verbis adeamus, vt ipſe
Audiat, & morti indefenſum deſtinet hoſtem.
Sic ait: hinc captum alloquitur, Túne ille ſupremi
Vera Dei ſoboles, verus Deus, æthere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen, qui ſidera fulcit,
Fare age, ne te diſsimula quærentibus vltrà,
Diſcuſsisq́ palàm qui ſis nunc nubibus ede,
Ne te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat: Ille autem in medio defeſſus, inermis,
Conſpectu paulùm ſuſtollens lumina fatur,
Sum quod ais: quid me ſtudio tentatis inani,
Hæc eadem toties ſcitatis? parcite tectis
Inſidijs, victiq́ dolis deſiſtite tandem.
Ipſe palàm fateor: nec iam mora longior obſtat,
Cum mihi ſublimis cedet plaga lucida Olympi

Regnanda: ætherea iam iam cernetis in aula
Amplexum dextram Patris omnipotentis, & inde
Mox iterum terras petere aſpicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cælicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta: humeris ſibi cùm de more ſacerdos
Abſcindēs tunicā, inquit, Eget quid lucis adhuc res
Indicijs tot clara? palàm ſcelus ipſe fatetur.
Nónne Deo quicunque audet ſe fingere natum,
Fas & iura iubent multari funere acerbo?
Tollite, ferte moras: Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritasq́ue repoſcite pœnas.
Intereà caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mœrens, longéque obſeruat amicum.
Iamq́ue ſub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſolusq́ue ſedebat
Triſtis, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerua, domus cui cura ianua herilis,
Id quod erat rata. Túne etiam fugis, inquit, & iſti
Iunctus eras ſcelerum conſors, ideóque per vmbras
Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblitusq́ue ſui eſt, (quæ vitæ tanta cupido?)
Nec iam ſcit ſubita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quò ſe vertat, quas aduocet artes:
Qualis vbi dulci virgo decepta ſopore
Paruula, quam mater campis ignara reliquit
In ſolis abeunte die ſub tecta reuertens,
Confeſtim rupto circuntulit humida ſomno

Lumi

Lumina, nec comites nec matrem conſpicit vſquam,
Sed loca ſola metu videt exanimata, viarúmque
Immemor, atq; horrere nigra circùm omnia nocte.
Talis erat miſer ille animo confuſus & hærens.
At cari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo ſponte neci modò ſe deuouerat ardens.
Quinetiam quò ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit, & famulis ſe immiſcuit amens.
Nec latuit tamen, illum omnes inimica tueri
Suſpectum, & latebras verbis vrgere fouentem,
Térque adeò obiectum nomen patriámque magiſtri
Audierat, ficto ter diſſimulauerat ore,
Cùm matutino media iam noctis abacta
Edebant cantu criſtatæ ſigna volucres,
Auroram in tectis ſolitæ acri voce vocare.
Tũ monitus verborũ, Heros quæ extrema canebat,
Ingemuit, rupitq; imo ſuſpiria corde,
Et penitus duris triſti dolor oſſibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans turpémque timorem,
Erepſit furtim foribus, ſolúsque per vrbem
Totam illam ingemuit ſomni ſine munere noctem,
Menti canitiem demiſſam in pectora vellens.
Quin illũ hàc perhibent mox ſemper fleſſe ſub horam
Admiſſi memorem, dum vixit. eum æthera pandens
Sæpe oriens, ſolis ſæpe ater veſper in antris
Inuenit luctu indulgentem, eadémque quærentem,
Dum nulla admittit mæſto ſolatia amori.
Deſerti ſubeunt monita vſq; nouiſſima Regis,
Ac ſe perculſum muliebri voce recurſat.

Etiam tempus erat, cùm nondum aurora relato
Orta die albentes cœli diſcriminat oras:
Iamq́ue Deum vinctis manibus poſt terga trahebant
Præſidis ad ſedem, quò crimina quæreret ipſe,
Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
Illo Iudæam frænabat tempore miſſus
Cæſaris imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius, inſigni Romanus origine gentis,
Quē furibūda manus trepido eſt aggreſſa tumultu
Vociferans, Hunc de de neci: trabe fige merentem
Infami auctorem ſcelerum, fraudumq́ue potentem.
Hæc crebra ingeminant, denſiq́ue ad limen inūdant.
Ille autem iuuenis procero in corpore fixos
Intentusq́ue oculos, intentúsq́ue ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorſum euanuit æui)
Inſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
Oris, & expleri nequit. hunc è ſtirpe fatetur
Aut diuûm, aut ſaltē magnorū è ſanguine regum,
Et ſecum ſortem capiti miſeratur iniquam,
Iamq́ue fauet, tacitusq́ue agitat, ſiqua potis illum
Impunè eripere, & ruptis exoluere vinclis.
Quem ſic alloquitur, Quæ te commiſſa fatigant?
Fare age, qui caſus? vnde hæc effuſa repentè
Tempeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
Impliciter malis? an diuûm triſtior ira?
Vnde domo? quo te memoras è ſanguine cretum?
Aut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
Chriſtus ad hæc paucis, Non huc ego criminis ergò
Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
Sed

Sed Patris, immenſi cæli cui regia paret,
Iuſſa ſequor, nec regna moror mortalia, quamuis
Haud equidem clara me regum è ſtirpe negarim.
Hæc tãtúm. Ille autẽ admirans decus oris honeſti,
Nunc hoc nunc alio ſermone affatur, & omnem
Explorat: ſed reſponſo non amplius Heros
Dignatur ſæuo curarum exercitus æſtu.
Tandem illum dux, vt turbam compeſcat acerbam,
Seruari iubet, atq; domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS

LIBER III.

FAma volans iam finitimas impleuerat vrbes,
Exceptum inſidijs heroa doliſq; ſuorum:
Obſcurus tamen, atq; incerto auctore vagari
Rumor adhuc, necdum matris penetrarat ad aures,
Cuncta licet nunquàm illa animo ſecura timeret
Præſago: nempe audierat, vatumq; tremenda
Terrebant monita, pro libertate piorum
Natum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
Aſt vbi Ioſephus ſenior præſenſit (ei olim
Alma parens fuerat Superùm concredita iuſsis)
NaZaren linquens Solymorum ſe intulit vrbi.
Vix introgreſſus videt omnia feruere multo
Concurſu populi ſubluſtri nocte per vmbras,
Mœniaq; ingenti miſceri tota tumultu.

Ecce

Ecce autem elapſus manibus teliſq; cohortis
Fidus Ioannes pallenti triſtior ore
Occurrit: ſed vix amens agnouit amicum,
Dum trepidat, caſuſq; animo ducis hæret acerbus.
Cui ſenior, Heus ſiſte gradum, quò te rapis? inquit:
Quo res noſtra loco? ſine te nunc veſter vbi dux
Patre Deo ſatus? aut ſtrepitus quis tantus in vrbe?
Hei mihi, non fallunt pauidam præſagia matrem.
Sic ait: illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantùm fundebat lacrymas, gemitúſque ciebat.
Tandẽ pauca refert, Noſtra heu ſpes occidit omnis,
Atq; abſumpta ſalus: dux fœdè carcere captus
Clauditur: inuidia primores vrbis in illum
Conſpirant, pœnáſque graues cum ſanguine poſcunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore ſubacti.
Mater vbi eſt? miſeráne adeò iam nuntius aures
Perculit? hîc vtinam tecum nunc adforet ipſa.
Pontius aſpiciens lacrymas gemitúſque parentis
Forſitan indigni caſus miſereſceret vltró.
Ire tamen libet, ac pacem veniámque precari,
Et populi inuidiam atq; odium crudele profari.
Sic memorans greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit: ei ſenior comitem ſe iungit, & ambo
Incedunt pariter triſtes: ceu forte boues cùm
Agricola amiſit pauper, quos hoſtis abegit
Depopulatus agros, quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
It comes: hîc illic ſæpe ambo ignota per arua,
Si quos fortè ſuis ſimiles videre vagari,

Subſiſtunt flentes, atque auia queſtibus implent.
Haud illi ſecus: & iam ventum ad limina tecti,
Quod Regum quondam fuit antiquiſsima ſedes.
Cum res incolumi regno Iudæa maneret,
Sed tum Romulides ora moderator habebat.
Feruere cuncta vident ſtrepitu, patresq; ſub ipſo
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno.
Iamq; ſacerdotes paulatim cedere ab aula,
Romano velut infenſos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulùm lenire dolorem
Incipiunt, rebusq; aliquam ſperare ſalutem:
Atq; ita Ioannes, Mihi ſe nonnulla aperit ſpes:
Solue metum, atq; virum pro nato affare, Deique
Diſsimula ſobolem, & cauſas innecte precandi.
His dictis, pariter ſuccedunt ædibus ambo.
Atq; ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, ſupplexq; precatur.
Optime Romulidûm, quem clari rector Olympi
Iuſtitia voluit Syriam frænare ſuperbam,
Parce pijs, ſæuumq; hominum compeſce furorem.
Hinc ratio penitus ſublata eſt: vi geritur res.
Illi ego ſum genitor, quem primi gentis in vnum
Coniurant omnes, & ficto crimine terrent.
Iámq; tibi, vt ſcelere ante omnes immanior vnus,
Traditus, immeritas quò pendat ſanguine pœnas.
Illum autem virtus tãtùm & benefacta per orbem
His merſere malis, ſua dum gens effera laudi
Inuidet eximiæ, nec fert ſurgentis honorem.

Talib

Talibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
Ora ſenis lacrymæ: placido quem Pontius ore
Accipit, atque ambos verbis ſolatur amicis,
Depoſitumq́ ſenem molli locat ipſe ſedili,
Atq; hæc deinde refert. Vt vos hic tempore adeſtis
Optati! nec enim forſan veniſſe pigebit:
Tu modò vera mihi ſcitanti ediſſere pauca
Nunc pater haud veritus: fidei te credere fas eſt
Omne meæ: cælum & cæli vaga ſidera teſtor,
Sollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati,
Quē tibi mente agito incolumen ſeruare, furoremq́
Et rabiem, vt potui, compreſſi gentis iniquæ.
Fare age, (nāq; mihi haud nūc primū venit ad au-res)
Quæ fortuna viro, vnde domo, quo ſanguine cretus:
Ede tuum matriſq́ genus: non ille creatus
Stirpe humili, mihi ſi verum mens augurat: vt ſe
Inceſſu gerit? vt vultuq́ & corpore toto eſt
Humana maior ſpecies? vt lumina honorum
Plena? vt regifici motus? verba inde notaui:
Nil mortale ſonant: ſenſi illo in pectore numen:
Aut certè Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me ſcitantem auertitur ipſe,
Et vix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptorq́ illi eſt animus luciſq́ meiq́.
His dictis, ſenior pauliſper ſubſtitit anceps,
Sene vltrà tegeret quærenti, an proderet illi
Et Diui genus, & verum ſine fraude parentem:
Cùm breuiter comes admotus ſic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nympha dignate ſuperbo

Coniu

Coniugio, quid adhuc hæres? abſiſte vereri:
Omnia ſublatis aperi iam nubibus vltró.
Pone metus, & rumpe moras: video omnia tuta.
Dixerat: ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidē: nec dux tibi magna arcana ſilebo.
Sed, quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum, neq; te ſuſpenſum ambage tenebo:
Quanuis res inopes opera ad fabrilia verſum
Exercent, tamen eſt mihi regum à ſtirpe propago,
Admotumq; genus ſuperis, clariq; parentes.
Principio innumeræ pater Abras gentis, & author
Maximus ille tuas non (vt reor) effugit aures,
Qui generi legesq; tulit moremq; ſacrorum.
Iſacon hic dedit: Iſacides Iacobus ab illo,
Bis ſenos qui mox proceres genuit, quibus omnis
Noſtra domos in his ſenas gens ſecta tribusq; eſt.
Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuper extulit omnes,
Iudæamq; ſuo dixit de nomine terram.
Hin (licet in medio ſeries longiſſima patrum)
Dauides ortus, regum pater, vnde meorum
Per bis ſeptem exit genus actum ab origine reges.
Verùm longè aliud inueni genus: ille parentes
Quanuis mortales mortalibus editus oris
Dignatur, tamen eſt Diuo cæleſtis origo,
Eſtq; Deo genitore ſatus, gaudetq; parente,
Cui mare veliuolum, cui tellus paret & æther.
Illum autem aëreas in luminis edidit auras,
Nunquam miſta viro mulier, ſeteq; remanſit

Virgi

UNIVERSIDADE ... BIBLIOTECA

Virginitas, olim vt vates cecinere futurum.
Nam Pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam impleuit: tumuit diuinitus aluus.
Quod verò genitor vulgò ſum creditus ipſe,
Haud ita res, mihiq́ alma parens accredita tantùm
Quicum animi poſſet curas durumq́ laborem
Partiri: mox me famæ niueoq́ pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine veri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (vt reuocās rem cunctā ab origine pādam)
Iudæas inter virgo pulcherrima Nymphas,
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
Vnica progenies, vrbe edita Nazarea.
Ipſa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos, & ſe ſacrauerat aris.
Anna tamen grādæua parens haud neſcia vatum,
Plenaq́ venturi è gnata præuiderat olim
Egregiam factis ſobolem regemq́ futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret.
Id cælo fixum eſſe, pios id prodere vates.
Sæpe illam in ſomnis monuit vox miſſa per auras
Iungere connubio natam, generosq́ vocare.
Iamq́ erat apta viro, iam nubilis. hactenus autem
Diſtulerant Superûm monitis parêre parentes,
Cùm media ecce iterum ſublimes luce per auras
Vox audita: Viro properate ò iungere natam:
Nec generi longè optandi: de ſanguine veſtro
Quærantur de more: omnis mora ſegnis abeſto.
Continuò paruam vulgatur fama per vrbem:

Tum

Tum conſanguinei pulchra ſpe coniugis omnes
Conueniunt iuuenes: complentur virginis ædes.
Ipſe etiam patri conſanguinitate propinquus
Acceſſi, quamuis æui maturus, vt ipſi
Æquæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma atq; ætatibus æquis
Florentes, cælum cui munera tanta pararet
Incerti, & ſortem ſibi quiſq; optabat amicam.
Dum ſpes ambigua, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes euaſimus alta
Tecta, vbi Ioachides numen placare ſolebat
Virginis ore pater: fuit ara veterrima, noſtræ
Quam gentis primi poſuere, metuq; ſacratam
Ter centum totos ataui coluere per annos.
Hanc humiles circum & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem Superos, Superumq; Parentem,
Det ſignum cælo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima virgo
Flauenteis effuſa comas, demiſſaq; largo
Rorantes oculos fletu: pudor ora pererrans
Cana roſis veluti miſcebat lilia rubris:
Qualis, virgineos vbi lauit in æquore vultus,
Luna recens, ſtellis late comitantibus, orta
Ingreditur gracili cæli per cærula cornu:
Talis erat virgo iuuenum ſtipata corona,
Multa Deum verbis teſtata, Deiq; miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iuſſa docens Superum, ſimul oſcula libat.

Ecce autem, ut præſens aderat quoq; pronuba, cætu
In medio Anna parens ſubito correpta furore,
Plena Deo tota (uiſu uenerabile) in ade
Bacchatur, tollitq; ingentem cælo ululatum,
Vnum in me conuerſa oculos, me fertur in unum,
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale uerentem,
Corripiensq; manu, Solus tu poſceris, inquit:
Annuit hoc uni Superûm tibi connubium Rex.
Obſtupuere omnes: nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori inuidit honorem.
Ipſe aui quòd eram ſeris minus integer annis,
Multà recuſabam, multà huc ueniſſe pigebat.
AEquales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atq; animum mihi blandis addere dictis.
Cedo igitur uictus, tandemq; uxorius illam
Accedo, & lacrymans lacrymãtem ad limina duco.
Et iam nox aderat ſtellis fulgentibus apta
Suffundens umbras mundo nigrantibus alis:
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo:
Flebat ſponſa: ſòlum lacrymis iuxtà omne madebat.
Ac ueluti, cùm uere ſubeſt uberrimus humor
Arboribus, lenta uitis ſi fortè cacumen
Falce putans ſtirpem feriat malè prouidus unca
Agricola, immeritam & uiolarit uulnère matrem.
Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram,
Virginis haud cupidus primum decerpere florem:
Cùm ſic longa trahens ſuſpiria pectore ab imo eſt
Orſa loqui, Non relligio mihi uana ſuaſit
Et thalamos odiſſe, & uirginitatis amorem

AEter

Æternum colere: intus agit vis ætheris intus.
Longæuam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumq́; minæ ſunt & mea contra
Vatum iuſſa mihi, nulli ſuccumbere labi,
Nullis virgineam tædis ſummittere mentem.
Ante retro primos properet reuolutus ad ortus
Iordanis, ſiſtantq́; ſuos vaga ſidera curſus.
Hæc ait, inq́; genas ſtillantes vndiq; honeſtæ
Ex oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.
Nec mora, deinde mihi inſinuās quatit ima repentè
Oſſa timor: genua ægra labant: nox plurima oborta
Ante oculos: ter ſum conatus pauca profari,
Ter fruſtrata ſono lingua eſt, nec verba ſequuta.
Tum quoq; vox audita, Toro thalamisq́; paratis
Parce: tamen conceſſa tibi connubia ſerua.
Exurgo, atq; oculos iamdudum in virgine fixus
Horrenda, tali ſum tandem voce loquutus,
Quis mihi te virgo inuito coniunxit Olympo?
Quis tantis (non hos equidem quæſiui hymenæos)
Immeritū implicuit monſtris? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates,
Iam ſenior vates idem templiq́; ſacerdos.
Ille quidē aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certè clarum fore me inde canebat.
Verùm age quæ menti ſurgat ſententia pandam.
Quandoquidem Superi mihi te iunxere, ſed ijdem
Abſterrent monſtris, licet, & mox vſq; licebit
Virgineum ſerues intacto corpore florem.
Haud tamen ipſe auſim iniuſſus diſſoluere ſacri

Connubij. Vincla iſta: domo degemus eadem,
Ipſe tibi Vt genitor, mihi tu ceu filia ſemper,
Teq; adeò caſus iam nunc complector in omnes.
Hoc tua relligio Velit, hoc mea ſenior ætas.
Annuit his, aliaq; domus in parte puella
Secubuit. mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quàm mira horrens inſomnia noctem.
Iamq; dies pulſis tenebris inuecta rubebat,
Et face Sol roſea nigras diſiecerat Vmbras,
Corripio è ſtratis artus, ſponſamq; reuiſo.
Vix thalami impulerã bipatenteis cardine portas,
Cùm lux ecce oculis ingens offuſa repentè:
Collucent ſummi radijs laquearia tecti,
Colluceutq; trabes, Viſumq; ardere cubile.
Ipſa autem thalami in medio ſedet aurea Virgo
Attonitæ ſimilis: nec enim me multa rogantem
Dignatur. nihil illa meo ſermone mouetur.
Tantùm fixa oculos cælo, palmasq; tenebat
Aut ſtellæ ſimilis, aut Puniceæ auroræ.
O' illa à ſolita quantum mutata figura!
Quantus honos oculis, quantus decor additus ori!
Haud aliter quàm cùm ſimulacrũ excidit acernum
Artificis manus è ſiluis in ſede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc ſupplex omnis adoret,
Si, poſtquàm effigiem poliens trunco extulit arte,
Extremum ſuperimpoſito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solis inardeſcens radijs, ſtellaq; Videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora paſci,

Sub

Sub pedibusq́; deæ lumen dare candida Luna.
Pertimui, & mira ſtupefactus imagine rerum
Talia voce dabam, Pater his ò me exue monſtris
Omnipotens: non hæc ſuperi ſine numine veſtro.
Veſtra hæc portenta agnoſco manifeſtaq́; ſigna.
Aſpirate animo placidi, dubiumq́; monete
Quid ſequar, aut quæ nam vobis ſententia conſtet.
Tantum effatus eram: tandem pulcherrima virgo
Ad ſe ſe redit, abrupto velut excita ſomno
Suſpirans, lacrymisq́; ſinus humectat obortis.
Accedo, atq; rogo noua per connubia ſupplex,
Atq; illam æternæ per virginitatis amorem,
Vnum quem niueo celit intemerata pudore,
Admittat ſocium curarum, & magna recludat
Rerum arcana, nihil metuẽs, mihiq́; omnia credat.
Illa ſolo vultum atq; oculos deiecta nitenteis,
Rore velut demiſſa caput roſa matutino,
Cunctatur: demum incipiens ſic ora reſoluit,
Dicam equidem pater: haud patiar te noſtra latere
Gaudia: ſed quæ nunc, aut vnde exordia ſumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tãtarum? per ego has lacrymas quas excutit ingens
Lætitia, obteſtor, quæ fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in vanum ſerpere vulgus,
Quàm Deus ipſe aliis vulgauerit omnia ſignis.
Iam monitrix operum ſtellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes luſtrabat lampade terras:
Ipſa reuoluebam vatum monumenta priorum,
Dicta animo recolens: ſed præ tunc omnibus vnum

Fortè mihi ante oculos (neq; enim ſine numine certo
Oblatum reor) immotum fixúmve manebat,
Quod cuncti pariter ſuper omnia prædixere
Affore, concubitu nullo cùm regia virgo
Impatiens, exorsq; viri (mirabile dictu)
Cælicolùm Regem ſub luminis ederet auras,
Cuius in aduentu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto ſurgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacitè mecum ipſa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore:
Iamq; Dei matrem venerabar mente futuram,
Infantiq; Deo, ſi fortè his ille diebus,
His ſi fortè oris naſcatur, dona parabam.
Talia dum mecum euentus ignara voluto,
Ecce mihi noua lux oculis oblata repenté.
Suſpicio, liquidas ſine nube remetior auras.
(Mira loquar) video medium diſcedere cælum,
Pennatasq; acies populos felicis Olympi
Exultare polo, Superûmq; applaudere Regi.
Non obſtant clauſi poſtes, non pariete tectum
Marmoreo circunſeptum: video ignea cæli
Sidera, ſidereosq; globos, Superûm aurea tecta.
Tum mihi ſe puer ante oculos allapſus Olympo
Ora Deo propior radiantibus obtulit alis,
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me ſic affari, lætasq; expromere voces,
O' vna ante alias cælo acceptiſsima matres:
Magnus adeſt tibi præſenti regnator Olympi
Numine: tu nuribus felix magis omnibus vna.

Hic

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos ſubitò tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum diuino pignore firmat,
Parce metu virgo: placuiſti ex omnibus vna
Cælituum Regi, faciat quam prole parentem:
Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
Progeniemq; Patris ſummi ſæcla omnia dicent.
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem,
Seruabitq; pios, patrio dic nomine IESVM,
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere & ipſos
Cælicolas fama inſignem ac præſtantibus auſis.
Nam Pater omnipotens atauorũ in ſceptra reponet
Priſtina regnantem latè, regumq; ſedebit
In ſolio, (neq; enim metas neq; tempora regni
Accipiet) toto æternùm dominabitur orbe.
Dixerat: ipſa autem paulatim abeunte timore
Subijcio, Sed qua verò ratione quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi deniq; fixa
Atq; immota manet, nunquam violare pudorem
Virgineum, ſemperq; virûm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus,
Te Superûm Pater afflabit cæleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atq; ideo quem fœta dabis, Deus ille feretur
Æterno Genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iũcta eſt,
Heliſabe, ſobolis vt degerit hactenus exors,

Vt ſterili ſeclis iandudum effæta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, prolisq́ creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Lunæ
Perfecto grauida iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
AEthere ſiderei Rex idem atq; auctor Olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cælum proripit alis.
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta,
Quiſquis es ò cæli iuuenum pulcherrime præpes
Obſequor, ac votis, quod rex iubet, omnibus opto.
Intereà nubes maculoſo diſcolor auro
Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radijq́, igniq́ coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circùm.
Squamaq́ ſtellaq́ auri fulgore micantes,
Aduerſo quales imitatur Sole colores,
Cùm picturato cælum diſtinxit amictu,
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
Hanc ſimul omnipotens genitor perflauit ab alto,
Continuò ruit ecce voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaq́ illa venit, procul vndiq́ circùm
Scintillæ abſiliunt radijs vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, visq́ illa per omnes
Auras vis omnipotens mihi diditur artus,
AEthereusq́ vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſaq́ prædulci mihi corda liqueſcere amore:
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus
Concipit, & vario clam fœtu plena graueſcit,
Matris vbi in gremium deſcendit plurimus æther,

Auraq; fœcundos afflauit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cætus
Aligeri cantu vario, plauſumq; dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua Olympi,
Crebraq; per cælum hic illic rima ignea fulſit.
Talia narrabat virgo: ſimul ora rigabat
Lætitia illacrymans: tum tendo ad ſidera palmas,
Multa orans, animi ambiguus: nec credere quibam
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidem iuuenes plerunq; innectere fraudes
Virginibus ſoliti incautis, & fallere furto
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quintiam hãc volui (ſcelus) olim linquere demens.
Verùm eadem inſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultusq; habitusq; ſimillimus illi,
Ipſa ſibi modò quem memorabat ſponſa loquutum.
Nudus erat roſeos humeros, tantum aurea læuo
Pendebat demiſſa chlamys, quam fibula ſubter
Ilia tergemino mordebat raſilis auro,
Rubraq; compactis pendebant cingula bullis.
Molles à tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas:
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratiq; in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cæli ſobolem, atq; aulæ ſtellantis alumnum.
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat, baccis ſuperas illuſa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum,

Admi

Admirabile opus: tres hic impunè per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq; canebant
Cælicolûm Regi conuerſi ad ſidera laudes.
Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq; abſiſtere flammas.
Mirabar tacitus, cùm ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis, Sate ſanguine regum
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa mouent, heu hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita: nam vera canit ſanctiſsima virgo.
Iam nunc congreſſus nunquam perpeſſa viriles
Concepit grauis æthereâ diuinitùs aura.
Nam Pater omnipotens cæleſti afflauit ab arce,
Atq; vterum impleuit delapſum numen ab aſtris.
Caſta fides nobis colitur, deſiſte vereri.
Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
Nanq; hæc illa quidem cæli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternùm, nec peruia greſſu
Vlli hominum: tãtum omnipotẽs Deus ipſe per illam
Itq; reditq; viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator Olympi,
Coniugio adiungens ſtabili, ſed coniugis vſum
Effuge: ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Quanuis tuta Deo iam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus: ſubitò in tenues euanuit auras,
Pernici liquida arua fuga per nubila carpens:
Et ſimul incuſsit mihi blandum in pectus amorem.
Vtq; rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,

Sic

Sic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu,
Conſurgo, & veniam conuerſus ad æthera poſco,
Meq́ ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inq́ dies magis atq́ magis cæli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera inuoluens Deus oſtendebat,
Hæc virgo eſt rubus ille, procul, quē in mōte videbat
Ardentem vates igni crepitante cremari
Corniger, attactu cùm nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe virerent.
Hæc eadem niuea quondam impenetrabile lanæ
Nimbis vellus erat, cùm latè cuncta maderent
Imbribus effuſis circùm, tellusq́ nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecum, & toto penitus nox pectore abacta eſt.
Haud mora, prodigijs tantis facit ipſa fidem res.
Iam diffuſa canit Galilæa per oppida fama
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis
Nuper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem: cùm tamen acta
Infœcunda illi fuerit ſterilisq́ iuuenta.
Tum mihi ſponſa, Puer cæli demiſſus ab oris
Hoc (inquit) mihi prædixit nam cuncta recordor.
Hæc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura: extēplo placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum. gradimurq́ ambo ſuper alta locorum.
Tectaq́ Zachariæ petimus procul ardua vatis.
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)

Occur

Occurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ
Optatos dedit amplexus. Deus amplexantem
Inuaſit: ſubitusq; ſub oſſa repentè cucurrit
Ima calor, talesq; dedit venerata loquelas:
Longè vna ante alias tu fortunata, parentes
Tuq;, vteriq; tui virgo ſanctiſſima pondus.
Vnde repentè mihi tanta indulgentia cœli?
Vnde hæc affulſit ſeræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce Dei vidiſſe parentem,
Et coràm affari lectam de millibus vnam,
Dignantē has ſedes, meaq; vltro in tecta profectā?
Nam mihi (vix primū attigeras hæc limina) pectus
Emicuit, ſaliensq; vtero ſignum edidit infans.
Felix diua parens Superûm gratiſſima regi,
Syncera ſpectata fide, quæ credere veris,
Dum tua nondum animo præſagis gaudia dictis
Haud verita es. promiſſa manent pueri alitis ecce
Certa tibi. iam nunc ades, orbisq; aſpice caſus
O cœli regina hominum miſerata labores.
Dixerat: at teneri qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cœlicolûm regi laudes lætata canebat,
Quòd ſe tàm propè ſidereo aſpexiſſet Olympò
Indignam bonus atq; humilem, nil tale merentem.
Exultansq; ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atauis, priſcisq; parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes præſagaq; ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attingeret infans,

Longa

Longa renarrare eſt mora. iam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant, iam Nilus, & omnis
AEgyptus trepidare, omnes orientis & vrbes.
Veſtri etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras
Auſonias iamiam venturum lucis ad auras
Inuictum Regem, cui paßim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Seq́; ſuumq́; genus ſublimi inferret Olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam vtero ſupplex ſponſam venerabar, & vltrò
Parebam. victum grauida, & diuina ferebat
Pocula de cælo volucer puer. illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Iamq́; optanti animo diuini tempora partus
Expectabā ardens, ſed ſpem mora iniqua trahebat.
Et ſæpe hæc cupido repetam pectore mecum:
Si modò, ſi mihi cæleſtis ſe oſtendere coràm
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de ſe
Rettulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena
Lilia ferte manu, venienti ad limina lucis
Dona parate Deo, puerumq́; inuiſite regem.
Ò mihi ſi quoq; tam longæ ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta.
Sancte puer, cùm ſublata formidine mundum
Pacabis, patrioq́; Deus regnabis Olympo:
Tum pax alma colet terras, pietasq́; fidesq́;,
Quæq; labat nunc relligio, atq; reſurgere vbiq;
Iuſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.

Tum

Tum ferus in falces curuas conflabitur enſis,
Aureaq; incipient mundo ſuccedere ſæcla.
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam,
Et magis vſq; animo mihi ſpes accenſa vigebat.
Fortè recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quò me quoq; ciuibus vrbis
Infererem, nomenq́; meum nomenq́; meorum.
Sponſa ſequebatur Nazaræa ab ſede profecta.
Vix patria intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cælum abſtulit vmbris.
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus vrbem:
Horrenti culmoq́;, & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſiquos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in vrbe,
Nanq; aliis procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus Olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolùm extrema per omnia vitā
Ducere, & in terris indignos voluere caſus:
Verum etiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq; domo miſerabilē, & omniū egenū.
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia ſiſto
Quadrupedem, auxiliumq; viæ, onerumq; leuamē,
Quem iuxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta virgo.
Quippe alia interior dom⁹ vlla haud parte vacabat.
Bos erat à læua tepidum flans ore vaporem,

Quem

Quem pauper campis luce exercebat arator,
Pauca ſoli curuo ſuſpendens iugera aratro,
Nec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam vt poſſet tolerare labore
Ipſe ſuo, atque famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium ſpatium confecerat horis,
Cùm mihi, qui ſaxo hærebam iam lumina victus,
Sõnus abit: neq; enim merſu tũc me altus habebat.
Ecce oculos fulgore nouo lux occupat ingens:
Diffulgent intus latè magalia, quæq;
Stramina tetra modò horrebãt, nũc aurea cernas.
Exurgo: aſpicio iuxta præſepia nudum
Infantem radijs illuſtrem: ac luce coruſcum,
Quem virgo tenerum in duris modò pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Aſtabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
Pabuláque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipſa etiam radijs fulgebat mater vtroque
Poplite ſubſidens, oculos demiſſa nitenteis,
Ah nudum lacrymis paruum ſpectabat obortis,
Tendebátque manus ſuffuſo lumine iunctas:
Aſtrorum qualis facies rorantibus vmbris
Poſt imbrem, ſiccis Boreas vbi frigidus alis
Ingruit, ac cælum populans caua nubila differt,
Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori.
Quid facerem? partem ſubieci ambobus amictus
Ipſe mei, atq; olida ſubſtraui terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice, & auro.
Cætera pauperies, nóxque intempeſta vetabant.

Necdum clara dies merſo diluxerat orbi,
Iam conferto aderant paſtores agmine, & antri
Floribus, ac varijs auxerunt limina ſertis
Ruſtica multifori fundentes ſibila canna.
Vt ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi, terramque petunt, & numen adorant.
Mirabar mecum tacitus, fama vnde per agros
Hæc ſubitò exiſſet, deq; ipſis quærere cœpi.
Vnus quærentem ſic eſt affarier orſus:
Paſtores ſumus: in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus: inſomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud partem exiguã, atque gregẽ ſeruare coactum,
Nocte ferè media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra capit[illegible]atonitisq; pauore
Ingenti talis vox eſt audita per auras,
Ne trepidate viri, vobis noua gaudia porto.
Ille pijs toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus. eximet ille
E tenebris hominum genus, atq; in priſtina reddit.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe
Effultum ſtipula, atque humile in præſepe iacentem.
His monitis vicinam oculos torquemus ad vrbem.
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cæleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas æquitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu.
Atque vbi ter cælum ternis toto agmine verſi
Luſtrauere choris, ter luſtrauere choreis,
Concentu petiere polum. longè ardua Olympi

Reſp

Reſpenſant: lætis diſſultat plauſibus æther.
Talia narrabant, nec ſeſe explere coruſci
Infantis facie poterant fixiq́; manebant
Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis ac corpore ab omni
Diuino longè circùm loca lumine complens:
Qualis puniceo ſe pandens ore, roſarum
Cumprimùm dias flos viſit luminis oras,
Aut vbi ſole nouo roſeis orientis in oris
Enituit verni ſpecies patefacta diei.
Nos verò interea quanquam indubitabile numen
Nouimus, atque Deum nec opis nec lactis egentem,
Paruum alimus tamen, vt mortali ſemine cretum,
Vbera ſiccantem matris, tenerumq́; fouemus,
Inualidumq́; artus: mortalem quippe creatus
Mortali matris traxit de corpore partem.
Atque ideo (vt veterum mos eſt antiquus auorum)
Imprimimus generis ſignum, Samiaq́; putamus
Exiguam teſta pellem genitalia circùm:
Addimus et nomē, memoresq́; vocamus IESVM,
Vt quondā admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiā quòd ſit regum de ſtirpe ſacerdos,
Gentibus eſt Graio dictus de nomine Chriſtus.
Quinetiam, quanuis nullo intemerata remanſit
Concubitu mater, tamen intra tecta morata eſt,
Vſque quater denos dum Solis cerneret ortus.
Tum demum ſacram Solymorum aduenimus vrbē
Cum puero, quò ſe luſtraret regia virgo,
Torquataſq́; aræ attulimus de more columbas.

Stabat ſacra ferens altaria ad ipſa ſacerdos
Succinctus lino albenti, capitiſq; bicorni
Tegmine, peruigilem adſeruãs penetralibus ignem.
Hunc circum ante aram natorum intonſa corona
Fundebant pateris vituli, vt tunc fortè cruorem,
Quem pater, vt ſontis populi commiſſa piaret,
Mactarat Superûm Regi, veniamq; precatus
Suppliciter ſolitos aris adolebat honores.
Circunfuſi aderant primores gentis, & omnes
Tempora tangebant dextris vittata iuuenci.
Iamq; leui fuſum delibans ille cruorem
Terq; quaterq; ſacram digito irrorauerat aram,
Araq; impoſitã flammã, & ſeptem ordine lychnos,
Linteaq; ampla, quibus ſacrorum arcana teguntur.
Et iam finis erat ſacris, feſſusq; ſacerdos
Cum gnatis dapibus ſeſe accingebat opimis.
Tunc humili greſſu virgo procedit ad aram
Infantem læua geſtans, dextrâque volucres.
Quid memorem, quæ ſigna polo Pater edidit alto,
Teſtatus veram ſobolem? quantum ipſe ſacerdos
Horruerit pueri aſpectu? quàm mira repentè
Ignibus inſolitis lux circunfulſerit aram?
Ter tura accenſos venerans coniecit in ignes,
Ter ſubiecta tholo ſubitò ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more volucres
Immolat intorto, atq; effundens ritè cruorem,
Porricit & plumas, & aperti gutturis exta
Solis ab occaſu nitidos conuerſus ad ortus,
Diſtringitq; alas: tum ſacros ſuggerit ignes

Viſcer

Viſceribus:grato vapor it ſuper æthera fumo,
Aráque Panchæos flagrans exhalat odores.
Ecce hominum ſubitò turbantur pectora caſu,
Nomen cui Simeon referens erat obſitus annis,
Quo nemo tota vrbe fuit ſeruantior æqui.
Huic(vt erat longè venturi præſcius)olim
Aetherea vis omnipotens promiſerat aura
Viſurum ſeſe antè Deum,auctorémque ſalutis
Expectatum orbi,quàm lucis linqueret auras.
Iamq́ erat hunc vita pertaſum,ægérque ſenecta
Optabat duros letho finire labores.
Sed ſpes illa animo cupido vſq; infixa manebat.
Ergo vbi adeſſe Deum præſenſit numine plenus,
Qualis vbi greſſum per agros comitatus herilem
Fortè canis leporem vi longè ſenſit odora,
Continuò intenditq́ aures,atque aëra captat
Naribus,& cœptum rumpens iter auius errat,
Atq; oculis incerta feræ veſtigia luſtrans,
Nunc hos nunc illos curſus fert,atque recurſus
Incertus:longè latratibus arua reſultant:
Talis erat ſenis in templo exultantis imago.
Tum puerum tremulis correptum amplectitur vlnis,
Atque arctè premit: hinc lacrymis ita fatur obortis:
Macte infans virtute,Dei indubitata propago,
Mundi opifer,qui noſtra venis,veterumq́; parẽtum
Sponte admiſſa tui largo lauere amne cruoris.
Et liquidas aperire vias ad ſidera cæli,
Exoptatus ades,nec me tua maxima fallunt
Summe Pater promiſſa.meri me denique fas eſt.

Nunc ô me nunc ad requiem finemq́ laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, ut olim
Pollicitus, iam viderunt mea lumina quem tu
Auxilium mundo miſiſti, vt gentibus eſſet
In tenebris lux, Iſacidos noua gloria prolis.
His dictis, matrem verſus mox fatur ad ipſam:
O' cui te forma aſsimilem? cui laudibus æquem?
Quísve tibi referam grates, quæ ſola ſalutem
Felici peperiſti vtero mortalibus ægris?
Quanquam etiam exitio multis hũc affore partum,
Et tempus fore predico, illætabile tempus,
Cum tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miſera, & magno virgo dotabere luctu,
Mutatáq́ fluet Iordanis decolor vnda.
Tum ſerus ſegnisq́ dies naſcetur, & ægrè
Lutea vix terris oſtendet pallidus ora,
Atque graui tellus optabit mole relinqui
Ipſa ſua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc vbi, confeſtim veluti cedentia ſomno
Lumina demiſit, placidaq́ ibi morte quieuit.
Obſtupuere alij: ſed nos, queis cætera nota,
Terremur magis, inq́ vicem diſquirimus ambo
Solliciti quóſnam matri denuntiet enſes,
Aut quibus exitio tantùm puer ipſe futurus.
Haud longum fuit in medio dehinc tempus: vtrunq́
Exitus edocuit, dubiosq́ ambage reſoluit,
Nobis maiora etiam nunc vulnera reſtant,
Atque alia ex alijs ſemper grauiora parantur.
Illis extremo quippe ex oriente diebus

Tres adeò magni reges ditione profecti
Huc ſeſe intulerant puero dona ampla ferentes,
Aurúmque, & turis glebas, ſtactaq́; liquorem.
His vis aſtrorum, ac ratio voluentis Olympi
Monſtrarat regem noſtris in finibus ortum,
Quoi cæli, terraq́; paterent debita ſceptra.
Sancti igitur partus ſtudio huc venère: videndi.
Stella facem ducens venientibus vſque coruſcam
Dux erat, atque viam ſignabat lumine largo,
Ceu quondam patribus deſerta per auia noſtris
In patriam tandem Phariaq redeuntibus ora
Præcurrens monſtrabat iter nocte ignea lampas
Deſuper, & mirum ſpargebat lucida lumen.
Iámque vrbem ingreßi ſedes adire tyranni
Herodis, cauſamq́; viæ docuere, rati olli
Hanc ſobolem, quòd erat rex his in finibus ortam.
Obſtupuit ſimul, atque animo perterritus ille eſt.
Nec mora, permetuens ſibi ne ſuccederet hæres
Quæſitus puer in regnis externus auitis,
Indigenas vates iubet intra mœnia cogi.
Regia, ſcitariq́; omnes, tempúsque locúmque
Naſcentis pueri, patriámque domúmque requirit.
Illi autem Bethlen veterum monimenta minari
Cuncta docent, dux vnde ortus ſe tolleret olim
Fama ingens, claris ingens ſuper æthera factis.
Tum magis atque magis curarum fluctuat æſtu,
Sollicitámque gerit caſſa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos,
Quæ vos cauſa viri noſtris nunc applicat oris,

Hac eadem longè ſpe nos ſuſpendit auentes
Cernere promiſſos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hinc ſaxo Bethle fundata vetuſto
Vrbs colitur noſtris: natum illuc quærite regem.
Mox iubeo, inuentum nobis qui nuntiet, inde
Mittite, noſtro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait, & falſo ſimulat noua gaudia vultu.
Verùm longè aliud malè amico pectore agebat,
Demens, quia cæli Regem, cui ſidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter inſtaurant conſpecto ſidere læti.
Iamq́ propinquabant magna ſtipante caterua,
Cùm ſubitò ſupra tectum ingens ſubſtitit aſtrum
Irradians, largoq́ mapalia lumine complens:
Quales cùm belli motus, aut funera regum
Portendunt, crinem irato ſparſere minacem
Aethere, ni diri rubeant lugubre Cometæ,
Treis adeò anguſti ſubter faſtigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.
Vidi illos auro illuſtres, oſtroq́ decoros
Ante pedes pueri ſeſe demittere pronos
Suppliciter, genibusq́ pia procumbere matris.
Dum ſua quiſque facit ſortiti ex ordine dona,
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Intereà, Tyrioq́ inſtratus murice terga
Stans ſonipes teres exercebat dentibus aurum.
His dehinc perfectis abeunt, lætiq́ ſequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite ſidus.
Sed non inde via moniti referuntur eadem

Regia linquentes à læua mœnia longè
Rurſus Idumæi ſedem ne regis adirent.
Ille autem, vt ſeſe deluſum deniq; ſenſit,
Accenſus furijs ſuſpectam miſit ad vrbem
Mille viros ferro instructos, qui mœnia furtò
Per noctem ingreßi teneros, quicunque reperti,
Infantes matrum iugularent vbere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius Hæres.
Ipſe ſed in ſomnis viſus ſum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rūpe moras, puerū tecū arripe, matrēq;,
Et ſeptemgemini curſu pete flumina Nili,
Hinc terrā cole, quæ procul his haud diſsidet oris,
Nec refer inde pedem, niſi te priùs ipſe vocaro:
Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.
Conſurgo, & plenus monitis matri omnia pando.
Vidiſſes viſu exanguem, exanimémque puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti.
Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus
Ah miſeræ, ingenti labefactáque corda dolore.
Cedimus, & taciti malefidam linquimus vrbem
Per noctem, ac propero petimus nemora auia greſſu.
Et iam palmoſæ ſaltus, atque ardua Idumes
Prætervectus eram, veteris iam mœnia Eluſæ,
Quaq; Aſiam Libycis diſiungit finibus omnem
Mapſa ferax oleæ: ingredior pluuia inſcia regna,
Regna Phari, quibus eſt cæli vis cognita primùm,
Aſtraq;, Lunaiq; globus, Soliſq; meatus.
Ignotos paßim monteis, ignota ſaluto

Flumina, turrigeraſq; legens præteruehor Vrbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pauidos, capitiq; timentes
Tam caro. at puero blandiri murmure ſilua
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
Aurarumq; leues animæ indulgere ſuſurro.
Ipſe etiam nobis cautes, ipſiq; videntur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq; lætitiæ dare ſtagna loquacia circum.
Audires blandum feſſas erroribus vndas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare,
Humida ſaxa ſuper nitido viridantia muſco.
Præcipuè ripis volucres, & fluminis alueo
Aſſuetæ liquidis mulcebant vocibus auras,
Et iactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aſpectu tellus: flant gramina odorem
Cuncta ſuũ, & mollẽ prætexit amaracus vmbram.
Nec verò incerta latebroſus origine Nilus
Non manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
Aduentante Deo lætis ſe ſuſtulit vndis,
Stagna arcana ciens, fundóque apparuit imo.
Ad biuias nobis fauces, flexuſq; viarum
Increpitans clypeo, fulgentiq; enſe per auras
Ocyus vſque aderat cælo pulcherrimus ales,
Et monſtrabat iter ſibi per diuortia nota,
Ne recta regione viæ deprenderet hoſtis.
Cæruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
Multùm illi aſsimilis qui me connubia quondam

Soluentem increpuit, tenebrasq; à mente fugauit.
Supra nos alij pendentes aëre pennis
Ibant, & noctis reſupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum plumaq; tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter propè fida tenebam
Arua legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & iam
Tutus erat longè noſtris à finibus infans,
Attamen AEgypti penetro interiora, nec vlla
Fida ſatis tellus mihi viſa, aut regis iniqui
Sat ſceptris diuiſa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
Viſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periclo.
Nos igitur regum turritis clara ſepulcris
Accepit Memphis: hac demum ſede quieui
Paupere ſub tecto veteris ſecurus amici.
Iam verò Peluſiacas vulgata per oras
Fama Palæſtinum ſubitò ferit vndique regem
Florentem teneris orbaſſe nepotibus vrbem,
Quos fruſtrà inſontes paſſim ferro impius hauſit
Dulcia linquentes vagitu lumina vita.
Palluit, applicuitq; ſinu perterrita mater
Infantem, atq; animum ſceleris perſtrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per vrbem
Funeſtam credis matres erraſſe vlulatu?
Sanguine diluta eſt tellus, caua tecta natarunt.
Non ſi fortè olim incautis paſtoribus orta
Ingruerit ſubitò tempeſtas omnibus aruis,
Omnibus & ſiluis, tot fuſi grandine dira
Spectentur per humū afflictis cum matribus agni,

Corpo

Corpora quot paſſim puerorum abiecta iacebant
Per fora,perq; vias vrbis:ſic deniq; multis
Exitio fuit,vt vates prædixerat,infans.
Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres.
Non tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo:
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo pòſt tempore fudit.
Ipſe iterum in ſomnis diuina voce coactus
Linquere monſtriferi ſeptenflua flumina Nili,
In patriam redeo,atque memor veſtigia retro
Obſeruata legens,pignus cum matre reduco.
Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris,
Quæ mens,an virtus illi maturior æuo,
Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.
Si tibi nūc,quæcunque olim admiranda notaui,
Primæuo dum flore virens adoleſceret ætas,
Enumerare vacet,me vox prius ipſa relinquat
Defeſſum,atque diem clauſo nox condat Olympo.
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit?aut quoties ſanctos expauimus ignes,
Flammarumq; globos,& terrificos fulgores,
Sæpe quibus viſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem,cœli dum ſplendet luce coruſca?
Nec referam quoties Genitorem audiuimus illum
Affari ſolum,arcanaſq; expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cælituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero,& pictis colludere plumis,

Aut violis tegere, & nimbo veſtire roſarum.
Nos tamen intereà cuſtodes ille vereri
Summiſſus, caræ & mandata faceſſere matris,
Noſtraq́; & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, & vis firma veniret.
Et iam biſſenos creſcens exegerat annos,
Necdum ſe populis ſigno detexerat vllo.
Tum primùm cœpit Iudæa per oppida vulgo
Illius apparere, palámque eſt prodita virtus.
Fortè dies aderat genti ſolennis, & vrbi
Huic magna ſacer ante alias, quò regia mecum
Venerat & virgo, atque ſequens ſeſe aureus illi
Implicuit dextræ puer: & iam ritè litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Iámq; labore viæ feſſis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox cælo inuoluerat vmbram.
Defuit hic puer, & genitricem, méq; fefellit.
Tum conſanguineos fruſtra, & ſcitatus amicos
Terq́; quaterq́; viam repetens clamore repleui.
Flebat ſe incuſans vnam pulcherrima mater
Flauentem fuſa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, diſiecti colla capilli,
Qualis virginea cùm mollis amaracus vrna
Et pluuiam, & ventos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterumq́; reſurgens
Extulit os cælo, ac priſcum meditatur honorem.
Dumq́; viam relego, inuitũ comes ægra ſequuta eſt.
Treis adeò incerti ſoles erramimus vrbe
Nequicquam, quarta eſt vix demum luce repertus.

Nanq;

Nanque mihi, & miſeræ cùm ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit vtrique
Templa iterũ petere, atq; preces effundere ad aram.
Vix ingreſſus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis ſigna futuræ)
Alta recenſentem vatum monimenta, patrúmque
Primores vltro ſcitantem obſcura, docentémque.
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciẽ, captúmq; hominis, mentémq; vigẽtem,
Humana non vi edoctum, non arte magiſtra,
Maturúmque animi nimiùm puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore,
Gratus erat: neque enim poterant ſe explere tuendo
Flagrantéſque Dei vultus, blandoſq; ſerena
Luce oculos magis, aut propexam verticis aurum,
Et florem grati qui vix inceperat æui.
Nam quocunque caput circùm torſiſſet honeſtum,
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenato ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem iactabat corpore amorem:
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus ſe cùm primùm foliis narciſſus
Exeruit, ruptoq; caput detexit amictu:
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi,
Cùm tenui argento tenuiue includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla, puerq;
Ex illo formidata primoribus vrbis
Virtute inuiſus fuit, & corda aſpera mouit,

Atque

Atq; hoc deinde ingens ſuccenſa eſt fomite flamma,
Inq; dies gliſcens furor, atque inſania creuit:
Omnia quæ porrò ipſe Videns, metuensq; futuri
Orabam impauidum, ne Vitæ prodigus hoſti
Obijceret, ne ſe perdendum proderet Vltrò.
Verùm luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in ſummis celetur turribus ignis,
Obruta quàm longum iaceat ſine nomine Virtus.
Non tamen ille odijs magis Vſſit pectora acerbis,
Quàm cùm ter denis iam Vir Voluentibus annis
Fontis aquam latices Bacchi conuertit in atros.
Fortè Canam mecum Galilea aduenerat Vrbem,
Mater & ipſa aderat, Veteri dum accitus amico
Obſequor, intactam genero qui iungere natam
Conſenſu procerum magno de more parabat.
Iamq; omnes circùm poſitus diſcūbere menſis,
Atque alacres epulari, & Vina repoſcere læti.
Necdum finis erat dapibus cùm murmur Vbique
Exoritur, totasq; auditur triſte per ædes,
Lætitiæ cauſam exhauſtis liquentia Vina
Defeciſſe cadis, turbarisq; omnia Viſa.
Tum res alma parens tenues miſerata puellæ
Innuit, & gnatum ſummiſſa Voce precata eſt,
Ferret opem. Vidi hic iuuenem primùm ore moueri
Turbatum: caræ precibus tamen inde parentis
Annuit, & feſſo rerum ſuccurrit amico.
Sex. Vt erant ibi tot numero, carcheſia lymphis
Impleri iubet aſtutum, menſisq; reponi,
Quæ ſimul aſpexit propius Deus, omnibus ecce

Mut

Mutatus ſubitò nigreſcere cernitur humor,
Vinaq́ pro pura mirantes hauſimus vnda.
Audiſti dux & genus & cunabula nati,
Primitiáſque Dei, ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quæ ſi audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longè memoret melior, (ſimul ore ſedentem
Signat Ioannem) vidit nanque omnia præſens,
Errabunda ducis ſemper veſtigia ſeruans,
Dum mihi cura domi ſeruandæ virginis hæret.
Dixit: & hic facto defeſſus fine quieuit.
Immo ait: iſtius cauſas ab origine partus
Exequere, aut quæ relligio, ſi vera per oram
Percepi, Iudæa Deum non amplius vnum
Æternum colit, haud mortali ſemine cretum,
Indigetésque ſuis diuos altaribus arcet.
Inde tibi noti recolens ex ordine Diui
Cætera mira refer. nanq́ hunc in corpore vires
Deficiunt, téque auxilio iubet ipſe ſubire.
Pontius hæc, cuncti intenti ſimul ora tenebant.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS
LIBER IIII.

HIc iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
Puberibusq́ annis erat ingrediente iuuenta,
Multà prius veniam præfatus, multa recuſans
Verba diu premit, inde animo mortalia linquens

Paul

Paulatim, oblituſq́; hominem penetralia diuûm
Mente ſubit cælum peragrans, fruiturq́; beato
Cælituum aſpectu, omnipotentiq́; ætheris aura.
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inq́; Deo tota defixus mente moratur:
Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atq; in nubila conditur alis.
AEtherea iamq́; illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suſpicit, obtutuq́; oculos fixa hæret acuto.
Illum adeò tacitum intereà mirantur, in vnum
Verſi omnes velut exanimum, ſomnoq́; grauatum,
Et crebri excutiunt, demum ſibi redditus ipſe
Cum gemitu ex imo ſic fari pectore cœpit,
Principio Pater omnipotens rerum ſator & fons,
Ingens, immenſus, ſolus regnabat vbiq;:
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes:
Nondum mundus erat, necdum ibant tempora in orbem,
Nullaq; cæruleo radiabant lumina cælo.
Quicquid erat, Deus illud erat, quodcunq;, vbicūq;
Complexus circùm, penitus ſeſe omnis in ipſo.
Filius huic tantùm, quem non effuderat vlla
Vel dea, vel ſolito mortalis fœmina partu,
Ipſe ſed æterna Genitor conceperat illum
AEternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus moribundi've membra,
Sed ſine corpore erat, Patris alta vt mente ſupremi

Conceptum, arcanoq́; latẽs in pectore VERBVM,
Quod nondum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finisq́; & originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo conſtat maximus æther.
Vtq́; pater Deus, æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò,
Numẽ idem ſimul ambobus, Deus vnus vterq́; eſt.
Quinetiam, quo inter ſe ambo iunguntur, amorem
(Nanq́; ab vtroq́; venit conſpirans mutuus ardor)
Omnipotens æquè numenq́; Deumq́; vocamus
Afflantem maria, ac terras, cæliq́; profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta mouentur,
Treisq́; vnum eſſe Deum, ter numẽ dicimus vnum.
Quóve magis mirere, Deus quem cernimus ipſi
Factũ hominẽ, atq́; hominũ mortali corpore cretum,
Non minùs ac priùs æthereа nunc regnat in aula
Cum Genitore, pari ſimul omnia numine torquens.
Nempe locis nullis, ſpatijs non clauditur vllis,
Omnibus inq́; locis idem omni tempore præſens,
Suffugiens noſtras acies, ſenſuq́; remotus
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, ſuppoſtaq́; circuit arua:
Non tamen æthereo diuiſa à ſole recedit
Illa vſquam, quamuis longinquas ambiat oras
Nec ſine Sole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua Sol.
Quid verò impulerit tantos adijſſe labores,
Atq́; hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat,
Dicã equidem, & repetens altas ab origine cauſas

Expe

Expediam: Cælum, & cæli quos ſuſpicis orbes
Vix opifex rerum extuderat, terrasq́ iacenteis,
Cùm ſimul aligeros populos ſanctosq́ volucres
Ter ternas acies, celerem, & ſine corpore gentem,
Qui cæli incolerent ipſos ſeptemplicis orbes,
Condidit æterno Genitor ſuccenſus amore,
Vt ſua qua fruitur ſolus natusq́ per æuum,
Communis foret & multis conceſſa voluptas.
Continuò fuerat quos æquum dicere laudes
Auctoriq́ Deoq́ ſuo, ac perſoluere grates,
Regnandi veſanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam inuaſit, furijsq́ ſubegit,
Vt cuperent ſummo ſeſe præferre Parenti
Immemores, animis victi, cæciq́ furore.
Non tulit omnipotens Sator, & meliora ſequutos
Armauit contrà. nulla hinc mora, talia adortos
Indecores cælo ſedes detruſit in imas,
Noctis vbi horrifera nigror, æternaq́ tenebræ.
Primus nat⁹ homo hinc, terris quē maximus auctor,
Et liquidis latè dominum præfecerat vndis,
Quò mox pro ſuperis excuſsis aſtra teneret,
Deſertasq́ domos ipſe, & genus omne ſuorum,
Omnigenûmq́ vni ſubiecit ſæcla animantum,
Squamigerûm pecudes, & pennis picta volantum
Corpora, mōtiuagumq́ ſimul genus omne ferarum,
Tantum floriferis dominum cùm imponeret aruis,
Arboris vnius fœtu illum parcere iuſsit.
At vetito captus mali infelicis amore
Coniugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,

Immemor heu ſuperi violauit fœdera Regis.
Vix auido arreptum pomum fœdauerat ore,
Cùm Pater omnipotens iam fulua è nube tonare
Deſuper auditus, ſæuasq; indicere pœnas
Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Continuò ingenti cælo ſunt addita clauſtra.
Impia tum primùm proles exorta repentè,
Et ſubitò tellus ſcelere eſt imbuta nefando.
Emerſit fraus, emerſit maleſuada libido.
Hinc durus generi humano labor additus. Hinc fons
Curarum, & triſtis patefacta eſt ianua lethi,
Morbiq́;, & dolor, atq; fames, & turpis egeſtas,
Cùm genus humanum curis ſine degere poſſet,
Plurimaq́; in terris viuendo vincere ſæcla.
Ex illo ſine more homines, ſine lege per agros
Degebant: tantùm placabant ſanguine fuſo
Cælicolûm Regem, bonus vt gregibusq; ſibiq;
Afforet, atq; ſatis vim cæli auerteret aruis,
Indociles rerum ignari, ac rationis inanes.
Isq́; fere ſtatus annorum bis millibus orbi
Conſtiterat, iam iamq́; magis Pater optimus iras
Oblitus veteres paulùm miteſcere cœpit.
Nondum homini tamen æthereũ patefecit Olympũ,
Sed genus humanum fingens, acuensq; monendo
Et leges dedit, & ritus moremq; ſacrorum,
Inſtituitq; genus noſtrum diſcriminis ergò,
Lege iubens teſta circum præcidere acuta
Exiguam, vnde viri ſumus, omni in corpore, partẽ.
Tum

Tum vatum impleuit venientis pectora veri,
Qui populis lætum canerent demum affore tempus,
Ianua aperta piјs cæli cùm ſponte pateret.
Caſti autem intereà manes animæq́ piorum
Sub terram vmbroſa expectabant valle ſedentes.
Iam vatum memores numerabāt tempus, & ambas
Tendebant paribus votis ad ſidera palmas,
Cæleſtum Regem orantes, deſiſteret ira,
Parceret vnius genus omne extinguere noxa.
Parce Pater, parce omnipotens, vox omnibus vna,
Nos promiſſo olim, longè diſiungimur vnde
Luminis expertes blandi, memor aſſere cælo.
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
Siqua tamen veteris ſuperant veſtigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fontesq́ recludE
Diuinos. ò quis Superûm cæleſtia tandem
Flumina, cæleſtes nobis bonus irriget imbres!
Vos ò flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate: vagæ nobis ſuccurrite nubes:
Optatam pluuiam, felicem effundite rorem.
Tuq́ adeò, quem iam expectant tot ſæcula votis
Promiſſum, inferni cui nutant mœnia mundi,
Summi vera Patris ſoboles, cæli aureus imber,
Rumpe moras age, ſidereos rumpe ocyus orbes,
Aetheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eademq́ canebant,
Quos Pater omnipotens ſuperûm ſarcire ruinas
Iam meditans, cæli penitus miſeratus ab arce eſt.
Cùm verò æthereas nutu recludere portas

Poſſet, & alitibus potius de ciuibus vnum
Mittere, qui regnis manes diuelleret atris,
In Superûm referens ſedes, ſtellantia templa,
Ipſe ſui vt memores magis, ac maioribus arctos
Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,
Factũ hominẽ è ſummo Natũ ipſum miſit Olympo.
Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
Ignotusq́; nouusq́; ſuis ne've ilicet illum
Finibus arcerent pulſum, quòd ſe ipſe Deimet
Progeniem leges contra memoraret auitas,
Præmiſit vatem egregium his in finibus ortum
Nomine Ioannem, Heliſabe quem numine plenum
Zaccharia extrema parit infœcunda ſenecta,
Gentibus ipſe Deum vt Natum prænuntius ore
Proderet, atq; ſuas ſpes feſſo oſtenderet orbi.
Ille hominum primis vitans veſtigia ab annis,
Horridus in ſolis agitauit montibus æuum,
Montibus, & ſiluis, & littoribus deſertis.
Spelunca tectum horrentes, victum aſpera nullo
Arbuta terra dabat cultu, aut ſudantia truncis
Mella cauis, liquidi præbebant pocula fontes.
Veſtis erat pellis hirſutis horrida villis.
Tantùm lætificas gaudebat ſpargere voces
Afflatus nemora, & monteis, ac littora ponti.
Tanta ſed haud latuit virtus tamen ilicet ingens
Fama viri circunfuſas penetrauit ad vrbes.
Iamq́; illum cælo demiſſum credere gentes,
Qui (tot verdica vt quondam cecinere Sibyllæ)
Humanum genus horrificis educeret vmbris.

Et iam concurſu populi illum accedere magno
Scitatum, quis nam, vnde domo, quid ferret, an ipſe
Afforet è cælo, miſeris qui gentibus olim
Auxilio venturus, eum bis terq; rogabant.
Ille ſed vmbroſis repetebat talia ab antris:
Gaudete ò tenebris iandudum ac nubibus atris
Obducta gentes: lux ecce optata propinquat.
Ne verò, ne me ignari vos credite lucem
Promiſſã, (immeritos neq; enim furamur honores)
Tantùm ego, ceu Solem naſcentem lucifer ante
Exoritur, nitidoq; diem denuntiat aſtro,
Prædico actutùm vobis iubar affore veſtrum.
Iam iam aderit Deus: ecce Deus mortalibus oris
Ceu mortalis adeſt: venienti occurrite læti:
Fronde vias feſta decorate, tapetibus agros,
Et numen digno venerati agnoſcite honore:
Diſcite iuſtitiam intereà, atq; aſſueſcite recto,
Et duce me ſcelus infectum lauite amne liquenti.
Ipſe autem ætherea diuinitus eluet aura
Omne malum, ac veteris penitus contagia culpæ,
Sæclaq; mutato ſuccedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctis ex vrbibus ibant
Finitimi, quà Iordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atq; vltrò commiſſa fatentes,
Quos vates puro nudos luſtrabat in amne,
Ritè cauis capiti inuergens ſacra flumina palmis.
Ecce autem Deus ipſe etiam, ceu cætera turba,
Luſtrandi ſeſe ſtudio clam tendit ad amnem,
Nil vt inexpertum moribundo in corpore linquat,

Mortali quod fas homini, & ſubiiſſe neceſſe eſt,
Ne pigeat ſeros imitari facta nepotes.
Abſtinuit primùm vates, tactuſq; refugit,
Agnoſcenſq; Deum palmas vtraſq; tetendit
Supplex, accurrenſq; vadis mirantibus ipſis.
Paruit inde tamen iuſſus, diuinaq; membra
Horreſcenſq; tremenſq; liquenti perluit amne.
Protinus aurifluo Iordanis gurgite ſaliit,
Et Superûm vaſto intonuit domus alta fragore.
Inſuper & cæli claro delapſa columba eſt
Vertice per purum candenti argento pluma
Terga ſed auratis circùm & rutilantibus alis.
Iamq; viam latè ſignans ſuper aſtitit ambos,
Cæleſtiq; aura pendens afflauit vtrunq;.
Vox ſimul & magni rupta Genitoris ab æthra
Audita eſt, Nati dulcem teſtantis amorem.
Intereà aligeri iuuenes, gens incola cæli,
Miſſi aderant liquido pendentes aëre circùm,
Carbaſeoſq; ſinus, mantiliaq; alba ferebant,
Iuſſa miniſteria, vt Nati membra humida herilis,
Rorantemq; ſacro ſiccarent flumine crinem.
His actis Deus euaſit, fluuiumq; reliquit,
Quem vates longo ripam ordine circunfuſis
Oſtendit, taliq; abeuntem eſt voce ſequutus,
En, ego quem terris toties iamiam affore quondam
Pollicitus. Deus, ecce Deus, qui crimina noſtra,
Turicremas agnus veluti mactatus ad aras,
Morte luet, ſuperoq; volens cadat hoſtia Patri.
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magiſtrum.

Ex

Ex illo vates nemora & loca ſola relinquens
Vrbes per medias ibat, populiſq; canebat
Aduenisse Deum, promiſſum numen adeſſe.
Credita res paucis, donec ſe oſtendere coràm
Supra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis.
Nam primùm numero ex omni delegit amicos
Bis ſenos, queis cum curas durumq; laborem
Partiri, & caſus poſſet deducere in omnes.
Antè quidem ſolus terdenos egerat annos.
Sed ne fortè putes multis è millibus illi
Nos ideo placuiſſe, dolis quòd & arte magiſtra
Spectatos longè ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus, claraq; domus à ſtirpe potentes,
Omnibus obſcurum genus, & ſine luce penates,
Atq; humilis fortuna, nec aſtu prædita vita.
Quinq; adeò ſumus exigua Beſſaide creti:
Nobis ars erat inſidias piſcoſa ſecundum
Flumina ſquamigerùm generi hamo tēdere adūco,
Atq; innare ſalum, fœcundáq; piſcibus arua.
Tunc etiam cùm nos ad ſe primùm ille vocauit,
Humida littoreà ſarcibam retia arena.
Ipſe Iacobus adhuc ſalientes littore piſces
Seruabat frater: nec tum procul inde ſecabant
Andreas, paruaq; Petrus vada ſalſa carina,
Iiſdem acti fratres ſtudijs, eadem æquora circum.
Tum mihi coniunctus patriaq; domoq; Philippus
Accitus, piſces & retia torta reliquit.
Addunt ſe ſocios Thomas, Thadæus, eademq;
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia, amicum

Fluminibus patrÿs, mutisq́; natantibus hoſtem.
Nanq; Iacobus et cognato ſanguine fretus
Alphæo natus patre ſe ſubiunxerat ante.
Vt genus indecöres penè omnes, ſic quoq; noſtra
Nomina dura vides, inſueta atq; aſpera dictu.
Haud facies ſola eſt impexis horrida barbis.
Tres aliÿ neq; enim longè meliore ſequuti
Fortunæ addiderant ſeſe, Matthæus, & duo
Iam grauis, effœtisq́; Petri iam proximus annis
Bartholomæus, & ipſe mali fabricator Iudas.
Vix memorem quæcunq; oculis, quæcunq; ſub illo
Auribus his hauſi repetens miracula rerum
Tempore tam paruo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi ſociÿ dignatus nomine iungor)
Nec me tam vaſtum nunc currere oporteat æquor.
Pauca ſed è multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breuiter tua iuſſa capeſſens
Expediam. mitto modò quæ monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parua per vrbes:
Nanq; omnem egregiÿs factis inſigniÿt oram.
Quis neſcit nuper reuocatum ad munera vitæ
Palmiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impoſitumq́; ſepulcro?
Vt ſileã innumeros quibus ipſe in limine lethi
Affuit, & dura de mortis fauce reuulſit.
Nam prius enumerẽ quot ponto aquilonibus vnda
Spumeſcant vaſto, quot inundent littora arenis,
Quàm quot opem morbos varios in corpore paſsis
Supplicibus tulit, & validos lætosq́; remiſit.

Multi

Multi capti oculis, clauſis multi auribus orti,
Ne poſſent illas audire aut edere voces.
Claudi alij impa ibus vix agrè paßibus ibant.
His rigor ex longo immotos ſopiuerat artus:
Illis ſemeſo ſerpentia corpore hiabant
Hulcera, & illuuies membris immunda fluebat.
Nec deerant tumefacta quibus præcordia, & aluus
Inſyncera ſitim miſeris adduxerat acrem,
Nulla artes poterant, quã nulla extinguere aqua vis.
Tum quibus aßiduis concuſſa tremoribus vſq;
Nutabant, tremuloq; lababant corpore membra,
Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cæci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quóſve animis captos agitãs malè habebat Erinnys,
Omnibus aſpectu ſolo tactúve ferebat
Diuus opem. ſubitò linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri.
Atq; ideo quacunq; viam obſeruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata iacebat
Per fora, perq; vias, ſanctiq; ad limina templi.
Nondũ aliquem tamẽ infernis reuocauerat vmbris
Morte obita, cùm Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingreſſus ſocijs comitantibus altam eſt.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aſpicimus, mæſtamq; per vrbẽ
Audimus luctum, cauſam tum deniq; luctus
Cernimus, egregij iuuenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro, quem merſit acerba

Morte dies, dulci cùm vix pubeſceret æuo,
Atq; omnem vultu florenti dempſit honorem:
Qualis, quem pede preſſit agro bos ſigna relinquens,
Paulatim laſſa languet ceruice hyacinthus,
Aut roſa, quam molli decerpens pollice virgo
Vepribus in denſis lapſam ſub Sole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miſeranda, capillos
Sciſſa, genasq; ambas manibus fœdata cruentis
Ibat: eam circum pariter per denſa viarum
Pulſabant ſæuis matres plangoribus aſtra.
Ipſi orbam ciues miſerantur, et vnica proles
Ille relictus erat vidui ſolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenili in corpore vidit
Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
Parcere lamentis iubet, & conſidere pompam,
Admotusq; manu mulcens immobile corpus,
Rurſum animam gelidis membris innexuit. ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile viſum)
Proſiluit raptim in medios, vacuumq; pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus voce parentem eſt.
Nec verò multis etiam pòſt menſibus idem
Egregiam amiſſa donauit luce puellam,
Cui calor & toto de pectore fugerat omnis
Halitus aëreas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus
Largus opum, pollens lingua & popularibus auris.
Quid repetam, purum vino cùm è fonte liquorem
In vinum conuertit, opes miſeratus amici?
Fortè olim aërei ſpectans de vertice montis,

Cùm

Cùm Sol emenſo depreſsior iret Olympo,
Ingentem vidit numerum affluxiſſe ſequentum
Matres atq; viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitosq; ſui, oblitosq; ſuorum.
Subſtitit hic miſeratus: eos iam tertia nanq;
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hîc neq; erant fruges, vicina nec oppida, poſſent
Vnde dapes petere argento, victumq; parare.
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas.
Vix tandem inuentus puer eſt ex agmine tanto,
Quinq;, via auxilium, qui ſecum liba ferebat,
Atq; duos, dederat quos huc pia mater eunti
Incluſos myrto & bene olenti gramine piſces.
Sed quid enim hæc adeò tam multis millibus autẽ?
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita deinde profatur,
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali Genitorem voce precatur,
Summe Parens, ope cuius alit terra omnia, quiq;
Et Sole & liquidis fœcundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidûm generi per inhoſpita eunti
Diuinas epulas cælo es largitus ab alto,
Semine ſi nullo conſtant quæcunq; creaſti,
Et nihil omnino fuerant cælum, æquora, tellus,
Adſis, obſcœnamq; famem tot millibus arce.
Hæc tantùm: dehinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibusq; parari.
Inde in fruſta ſecat læto cerealia vultu

Liba

Liba minutatim, & populos partitur in omneis.
(Millia quinq; hominũ campis ſaturanda ſedebãt)
Ecce(incredibile auditu, mirabile viſu)
Omnibus in manibus viſa ſuccreſcere partes
Exigua, dapibusq; epulati largius omnes.
Et frugum pariter laticumq; expleta cupido eſt.
Quin & relliquias menſis ſuperantia fruſta
Vix caua congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis antè diebus
Vidimus: Arbor erat folijs denſiſsima in agro
Deſerto, vnde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens: Heros qui hac fortè tenebat
Puluerulentus iter, quæſiuit in arbore fœtus
Incaſſum, infœcunda. comas nã & brachia tantùm
Luxurians latè circùm tendebat opaca.
Non tulit, ac verbis ſterilem execratus acerbis.
Continuò (manifeſta audis) exaruit arbos,
Et folia aëreas volitarunt lapſa per auras.
Nec minus eſt olli imperij maris æquora in alta,
Vni omnes vndæ aſſurgunt, fluctusq; quieſcunt
Vnius edicto. vidi, vidi ipſe furentes
Illius hibernos ad vocem ponere Coros,
Vimq; omnem, motas quæ flabris aſperat vndas.
Nondum luna ſuum ter curſum plena peregit,
Cùm ſubitò in lento deprenſis marmore nobis
Nocte ferè media, dum retia ducimus, orta eſt
Turbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concurſantibus vndis,
Inflictamq; ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus.
Nos

Nos trepidare metu lethi diſcrimine paruo,
Cùm procul ecce ducem, quem nuper liquimus alte
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impunè per Vndas
Suſpenſum tumidoq; pedes haud tingere ponto.
Horruimus Viſu ſubito, nec credere quibam
Me Verum faciem, haud ſimulatum cernere corpus
Tam celeres egiſſe Vias ſine remige in Vndis,
Ni ſeſe, Verbis dum nos hortatur amicis,
Vltrò oſtendiſſet: Quónam fiducia Vobis
Iam nunc pulſa mei ceſſit? timor omnis abeſto:
Indubitare meis tandem dediſcite dictis.
Sic ait atq; ratem: quæ iam ſuperantibus Vndis
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placauit, poſuitq; minacia murmura pontus.
Sic terra in tutum poſitis adnauimus Vndis
Incolumes, celeriq; Volauimus æquora curſu.
Nec mora, Vix ſiccum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis ac mirabile Viſu.
Nanq; magiſtratus aderant in littore miſſi
AEra repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua pro ſeſe quiſq; iubemur.
Accipit hos placidus, quos dum ſermone moratur,
Petrum ad ſe Vocat, & fidam ſummiſſus ad aurem
Vade, ait, & iacto quem primum traxeris hamo
Aequoribus, piſcem cultro ſcrutabere acuto
Intus erit, regi quod iuſſi pendimus ambo.
Iuſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora prædam,
Argentumq; Viris dat piſcis in ore repertum.

Horr

Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tempore vidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces,
Obſeſſum furÿs, atq; ore immane furentem
Hunc olim (vt perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu iuncti, atq; inconceßis hymenæis.
Quippe torum aſcendere, Dei cùm ſacra vetarent,
Cùm ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis.
Sed non gauiſi ſcelere illi tempore longo:
Nam ſubitò amplexus interq́; & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix ſceleriq́; eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine paruo.
Illam autem æthereis flammis diuinitus ignis
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vrgerent: eademq́; duos letho hora dediſſet,
Infans ni foret execta genitricis ab aluo
Exemptus, paruum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit, iucunda oculorum luce negata,
Obſtructaq́; aures penitus manſere, nec illi
Aut vllas haurire datum eſt aut reddere voces.
Quinetiam ſimulatq; adoleuit, protinus agrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis.
Centum illum furiæ, centum illum (flebile) peſtes
Vinctum exercebant, Erebi legio acta latebris,
Horrendasq́; hominis ſingultus ore cientes
Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantem, atq; inſueta frementem

Horre

Horrebant, trepidiq́ꝫ fuga ſe in tecta ferebant,
Siquando nobis, ruptisq́ꝫ immane catenis
Incautis liber custodibus euaſiſſet.
Iámque ille oblitus fratres, iámque ille ſorores
Amplius haud greſſum patris intra tecta ferebat,
Verùm more feræ ſiluis degebat & antris,
Sicubi ſaxa caua, aut æuo conſumpta ſepulcra,
Ater, egens, corpusq́ꝫ abiecto nudus amictu.
Talem igitur nodo manibus poſt terga reuinctis
Christi ad conſpectum, ſi fors miſereſceret ipſe,
Vi multa conſanguinei cariq́ꝫ trahebant.
Illi autem obniti contrà, dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad aſtra:
Qualis vbi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, ſæuo fremit ore per vrbem,
Et ſpumas agit, & cornu ferit aëra adunco.
Inſtant hinc famuli atque illinc, & verbera crebri
Ingeminant, quaſſántque ſudes per terga, per armos.
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutúmque recepti
Porticibus gaudent longè ſpectare periclum.
Talis erat iuuenis ſpecies immane furentis,
Quem tandem ante Deum feſſi ſtatuêre, rogantes
Ferret opem, ſaltem furijs tam triſtibus illum
Solueret, excuteretque animo crudelia monſtra.
Hic Heros palmas in cælum ſuſtulit ambas,
Concipiénſque preces Genitorem in vota vocauit.
Ecce autem magnũ, ſubitũ, & mirabile monſtrum,
Audires exululare lupi, latrare canes ceu,
Tam diras iactat voces lymphatus ab ore.

Non tam immane ſonet ſeſe frangentibus vndis
Rupibus ex altis ingens decurſus aquarum,
Rumpantur clauſtra alta lacus ſi fortè Velini,
Totáque præcipitent valles ſtagna ardua in imas;
Omnis ea vt regio fiat mare, & oppida circùm
Merſa natent, metuátq; ſacris Roma obruta tēplis.
Nunc cæli crepitus imitantur, cùm ſuperûm Rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarū
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti.
Circùm omnis tellus, circùm cælum omne remugit.
Inſtat vi multa Deus, increpitátque morantes.
Iámque illi trepidare intus, pacémque precari,
Quid nunc vera Dei atque indubitata Propago
Conceſſo in pœnas nos ò de corpore trudis?
Egreſsis ſaltem pecora hæc inuadere detur:
(Setigeri tum fortè ſues ea littora propter
Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro,
Néve iube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit. extemplò videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diuerſa gregem nunc huc, nunc protinus illuc.
Nec mora nec requies: intus vis effera ſæuit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere,
Et cunctis pariter vita eſt erepta ſub vnda.
At iuuenis feſſos ſubitò collabitur artus
Exemptus tandem nodoſis brachia vinclis.
Mordicus ora ſolo impreſſus cunctatur, adhúcque
Singultans, pectúsque laceſsit anhelitus ingens,

Expir

Expiránsque animam pulmonibus æger agebat.
Quem iuxta Genitore Deo ſatus aſtitit, oráque
Attingens dextra, atque oculos auréſque recluſit,
Iámque videt, loquitúrque, & corda oblita reſidũt.
It vulgi clamor ſuper aurea ſidera ouantũ,
Supremiq; patris ſobolémque Deúmque fatentur.
Sed quìd non ipſe eualeat? quin nos quoq; miſſos
Ægris iuſsit opem ferre, auxiliéque leuare
Præſenti: mortis multos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
Verùm implorato ter tantùm voce magiſtri
Nomine ſurgebant ſtratis, ibántque refecti.
Omni autem ex numero ſeſe vix obtulit vnus,
Quem ſtimulis actum ſæuis, cæcóque furore
Incaſſum victi tentauimus, acrior illum
Vſqueadeò magis atque magis vis intus agebat.
Cui cùm ferret opem Diuus mox optimus ipſe
Iratus, quòd parua ſui fiducia nobis,
Corporibus tales facile, inquit, pellere peſtes.
Parcendum dapibus tamen, è cælóque petendum.
Nec ſolis verò hæc vobis conceſſa facultas:
Sed nomen quicunque meum vulgauerit, omnia
Fas audere, mei modò ne fiducia deſit.
Ille etiam iuſſos immani corpore montes
Transferet, & verſò ſiſtet vaga flumina curſu.
Ite animis igitur certi, confidite, neve
Inſtabili titubate fide: iacite aurea veri
Semina vbique, orbem veſtra perfundite luce
Obductum tenebris, atque alta nocte ſepultum.

Vos hominum lux, vos ſqualentis lumina mundi.
Sic fatus nobis alios ſubiunxit, vt eſſent
Conſortes tantorum operum, ſociiq; laborum,
Et ſeptem elegit decies, tamen ipſe dolebat
Exiguum numerum, neque tot ſatis eſſe ferebat
Tanto operi: ac veluti qui centum vertit aratris
Tellurem, & campos raſtris exercet auitos,
Cùm matura ſeges iam flauis canet ariſtis,
Si deſint qui meſſem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atque viros aliis conducat ab oris.
Quid memorem, vt mentes hominũ curasq; latẽteis,
Quod fieri certo nequeat ſine numine, cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Caſtigans dictis nos ſæpe erexit acerbis
Mirantes: quoties ipſis etiam hoſtibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent
Incaſſum, dum cæci odiis agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis ſenos paſſa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Ponè ſequebatur, ſiquà illum tangere poſſet,
Hanc vnam rata nempe viam reſtare ſalutis.
Ergo dum pubes fluit vndiq;, & agmina inundant,
Illa ſubit, leuiterq; extremum apprendit amictum.
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Iamq; abitum latuiſſe putans clàm mente parabat.
Præſenſit Deus, & pauidam ſeſeq; tegentem
Affatus placidè monitis impleuit amicis.
Vidi oculos ante ipſe meos mortalia nuper

Aut membra exutum, aut perfuſum luce ſupernè
Non infra Solis ſpeciem dare corpore lumen.
His multiſq; alijs, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit ſignis Deus. haud tamē vnquam
Seſe hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quæ ferre neceſſe eſt.
Atq; id ſponte quidem, nobis imitanda relinquens.
Sæpe hilares menſas ideo & conuiuia adiuit,
Nec cœtus bonus eſt hominum aſpernatus in vrbe.
Sæpe etiam inſidias inimicæ gentis & iras
Suffugiens vt homo, malè tuti limina templi
Exijt, obiecitq; cauam pro corpore nubem,
Nec ſe in conſpectum latebris dedit abditus atris,
Dū fremerent hoſtes nequicquam, & ſaxa pararēt.
Atq; equidem memini (vix actus voluitur annus)
Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
Quem rex vxorem præreptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris.
Vrbibus his abijt cautus, populisq; relictis
Digreſſus: ſiluæ elapſum accepere profundæ.
Nec rex ipſe Erebi generis fœdiſſimus hoſtis
Humani, noſtras qui recto auertere mentes
Nititur, abſtinuit Dominóve, Deóve pepercit.
Fortè etenim comitū ſtrepitus turbamq; ſequentum
Dum fugeret quondam, ſe clam ſubduxerat Heros
Cœtibus, & ſolus lucis degebat in altis.
Iamq; quaterdenos frugum ſine munere Soles
Condiderat, totidemq; famem per inhoſpita noctes
Pertulerat, cùm iam tempus ratus ecce nocendi

Affuit extemplò multis cum millibus hoſtis
Noctipotens, quos tartareis ducebat ab antris,
Flammea ſemiferi capitis geſtamina quaſſans.
Iámque ſui fruſtrà ſpe præmia percipit aſtus.
Ergo illi meditans nequicquam illudere, dictis
Talibus aggreditur, Superi tu certa Parentis
Progenies, Verúsque Deus, tibique omnia parent:
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec ſubitò in totidem conuertere adorea liba
Hæc circùm quæ ſaxa Vides ingentia, tentas?
Non Diuum latuere doli, atque hæc reddidit ore,
Sunt mihi mortali toſtæ pro munere frugis
Sermones Patris auditi, diuináque Verba:
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulſa fames ſubitò, menſæq; oblita cupido.
Dixerat. his tamen auditis haud deſtitit hoſtis
Congreſſu Victus primo, pugnamq; retentat,
Atq; alijs ſuper atq; alijs aſſultibus inſtat,
Térque nouos ſemper cœpti irritus integrat aſtus,
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuertere amore:
Vt cùm ſollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebrà ferit, ſæuitq; minaci Verbere in alta
Littora, ſed ſaxis alliſa reuertitur Vnda.
Nec Deus, hæc ſubitò quanuis præſentiat, arcet
Conantem, patitúrque dolos ſibi nectere Vanos.
Nunc ſe marmorei ſupra faſtigia templi,
Nunc rupem ſuprà, ſcabrumq; crepidine ſaxum
Subuectari Vltrò ſinit, & ſpem accendit inanem.

Cùm verò viciſſe ratus iam gaudia dira
Conciperet fruſtrà ille inhians, ſe protinus Heros
Ipſe Deum claro confeſſus numine coràm
Irrita furta, dolóſque exibat ſemper apertos:
Qualis, vbi excuſſis per plana euaſit habenis,
Liber equus ludit famulos hinc inde ſequentes,
Sæpe hic diſſimulans, atque illic improbus hæret,
Pérque viam oblatas interdum paſcitur herbas:
Aſt vbi iam videt inſtantes, elabitur, altéque
Emicat, & ſpatia tranſmittit maxima campi.
Quam ſpeciē expertus nequicquā vbi deniq; ſenſit
Hoſtis atrox, abijt victúsq;, Deúmque reliquit,
Cui volucres centum pluma pernice miniſtri
Aſtabant miſſu Genitoris, opémque ferebant.
Si verò cauſas odiorum ac ſemina quæris
Tantorum, cur gens omnis opponitur vni,
Hæc norint ipſi. certè non talia geſſit,
Quæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
Non homines inter magis eſt affabilis alter,
Non pietate prior, venia complectitur omnes.
Hoſtis, ciuis ei nullo diſcrimine habentur.
Multi impunè ideo digna atque indigna ferenti
Obijcere, omnes nutu cùm perdere poſſet.
Sera olim cùm Sidoniam ſub nocte per oram
Ferret iter feſſus, nos parua excluſit ab vrbe
Gens fera, nec tecto eſt dignata Heroa precantem,
Nos igitur triſtes ſupremum orare parentem
Aſpiceret cælo, nec Gnatum ferret inultum,
Sed populum immitem cæleſti protinus igni

Y 4 Corr

Corriperet, ſubitis & inhoſpita mœnia flammis.
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiúsque vrbem miſeratus iniquam eſt.
Sæpe etiã auctores ſcelerum haud ignarus adibat,
Infamésque domos ſceleratáque tecta ſubibat,
Quò moniti exuerent faſtus moréſque ſiniſtros,
Et ſ͡ecum inciperent paulatim aſſueſcere recto.
Sic Matthæus, agri diues, ſic noſter & ipſe eſt
Zacchæus, centúmque alij ad meliora vocati.
Nec tamen, id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Obijceret quòd non fugeret contagia dira.
Ipſe ſed, vt medicam veluti languentibus ægris
Ferret opem, totam quærebat ſponte per vrbem,
Sicubi mortales mentem caligine preßi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucémque vocaret
In tenebris cæco miſeratus pectore volui.
Id Superis, Superum id magno cordi eſſe Parenti,
Séque ideo claro miſſum memorabat Olympo.
Inſuper & cælum compleret quanta docebat
Lætitia, ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plauſu, ſiquis mortalibus oris
Inuentor ſcelerum, atque pij contemptor, & æqui
Iuſtitiam colere inciperet, rectúmque tueri.
Sicut ouem incautus paſtor qui è millibus vnam
Amiſit ſera oblitam decedere nocti
Cum gregibus, vbi per rupes pérque aſpera triſtis
Quæſiuit dumeta diu loca cuncta voluens
Conuiſens oculis, demum ſi fortè repoſta

Paſ-

Paſcentem valle inuenit, ſubitò arripit illam,
Sublatámque humero ſtabulis lætiſsimus infert.
Intranti dulces occurrunt oſcula nati
Præripere, & reducẽ plauſu domus excipit omnis.
Icc irco neque colloquijs muliebribus Heros
Abſtinuit, nupérque legens Samaritidos ora
Rura ſub antiquis Sicharææ mœnibus vrbis,
Viderat ad fontem venientem vt fortè puellam,
Implorauit aquam ſupplex, putealiáque hauſit
Munera, qui pelago, qui fluminibúsque ſonoris
Imperat, & vaſtum largis rigat imbribus orbem:
Cuius ad imperium populis ſitientibus olim
Dehicuit rupes, atque vndis plurima fluxit,
Secreti nos intereà mirarier omnes:
Ipſe ſed admonitam, atque vltrò commiſſa fatentem
In lucem è tenebris altáque è nocte vocabat.
Sæpe illi pueros, æuo & florente puellas
Flore comam preſſos, & molli fronde reuinctos
Summiſere pia, metuunt dum cuncta parentes,
Quò teneris animis pulchræ virtutis amorem
Inſereret, ſtimulisq́ue rudes impleret honeſtis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,
Luſtrabátque manu, nę carmina dira nocerent,
Neve vlla infernis premeret vis edita ab oris.
Quinetiam elatos animo ſuper omnia acerbis
Vrgebat dictis, rebúsque exempla reliquit.
Mecum olim ſocij, abſentem dum quærimus illum,
Tendebant, feſsiq́ue via conſedimus omnes
Speluncæ ante fores, denſis quam plurima opacat

Frondibus,& flexu ramorum protegit Vlmus.
Multùm hic inter nos quærentes vana moramur,
Quis noſtrûm foret è numero præſtantior omni,
Dilectúsve ipſi magis,acceptúsve magiſtro.
(Mira loquar) nos vt primùm ipſe in limine vidit,
Hæſit acerbà tuens,iterúmque iterúmque rogauit,
Quis ſermo foret,aut quænam certamina nobis.
Nos contrà taciti nihil hiſcere,dum piget omnes
Verborum memores,fuerant quæ plurima vana.
Tum ſubitò oſtendens puerum,cui mollibus annis
Laudis adhuc erat & tumidi mens neſcia flatus,
Nulli fas,inquit,Superûm aſpirare beatis
Conciliȷs,ſi non faſtus dediſcat inanes,
Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam ſuſpirat pectore laudem.
Non aliter cælum pateat.prius æquore ſalſo
Eſſe queant nubes,aut piſces viuere in aruis,
Arboris aut ſtirpes frondeſcere in ætheris oris.
Horret adhuc animus,mihi cùm fratríq; popoſcit
Illum præcipuos fruſtrà pia mater honores,
Scilicet ætherea ſuperi Genitoris vt aula
Cælicolûm in medio celſa cùm ſede ſederet
Subnixus,propior noſtrûm reſideret vterque
Dextrā alter iuxta amplexus,læua alter inhærent.
Extemplò grauis ille,obtutúque aſper acerbo,
Non matrem(quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos qui vano ignaram ſummiſimus aſtu,
Corripuit meritos verbis haud mollibus vrgens:
Vſque Deum premere elatos,longéq; ſuperbos

Auer

Auerti, quos fama agitat laudúmque cupido.
Ipſe ideo haud impar Genitori cùm ſit, & illa
Quæ pater, æquè eadem poſsit, tamen ora canentum
Sæpe ſibi laudes Genitorem vertit in ipſum,
Nil ſe audere hominem ſupra confeſſus, ab alto
Ni Pater omnipotens vires aſpiret Olympo.
Iccirco grauibus morbis quencunque leuaſſet,
Plerunque edixit ne factum proderet vſquam.
Quòve ſuas tegeret vires, cùm tabida poſſet
Hulcera corporibus ſolo depellere nutu,
AEgros ſæpe tamen medicas legabat ad vndas,
Vt vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.
Quid referam, quot eũ populi, quot mænibus vrbes
Optauere ſibi, & voluere imponere regem
Mittentes trabeam, ſceptrumq́ꝫ, ſacrámque tiaram?
Ipſi etiam comites hortatu inſtare frequentes,
Armatus Syriæ regnandam inuaderet oram,
Mox fore continuò vt ſua ſub iuga mitteret armis
Quodcunque Oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immenſumq́ꝫ nouis frænaret legibus orbem.
Cùm verò hortantes vrgerent, protinus ipſe
Occuluit ſeſe, montéſque aufugit in altos.
Immanes tamen inuidia & crudelibus iſti
Inſurgunt odijs, pœnaſq́ꝫ vno ore repoſcunt,
Vniúsque petunt caput omnes. ſcis quibus illum
Huc furijs traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hoſtibus vrbem.
Ipſe Patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati: nam ſe quærentibus vltrò

Obtul

Obtulit, & noctis cùm munere poſſet opaca
Defendi, bis ſe manifeſtum prodidit ipſe.
Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem
Attonitos, terramq; graui conſternere caſu.
Nec verò ſacris aut templo demit honorem,
Nec gentis leges veterúmve edicta refigit,
Quamuis viſceribus monet & luſtralibus extis
Parcendum poſthac, nec iam vltrà cæde litandum.
Verùm alios longè ritus moremq; ſacrorum
Indicat obſcura verborum ambage latentem,
Legiſferiq; aperit voces, animúmque magiſtri:
Quódque magis mirere, ſciunt, & ſcire fatentur
Aëreas vatem venturum lucis ad auras,
Vnus qui nobis cæli inuia clauſtra recludat,
È tenebriſq; pios vehat alta ad ſidera manes:
Id patribus promiſſum, omnes id voluere vates,
Hunc animis certi expectant. miſeri, quibus atris
Non datur in tenebris præſentem agnoſcere lucem,
Et mediis largi ſitiunt in fluminis vndis.
Nã quē non moueant, niſi prorſum auerſa voluntas,
Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis
Oris honos? ipſe vt vidiq; hauſiq; loquentem,
Et dulcem toto iactantem corpore amorem,
Fortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui.
Id ſocij fecere: neque hunc me deinde ſecutum
Pœnitet. Verùm quantum ingens ſæpe fauilla
Surgit ab exigua, ſempérque fit acrior ignis,
Huius amor tantum viſus mihi creſcere in horas,
Et mage cor dulci ſemper flammeſcere cura.

Quiq;

Quiq; adiere ſemel, validis compagibus hærent.
Nec nos aut donis, aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos. omnia nobis
Aſpera promittit, cunctos diuerſa manere
Scilicet exilia, extorres, paßimq; vagantes.
Promißus nec vana fides: adeò vſque malorum
Pullulat ex alia atque alia denſißima ſilua.
Vnius ferro tantùm caput excipit: vnum
(Quiſquis is eſt) placida clauſurum lumina morte.
Aſt alios cædes omneis inſtare cruentas.
Noſtra iubet nos intereà contemnere, opésque
Partiri, atque inopi miſerorum impendere turbæ,
Quos circumueniunt morbiq;, algórq; famésque,
Pauperiemq; pati, rebusq; aſſueſcere egenis.
Multi nos ideo viderunt ſæpe per agros
Aut ſiluæ in nuda proiectos ducere ſomnos,
Aut grauidas feſſos rerum decerpere ariſtas,
Indomitisq; famem ſolari frugibus, vndámque
Alta haurire cauis pronos ad flumina palmis,
Aut ſiquos vſquam tellus dabat arida fonteis.
Non mihi perpetuam ſi centum pectore aëno
Sufficiant vocem linguæ percurrere poßem,
Quantas quóque modo ærumnas, quantosq; labores
Hoc ducente animis durantes hauſimus æquis.
Nam licet interdum penuria laxit edendi
Exhauſtos rerumq; inopes quas flagitat vſus,
Regum opibus tamẽ vſq; animos æquauimus altos,
Et mens in paruis aderat ditißima cuique.
Nec minus ingẽtem huc comitũ aduentare nouorum

Cern

Cernere ſemper erat numerum, matréſq; viróſq;,
Omnibus idē animus, quibus & mēs certa ſequēdi:
Haud ſecus ac bellum ſicui rex maximus vrbi
Indixit, iámque arma ciet, iamq; agmina cogit,
Cladem ora exitiúmque ferens, populiſq; ruinas.
Non tantùm iurata manus, lectaq; cohortes
Incedunt: ſed præterea quos dirus habendi
Duxit amor, varia cupidos diteſcere præda,
Agglomerant multi, atq; iniuſsi caſtra ſequuntur.
Non ſat erant lataq; via, campiq; patentes
Tot populis, iret quacunque, ſequentibus vltrò.
Sæpe Heros ſeſe ingenti ſubducere turba,
Et montes petere, & deſertos quærere ſaltus.
Atq; equidem memini, cū propter ſtagna profectus
Ferret iter, paſsimq; manus prætexeret ingens
Littora, & vrgeret ſupra denſiſsima merem,
Proripuit ſeſe. ac cymbam, quæ fortè parata,
Inſiluit. ſubitóque iubens præcidere funem
Teli intra iactum liquidum proceſsit in æquor.
Conſtitit hinc, terrámq; aſpectans, plenáque circum
Littora, diuinis affari vocibus orſus,
Iuſtitiæq; aperire viam, & veſtigia recti,
Hic illic ſtabant arrectis auribus omnes
Intercluſi vndis, inhiabántque agmine longo
Attoniti, miráque animos dulcedine capti.
Ipſe loquebatur, circùm ſedata ſilebant
Æquora, vbique modò ſpirantibus incita flabris,
Frondiferæq; domus auium ſine murmure circùm
Stabant immotæ procuruo in littore ſiluæ.

Sed non intereà longaua parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari inſueta loquentem,
Felicémque Uteri matrem, felicia matris
Hubera clamabant, quæ talem enixa tuliſſet,
Et teneris immulſiſſet plena hubera labris.
Nanque docebat humi fœdè, in tenebriſq; Volutas
Ad cœlum mortale genus ſuſtollere mentes,
Et lucem aſpicere, & Vanis deſueſcere curis.
Tum pacem hortari, Placidam ſuper omnia mites
Pacem optate Viri, tumidóſque remittite flatus,
Demiſſiq; animis, nil Vanæ laudis egentes,
Mortales contemnite opes, contemnite honores,
Et duris Vitam aſſueti, paruóque beati
Pauperiem tolerate: breuis quæcunq; Voluptas
Iſta adeò, atque diu nihil eſt mortalibus ægris.
Vobis haud propria hic ſedes, conceſſáque longùm
Regna, manent meliora, graues Vbi ſoluerit artus
Mors animæ, Vos ſtelligera Pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax Vbi tranquilla, & cunctarũ opulentia rerum,
Et ſecura quies, nunquam peritura Voluptas.
Et dubitet tanta quiſquam mercede laborem
Ferre breuem, terriſq; ſequi me ſponte relictis?
Ad Veras emergere opes, emergere honores
Tenditè, quos nulli caſus, nulla auferat ætas.
Eſte pij: inter Vos mentem exercete benignam,
Inq; Vicem placati animis miſereſcite Veſtri.
Tum longè prohibete iras, odijſq; ferendo
Parcite, rumoréſque Vagos contemnite Vulgi.

Nulla

Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere: præſtiterit verò pulſantibus vltrò
Seſe offerre, genisq́; ictum expectare ſecundum.
Vana alij certent armis pro laude, nocénsque
Ferrũ acuant, pulchráque petãt per vulnera mortem.
At tu mortales nullo diſcrimine amare
Diſce omnes, pacémque inglorius hoſtibus opta,
Nec tibi ventoſæ ſint tanti murmura famæ.
Omnibus in primis ſit mens interrita lethi,
Nulláque vos animis duros vis auocet æquo.
Terrenos artus homines, moribundáque membra
Interdum extinxiſſe queant & perdere ferro:
Tuta anima ipſa manet dura haud obnoxia morti.
Et vos omnipotens cælo Pater aſpicit alto,
Auertitq́; malis, cuius ſine numine veſtrum
Haud hominum quiſquam valeat diuellere crinem.
Summiſſos vos hunc vnum fas vſque vereri,
Huic ô rite preces huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus, campisq́; patentibus aër
Obſequitur, nitidiq́; tremit plaga lucida cæli.
Huic procumbite humi, proſtrati huic pandite vota.
Vos ſiquidem æternis etiam poſt funera pœnis
Ipſe poteſt ſontes ſub tetro vrgere barathro.
Nec timor admiſſos cuiquam ſit adire leones,
Sæcláque pictarum ſæuiſſima pantherarum.
Ite mei obiectu protecti nominis: ite
Aduerſum intrepidi manſueſcent protinus vrſi,
Veſtráque parcentes allambent vulnera lingua.
Quin humiles victus animis ſecludite curas.

Obſeruate genus pecudum, genus altiuolantum,
Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri.
Non tamen aut tegimen, victus aut copia deſit.
Omnia diues alit rerum ſator, omnia curat.
Ille etiam iniuſſo tellurem gramine veſtit,
Floribus appingens ſata verſicoloribus arua,
Arboribusq; comas, atq; vmbras montibus addit.
Fraudes, inſidiæq; abſint, ac fœda libido,
Neve modum ſupra menſis gaudete paratis,
Deſidiasq; animis, atq; otia pellite veſtris.
Nec vetitos thalamos inconceſſumq; cubile,
Affectate ſitisq; alieni deſinat auri.
Quiſq; ſuis opibus contenti viuite, & vltrò
Spes interdictas, & inania ponite vota.
Neve autem ſcelerum facies nũc perſequar omneis,
Quid dicam, quibus eſt cordi fraus, atq; libido
Dira iuuat, ficto ſimulant tamen ore latentes
Virtutem, ſubeuntq; dolis, & crimina obumbrant?
Ne iubeo: ne talem animi aſſueſcite peſtem.
Nil adeò latet, ipſa dies quin detegat vltrò.
Præterea cohibete oculos: ne quærite veſtris
Vulnera ſpõte animus: fandi hinc cõpeſcite amorem:
Sæpe olim incautos non lingua coërcita merſit.
Diſcite iamq; ideo poſthac haud falſa profari,
Iamq; nouos purgati animis inducite mores.
Siqua tamen veteris culpæ veſtigia reſtant,
Diluite, & ſacris contagia vincite lymphis.
Ipſe ego fons veluti liquidam puriſſimus vndam
Sufficiam: properate ad aquas: haurite liquentem

Matres atq; viri ſitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes: nec opus potantibus auro
Argentóve: mei fontis patet omnibus vnda.
Sic lethi vitate vias, ita ſidera aditur,
Sidereasq; domos, mutari neſcia regna.
Hæc mihi prædixit Genitor, qua voce monerem
Veridica: ſunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat, cæli ſuper omnia Regem
Placandum non viſceribus, non ſanguine cæſo,
Sed votis precibusq; iubens expoſcere pacem.
Et modus orandi quis nam foret ipſe canebat:
Omnipotens Genitor, ſedes cui lucidus æther,
Sic nomen laudesq; tuæ celebrentur vbiq;,
Et promiſſa orbi incipiant procedere luſtra,
Cùm tua non minus in terris gens iuſſa faceſſat
Mortalis, quàm cælicolæ tibi in æthere parent.
Nos diuina hodie cælo dape reffice ab alto.
Parce dehinc bonus, vt noſtris ignoſcimus ipſi
Hoſtibus, ac nullis aduerſis obijce inermes
Tentando, prohibe à nobis ſed cuncta pericla.
Addidit &, ventura canens, fore cùm vagus olim
Sol claram ſpeciem concreto lumine tectus
Exuat, & ſubitò ſtellantis nocte perempta
Sufficiat nullam Luna orbis argentea lucem,
Sanguineis faciem maculis perfuſa nigrantem,
Præcipitentq; polo paſſim turbata labanti
Sidera, quæ lapſu certo ſpatióve feruntur.
Visq; ea quæ cæli irrequietos conciet orbes,
Deſinat, incerto rapiantur vt omnia motu,

Atq;

Atq; propè auulſo abſiliat de cardine mundus,
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen
Ipſe iterum petat, & multis cum millibus idem
Adueniens hominum vitas & crimina quærat.
Vt res promiſſo ſimulac ſuccenderit igni
Flammarum totum tempeſtas ſparſa per orbem,
Continuò tellure noua, caloq́; recenti
Defunctas animas vita in ſua corpora rurſus
Euocet ad blandum lumen, populosq́; ſepulcris
Eliciat, ſecumq́; pios educat ad aſtra,
Quos Pater à prima præuidit origine rerum
Mente ſuos fore, & æthereo tranſcripſit Olympo.
Ibunt aligeri iuuenes, cælumq́; profundum
Horrifico ſonitu implebunt, atq; ære recuruo
Quattuor à ventis excibunt vndiq; gentes.
Iudicis ad ſolium properabitur æthere toto.
Ipſe altè effultus, montisq́; in vertice ſummo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernetq́; pios, dextraq́; in parte locabit:
Læua autem coget ſontes, quæ plurima turba.
Qualis poſt hiemem exactam, cùm gramine molli
Paſcua læta vocant ſtabulis armenta recluſis,
Ipſe greges paſtor nitidos miſſurus in agros
Sortitur: placidas primò legit ille bidentes
Dinumerans, olidasq́; iubet procul eſſe capellas.
Cernere erit liquidas longè fulgere per auras
Corpora clara hominum, quibus atra obnoxia morti
Abluet omnipotens Pater, æternumq́; manebunt
Amplius haud rerum ſubiecti caſibus vllis.

Nemo illam ante diem ſperet cum corpore ſedes
AEtheris, exceptis paucis, quos ipſe ſepulcro
Exurgens ſecum ſuperis Deus inuehet oris.
Solæ animæ intereà tali ſtatione fruentur.
Contrà autem ſontes tenebris ac nocte prementur
AEterna, & meritas pendent per ſæcula pœnas,
Omnia quæ ſera nuper mihi nocte canebat,
Cùm caput ipſius in gremio mœrore grauatum
Vna eadem accumbens ſponda, admotusq; loquenti
Sæpe reclinarem, mæſti ſolamen amoris.
Quid repetam, quæ ſæpe vagi Iordanis ad vndas
Ediderit? quæ Iudææ ſub montibus altis
Nunc cæcis vera inuoluens ambagibus vltrò,
Nunc manifeſta palàm claro ſermone loquutus,
Dum populi circunſiſtunt, ſtipantq; frequentes?
Nunc ſe principium rerum finemq; canebat,
Nunc veri fontem, atq; hominum lucemq; viamq;.
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem:
Nox felix tellus, nos ſæcula læta tulere.
Nobis diuinam vocem, diuina loquentis
Verba haurire Dei propius ſæpe obtigit vnis.
Scilicet hinc luſtris veniet labentibus ætas,
Cùm ſeri optabunt eadem vidiſſe nepotes.
Talia Ioannes cunctis mirantibus ore
Perſtabat memorans, cùm protinus ecce tumultu
Ingenti Solymûm irrumpit manus impia, & vrbis
Rectorem appellant, pœnasq; vno ore repoſcunt.
Diffugiunt ambo, & magnam ſtat adire parētem,
Ignaramq; diu tantarum fallere rerum.

M. HIER

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS

LIBER V.

INſonti verò Romanus parcere capto
Toto corde petens, huc mentem diuidit atq; huc.
Fama viri, virtusq; animo, egregijq; recurſat
Oris honos, nec iam obſcurum genus eſſe Deorum.
Omnia reſpondent auditis. deniq; ad ipſos
Conuerſus Solymos fremitu tectum omne replentes,
Ite, ait, & poſito mox huc certamine adeſte.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Multandus, quod tantū obſtet ſcelus, ordine pādat,
Inſonti. ſimul hæc ſimul illi abiere frementes,
Chriſto animis certi nunquam deſiſtere viuo.
Parte alia, regem qui fœdè prodidit hoſti,
Mutatus ſcelus agnoſcit periurus Iudas
Ah miſer, infectum quàm vellet poſſe reuerti?
Nulla quies animo: ſæuire in pectore diræ
Vltrices, cæcasq; ob noxam ſumere pœnas.
Nec capit inſanos curarum pectore fluctus,
Hinc ſecū æra manu ſceleris cauſam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atq; ſacerdotum ſacrata ad limina venit
Vociferans: Veſtrū hoc argentū, hæc munera veſtra,
Accipite: en ſcelerum pretium exitiale repono.

Heu heu quid demens volui mihi? quo ſcelus ingẽs
Inductus pretio admiſi? vera Dei ille
Progenies, veruſq; Deus, nunc deniq; cerno,
Diſcuſſaq; abeũt tenebræ, & mihi reddita mẽs eſt.
Sic fatus, ſimul argentum coniecit in ipſos:
Olli autem flentem riſere, ac ſera videntem.
Infelix abit: hinc amens, cæcuſq; furore
Multa putat, curæ ingeminant, ſæuitq; ſub imo
Corde dolor, cæliq; piget conuexa tueri,
Tum ſecum huc illum flammatia lumina torquens,
Hem quid agã infelix? quæ nam quæ ſæcula porrò
Sera adeò tantum ſcelus vnquam oblita ſilebunt?
Accedamne iterum ſupplex, crimenq; fatebor,
Atq; auſim veniam ſceleri ſperare nefando?
Quo verò aſpiciam vultu, quóve alloquar ore,
Quem ſemel indignum decepimus, inq; merentem?
Hinc igitur longè fugiam, quantum ire licebit,
Ignotuſq; alijs agitabo in finibus æuum?
Hinc me præcipites me me hinc auferte procellæ,
Quò fugit vſq; dies à nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus: omnia præſens
Aſpicit, ac terras Deus vndiq; fulmine terret.
Et me conſcia mens atq; addita cura ſequetur,
Siue iter arripiam pedibus, ſeu puppe per vndas.
Quos? quibus? at moror, & ludũt inſomnia mentẽ.
Vos precor ô mihi vos magnæ nunc hiſcite terræ.
Quid dubito? nunc te tangunt ſcelera impia Iuda
Infelix: tunc debueras, tunc iſta decebant,
Cùm reuocare pedem, cùm fas occurrere peſti.

Nunc morere, atq; nefas tu tantum vlciſcere dextra
Sponte tua, lucemq́; volens homineſq́; relinque.
Talia iactabat certus iam abrumpere vitam
Inuiſam, & ſæuum letho finire dolorem,
Curarum hanc vnam metam ratus atq; laborum.
Fluctuat, atq; ſibi ſemper tellure videtur
Abſumi, aut rapido de cælo afflarier igni.
Vſqueadeò ante oculos capti obuerſatur imago.
Pallor in ore, acies circunlita ſanguine, & artus
Algentes tremit, inſtantis veſtigia lethi,
Et nox multa caua faciem circunuolat vmbra.
Omnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
Demens, qui potiùs veniam ſperare fatendo
Non auſus: neq; enim precibus non flectitur ullis
Rex ſuperûm, & iuſtæ bonus obliuiſcitur iræ.
Ergo ille incœptis perſtans, & ſedibus hærens
Iiſdem abijt, ſiluaq́; tremens ſucceſsit opacæ,
Regia quæ propter frondebat plurima tecta.
Atq; ibi dum trepidat, qua tandem morte quieſcat
Incertus, latebráſne animæ ſcrutetur acuto
Fortiter, & pectus procumbens induat enſe,
An ſe præcipiti iaciat de culmine ſaltu.
Ipſæ quæ attonitum mortiſq́; cupidine captum
Ducebant ſemper furiæ, infenſæq́; præibant,
Informem pronæ nectentes arbore nodum
Oſtendêre viam: collo nanq; inde pependit.
Vt meritus, laqueoq́; infami extrema ſequutus
Spiramenta animæ eliſo gutture rupit,
Et totos ſubitò pendens extabuit artus.

Nondum picta nouo cæli plaga mane rubebat,
Iamq́ ſacerdotes concurſu cuncta replentes
Veſtibulum iuxtà aſtabant, longisq́ fremebant
Porticibus: nempe antiquo de more licebat
Nulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
Tandem Romulides iuuenum ſtipante caterua
Faſcibus egreditur patrijs oſtroq́ ſuperbus,
Et ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
Conſedere patres pariter iuxtà ordine & ipſi,
Atq́ diu ſiluere. orſus dux deniq́ fatur,
Dicite quo tandem demitti crimine morti
Poſcitis egregium iuuenem: quæſiuimus ipſi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potiùs factis fama illum ingentibus effert.
Vt propiùs ſanctum vidi, audiuiq́ loquentem,
Vt ſtupui? vt viſus mihi nil mortale ſonare,
Cuncta Deo ſimilis vultum, vocemq́, oculosq́?
Aut certè Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
Cedite: ne regem veſtrum ignorate volentes.
His dictis, cunctis penitus dolor oſſibus arſit
Ingens: infremuere omnes, gemitumq́ dedère.
Tum ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
In medio, & dictis exorſus talibus infit,
Si tibi non alijs per ſe manifeſta pateret
Res ſignis, Romane, vel hinc dignoſcere promptum
Cuiq́ foret, teq́ in primis dux multa moueri
Conuenit, huc cùm tot collectos vndiq́ ciues
Conueniſſe vides vnius crimina contra.
Hic auctor fandi multos ſermone fefellit,

Et facie(ne cede dolis)mentitur honeſta
Virtutem:ſcelerum tegit alto in pectore amorem.
Nónne vides,hæc relligio quò ſe noua vertat,
Orgia quò,cœtusq́;, & nocturni comitatus?
Seditione potens Iudæas ſuſcitat vrbes,
Auſus ſe paßim terrarum dicere regem,
Progeniemq́; Patris ſummi,cui ſidera parent:
Atq; ideo veluti Deus vltrò crimina feßis
Dat veniam,pœnaq́; metum poſt funera ſoluit:
Quod ſcelus haud aliter poterit quàm morte piare:
Sic veteres ſanxere.ſed & vetera ipſe retractans
Iura,nouas figit ſimulato numine leges,
Inſtituitq́; nouos ritus,noua ſacra per vrbes,
Quæ ſeruent ſeri ventura in ſecla nepotes.
Quin ipſas haud obſcura(prò)voce minatur
Deiecturum aras,ſeq́; igni templa daturum,
Templa olim impenſis tantorum ſtructa laborum.
Et iam iam volet ipſum etiam reſtinguere Solem,
Sideraq́; obſeſſo verbis deducere cælo.
Haud ſcelu ille tamen fallaci pectore quiuit
Dißimulare diu.neq; enim ſcelerata ſubire
Tecta horret,nec ſe vetitis conuentibus aufert
Admonitus,ſocijq́; epulis capiuntur opimis.
Quinetiam,interdum ſiqua tota impius vrbe
Iuuentus fama ante alios ob crimina notus,
Continuò,paribus gaudens,adit impiger illum,
Nec requies donec ſibi conciliarit amicum.
Tantus amor ſcelerum,tantum illi fallere cordi.
Tum feſtis cùm fas nihil exercere diebus.

Ipſe tamen pellit morbos, ægriſq; medetur.
Quid memorem, vt ſocij vetitis impunè per ædes
Veſcantur dapibus, Cereremq; & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus ſine more, ſine vllis
Legibus immundi, contactuq; omnia fœdent?
Scilicet omnipotens placitos tot ſæcula ritus
Retractet Pater, & mentem ſententia vertat.
Quæ noua tempeſtas? cáne inconſtantia cælo?
Dede neci, ne turicremas quibus imminet aras
Deſtruat, & poſthac non auſit talia quiſquam.
Dede neci: pœnas ſceleri impius hauriat æquas.
A ſacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixerat: atq; omnes eadem ſimul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur vllis,
Nec noua primū audit nūc crimina: cūcta nefando
Scit fabricata odio, dum Chriſti gloria, & ingens
Sacrilegos ſtimulis virtus exercet amaris.
Atq; ait, Hæc coràm fama eſt vos ſæpius illi
Obieciſſe, quibus ſemper ſermone paratus
Reſtitit, & vera victor ratione refellit.
Nec ſe progeniem Superi negat ipſe Parentis,
Quem vos promiſſum cælo diuinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, vt veteres Genitoris molliat iras,
Concilians generi veſtro, culpamq; parentum
Ipſe ſua virtute luat. ſic ferre priorum
Accepi monimenta, patres id prodere veſtros,
Et rebus probat ipſe: adeò circum oppida luſtrans
Arrexit totam monſtris ingentibus oram,

Quæ

Quæ non ulla artes hominum, non ulla poteſt vis.
Quinetiam in lucẽ quoſdam reuocauit ab vmbris,
Queis penitus iam mors totos immiſſa per artus
Soluerat hærentes animæ de corpore nexus.
Quare agite ô odijs miſeri deſueſcite iniquis.
Ne fruſtrà pugnate, Deum ſed diſcite veſtrum.
Dixerat: at magis atque magis violentia gliſcit
Omnibus: ingenti clamore inſiſtere, & vna
Infrani ſæuire, humeriſque abſcindere amictum.
Nec ſecus increuere animis ardentibus iræ,
Quã cũ Ateſim ve Padũ ve vndis læta arua paratõ
Diluere agricolæ ſubiti compeſcere tendunt
Aggeris obiectu, præceps magis æſtuat amnis
Inſultans, victorque altas ruit agmine moles.
Fortè autem rex, & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum aduenerat vrbem.
Munere Romulidûm pars huic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilææque oppida habebat.
Quem poſtquam accepit rector Romanus adeſſe,
Solueret ingrato quò ſeſe munere tandem,
Tranſmiſit Galilæum illi vinctum Galilæo,
Atque ipſum iuſſit, vitamque & crimina, ſiqua,
Quærere, pro meritiſque viro decernere pœnas.
Tum verò audito Christi rex nomine lætus,
Duci intro iubet, ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propiùs vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario ſermone: ſed ille
Nil contrà, atque oculos nuſquam auertebat Olympo.
Ergo illum nil ſupra hominem miratus, & vltrò

Irridens, iterum iubet ad prætoria duci,
Et rurſum haud læto Romano redditur inſons.
Hîc me deficiunt animi, mens labitur ægra.
Horreſco meminiſſe, Dei quæ vera propago
Pertulerit mala factus homo Deus, auctor Olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuiq́ patentia tractus
Atria, nec capit immenſi plaga lucida cæli.
Aura tuo omnipotens vires mihi reffice lapſu,
Aura polo demiſſa, tuo hîc me numine firma.
Hæc animi victus quoties euoluere tento,
Omnia me circum nigreſcunt: pallida cerno
Aſtra, caputq́ atra roſeum ferrugine Solem
Occulere, & mæſtum in lacrymas ſe ſoluere cælum.
Tantáne te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor, cæli ò lux clara sereni,
Vera Dei vt ſoboles, verus Deus æthere miſſus,
Tam grauia hæc velles, perpeſſuq́ aſpera ferre,
Diuinumq́ caput terrena mole grauatus
Subijceres tot ſponte malis? hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus vt deleres crimina morte?
Nos dulces vetitæ decerpſimus arbore fœtus.
Tu trunco infando pendens crudele luiſti
Supplicium, ò nimiùm noſtros miſerate labores.
Tu quanuis Deus, atq́ Dei indubitata propago,
Heu nunc hæc hominum, nunc cogeris illa ſubire
Arbitria in vinclis, & iudicis ora vereri,
Qui toti aduenies olim datus arbiter orbi.
Pontius vt vinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit, arbitrio nec ſe ſubducere triſti

Poſſe

Poſſe vi let, ſæuis curarum tunditur vndis,
Iamq́; his iamq́; illis iterumq́; iterumq́; retentat
Crudeles animos, & parcere neſcia corda
Irritus, ac ſtudio fruſtrà diuerſatur inani.
Quàm magis ille animis tendit ſermone mederi
Nunc ſupplex, placidusq́;, minis nunc aſper acerbis,
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandẽ ait, Hæc redeunt (veſtrorũ antiqua parentũ
Vana ſuperſtitio) certis cùm ſacra diebus,
Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
Reddere, & ex arctis impunè emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipſum ſolui ne iubetis
Inſontẽ? (nam quem potiùs dimittere poßim?)
Et iam pœnarum ſatis ac feritatis abundè eſt.
Aut ſoluo, aut porrò vos hinc abducite, & atræ,
Vt libet, immeritum ſine me demittite morti.
Non tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
Crimina falſa cohors, & pœnas ingrauat ore.
Fortè illis Barabas populo patribusq́; diebus
Inuiſus, quo non ſcelere vſquam immanior alter,
Iandudum in vinclis pœnam expectabat acerbam:
Nulla fugæ ſpes prorſus, ei via nulla ſalutis.
Huic igitur præſes velléntne, an parcere Chriſto
Scitatur, ſperans ita tandem euadere poſſe.
Illi autem victiq́; odijs, cæciq́; furore
Exolui Barabam poſcunt, veniamq́; precantur
Vni omnes, Chriſtumq́; abſumi funere tendunt,
Atq́; obſtant ſumma ſtudijs rectoris opum vi.
Ille autem loris cædi, virgisq́; ſalignis

Diuin.

Diuinum mandat (viſu lacrymabile) corpus.
Fors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte ſitim: ſic immitis miſerebitur hoſtis,
Et lacerum totos cernentes cominus artus,
Ipſi vltrò ſatiati animos à morte reducent.
Iam largo vndabat fœdatum ſanguine corpus,
Perfuſiq́ artus tabo: liuentia colla
Collaq́, brachiaq́, & detecta verbere coſta,
Atq eiectabat craſſum roſeo ore cruorem,
Talem in conſpectu populi ſtatuère, cruentos
Nudũ humeros, pectusq́, ambasq́ à poplite plantas:
Nam medium texto velabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cælum: conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea Luna,
Nimboſoq́ diu latitans euanuit ore,
Et pariter viſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles expleuit ſanguine pœnas,
Sed magis atq magis crudeſcunt corda precando,
Quæ non vllæ artes, quæ vis non mitigat vlla.
Immerito lethum intendunt, extremaq́ poſcunt
Supplicia infenſi: reſonant clamoribus alta
Atria: certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſsiq́ inferna è nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ, ſine corpore vitæ
Circumeunt, ſtimulosq́ acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miſeris, agitantq́ furentes.
Romanum intereà monet ipſa exterrita viſis
Per ſomnum coniux, iuuenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, obſtineat capto: portenta minari

Magna deûm in ſomnis.is erat,is candidus ille
Agnus,ait,(nunquam ludunt me ſomnia vana)
Quem circunfuſiq́; canes,ſudibusq́; petebant
Paſtorum globus omnis:eum mox omnia ademptū
Paſcuaq́;,& rotis flebant cum ſaltibus agri.
At Pater altitonans manifeſta percitus ira
Deſuper auctores cædis ſæuibat in ipſos.
Turbatum extemplò viſum ruere vndiq; cælum,
Et campos latè,ac ſiluas quatere horrida grando.
Tum ſubitò audita ex alto,voxq́; acta per auras,
Parce Deo Romane,hominum compeſce furorem.
Credo equidē hunc(non te fallit)genus eſſe deorum:
Parce manus ſcelerare,pio vir parce cruori.
Ipſi hæc cælicolæ placidi portenta refutent,
Iudæosq́; petant ſcelos,generiq́; minentur.
Talibus auditis,Solymos animo acrior vrget
Romulides,certus veſano obſtare furori.
Iamq́; minis agit,& dictis haud amplius arcet
Mollibus inſanos,& non toleranda frementes.
Iamq́; videbatur demptis dimittere vinclis
Velle virum,& tantis ſe tandem ſoluere curis.
Senſit atrox Erebo vmbrarum regnator in imo
Æternam ſeruans memori ſub pectore curam:
Ingemuit,vinciq́; animo indignatus amaro eſt.
Protinus horriferum latebroſa ab ſede Timorem
Euocat atrum,ingens & ineluctabile monſtrum.
Triſtior haud vlla eſt vmbroſis peſtis in oris
Scilicet,atq; hominū egregijs magis æmula cœptis.
Frigus ei comes,& deiecto Ignauia vultu.

Extemp

Extemplò hanc ſuperas torpentē aſcendere ad auras
Imperat, intonſi qua molli vertice ſurgunt
Phœnicum montes, Solymorumq; alta ſubire
Mœnia, ut Auſonij flectat ducis aſpera corda
Deijciens, ſubigatq; metu deſiſtere cœpto.
Iuſſa facit: ſibi nigranteis accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros ſe colligit artus.
Iamq; emenſa via tractus obſcœna volucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
Fertq; refertq; volans circùm importuna, ſonansq;
Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
Immiſitq; gelu, & præcordia frigore vinxit.
Diriguit viſu ſubitò, atq; exalbuit ille,
Surrectæq; comæ ſteterunt, gelidusq; per oſſa
Horror ijt, genua ægra labant: vox faucibus hæſit.
Quem ſimulac ciues ſenſere inſueta timentem,
Pallentemq; genas, & toto corpore verſum,
His ſubitò arrepto clamantes tempore dictis
Aggreſſi, Iſte auſus vulgo ſe fingere regem,
Aſpirat ſceptris, regisq; affectat honores.
Quem ſi fortè neci mauis ſubducere, nec te
Crimina tanta mouent, Iudæas protinus vrbes
Seditione potens Romanis legibus, omnemq;
Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
Res igitur tibi ſi cura Romana, decusq;
Cæſaris, hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris,
Hauriat ut meritas haud vno crimine pœnas,
Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia perſtabant vno omnes ore frementes.

Du

Dux verò expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſæuit
Subdita peſtis enim) nec iam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe victus cedénsque remittit,
Haud vltra potis inſano pugnare furori:
Ceu cùm roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi
Protinus aduerſi medijs in fluctibus Euri,
Luctatur primùm celſa de puppe magiſter,
Hortatúrque viros validis inſurgere tonſis:
Demum vbi ſe niti contra intolerabile cælum
Incaſſum videt, ac ventos ſuperare furenteis,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multiuium, atque auris parens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit verbis, vociue pepercit.
Verùm, vincor, ait, nec habet veſtra ira regreſſum:
In me nulla mora eſt: moriatur crimine falſo
Damnatus: vos triſte manet, ſperóque propinquum
Supplicium: vos ſacrilego ſeriq́ nepotes
O' miſeri meritas pendetis ſanguine pœnas.
Sic effatus, aquam plena iubet ocyus vrna
Afferri, abſtergénsque manus hæc addidit ore:
Vt nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullū
Hæc in cæde nefas, méque omni crimine ſoluo.
Dixit, & exurgens ſolio intra tecta receſſit.
Illi autem, Deus hæc nobis gnatisq́ reſeruet,
Inſtaurétque graues pœnas, quaſcunque meremur.
Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridéntque ſilentem,

A Quodq́

Quodq́; illum populi regem optauere per vrbes,
Purpureis ornant tunicis oſtróq; rubenti,
Atque altè effultum ſublimi ſede locarunt.
Pro capitis crinali auro regúmque corona
Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis:
Pro ſceptro datur inſigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno,regemq́; ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cùm ex omnibus vnum
Delegere ducem.ſocijs qui ſponte ſubactis
Imperitet,læto cuncti ſtant agmine circùm
Condenſi,aſſurguntq́; omnes,regisq́; ſuperbi
Iuſſa obeunt ludicra,ingens it ad æthera clamor.
Tali intùs famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni veſtis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumq́; caput palmis & arundine pulſant.
Hic digitis vellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo,& pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora,nec requies,verſantq́; agitantq́; ferẽtem
Omnia,nec verbis vllis indigna querentem,
Nec dare permittunt iam lumina feſſa ſopori.
O' dolor,heu ſpecies inhoneſta,indignaq́; viſu!
Non ſiluis auibus frondes,non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt,vbi condere ſeſe
In noctem,atque ſuos poſſint educere fœtus:
At rerum Auctori,cæli cui regia ſeruit,
Omnibus in terris deſit locus,omnibus oris,
Quo caput acclinet,feſſusq́; in morte quieſcat.

Tum

Tum verò Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atque omnes pœnarum exquirere formas.
Perferat vt ſauos crudeli morte dolores.
Iamq́; illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, & lenta paulatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos: ſonat acta ſecuris.
Altaq́; quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus. hac olim ſcelera impia reges
Vrgebant pœna, ſontésque hac morte necabant,
Difficiles miſerorum obitus, longiq́; dolores.
Tum neque honos erat, infami neque gloria trunco.
At nunc numen habet: ſanctũ & venerabile lignũ
Suppliciter cuncti colimus, ſacrisq́; minores
Argento atque auro contectum imponimus aris,
Et lætum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cælo fulgebit lampadis inſtar
AEthereæ, & totum luſtrabit lumine mundum,
Cùm dabit exitio vna dies animalia cuncta,
Interitumq́; feret rebus mortalibus ignis.
Vix terris lux alma aderat, cùm iam vndique tota
Vrbe ruit ſtudio viſendi accita iuuentus,
Implenturq́; viæ, concursúq́; omnia feruent.
Et iam purpureos habitus inſignia ludicra
Exutum, vinctúmq́; manus clamore trahebant
Dirum ad ſupplicium magna ſectante caterua.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimisq́;, artúsque tremens, plagisq́; cruentus
Nocturnis, humeroq́; trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis grauidam nodis, ac robore iniquo,

Qua ſuper infando mortales linqueret auras
Supplicio, & duros finiret morte labores.
Armati circunſiſtunt, clypeatáque iuxtà
Agmina denſantur, collucent ſpicula longè,
Spiculaq; , & rubris capitum caua tegmina criſtis,
AEreaq; alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur: pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis: reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem quorum melior ſententia, flebant:
Præcipuè matrésq; piæ, mitésque puellæ,
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere, & offendi crebrò ad ſalebroſa viarum,
Dum monte aduerſo protrudit robur iniquum,
Ad quas ſuſpirans Heros ſic ore loquutus,
Ne verò, ne me matres indigna ferentem
Flete piæ, vobis potius deflete propinquum
Exitium, & veſtris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis paſſibus vrbem.
Intereà Superûm Rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei ſublimem euaſit ad arcem.
Mortalis Nati lethum vt crudele videret
Ipſe ſui ſpectator. eum gens incola cæli
Aligeri ſtipant cunei, & comitantur euntem.
Eſt templum gemmis interlucentibus auro
E' ſolido factum ſublimi in vertice Olympi,
Tectum immane, ingens, ſuperi penetrale Parentis,
Sidera deſpiciens ſubterlabentia mundi.
In medio cliuus duro ex adamante tumeſcit
Paulatim exacuens inſtar faſtigia pinus:

Mult

Multiplices circùm ſedes ſubtérque ſupráque
Diſpoſita, gradibúſque nouem ſuper æthera ſurgunt.
Conueniunt huc cælicolæ, Regémque canendo
Ingreſsi Thiaſis luſtrant: ſe ſedibus inde
Omnes compoſuere ſuis, tumulúmque coruſci
Ter latè circùm terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis. neque enim omnibus æqua
Conditio, víréſq; pares, eadémq; poteſtas.
Verùm, alijs alij vt præſtant. ita rite locantur,
Munere quiſq; ſuo contenti, ac ſorte beati.
In medio Pater omnipotens ſolio aureus alto
Sceptra tenet, lateq; acie circùm omnia luſtrat
Totus collucens, totus circùm igne coruſco
Scintillans, radijsq; procul vibrantibus ardens.
Mox autem infauſtis Iudææ lumina tantùm
Defixit terris, triſtemq; ante omnia collem
Spectabat gens mæſta ſimul ſpectabat Olympi,
Collem infelicem, ſacram egredientibus vrbem
Qui prior occurrit humanis oſsibus albus.
Auctores ſcelerum pœnas ibi morte luebant
Informi. circùm pendebant corpora paſsim
Arboribus truncis incocto lurida tabo.
Huc ſimul atque emenſus iter miſerabilis Heros
Peruênit, ſenſitq; ſibi crudele parari
Suppliciũ, atq; trabem vidit iam ſtare nefandam,
Deiectos oculos porrò huc iactabat & illuc,
Omnia colluſtrans, comitum ſi fortè ſuorum,
Siquem fortè acies inimicas cerneret inter.
Fidum in conſpectu nullum: videt agmina tantùm

Sæua virûm, campisq; armis fulgentibus ardent.
Cari deſeruere omnes diuerſa petentes,
Non aliter quàm cùm cœlo ſeu tactus ab alto
Paſtor, ſiue feræ inſidijs in valle peremptus,
Continuò ſparguntur oues diuerſa per arua
Incuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
Iámq; trabẽ infandã ſcandẽs, pendénsq; per auras
Horruit, atque Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atque animum in curas labefactum diuidit acres,
Triſtia multa agitans animo, totásque per artus
Pallentes miſto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebrò reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cælum aſpectans hæc imo pectore fatur,
Heu quianam extremis Genitor me ſumme periclis
Deſeris? aut Gnati quò iam tibi cura receſſit?
Audijt has ſummus voces Pater, audijt omnis
Cælestum chorus: ipſe (alta ſecum omnia mente
Verſabat Genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe ſuo) ſtetit immotus, ſeséque repreſſit.
At circunfuſos cœtus, gentem ætheris alti
Aligeram, iniuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla.
Omnibus exarſit ſubitò dolor: omnibus ingens
Aeſtuat ira: volunt Nato ſuccurrere herili,
Et prohibere nefas, duróque reſiſtere ferro,
Bella cient: arma ingeminant, arma acriùs omnes.
Hic puer haud volucri extremus de gente recurno
Aere vocare acies, quo non magis vtilis alter,
Aſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes,

Tum

Tum ſuper axe ſedens, roſeiq; in vertice cœli
Signa canit belli: latus diſſultat Olympus
Vndique, & inſolito tremuerunt ſidera motu.
Audijt & ſonitum, ſiquem procul orbe remoto
Diſtinet incedens humili Luna humida greſſu.
Audiuere, quibus generis cuſtodia noſtri
In terris olim ſorti data, vaſtaq; tellus
Protinus ingenti tremuit concuſſa fragore.
Tum quos Rex Superûm varias legarat in oras,
Aëreos relegunt tractus, mandatáq; linquunt
Imperfecta, fugáq; poli ſuper ardua tendunt.
Ac velut in paſtus celſa qua ſede columbæ
Exierant varios, cùm tempeſtate repentè
Vrgenti cæco miſceri murmure cœlum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuò linquunt arua vndique, & ardua pennis
Tecta petunt, celeresq; cauis ſe turribus abdunt.
Iam paßim ingentis properatur vertice Olympi,
Et toto ancipitis ferri cœlo ingruit horror,
AEratiq; ſonant currus, gemitusq; rotarum
Audiri, ſonitusq; armorum deſuper ingens.
Tam vaſtos motus axis miratur vterque,
Miranturq; ignes, cœliq; volubilis orbes,
Cùm tenues animæ, cùm ſint ſine corpore vitæ,
Senſibus à noſtris quibus eſt natura remota.
Sæpe autem, ſeu mortales mittantur ad oras,
Siue opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis aſſicti ſibi quiſque accomodat alas,
Aëreosq; artus ſimulacrúmq; aptat habendo,

Spiritus vt queat humanos admittere viſus.
Ergo illi rapido circundant turbine denſa
Corpora ſub noſtros etiam venientia ſenſus.
Circundantq́ humeris deſueta micantibus arma
AEtheris ariſono ſubitò de poſte refixa
Cælicolûm exuuias, belli monimenta nefandi,
Quod ſocios olim contra geſſerė furentes.
Hic bonus armatur iaculis, haſtamq́ trabalem
Criſpat agens, rapit ille faces, rapit ille ſagittas,
Suſpenditq́ humeris lunatum ardentibus arcum:
Atque alius palmas inſertat caeſtibus ambas:
Pars tereti funda dextram implicat: omnibus enſis
Aureus in morem vagina pendet eburna:
Inſtanant alij cæli per cærula currus:
Cætera pars pictis librare celerrima pennis
Corpora: non eadem vis omnibus ipſa volandi:
Mobilitate vigent varia: pars remigat alis
Binis alternante humero, pars ordine ad auras
Tollunt ſe triplici pennatis vndiq́ plantis,
Haud vnam in faciem: ſed nec color omnibus idem.
Nanque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni aſsimiles rutilantia terga:
Herbarū hos ſpeciem, viridesq́ referre ſmaragdos:
Terga illis croceo lucent circunlita luto:
Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
Qualis vbi, exactos poſt æſtus arbore ab omni
Exornat pomis ſe verſicoloribus annus,
Et caput Autumnus circunfert pulcher honeſtum.
Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat

Tractibus, ac volucri cingebant agmine cælum,
Millia quot nunquam naſcentum ab origine rerum
Viſa hominum in terris coiiſſe, ter agmina terna,
Térque duces terni: toto dux vertice ſupra eſt
Nuper Iapygij Gargani è vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnæ
Sublimem, longaéq; alios ſuper extulit omneis,
In medio ibat ouans, galea criſtiſq́; ſuperbis
Aureus, & longè gemmis lucentibus ardens:
Nunc etiam ſpolia edomiti, fuluamq́; draconis
Pellem oſtentabat ſpiris ingentibus, ipſumq́;
Innixus tergo pedibuſq́; haſtáque premebat.
Arma procul radiant: umbo vomit aureus ignes:
Stellantiq́; procul micat enſis iaſpide fulgens.
Ventum erat ad cæli portas. Hic omnibus iræ
Incaluere magis, belli vt monimenta prioris
Sunt oculis oblata. Vident nam turribus altis
Pendentes currus, ſuſpenſaq́; poſtibus æra,
Spiculaq́; & clypeos, victis de fratribus arma
Olim immane nefas cælo crudeliter orſis,
Dum fruſtrà aſpirant ſceptris felicis Olympi
Immemores. Victiq́; animis, & vana tumentes,
Quos ipſi contra ſteterant meliora ſequuti,
AEthereq́; expulerant certamine debellatos.
Quam pugnã in foribus quondam celarat aënis
Artificum manus, atque operoſo impreſſerat auro.
Cernere erat liquidas cæli pendere per auras
Hinc acies, atq; hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc vltrò citroq́; volare,

Aetheraq; in medio venientibus obſcurari
Miſſilibus, iam iam certari cominus armis,
Miſceriq; acies, & iam queis ſpicula deerant,
Crinibus implicuere manus hoſtilibus vncas,
Suſpenſósque comis circùm per inane rotabant.
Iamque hos paulatim concedere, deſuper illos
Vrgere aſpicias, donec toto æthere verſi,
Palantésque fugæ ſimul hoſtes terga dedere,
Præcipiti aſſimiles nimbo, atque procacibus auſtris.
Nam Pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammisq; ſequacibus arce
Siderea: excuſſos Erebi domus atra recepit.
Pugnæ igitur ſuperi admoniti, veterisq; trophæi
Aetheris ardebant fractis erumpere portis.
Iámque adeò euaſſent omnes, terrisq; potiti
Sontem incendiſſent oram, iámque vrbibus igni
Correptis Iudæa nocens commiſſa luiſſes,
Ni Pater altitonans ſtellanti nixus Olympo
(Motus enim tanto ſubitò flagrante tumultu)
Cœpta redargueret, verbisq; inhiberet acerbis,
Bellum importunum cũctis haud mollia mandans.
Nam circunſpiciens ſibi centum aſtare miniſtras
Virgineas volucrum humana ſub imagine formas
Hinc atque hinc videt, & nutũ obſeruare paratas.
Quarum quæ placido mitis Clementia vultu eſt,
Eligitur numero ex omni, cui talia mandet,
Vade, ait, & volucri per cœlum labere curru:
Fratribus hæc fer dicta tuis, non ætheris illis,
Non illis vaſti commiſſas orbis habenas,

Vt ferre iniuſſas meditantes edere pugnas
Omne auſint miſcere meo ſine numine cœlum,
Terráſque, & tantos animis accendere motus.
Conſidant poſitiſq; adſint huc ocyus armis.
Dixerat: illa viam raptim ſecat alite curru,
Et Patris ingentes paſſim denuntiat iras,
Ni redeant poſitiſq; quieſcant protinus armis.
Addunt ſe comites Pietas Paxq; aurea: et vnà
Speſq;, fideſq;, piiq; parens placidiſſima Amoris.
Omnibus in manibus rami canentis oliua.
Quaq; egere viam, videas procul ilicet arma
Proiicere, & ſtudiis cunctos miteſcere verſis.
Iamq; in conſpectu poſitis exercitus armis
Regis adeſt, dicto parentes, ſede locarunt
Ordine ſeſe quiſque ſua, pariterque quierunt.
Hic tum nimbipotens Genitor circumtulit ora
Ter torquens illuſtre caput, ter cardine moto
Terribilem increpuit ſonitum: dein farier infit,
Quæ ſuperi vetitum contra hæc inſania ferri?
Quo ruitis? quiáne auxilio ſubſiſtere noſtro
Non queat ille, meæ aut ſint fracta denique vires?
Ne ſæuite animis, atque hanc deponite curam,
Quādoquidē haud fert hæc noſtro ſine numine nat⁹:
Scitis enim vt moriens crimen commune refellat.
Sic generi humano clauſum ſtāt pandere Olympum.
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atque agere in terris extrema per omnia vitam,
Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egētem.
Iamq; ad ſupremum ventum, manet exitus illum

Hic

Hic hodie grauis inſontem irreuocabile lethum,
Et morti caput ipſe ſua ſponte obuius offert.
Nunc autem ſubito viſu horruit, & timor illi
Confuſam eripuit lethi ipſo in limine mentem.
Quippe, Deum velut exutus, mortalis, inermis
Reſtitit, & telis manſit violabile corpus.
Nil aliter vis diuinos valuiſſet in artus
Vlla hominũ, & cunctis foret impenetrabilis armis.
Non adeò vires, non parua potentia noſtra,
Vt nequeam, ſi verſa retrò ſententia, natum
Eripere in medio verſantem turbine lethi.
Contra illum inſurgant omnes ab origine rerum
Quicquid vbique hominũ natũ extinctũq; per æuũ.
Nõ ita me experta eſt Babylõ, vbi ad aſtra gigantes
Tentauere vias educta turre ſub auras:
Et poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Vt nimborum acies, tempeſtatúmque quieſcant,
Quæ vaſtũ rapiant conuulſum à cardine mundum.
Ipſe manu terras quaterem, cælum omne cierem
Diluuio cuncta inuoluens, me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloq; tricuſpide dextram
Armatum mortale genus ſæuire videret,
Hũ: diſflare globũ, hac paſſim metere agmina ferro.
At ſinite, adueniet (neque enim mora longior) vrbi
Tẽpus ei, fruſtrà hunc cùm magno optauerit emptũ
Haud tetigiſſe, genus cui ducitur æthere ab alto.
Sic ait, & moto tremefecit vertice mundum,
Terrifico quatiens tonitru cæleſtia templa.

Continuò Superûm furor acer & ira quieuit.
Proſequitur tantùm votis chorus omnis amicis,
Atque Deum è ſummo taciti miſerantur Olympo.
Sicut vbi incluſi ſeptis vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accenſi certamina miſcent
Inter ſe æquatis iuuenes duo cominus armis,
Hinc ſpectat procul, atque hinc circunfuſa iuuentus.
Tum ſi fortè alter minus ac minus vtilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Conſurgant fidi æquales, ſtudijsq; ſequantur,
Quàm vellent, nſi pacta vetent, ſuccurrere amico.
Stant ægri, & caſum longè execrantur acerbum:
Haud ſecus indefenſus, inermis reſtitit Heros,
Illum nudũ Humeros, nudũ omne à vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt tranſuerſo brachia ligno,
Diuerſaq; ambas affigunt cuſpide palmas
Hinc atque hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi: largum manat de ſtipite flumen.
Inſtant vi multa: ferro ardua robora adacto
Dant gemitum: reboat diro ſtridore ſupinus
Mons circùm ingeminans, ictúsque reſultat imago.
Tum ſupra caput & nomen, patriámque, necisq;
Inſcripſere notis varijs in ſtipite cauſam.
Dextra autem læuáque duos gemina arbore fixos
Addiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
Legi ſupplicium ad iuſtum pœnámq; vocabant.
Verùm ipſum amborum in medio longè altius arbos
Extulerat, veluti ſcelerum exhortator & auctor

Aut

Aut furtis fieret ante alios immanior omnes.
Infelix Solyma, infelix Iudæa propago
Vltro infeſta piis, non ipſis vatibus æqua,
Hæc digna hoſpitia, has ſedesq; torósque paraſti
Cælicolum regi? hos ſocios, hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapſus Olympo
Sponte ſub humana luſtrauit imagine terras?
Hic genus ipſe tuum Phariis eduxit ab oris,
Et pedibus ſalſas dans ire impunè per vndas
Marmoreum tibi ſtrauit iter, pontúmque diremit.
Idem etiam te cæleſti dape pauit euntem
Per deſerta tuos miſeratus vaſta labores.
Huius ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,
Cùm procul & fontes & liquida flumina abeſſent.
Hic te poſthabitis aliis longè omnibus vnam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribusq; ſuis ſublimi æquaret Olympo.
Promeritũ his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Vlla mouent, aut non præſentia numina ſentis?
Cui vnquam ſcelerum auctori tam dira paraſti
Supplicia? aut vſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Iamq; trabi applicitus tergo altè hærebat: in illum
Verſi omnes obſeruabant, quæ funere in ipſo
Signa daret, quæ ſpes, aut quæ fiducia victo.
Ille autem tacitus iandudum cuncta ferebat,
Immotusq;: decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit: adhuc oculis diuinum eſt cernere honorem.

Tam

Tantùm reſperſusq́ genas, pallentiaq́ ora
Humecta cruor, & miſto cum puluere ſudor
Plurimus, infectiq́ rubent in ſanguine dentes.
Qualis, qui modò cærulea perfuſus in vnda
Lucifer aſtrifero radios ſpargebat Olympo,
Si mundi ſpecies violetur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cælum palleſcere nube,
Nondum omne occuluit iubar, obtuſaq́ niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.
Intereà matris quam magnam nuper ad vrbem
Traxerat incertus rumor, certiſſimus aures
Nuntius impleuit Natum extra mœnia duci,
Ad mortemq́ rapi captum, inſidijsq́ ſubactum.
Palluit infelix, medijsq́ in vocibus artus
Diriguit: licet hæc Patris ſciat omnia certo
Conſilio fieri, atque ipſius numine Nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit: reſonant plangoribus ædes
Fœmineis: fruſtra lacrymãtem, & acerba gemẽtem
Solantur fidæ comites: iámque illa per vrbem
Atq́ huc atq́ illuc errat, triſtemq́ requirit
Indefeſſa locum, nunc hic nunc hæſitat illic
Veſtigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concurſum, voces aut hauriat vllas,
Ac veluti paſtu rediens vbi veſpere cerua
Montibus ex altis ad nota cubilia fœtus
Iamdudum teneri memor, omnem ſanguine circum
Sparſam cernit humũ, catulos nec cõſpicit vſquam
Continuò luſtrans oculis nemus omne peragrat

Cum

Cum gemitu, tum ſiquà lupi, ſiquà illa leonis
Raptoris ſigna in triuijs conſpexerit, illac
Inſequitur tota obſeruans veſtigia ſilua,
Pérque viam paßim linquit pede ſigna biſulco.
Haud aliter, ſimulatque iugo proſpexit in alto
Collis oliuiferi, latè qui maximus vrbi
Incubat, ingentem concurſum, & lucida circum
Spiculáque, clypeóſque, & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet.
Illam porticibus ſpectant, altisq; feneſtris
Effuſæ matres, longè & miſerantur euntem.
Iámque hos, iámque ruens curſu præuertitur illos,
Vngula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt ſe flenti comites, paritérque ſequuntur
Fidus Ioannes cum matre, atque innuba Martha,
Et ſoror, & Salome, & coniux ægra Cleopæ,
Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu.
Ecce autem videt infando iam proxima monti
Erectámque trabem. & ſcalas, defixáque ſigna.
Quamuis neſcit adhuc quæ ſint ea robora porrò,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Térq; quatérque manu tundens pectúsque caputq;,
Hei mihi neſcio quid moles, atque illa minatur
Machina triſte (inquit) gentis ſcio acerba furentis
Circunfuſa odia, & genus vndique Iudæorum
Iandudum nobis infenſum expoſcere pœnas.
Hoc erat, hoc tota inſomnis quod nocte videbar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarunt
Limina, quiſque ſuum, fuſo agni ritè per ædes

Sang

Sanguine poſt longa exilia, indignosq; labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Hæc memorans ſimul ibat. eam ſine more ruentem,
Rumpentemq; aditus per tela, per agmina denſa
Reijciunt clypeorum obiectu, & longius arcent.
Iam magis, atq; magis non vani ſigna timoris
Clareſcunt, propiusq; in vertice conſpicitur Crux,
Ingens, infabricata, & iniquis aſpera nodis.
Vt verò informi mulctatum funere natum,
Affixumq; trabi media iam in morte teneri
Aſpexit coràm infelix, vt vidit aëna
Cuſpide traiectas palmas palmasq; pedesq;
Vulnificisq; genas, fœdataq; tempora ſertis,
Squalentem vt barbam, turpatũ vt ſanguine crinẽ,
Deiectosq; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapſos vultus, morientiaq; ora,
Alpino ſtetit vt cautes in vertice ſurgens,
Quam neq; concutiunt venti, neq; ſæua triſulco,
Fulmine vis cœli, aſsiduus neq; diluit imber,
Hiſpida, cana gelu, longoq; immobilis æuo.
Ipſi illam montes, ipſa illam flumina longè
Videre ingentem feſſæ miſerata dolorem,
Eq; ſacro aëreæ lacrymarunt vertice cedri.
Filius at poſtquam pinu conſpexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miſeratus in illa,
Vt potuit, ſubitò morientia lumina fixit
Semianimis dulcemq; oculis reſpondit amorem.
Mox ſic exanguem viſu, victamq; dolore
Affari extremum, curasq; auertere dictis:

Hactenus ô mulier ſletimus:non te tamen ægram
Tantus edat tacitè dolor:haud ſine mente parentis
Hæc ferimus.ſolo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato(admotum nam fortè parenti
Vidit Ioannem lacrymantem, & multū gementem)
Semper erit.iuuenem mox idem affatur amicum:
Hæc tibi erit genitrix,oro,tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerua communis amorem.
His dictis lacrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere:feræ ingemuere cohortes.
Hic demum matri redijt vox faucibus ægra.
Ingentemq; dedit gemitum.tum robora largo
Triſtis,inexpletum lacrymans lauit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri pulcherrime rerum
Nate refers?talin' voluiſti occumbere letho?
Nec tibi noſter amor ſubijt,ne funera adires
Talia,ne culpam alterius hac morte piares,
Et lethale dares miſeræ ſub pectore vulnus?
Heu quem te,nate,aſpicio?tuáne illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata?tuíne
Illi oculi?quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas?heu quàm nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis,omniſq; iuuentus
Occurrit feſtam venienti læta per vrbem,
Perq; viam vt regi velamina picturata,
Arboreaſq; ſolo frondes,& olentia ſerta
Sub pedibus ſtrauere,Deum omnes voce fatentes?
His exornatum gemmis,hoc murice cerno?

At

At non certè olim prapes demiſſus Olympo
Nuntius hac panida dederat promiſſa puella.
Sic Vna ante alias felix ego? ſic ego cali
Incedo regina? mea eſt hac gloria magna?
Hic meus altus honos? quò reges munera opima
Obtulerunt mihi poſt partus? quò carmina lata
Caleſtes cecinere chori, ſi me iſta manebat
Sors tamen, & Vitam cladē hanc Viſura trahebam?
Felices illa, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine Vita,
Dum tibi Vana timens funus molitur acerbum.
Vt cuperem te diluuio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans ſenior luctus ſperare iubebat,
Et cecinit fore, cùm pectus mihi figeret enſis.
Nunc altè mucro, nunc altè Vulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos Vos ô quicunq; tenetis
Hàc iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia Vita,
Atq; meo maior nuſquam dolor. addite me me
Huic etiam, ſi qua eſt pietas, & figite trunco.
Aut Vos ô monteſq; feri, quaq; ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite quaſo
Vos ſaltem. Vos ô noſtro exaturata dolore
Reſpicite, & miſera tandem ſuccurrite matri.
Nunc nunc pracipiti caſu conuulſa repentè
In me Vnam ruite, & tantos finite labores.
Hos Virgo, atq; alios dabat ore miſerrima flet.
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fida,

Attamen armati morienti illudere pergunt.
Eſtq; hoſti duro in bello multo optimus hoſtis.
Crudeli quaſſant riſu caput: vndiq; circùm
Inſultant, tolluntq; has læti ad ſidera voces:
En, qui ſe cœlo miſſum, ſuperiq; parentis
Progeniem iactat, temploq;, vrbiq; minatus.
Seq; Deum fictor fandi mentirier audet.
I, ſequere, illiusq; pius nunc numen adora.
Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe.
Falſus abeſt illi longè, nec talia curat
Nunc Genitor. ſanè infami nunc liber ab orno
Deſiliat, ſi numen habet, vincla omnia rumpat.
His quoq; nos ſignis miſſum credemus Olympo.
Talia iactabant, mediaq; in morte dolorem
Semianimem hoc etiam cumulabant. cuncta ferebat
Ille animi inuictus. ſæuis clementius æquo
Hoſtibus orabat veniam, patremq; rogabat,
Parceret ignaris rerum, cæcisq; furore.
At verò inter ſe aduerſis decernere dictis
Audit, pœnas qui iuxtà ob furta luebant
Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
Alter enim furijs, longisq; doloribus actus
Ipſe etiam verbis morientem Heroa ſuperbis
Stringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas,
I nunc, & templi multa conſtructa virum vi
Demolire adyta, & poſt tres rurſum erige luces.
Nunc, tibi ſi genus è ſummo traheretur Olympo.
Eq; Dio genitore fores, vt te ipſe ferebas,

He-

His te, nos pariterq́ malis prohibere liceret.
Verùm, omnes quando iactaſti vana per urbes,
Nobiſcum moriere, Dei mentita propago.
Non tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Iam morti pendebat, & hæc extrema profatus,
Infelix, quæ tanta animo dementia ſedit?
Nos ambo meritò luimus peccata: ſed inſons
Proditur hîc odijs. quin nos commiſſa fatentes
Æquius hic fuerat veniam, pacemq́ precari.
Sic ait: hinc Diuum conuerſus lumina in ipſum
Talibus orabat, Superi tu certa parentis
Progenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto
Reſpice me, & dexter morienti protinus adſis.
Annuit, & verbis Deus eſt dignatus amicis.
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum,
Quæ me cunq́ hodie, vna eadem te regna beatum
Accipient, ait: aſtra alacri iam concipe mente.
Vix ea, nam vitæ labentis fine ſub ipſo,
Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
Æſtuat: it toto ſemper de corpore ſudor
Largior, & ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos iam morte grauatos
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera. Vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & triſti perfuſa veneno,
Ingratosq́ hauſtu ſuccos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ:
Quæ, ſimul extremo libans tenus attigit ore,
Reſpuit, atq́ diu labris inſedit amaror.

Interea magno lis eſt exorta tumultu,
Dum tunicam, nato genitrix quam neuerat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuuiasq́ petunt. ſed erat haud ſutilis ipſa
Veſtis, & in parteis ideo non apta ſecari.
Sorte trahunt igitur concordes. ſic fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improuida vates.
Iamq́ fere medium curſu traiecerat orbem,
Cùm ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioq́ die (trepidabile viſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther,
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, niſi cælo abſint gemitusq́ dolorq́,
Æternum genitorem alto ingemuiſſe dolore,
Sidereosq́ oculos terra auertiſſe nefanda.
Signa quidem dedit, & luctum teſtatus ab alto eſt.
Emicuere ignes: diffuluit conſcius æther,
Concuſſusq́ tonat vaſto domus ardua Olympi,
Et cæca immenſum percurrunt murmura cælum.
Diſſiluiſſe putes diuulſi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus: ſola vaſta mouentur:
Tecta labant: nutant ſuccuſſa vertice turres.
Obſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
Et poſitæ extremis terrarum partibus vrbes.
Cauſa latet; cunctis magnum, ac mirabile viſum.
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum ſtare vident caligine cælum.
Ipſam autem propior Solymorum perculit vrbem.

Ac trepidas ſtrauit mentes pauor. Vndiq; clamor
Tollitur in cælum. ſceleris mens conſcia cuiq; eſt.
Templa adeunt ſubitò caſtæ longo ordine matres:
Incedunt miſti pueri intactæq; puellæ,
Perq; aras pacem exquirunt, quas ture vaporant
Suppliciter, ſacrisq; adolent altaria donis.
Ecce aliud cælo ſignum præſentius alto
Dat Pater altitonans, & templum ſauit in ipſum:
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina ſacris
Arcet inacceſſis, in parteis finditur ambas.
Et templi ruptæ crepuere immanè columnæ.
Iamq; Deus rumpens cum voce nouiſſima verba
Ingenti, horrendumq; ſonans, en cuncta peracta,
Hanc inſontem animam tecum Pater accipe, dixit,
Supremamq; auram ponens caput expirauit.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS

LIBER VI.

IAmq; nigreſcenti properabat veſper Olympo:
Corpora adhuc ſtabant inhumata, inſletaq; cano
Vertice, ſtipitibusq; etiam nunc fixa manebant.
Talia Ioſephus veniens Arimathide ab ora.
Non tulit egregiusq; animi, præſtansq; iuuenta,
Et bellis aſſuetus, agri ditiſſimus idem,
Atq; auri. is Chriſti miratus maxima facta
Addiderat comitem modò ſe, quocunq; vocaret.

Ergo dum ſiluis alij formidine turpi,
Speluncisq; vagi paßim conduntur in altis,
Protinus ipſe animi intrepidus, fretusq; iuuenta
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur,
Optime Romulidûm te cari in cæde magiſtri,
Quem gens noſtra odijs letho mulctauit iniquis,
Fama pias ſeruaſſe manus, cæcumq; furorem
Aduerſus totis nequicquam viribus iſſe.
Scis falſa exceptum ſub proditione, quòd illis
Obſtaret coràm ſcelera vrgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
Da ſaltem, ſocijs caſus ſolamen acerbi.
Ipſe nouo condam, mihi quod de more paraui,
Funera mecum animo dum verſo incerta, ſepulcro.
Pontius hæc contra: Vt potius concedere viuum
Nunc corpus cuperem, vos veri conſcia teſtor
Numina, tentaui verſans mecum omnia, ſi quà
Inſontem morti excipere, ac dimittere poſſem.
Et nobis pietas colitur, ſanctiq; penates.
Sed nihil inuita tandem profecimus vrbe:
Crudelis vicit gentis furor. ite, ſepulchro,
Muneribusq; pij exanimum decorate ſupremis.
Dixerat: ille gradus monteis contendit in altos,
Cui ſeſe comitem iungit Nicodemus, & ipſe
Multum animo cari concuſſus funere amici.
Iamq; propinquabant paribus veſtigia curis
Figentes, vnde infauſtus de colle videri
Iam poterat locus: ecce autem fulgentia circùm
Arma vident, cinctumq; armato milite cliuum.

Nam,

Nam, ne luce ſacra pendentia corpora truncis
Solennem funeſtarent læta Vrbis honorem,
Primorum miſſu armate Venere miniſtri,
Semineces qui ſtipitibus de more refixos
Hoc ipſo iniecta tumularent Vertice arena.
Stabant, ſupplicium meritum qui hinc inde luebant
Semianimes, & adhuc ſpirantes funere in ipſo
Optabant duros letho finire labores,
Et montem implebant lacrymoſis Vocibus omnem.
Protinus hinc, atq; hinc longis haſtilibus inſtant
Armati, franguntq; Viris tabentia crura
Et miſeris mortem properant, trabibusq; refigunt,
Deinde caua infodiunt proiecta cadauera terra.
At ſimul exanimem, qui noſtra ob crimina pœnas
Pendebat, Videre, manum abſtinuere, nec Vltrà
Sunt paſsi ſæuire in caſſum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapſaq; membra
Tam citò, & ora modis iam tum pallentia miris.
Quidam etiam Vidiſſe ferunt pendere per auras
Cœliuagos iuuenes feralia robora circum
Plaudentes alis, niueaq; in Veſte coruſcos
Diuinum multo ſtillantem è Vulnere rorem
Suſcipere, & ſuperas pateris perferre ſub auras.
Hic auſus ſolus, lato cui lancea ferro,
Longinus ſanctos Violare ignobilis artus,
Irruit, & longa tranſuerberat abiete coſtas.
Intepuit ferrum, ſanctum ebibit haſta cruorem.
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis inſtar
Et purum laticem, & rorem exiliiſſe rubentem.

Diluta eſt humus. erubuerunt gramina circúm.
Huc ſeſe in medios Arimathes Vrbis alumnus
Infert, conſcenditq́; trabem, atq; exangue magiſtri
Detrahit, & denſis procul aufert corpus ab armis
Veſte tegens, modò quam tales mercatus in vſus.
Huc volucres pueri, cœliq́; effuſa iuuentus
Ferte pedem: æterni largum date veris honorem:
Pallentem violam calathis diffundite plenis,
Narciſsiq́; comas, ac mœrentes hyacinthos,
Et florum nimbo diuinum inuoluite corpus.
Ecce autem latè reboant plangore propinqui
Fœmineo montes: reſponſant flebile ſaltus.
Omnia flere putes ſola lamentabile lethum.
Ipſa ſedet viuo genitrix maſtiſsima ſaxo
Ægro corde, comis paſsis, totoq́; cruentum
Heu natum complexa ſinu, miſerabile corpus.
Atq; oculos fouet ore, patensq́; in pectore vulnus.
Nec iam vllos gemitus, nec iam vllos amplius edit
Singultus: magno ſed enim exanimata dolore,
Frigida, muta ſilet, gelidoq́; ſimillima ſaxo,
Circunſtant aliæ tunſæ omnes pectora palmis.
Pars calidis corpusq́; lauant, & vulnera lymphis.
Textilibus membra inuoluunt pars ſqualida donis.
Hæc ſiccat fuſo rorantia genua capillo
Vulneribus ſuper accumbens, hærensq́; cruentis,
Oſcula dat manibus, pedibusq́; rigentibus illa.
Indulgent omnes lacrymis, triſtiq́; vlulatu
Cuncta replent. Vix inde viri diuellere poſſunt
Ipſi etiam guttis humentes gradibus ora.

Tum corpus miſeras ſolati exangue ſepulcro
Condunt marmoreo, atq; affati extrema recedunt,
Et magnam comites genitricem in tecta reportant:
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit,
Sollicitos ſed adhuc timor acer corda premebat:
Sæpe etenim audierant ſocijs mœrentibus hoſtem
Seſe olim ſuperas rediturum lucis ad auras
Promiſiſſe, palamq; ſacros id prodere vates.
Id veriti armatos ſubitò misère viros qui
Noctes atq; dies ſeruarent flebile buſtum,
Ne fortè auferret furto quis nocte ſepultum,
Et totum impleret falſis rumoribus vrbem,
Defunctum vita rediſſe ad luminis oras,
Vitalesq; auras haurire, atq; æthere veſci.
Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore:
Aura potens cæli numen, Superumq; voluptas,
Quicquid adhuc ſuperat mihi dira è cæde dolorum
Mente fuga, lætosq; animi nunc reffice ſenſus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.
Sit fas lætitia ſentire in pectore lapſus,
Lætitia, qua gens fruitur felicis Olympi,
Larga vbi latifluo paſsim torrente redundant
Gaudia, nec fines nouit diffuſa voluptas.
Vertitur hic rerum facies, hic gaudia noſtra
Incipiunt: longè in melius verſa omnia cerno.
Iam Deus, vt ſacros vates, & ſancta piorum
Concilia educens tenebris inferret Olympo,
Corporeis liber vinclis conceſſerat imos
Spiritus ad manes, animarum regna ſilentum,

Per cæcos aditus, & præcipites anfractus
Solis inacceſſos radijs, loca nocte perenni
Obſita, terrificam cæca formidinis aulam.
Hic ſtabulant, viuisq́ tenent imperuia regna
Noctiuagi fratres, ſuperi quos ira Parentis
Cælo immane nefas animis excuſſit adortos,
Tartareisq́ genus miſerabile merſit in antris,
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miſeros pœnis manes miſeri magis ipſi
Exercent, vinctosq́ tenent nigrantibus oris.
Interiora habitant barathrum irremeabile clauſæ
Crudeles animæ, ad Superos dum vita manebat.
Nunc merita expendunt vaſta fornace ſepultæ
Supplicia, vndantemq́ ferunt caligine fumum,
Ignis ibi æternus, ſemper noua flamma renaſcens.
Innocuæ circùm ſedes, ſecretaq́ longè
Atria circuitu longo: hic incendia nulla,
Nulli obſunt penitus flammis vltricibus ignes:
Vmbrarum ſed iners requies, penitusq́ ſilentis
Mundi temperies: ſecreta his ſedibus æuum
Inſontes degunt animæ, quibus haud ſua damno
Admiſſa: at primi ſcelus exitiale parentis
Detinet hic clauſas, noſtræ nil lucis egentes,
Pœnarum prorſum expertes, niſi luce carerent
Iucunda, qua gens gaudet ſtellantis Olympi.
Hic patres ſanctum genus antiquiſſima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus vllis
Compoſitam incultos primi degère per agros
Inter oues patrio tantum ſe more tenentes,

Inſtit

Iuſtitiæ memores ultrò, rectumq́; colentes.
Hic vatesq́; pij, qui quondam numine pleni
Ventura intrepidè magnas cecinere per urbes.
Quiq́; dedere orbi leges diuina reperta,
Quosq́; datis olim iuuit parère volentes,
Matronæ atq; viri, vitaq́; in limine rapti:
Omnibus unus amor, caliq́; arrecta cupido.
Et iam promiſſi memores tum fortè per umbras
Sæcla recenſebant tacitis voluentia luſtris,
Ducebantq́; animis finem aduentare malorum.
Atq; hæc inter ſe læti ſermone ferebant:
En tandem voluenda dies, en imminet illa,
Cùm lucem liceat ſuperam & conuexa tueri.
Hanc claro Pater omnipotens manifeſtus Olympo
Oſtendit nobis diuino numine plenis.
Nos alijs ſubito mortalibus ore canentes
Optandam votis venienti liquimus æuo.
Iam iam aderit lux noſtra, Dei indubitata propago.
Ille erat, ille feri ſub imagine ſæpe leonis
Oſtenſus nobis oculos caligine preſſis,
Vnus pro multis qui ſeſe proderet ultro
Morti, defenſosq́; daret nos hoſte ſubacto.
Vicit io tandem leo magni à ſanguine Iudæ
Dauidæ genus: ò paſſim gaudete beati
Mortales, gaudete animæ iam corpore functæ.
Iam vos aſtra vocāt: nunc, quæ tot clauditur annos,
Ianua ſiderei nobis aperitur Olympi.
Iamq́; e it, ut, noſtris promiſſum vocibus olim,
Lætitia exultant montes, collesq́; reſultent.

Pamp

Pampineis vincti formoſa cacumina ſertis,
Quales creber agris aries, ouiumq; minores
Subſiliunt fœtus, mollíq; in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per iuga longa ſequuntur.
Ipſi iam fontes, ipſa & vaga flumina paſsim
Melle fluant, niueo paſsim vaga flumina lacte,
Lacte mero, & dulci diſtillent nectare rupes.
Talia perſtabant memorantes. cuncta fremebant
Intus lætitia ingenti, plauſúq; ſecundo.
Sicut vbi ciues longa obſidione tenentur
Vrbem intra, & vallum, portarúmq; obice tuti,
Dum circum ſonat, atq; in muros arietat hoſtis,
Tum ſi fortè acies procul auxiliaribus armis
Aduentare vident ſocias è turribus altis,
Conſurgant, animosq; alacres ſpe ad ſidera tollant.
Ecce autem foribus ſuccedens maximus vltor
Haud cunctatus adeſt diuina luce coruſcus,
Porta ingens aduerſa manet centum ærea vaſtis
Vectibus, æterni poſtes. hanc nulla neq; igni
Vincere vis valeat, neq; duri robore ferri.
Conſtitit hîc Deus, ac dextra ſtridentia clauſtra
Impulit: intremuit quo latè exterrita tellus
Impulſu, vaga contremuerunt ſidera mundi,
Regiáq; vmbroſis immugijt atra cauernis.
Ad ſonitum horrifico aduentu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adſunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere inſuetum, dirúmq; è faucibus ignem
Efflare, atq; domum piceo omne inuoluere fumo.

Conti-

Continuò patuere fores. procul ecce repentè
Sponte ſua abſiliunt conuulſi à cardine poſtes.
Apparet confuſa intus domus, altaq́; circùm
Atria, rareſcunt tenebræ, & nox cæca receßit.
Nam Deus haud ſecus obſcuris conſpectus in antris
Perſtringens oculos diuina luce refulget,
Quàm cùm gemma ignes ſplendore imitata coruſco
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasq́;
Exuperat tenebras, largo & loca lumine veſtit
Purpurea circùm perfundens omnia luce.
Vt verò in medijs Diuum penetralibus hoſtes
Videre, & faciem inuiſam agnouere per vmbras
Ardentem radijs, ac mira luce coruſcam,
Protinus aſpectu ſubito terrentur, & imas
Coniiciunt ſeſe in latebras, linguaq́; remulcent
Commiſſas vtero caudas, ſtratiq́; tremendum
Nequicquam vmbroſis in ſpeleis vlularunt:
Quales, quæ celſis habitantes alpibus Euros
Semiferæ gentes ſemper patiuntur, & imbres,
Romanus ſi fortè procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris videre phalangas,
Fumoſa extemplò palantes tecta relinquant,
Diſperſiq́; iugis ſi qua altius exit in auras,
Rupe ſedent, longeq́; duces mirantur euntes.
At caſti circùm manes fulgore repentè
Luſtrati paſſas tendunt ad ſidera palmas,
Lætitiaq́; fremunt ſubita, lacrymasq́; dedere.
Nec ſaturare queunt animos oculosq́; tuendo.
Tum læto vltorem propiùs clamore ſalutant

Vnà

Vnà omnes: Vt te cæli lux clara ſereni
Optatum aſpicimus, nec nos ſpes noſtra fefellit,
Qui reuehis mundo primo conceſſa parenti
Munera & humanũ gen⁹ omne in priſtina reddis,
Ignotasq́; Vias aperis ad ſidera cæli?
Veniſti: ætherea facies tua lampadis inſtar
Diffulſit, tandemq́; oculis lux reddita noſtris.
Sed quibus exhauſtum ærumnis, quantisq́; procellis
Iactatum accipimus? (nigras ea fama ſub oras
Detulit) indigno quis ſanctum Vulnere corpus
Fœdauit? quæ nam hauſta tuo intepuiſſe cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus Vllis
In terris licuit ſcelus? ô quæ clauſa remotis
Æquora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ Vos, quæ tenuere moræ? quibus abdita clauſtris
Letho opifex tam crudeli cùm Veſter obiret?
Vos tum diluuio mortalia cuncta decebat
Obruere, & terras penitus delere nocentes.
Nóſne per hæc ſuperi ſoboles certiſſima regis
Vulnera ſeruamur? non ò non præmia tanti,
Non tanti ipſa ſalus erat olim noſtra. tua ingens
Hæc pietas, adeón' tibi curæ incommoda noſtra
Ô hominum dulcis requies, ſuperúmq́; Voluptas?
Nos patris auerſi noſtro irritauimus iras
Crimine, tu diras ſoluiſti ſanguine pœnas.
Talia per campos iactabant Vndiq́; inanes.
Tum læti obſcuro pariter ſe carcere promunt,
Vltoremq́; Deum ſupera ad conuexa ſequuntur,
Sedibus Vt placidum degant ſtellantibus æuum

Fœ

Felices animæ gens iam defuncta periclis
Humanis, ſecura operum, ſecreta laborum.
Primus it ipſe hominum generis pater antè, nec ora
Conſcius antiquæ noxæ audet tollere cælo:
Primores procerum inde alij non vana futuri
Pectora, queis niuea velantur tempora vitta.
Ingemuere illi, quos ob commiſſa cremandos
Sorbet in abruptum, fundóque exercet in imo
Tartarus, éructánsq; incendia dira caminus,
Vnde animis miſeris nullo patet exitus æuo.
Præcipuè rex ipſe aulæ illætabilis alto
Cum ſocijs mærens ducit ſuſpiria corde,
Et fortunatis ſedem, quam liquerat ipſe,
Inuidet æthereàm furijs immanibus actus.
Illi iter ad cæli debentia regna tenebant
Aëra per tenerum læti, regémq; canebant
Felices animæ quibus eſt in ſæcula vita
Iam nunc parta quies, præcluſáq; ianua lethi.
Applaudunt volucres purum tranantibus auræ.
Subſidunt Euri, fugere ex æthere nimbi,
Arridétque procul clari liquidiſſima mundi
Tempeſtas: cælo arrident rutila aſtra ſereno.
Aſſurgit matutinis aurora volucrum
Cantibus: aſſurgit rubefacta Veſper ab æthra.
Atque ea dum longè vaſtum per inane geruntur,
Iam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens nato immortalia membra
Illuſtrans penitus diuinum afflauit honorem,
Quódque fuit mortale modò, & violabile corpus,

Immortale dedit. non tanta luce ſereno
Sidera clara polo, non aureus ipſe nitet Sol.
Ceu qui per noctem impoſito cinere obrutus ignis
Delitet, & nuſquam tecto ſe lumine prodit,
Siquis eum flabris exuſcitet arida circum
Nutrimenta ferens, ſubitis ad tecta fauillis
Emicet, & totas luſtret ſplendoribus ædes.
Talis, vbi turpe irrepſit ſenium, vnicus ales,
Congeſſitq́ ſibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogum, poſuitq́ in morte ſenectam,
Continuò nouus exoritur, nitidúsque iuuenta
Effulget criſtis, & verſicoloribus alis.
Innumeræ circùm volucres mirantur euntem.
Ille ſuos adit AEthiopas, Indósque reuiſit.
Iamq́ adeò in terris hominibus miranda pauentes
Terruerant animos viſa. vmbris orbe fugatis
Sole recens orto mæſtiſſima Magdalene
Amiſſi deſiderio perfixa magiſtri
Cum ſocijs ibant primæ ſub luce ferentes
In gremijs molles patriæ felicis odores,
Myrrhamq́, & coſtum, ſpicamq́ vnguenta Ciliſſæ
Supremum tumulo munus, varióque ferebant
Multa inter ſeſe triſtes ſermone per agros:
Nos miſeras, quas non ſecum lacrymabilis heros
Duxerit ad lethum: vigiles quis fallere nobis
Cuſtodes dabit? aut quis grandia ſaxa ſepulcro
Euoluet clauſo, vt ſaltem fungamur inani
Munere deſerto ſoluentes debita buſto?
Talia fundentes tumulum venere ſub ipſum,

Iact

Iactantésque oculos faciles huc plurima, & illuc
Milite conſpiciunt collem, & cuſtode vacare,
Clauſtráque mirantur ſecum patefacta ſepulcri.
Accedunt: at vbi tumulum conſpexit inanem,
Naribus vnde ingens fluctus ſe euoluit odorum,
Hoſte putans clàm ſublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellénsque à vertice crinem
Et nemora, & montes gemitu, ſiluaſq; replebat:
Cui iuuenis ſubitò effulgens in veſtibus albis
Aligerum genus, & cœli de gente, Quid, inquit,
Quæritis ò matres? longo iam parcite luctu,
Atque animis mæſtum tandem reuocate timorem.
Lætitiam certa iam ſpe præſumite veſtram,
Quandoquidem quem vos adeò lugetis ademptum,
Funeſtaq; trabi fixum, vt ſcelus omne piaret,
Veſtráque ſponte ſua deleret crimina morte,
Vnus pro cunctis Erebi iam rege ſubacto
Manibus ex imis has rurſum lucis in oras
Victor ijt, ſuperaſq; etiam nunc veſcitur aura
Corporis ablutus, quæcunque obnoxia morti.
Hæc ait, & nubi volucer ſe immiſcuit atra.
Ipſa etiam res ecce oculis oblata repentè
Firmauit dubiúmque animum, tenebraſq; reſoluit.
Nanq; moræ impatiens, atq; acri ſaucia amore
Dum virgo ſedet, ac miratur inane ſepulcrum,
Artificumq; manus, videt ipſo in marmore pictum
Littus arenoſum, porrectum in littore piſcem,
Fluctiuomũ ingentem, nant æquore qualia in alto
Mole noua ignaros nautas terrentia cete,

Monſtrum turpe, atrum. ſpatioſi bellua ponti,
Cuius ab Vndiuomo Vates imperditus ore
Redditus aëreas rurſum Veniebat ad auras.
Tum ſecum: Superi nunc ò nunc Viſa ſecundent
Præſentes: Veterum agnoſco non Vana futuri
Signa, inquit: nempe, Vt monſtri deformis in atro
Treis Vates latuit luces, treis gutture noctes
Ingluuiem paſſus, Vaſtæq; Voraginis antrum,
Sic heros multum ad ſuperos defletus amicis,
Inclusúsque cauo ſaxo, terráque ſepultus
Delituit, ſæpe Vt (memini) prædixerat ipſe,
Ad cælum redijt, ſaxúmque reliquit inane.
Talia Verſanti ſubitò ſub imagine falſa
Ignoti agricolæ ſeſe Deus obtulit ipſe,
Et tumulum iuxta aſtabat, mox farier orſum
Virgo amens animi agnouit, conuersáque luce
Reſpicit ecce noua illuſtrem, radijsq; coruſcum.
Corruit, ac genua amplexans ſatis ora tueri
Clara nequit, corpúsque oculis obit omne Volutis,
Et mæſtum aſpectu dulci ſaturauit amorem.
Continuò triſtis penitus de pectore mæror
Omnis abit, redijtq; decor ſuus ilicet ori
Marmoreo: ſed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatiq; fluunt per colla capilli.
Sic Vbi rore madẽs pluio roſa languida honeſtum
Demiſit caput, atq; comam largo imbre grauatam,
Tum ſi purpureo Sol lumine Veſtiat arua,
Et redeat madido facies innubila cælo,
Protinus attollens ſeſe rurſum illa reſurgat,

Puniceiq́ ſinus diuinum pandat honorem.
Talis erat poſito virgo pulcherrima luctu.
Ardet amans ipſum affari regemq́ Deumq́,
Et coràm ſolitas haurire, ac promere voces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia ſumat,
Mortales viſus adopertus nube reliquit.
Fama Palæſtinas ſubitò hæc impleuerat vrbes.
Iamq́ ſacerdotes trepidare, & quærere, ſiquà
Multiplici vulgi ſermoni occurrere poſſint,
Rumoremq́ aſtu premere, atq́ extinguere famam.
Cuſtodes buſti in primis, qui cuncta canebant,
Muneribus ſuperāt, ſubiguntq́ haud vera profari,
Sublatum furto intempeſta nocte cadauer.
Sed non vlla datur verum exuperare facultas.
Quoq́ magis tendunt ſerpentem ſiſtere famam,
Amplius hòc volat illa, omnemq́ exuſcitat oram.
Sunt etiam, qui ſe ore canant vidiſſe patentes
Sponte ſua tumulos, multosq́ exiſſe ſepulcris,
Quorum iampridem tellus acceperat oſſa.
Intereà ſocij, quos in diuerſa pauentes
Iandudum terror longè diſiecerat omnes,
Tabeſcunt mœſti. cælo cecidiſſe videtur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo iucundum lumen ademptum,
Tandem cõueniũt, & adhuc loca nota frequentant,
Tectaq́, quæ viuo ſibi quondam rege fuiſſent
Dulcia, ſed caſu nunc deſolata recenti.
Dux nuſquam: miſeris nuſquam datur illa tueri
Ora, illósve oculos aſpectu luce ſerena

Iucundos magis, aut cælo radiantibus aſtris,
Et cunctis nomen dulce obſeruatur ad aures.
Aegreſcunt mæſti: ſqualent circùm omnia luctu.
Haud ſecus atque olim exemit cùm ſubere paſtor
Cerea dona cauo, vacuumq; alueare reliquit.
Tunc etiam, fumus quas longè diſpulit ater,
Hinc illinc glomerantur apes, & inania fruſtrà
Tecta adeunt denſo volitantes agmine circùm,
Direptosq; fauos ægræ, populataq; paſſim
Mella vident nequicquam hiemi congeſta futuræ.
Ecce viros autem tali mœrore ſepultos
Attonitæ miris matres rumoribus implent,
Vidiſſe aligeros cæli de gente miniſtros,
Regem ipſum vidiſſe nouo fulgore micantem,
Et vacuum porrò tumulum, veſtesq; relictas.
Protinus ergo alij montis petere ardua curſu
Contendunt rapido feſtini, vbi inane ſepulcrum.
Aſt alijs incredibile, ac mirabile viſum,
Et primò ancipites deluſos credere matrum
Effigie pauitantum oculos, & imagine falſa:
Vt nobis ſæpe in ſomnis ſpectare videmur
Abſentum vultus, ſimulacraq; luce carentum,
Donec ſera illis ſub luce in tecta coactis
Ingrediens ſeſe oſtendit manifeſtius heros
Voce, habituq; Deum confeſſus imagine vera
Diuinum toto iaciens de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
Oppida, quò metus impulerat duce nuper adempto.
Isq; vbi dein rediens eſt ſacra redditus vrbi,

Acceptusq́ domo, ſocios videt ecce recenti
Attonitos caſu, ac cæco terrore ſilenteis,
Quales aut templum, domini aut vbi diuitis ædes
Marmoreas petiјt ruptis de nubibus ignis,
Terrificisq́ locum impleuit ſplendoribus omnem,
Stant intus pauidi ciues: quatit omnibus horror
Pectora: vix longo poſt tempore corda reſidunt.
Obſtupuit viſu ignarus, cauſamq́ requirit,
Et ſocios dictis Didymus demulcet amicis:
Quem ſenior Petrus amplexus lacrymisq́ profuſis
Menti canitiem humectans ſic denique fatur:
Vidimus (ô iam nos fœlices) vidimus ipſum,
Vt ſoliti, regem ſpirantem, aurasq́ trahentem
Cælicolûm regem, qui nos modò morte reliquit.
Hæc ait, exultánsque animo cælum vſque tuetur.
Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipséne rurſus, ait, cæli hoc ſpirabile lumen
Aſpicit? an potius ſimulacri apparuit vmbra,
Atque oculos fallax veſtros eluſit imago?
Immo, ait, illum ipſum diuino illa ipſa gerentem
Vulnera, & antiquam ſeruantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractauimus artus.
Vidi oculis, vidi ipſe meis, & vulnera noui.
Veſper erat, clauſaq́ fores, clauſaq́ feneſtræ:
Nos intus pauidi latitare, & corpora victu
Curare, ac poſitis mæſti diſcumbere menſis.
Ecce autem tecti in mediјs penetralibus ipſe
Improuiſus adeſt, & inobſeruabilis Heros
Effulget clauſis ingreſſus limina portis,

Improuiſus adeſt, inopináque gaudia portat.
Continuò ad lucem viſum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, ſubitóque horreſcere viſu
Attoniti. verùm ille metus, vanúmque timorem
Increpitans vetuit trepidos exurgere menſis.
Ipſe ego ſum: pacem vnanimes agitate, metúſque
Soluite: tentandóſque dabat ſimul omnibus artus,
Vulneráque inſigni quæ corpore quina gerebat.
Quinetiam parcis nobiſcum accumbere menſis
Non fugiens ſolito eſt coràm de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc quæ verba nouiſſima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
Tum demum liquidis abiens ſe immiſcuit auris.
Hæc ſenior: ſociíq; eadem ſimul ore canebant.
Necdum finis erat verbis, cùm protinus ecce
Cum clamore ruit Cleophas fidiſſimus vnus
E multis quos bis ſenis ſubiunxerat Heros,
Atque hæc dicta dabat, Vos ô iam ſoluite luctu;
Viuit adhuc, ſocij, lethi iam lege ſolutus,
Viuit adhuc, vidi his oculis, vidi ipſe, Deíq;
Auribus his hauſi vocem, conſuetáq; verba.
Audijt hic etiam mecum, viditq; loquentem,
(Atq; manu nutúq; propinquum Amaona ſignat)
Nam modò fortè animis mæſti dũ incedimus ambo,
Quà ſe demiſsi incipiunt ſubducere montes,
Extulit aëreas Emaus vbi turribus arces,
Aduena in ignota nobiſcum veſte profectus,
Externóſque gerens habitus comes adſtitit vltro.
Tædia dúmque viæ vario ſermone leuaret,

Iam

Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit oſsibus ardens:
Ille agros dictis ſolari, & quærere cauſas
Crebrà reſurgentis luctus. nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis lethum crudele profamur,
Quo moriente ſimul perierunt gaudia noſtra.
Vt factis, verbisq́; animos ſpe arrexerit ingens
Ingenti: ſed dehinc nos morte fefellerit omnes.
Non tulit vlterius, contráque hæc reddidit ille:
Non pudet ô ſemper cæcos, & lucis egentes?
Nónne ducis veſtri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, caſúsque nefandos
Tot veterũ monimenta docent haud credita vobis?
Sponte ſua letho caput obuius obtulit ipſe
Vnus pro multis, patrias quò flecteret iras,
Atque iter ipſe ſuo ſignaret ad aſtra cruore.
Haud ita vos ille erudijt: nam ſæpe futura
Hæc eadem de ſe longè antè retexit amicis.
Atq; equidem, memini, nuper media vrbe canebat,
Obſcura ſed verborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifeſta patent, nunc omnia aperta
Nube palàm ablata, nec ſpes foniſtis inanes.
En rex, qui poſitas conſeuerat ordine vites
Prætendens ſæpem inſidijs hominumq́; ferarũ mq́;
Omnibus immiſsis incaſſum ex vrbe miniſtris,
Quos letho dedit inſontes manus effera agreſtum,
Demum infelices natum ipſum miſit in agros.
Nam pater omnipotens, post tot fera funera vatum
Ipſe ſuum iuſsit natum deſcendere Olympo.

 Ecce

Ecce Palæſtini furijs immanibus acti
Natum etiam hauſerunt crudeli funere herilem.
Haud impunè tamen: rex Vrbe Vltricibus armis
Iam iam aderit, flammiſq; feros agitabit agreſtes,
Et pangenda alijs credet Vineta colonis.
Sic fatus cœpit Voces ex ordine Vatum
Obſcuras, Veterúmque euoluere facta parentum,
Cuncta docens lethum Chriſto crudele minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Vt clara antiquis portendi hæc omnia ſignis
Monſtrabat ratione, oculis caligine abacta!
Vt noſtros mira inflexit dulcedine ſenſus!
Vt reſoluta nouo ardebant præcordia amore!
Qualiter aut æris rigor acri ſoluitur æſtu,
Aut glacies concreta nouo ſub Sole liqueſcit.
Non illum tamen immemores agnouimus antè,
Quàm Ventũ ad ſedẽ, paruámq; ſubiuimus Vrbem.
Nanq; iter Vlterius fingentem, ſeq; ferentem
Longè alias ſedes petere, ambo orauimus, iiſdem
Nobiſcum haud aſper tectis ſuccederet hoſpes,
Id quoque præcipiti ſuadebat Veſper Olympo
Iam piceo terras infuſcans noctis amictu.
Paruit, & menſas comitum eſt dignatus egenas.
Vt primùm fruges toſtas cerealia liba
Attigit, & ſolito fregit de more, repentè
Nox abijt, tandémque oculis lux addita noſtris.
Agnoſco, & ſupplex manifeſtum numen adoro.
Sed ſubitò Volucres abiens ceu fumus in auras
Reſpuit humanos Viſus, ſenſuſq; refugit.

Ta-

Talia narrabat Cleophas, quæ credita cunctis
Vera negat Thomas, & cæptis perſtat in iiſdem.
Hæc mihi, dicā iterum, nemo perſuaſerit vnquam,
Illum ipſum his oculis clara niſi luce videndum
Hauſero, & his manibus niſi vulnera contrectaro.
Sic fatur: ſimul ecce Deus cum lumine largo
Improuiſus adeſt iterum, ſociosq; reuiſit,
Et clauſæ manſere fores, manſere feneſtræ:
Non aliter vitri, quod tectis ſummouet auras,
Lumine Sol penetrat ſplendentes aureus orbes
Inſertim radios iaciens in opaca domorum,
Nec tamen vlla via apparent veſtigia adactæ
Luce, ſed illæſo ſæpe itq; reditq; metallo.
Sternunt ſeſe omnes terra, genibúſque ſalutant.
Vt verò Didymus manifeſto in lumine vidit
Vulnera monſtrantem, & ſe nomine compellantem,
Horruit, & prono confeſtim corruit ore,
Multaq; ſe incuſans animo ſic denique fatur,
Vera mihi facies, verus Deus, omnia noui.
Haud equidem, fateor, viuum te credere quibam
Poſt obitus cæli hoc iterum ſpirabile lumen,
Has auras haurire: animo tua dicta labanti
Exciderant penitus, modò quæ ſuprema dediſti.
Demens, qui te obita non poſſe huc morte reuerti
Crediderim, cùm quarta alios iam luce ſepultos
Ad ſuperas cæli nuper reuocaueris oras,
memini, atq; aderam: ſed me mens læua tenebat.
orſan at hæc tamē haud veſtro ſine numine tanta
Credo equidem) venit dementia. forſitan olim

Pred

Proderit hic ſeris hæſiſſe nepotibus vnum,
Et manibus voluiſſe prius contingere corpus,
Ne facies, aut vana oculos eluderet vmbra.
Talibus orantem Deus, & lux ipſa reliquit
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans.
Nec prius euaſit mundi mortalibus oris,
Quàm quater exoriens dena Sol luce rediret.
Fortè igitur Petrus, & ſocij vada ſalſa ſecabant
Remigijs lembum ſubigentes, dum ſibi victum
Arte parant ſolita, piſcesq́; in gurgite captant.
Et iam per totam vano, quæ longa, labore
Defeſſi noctem fruſtra, madefacta legebant
Retia, cùm iuuenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus è littore proſpectantem:
Nec primò agnouere Deum, diuináque membra,
Quandoquidem ſe mortalis celauerat ore.
Ipſe dehinc tali compellans voce natantes:
Dextram, ait, affectate viri: huc appellite puppim.
Hàc dabitur vanum non effudiſſe laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextráque per vndas
Detorquent alacres curſum, nodosáque lina
Proijciunt: moti ſonuit plaga cærula ponti.
Iámque ſenex tacito ſocijs Petrus innuit ore,
Auxilióque vocat nutúque, manúque ſilentes
Significans prædam innumeram. Vix retia cum
Plena trahunt: capti ſaliunt per vincula piſces.
Senſit Ioannes hic numen, & heus prior, inquit:
O' ſocij, non fallor, adeſt Deus, ille magiſter,
Ille quidem: agnoſco diuinos oris honores.

Lætitiam ut iactat vultúque oculisq́; decoris?
Quod ſimul accepit Petrus haud cunctatus, ab ipſa
Deſiliit rate, & æquoreas ſe iecit in vndas,
Quò regem ſalſos per fluctus primus adiret,
Quamuis multa timens gliſcentibus æquore ventis.
Cætera deinde manus terræ aduertuntur, & omnes
Remiuaga ſiccum cupidi tenuere carina.
Tum victu vt vires reuocent, cerealia menſis
Dona onerant iuſſi, viuósque in littore piſces
Vnà omnes torrere parant, ſuccensáque pruna
Suggeritur circùm: teter petit æthera nidor.
Vt compreſſa fames, ſurgit Rex optimus ipſe,
Confeſſúsque Deum ſocijs ita denique fatur:
Pacem optate, viri, pacem laudate quieti.
Saluete æternum ſocij, æternúmque valete.
Eſte mei memores: ego claro poſcor Olympo.
Iámque adeò duris animos aptate ferendo
Omnia, nec propiùs ſæuos adijſſe tyrannos
Sit timor, atque duces affari, & vera monere.
Non vos maieſtas ſoliorum, aut ſceptra ſuperba
Terrificent regum lucis nihil huius egentes.
Haud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,
Quis modus aptus: ego præſens adero omnibus, ora
Veſtra regens: dabitur verborum copia cuique.
[illegible]ec cælo vires vos, & ſolamen ab alto
[illegible]ficient. cùm Sol decimo iubar aureus ortu
[illegible]tulerit, pater afflabit cæleſtibus auris,
[illegible]ffusúmque animis numen diuinitus addet,
[illegible]ide quo freti reges, rerúmque potentes

Nil veriti, noſtrum vulgabitis vndique nomen.
Tum ſanctum ſeſe genus aurea tollet ad aſtra,
Denſus agens veluti laxis ſe palmes habenis
Luxuriat, folijsq́; ſimul, fœtuq́; graueſcit.
Denique, cùm ſuprema dies illuxerit orbi,
Omniaq́; eliciam patefactis oſſa ſepulcris,
Atq; iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc vallem, denſa hos implebunt agmina colles
Matres atque viri, vixq́; hauſta luce perempti,
Ipſe ego iura dabo, mediaq́; in valle ſedebo
Quæſitor, vitas populorum, & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis ſenis ſedibus ipſi
Sublimes mortale genus cenſebitis vnà,
Bis ſenaq́; tribus gentis tum veſtra ſubibunt
Arbitria, & veſtros mirabitur orbis honores.
Interea Petre te (nulli pietate ſecundum
Noui etenim) his rerũ ſummã, clauumq́; tenentem
Præficimus cunctis, vltro qui noſtra ſequuti
Imperia: hoc te præcipuo inſignimus honore.
Tu regere, & populis parcens dare iura memento.
Summa tibi in gentes iam nunc conceſſa poteſtas.
Iamq́; pios tege pace: voca ſub ſigna rebelles.
Quencunq; in terris ſcelus exitiale peroſus
Admonitum fruſtrà iuſta deuoueris ira
Colloquio abſterrens hominum, cœtuq́; piorum,
Idem erit inuiſus cælo: non ille beatis
Sedibus aſpiret, niſi tu placabilis idem
Dignatus veniã meliorem in priſtina reddas.
Iamq́; adeò tibi conceſſum mortalibus ægris

Clau-

Claudere ſiderei portas, ac pandere cæli.
Talia mandabat terras, hominesq́ue relinquens.
Sic natis moriturus oues, & ouilia paſtor
Commendans caris furta, inſidiasq́ue luporum
Edocet, & pecori contraria paſcua monſtrat.
Sic ſocijs æuo iam feſſus nauta biremen
Credit, inexpertóſque docet varias maris oras,
Et breuia, & ſyrtes, & naufragas ſirenas.
His animaduerſis totius lucida circùm
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curua æthereis fulſerunt littora flammis.
Intereà totum exercent noua gaudia cælum
Alituum cæleſtum acies, ſanctiq́ue volucres
Dant manibus plauſus, & multicoloribus alis,
Inſtaurantq́ue choros, fremitu ætheris atria feruent.
Pars pendent ſpeculis, & propugnacula lati
Cæli ſumma tenent, & mœnia celſa coronant.
Obuia pars portis parat ire patentibus, & ſe
Quiſq́ue auis credũt, ac pennis æthera obumbrant.
Hi plectro indulgent fidibusq́ue: his tibia cantus
Dat biſores: alij caua cornua flatibus implent,
Rauciſonasq́ue tubas, & aenea cymbala iactant.
Atq́ue vbi ter patris ad ſolium pernice chorea
Indulſere choris, ter ludo lucida regna
Luſtrauere, poliq́ue è vertice decurrere,
Non aliter ſunt ingreſſi voluci agmine contrà
Concentu vario, & multiſono modulatu,
Quàm prolapſa Remi cùm nõdũ vrbs alta iaceret;
Tarpeiaq́ue arces ſtarent, lateq́ue ſubactis

Iura

Iura daret populis rerum pulcherrima Roma,
Conſul victor, ouans pugnatis vndique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliáque alta ſubibat.
Talis nubiuago tendebat ad æthera greſſu
Vera Dei ſoboles. vt verò flectere quiret,
Iratus quoties Genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina pœnis,
Omnia fert ſecum cædis monimenta nefandæ.
In primis duplicémque trabē, infandamq́ue colūnam,
Brachia cui vinctus tulit aſpera verbera, & acres
Virgarum faſces, infectáque ſanguine lora,
Haſtámque, & calamo pendentia pocula leui.
Treis deinde ingentes, & acuta cuſpide vectes
Cernere erat, quibus effoſſus palmásque, pedésque,
Sertáque nexilibus vepribus conſerta rigebant.
Illic & longo Romani ſigna ſenatus
Haſtili ſuſpenſa, cauóque latentia cornu
Lumina, quod ſuperas abies tollebat ad auras,
Quámque manu rex pro ſceptro geſtauit arundo,
Omnia quæ pueri cæleſtes antè gerebant,
Singula quiſque, poliq́ue arcem per inane petebant.
Suſpexere viri attoniti, aciéque ſequentes
Alituum nubem, ac regem videre per auras
Tollentemq́ue manus, cæliq́ue ſerena ſecantem,
Cùm ſubitò rutila hæc venit vox reddita ab æthra:
Ne trepidate. quid hæretis ſupera alta tuentes?
Cum genitore Deus regnandum accepit Olympum,
Nec maiora: carminibus cæli domus ardua longè
Auditur reſonare, modisq́ue per aſtra canoris.

Contra

Contrà etiam plauſere, atq; hæc alterna canebant
Læta viri, cælumq; oculis animisq; petebant.
Omnes ò plauſu gentes, linguisq; fauete,
Atq; Deum canite aſcenſu ſupera alta tenentem.
Quadrupedum volucrumq; genus, mutæq; natantes
Exultent, tractus terrarum vbicunq; patentes.
Ipſi dent montes, ipſa & dent flumina vocem
Læta ſuam, & ſcatebris voluentes flumina fontes,
Quodq; ambit longis terras anfractibus æquor.
Cuncta ſuum agnoſcant auctorē, & carmina dicāt,
Semper vt idem ingens regnarit originis expers
Cum Genitore Deo Deus omnia numine complens,
Vt nullis mox principijs, aut ſemine nullo
Omnia condiderit, cælum, terrasq; fretumq;,
Quæq; vago paſſim ſubſunt animantia cælo.
Vt terras ponto diſcluſerit, æthera terris,
Luciferis cæli luſtrauerit atria flammis,
Tellurisq; ſinum varijs appinxerit herbis,
Sufficiatq; ſatis fruges & vitibus almum
Humorum. tu cuncta moues: tibi maximus æther,
Quiq; ſuper latices concreſcunt æthere, parent:
Nubila te ventiq; timent: te veſper & ortus
Obſeruant, obeuntq; tuo ſua munera nutu,
Et tibi monſtriferi obſequitur plaga cærula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras
Atq; grauem vacuo ſuſpendis in aëre molem,
Rerum elementa locans æterno fœdere, vt omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,

Aurarumq; ſedens Veheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis.
Semper idem ante tuos oculos præſensq; moratur,
Quodq; eſt quodq; fuit, ſimul & quod deinde ſeque-
Ipſe etiam parens tibi cæli in Vertice fixus (tur.
Sol ſtetit: ipſa etiam ſurgens in cornua Luna,
Atq; ſuos penitus requierunt ſidera curſus.
Te mandante ſuam Vim ſæpe innoxius ignis
Dedidicit: pueri in medijs fornacibus aſtant
Illæſi, iactantq; tuas ad ſidera laudes.
Tu mare nauigerum concreta diuidis Vnda,
Et populis medios das ire impunè per æſtus:
Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes:
Tu largam tactis è cautibus elicis Vndam,
Idem largifluos fonteis & flumina ſiſtens.
Ipſa tuo tremit aſpectu conterrita tellus,
Quosq; procul tangis fumant ad ſidera montes.
Aſſurgunt reges pauidi, tibi ſceptra, tibi arma
Deponunt, longèq; tremunt, & numen adorant.
Tu ſurdis aures, oculos tu lumine captis,
Et Vocem mutis & Vires ſufficis ægris.
Tu reuocas in Vitam obita iam morte ſepultos,
Et rurſum potes amiſſos accendere ſenſus.
Non te Vis crudi perterruit horrida lethi,
Non Erebi confuſa domus loca fœta timoris.
Te manes tremuere: plagæ regnator opacæ
Vmbrarum paſſim populantem immitia regna
Non tulit, atq; imis trepidus ſe condidit antris.
Proſtrataq; metu procul Eumenides latitarunt,

Dum

Dum ſuperas præda ingenti veherere ad arces:
Nunc ubi iam victor regnas, ſuperûmq; beato
Concilio imperitas, prouiſaq; tempora longè
Diſponens reparas fugientia ſæcula mundo,
Ne requieſſe ſinis Solis voluentia luſtra.
Salue opifex rerum, vaſtiq; ſalutifer orbis,
Aſpice nos propius, propius genus aſpice noſtrum,
Morte tua patet ætherei cui ianua Olympi,
Et veteres tandem Pater obliuiſcitur iras.
Talia littorea læti ſub rupe canebant
Vndeni proceres, omnisq; effuſa iuuentus.
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
AEtherea, ſed adhuc latebras cauaq; antra petebãt.
Sicut ubi accipiter celſa de ſede columbam
Suſtulit appranſam, quam roſtro euiſceret vnco,
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.
Haud illi ſecus attoniti poſt funera regis
Incluſi tecto ſtabant promiſſa magiſtri
Cælo expectantes venturum numen ab alto.
Iamq; aderat promiſſa dies, deciesq; tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cùm Pater omnipotens cæli regione ſerena,
Sidera purpureo reficit quà purior æther
Lumine, cælicolûm in medio media arce ſederet
Tempora diſpenſans, ſecretaq; fœdera mundo.
Cui ſe tum exutus moribundos Filius artus
Diffulgens radijs, ac mira luce coruſcus

Obtulit, & magno Genitorem affatus amore eſt,
O pater & ſocijs tandem ſuccurrere noſtris
Tempus, ait, quos amiſſo duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atq; omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore freti.
Diſcute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne caſus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Iudaeaq; paſſim
Inſidias infenſa odijs molitur iniquis.
Tu tamen hos olim fore qui praſtantibus auſis
Per gentes canerent noſtrum indelebile nomen,
Quacunq; Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos noua conuerſos ad ſacra vocarent,
Pollicitus Genitor, tibi nec ſententia nutat.
Hos (quando cali demum non abnuis arcem)
Ipſe ego ſape tua fretus pietate labantes
Firmaui, impleuiq; animis: ſiquidem affore Olympi
Promiſi auxilium ſubitò, & tutamen ab arce,
Quo freti reges, regumq; minacia iuſſa
Contemnant, alacresq; ruant in funera lethi
Sponte ſua vera pro relligionis amore.
Sic fatus, palmas ferro oſtentabat acuto,
Traiectosq; pedes, & hians in pectore vulnus,
Sertaq; & hamatos vepres, quos hoſtia geſſit.
Annuit oranti, delibansq; oſcula Nato
Reddidit hac pater aterno deuinctus amore,
Iam conceſſa petis: dabitur tibi Nate, quod optas.
Promiſſa (ne tende manus) afflabimus aura,
Quos vis, atq; viros noſtro flammabimus igni,

Vt

Vt pro te blandæ proiect lucis amore
Non ferrum, aut flãmas metuant, morſus've ferarũ,
Aut crinita rotis circùm laniantibus hauſtra.
Quiq; reformidant nunc omnes aëris auras,
Obÿcient certis alacres ſe ſponte periclis
Pugnando, & claras animas de corpore reddent
Contemptu necis, & vera virtute ſuperbi.
Non illos æſtus, non illos frigora ſiſtent,
Lethiferum aut campos cùm ſidus findit hiulcos,
Cærulea aut glacie cùm neƈtit flumina bruma.
Verùm vltra Gãgem auditi, Baƈtra vltima ſupra,
Iſmara, Biſtoniasq; plagas, Serasq; remotos
Gadibus, & virides penetrabunt voce Britannos.
Implebunt terras monitis, & cunƈta nouantes,
Templa pererrato ſtatuent tibi maxima mundo:
Ad tua mutatæ properabunt nomina gentes,
Diuiſæ penitus toto orbe per æquora gentes,
Sæclaq; conuerſis procedunt aurea rebus:
Quæ tibi ſæpe ego pollicitus, ſcisq; omnia mecum.
Nec tantum tua, Nate, pÿs hæc vulnera Olympum
Nunc pandi meruere, nigra quos noƈte premebat
Inſontes primi ſcelus exitiale parentis.
Verùm alios mox atq; alios per ſæcula cælo
Efficient dignos, ſua quos commiſſa piacla
Sidereis procul arcebant à ſedibus olim.
Tanta tua merces, ea vis, ea gratia mortis.
Atq; adeò, quodcunq; homines ab origine rerum
Admiſere, aliÿs quicquid peccabitur annis,
Huc coeat, ſatis illa tui pars parua, ſuperq;

Omnia diluere, prorſusq́; abolere cruoris.
Quinetiam mox tempus erit, cùm ſcilicet olim
Ter centum propè luſtra peregerit æthereus Sol,
Tum veri Graiûm obliti mendacia vates
Funera per gentes referent tua carmine verſo,
At tuis omnes reſonabunt laudibus vrbes,
Præſertim lætam Italiæ felicis ad oram,
Addua vbi vagus & muſcoſo Serius amne
Purior electro, tortoq́; ſimillimus angui,
Quà rex fluuiorum Eridanus ſe turbidus infert
Mœnia turrigeræ ſtringens malè tuta Cremonæ,
Vt ſibi iam tectis vix temperet vnda caducis.
Illic tum niuei, velut inter nubila Cygni,
Omnibus in ripis pueri, innuptæq́; puellæ
Carmina caſta canent, miſtiq́; in gramine molli
Laudibus incipient certatim aſſueſcere noſtris,
Et teneri prima cœtus te voce ſonabunt.
Hæc tibi certa manent, hæc vis mouet ordine nulla.
Sic fatus dulcem Nato inſpirauit amorem.
Interea ſcelus infandum pellacis Iudæ
Multà execrantes ſocij ſe ad iuſſa parabant
Munera diuerſas ſortiti protinus oras,
Quas peterent, moresq́; nouos; noua ſacra docerent.
Quóve autem patribus bis ſenis cætera, vt antè,
Pareret pubes, numerum, ſanctumq́; ſenatum,
Quod ſupereſt, ſupplent, ſocijsq́; ex omnibus vnus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore
Matthia, obſcurum genus, & ſine luce propago.
Tum cuncti inter ſe mæſti ſic ore precari

Si nunc ſi nobis aurai cœlitus alma
Halitus omnipotens patefacto aſpiret Olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus, ſanè omnia vera
Prædixit: deſit veris hoc hactenus vnum.
Talia ſuſpirſi ſecum ægra mente ferebant.
Ecce autem cœli ruere ardua viſa repentè,
Et Superûm tonat ingenti domus alta fragore,
Suſpiciunt: noua lux oculis diffulſit, & ingens
Viſus ab æthereo deſcendere vertice nimbus
Lucis inardeſcens maculis, tectumq́ per omne
Diuerſi rumpunt radij: tum innoxius ignis
Omnibus extemplò ſupra caput aſtitit ingens,
Et circùm rutilis incanduit aura fauillis:
Stricturis veluti crebra crepitantibus olim
Diſsiliunt ſcintillæ, æres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robuſtaq́ brachia tollunt,
Candentem curua verſantes forcipe maſſam.
Nam Pater omnipotens, ſuperaq́ æquæuus ab arce
Filius aſpirant vnà omnipotentibus auris,
Infunduntq́ viris numen. Deus ecce repentè,
Ecce Deus, cunctis diuinitus algida corda
Incipiunt afflata caleſcere, numine tacti
Implentur propiore viri, ſacrumq́ furorem
Concepere, Deumq́ imis hauſere medullis.
Nec mora, nec requies: ter ſcintillantibus ignis
Terrifico radijs fulgore, ter alitis aura
Turbine correpti blando flammantur amore,
Igneſcuntq́ animis, atq́ exultantia cunctis

Exercent acres ſtimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
Mira canunt. eadem varijs (mirabile dictu)
Gentibus accipitur vox haud obſcura, ſibiq;
Quiſq; videbatur patrias haurire loquelas.
Multi vt tunc ierant varijs huc partibus orbis
Sacrorum ſtudio, viſendaq́; vrbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis poſt orgia prima diebus,
Orgia, cùm menſis epulandum apponimus agnum.
Hic ſua verba audit tellure Libyſſide cretus,
Hic Galli ſua, Romulidæ, Parthiq́;, Scythæq;,
Necnon ſubiecti glaciali ſidere Thraces,
Aſiiq́;, Cretesq́;, Phrygumq́; è gente profecti,
Atq; Indi, atq; Arabes, & arenivagi Garamantes,
Mirantur cuncti circùm, mirantur & ipſi.
Nanq; hominem velut exuti moribundaq́; membra,
Mente domos cæli peragrant atq; æthera apertum
Intenti, & Superùm taciti ſermone fruuntur.
Iamq́; canunt ventura: animis Deus expulit atram
Luſtrans corda intus nubem: quæ corpora circum
Caligatq́;, hebetatq́; humanas humida mentes.
Quoſq́; modò duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clauſos,
Liberiùs nunc luce palàm atq; licentiùs audent
Terrorum expertes, nec iam mortalia curant.
Non ferrum aut flāmas metuunt, morſus've ferarū,
Sed regem vulgò teſtantur morte peremptum
Immerita, genus æthereo deducere Olympo.

Iamq;

Iamq́ue pudet metuiſſe omnes, animoſaq́ue lethi
Spes magis atq́ue magis viget acris numinis hauſtu.
Haud ſecus ac crebris cùm rimis terra dehiſcit,
Cùm ſitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cæruleus ſi cælo venerit imber,
Continuò attollant rurſus capita, aruaq́ue ponant
Squalorem, redeatq́ue decor ſuus omnibus agris.
Ergo abeunt varias longè lateq́ue per oras
Diuerſi, laudesq́ue canunt, atque inclyta vulgo
Facta ducis, iamq́ue (vt vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audijt & ſiquem medio ardens æthere iniquo
Sidere deſertis plaga diuidit inuia terris,
Quiq́ue orbem extremo circunſonat æquore pontus.
Continuò ponunt leges moremq́ue ſacrorum
Vrbibus. infectum genti luſtralibus vndis
Eluitur ſcelus, & veteris contagia culpæ,
Relligioq́ue nouas noua paſſim exuſcitat aras,
Protinus hinc populos Chriſti de nomine dicunt
Chriſtiadas. toto ſurgit gens aurea mundo,
Sæclorumq́ue oritur longè pulcherrimus ordo.

FINIS.

SIQVID HIC FACTVM DICTVM'VE CONTRA SANCTOR. PATRVM SCITA: INFECTVM INDICTVM'VE ESTO.

QVISQVIS ES,
AVCTOR TE ADMONITVM VVLT, SE NON LAVDIS ERGO OPVS ADEO PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM, VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS PRAEMIEIS A DVOB. SVMMIS PONTT. DEMANDATVM SCITO LEONE X. PRIVS, MOX CLEM. VII. AMBOB. EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS. FAMILIA: CVIVS LIBERALITATI ATQ. INDVSTRIAE HAEC AETAS LITERAS AC BONAS ARTEIS, QVAE PLANE EXTINCTAE ERANT, EXCITATAS, ATQVE REVIVISCENTES DEBET. ID VOLEBAM NESCIVS NE ESSES.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS

POETICOR.

AD

FRANCISCVVM, FRANCISCI Regis Franciæ filium, Delphinum,

LIBER I.

SIT fas veſtra mihi vulgare arcana per orbem
Pierides, penitusq́ue ſacros recludere fontes,
Dum vatem egregium teneris educere ab annis,
Heroum qui facta canat laudésve deorum,
Mente agito, veſtriq́ue in vertice ſiſtere montis.
Ecquis erit iuuenum ſegni qui plebe relicta
Sub pedibus pulchræ laudis ſuccenſus amore
Auſit inacceſſa mecùm ſe credere rupi,
Læta vbi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Perſonat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Franciſce, ſacrasq́ue deſpice Muſas
Regia progenies, cui regum debita ſceptra
Gallorum, cùm firma annis acceſſerit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc ſolatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexuq́ue tuorum,

Ah

(Ah dolor) Hiſpanis ſors impia detinet oris
Errico cum fratre, patris ſic fata tulerunt
Magnanimi dum fortuna luctatur iniqua.
Parce tamen puer ô lacrymis. fata aſpera forſan
Miteſcent, aderitq; dies lætiſſima tandem,
Poſt triſte exilium patrijs cùm redditus oris
Lætitiam ingentem populorum, omnesq; per vrbes
Accipies plauſus & lætas vndiq; voces,
Votaq; pro reditu perſoluent debita matres.
Intereà te Pierides comitentur. in altos
Iam te Parnaſſi mecum aude attollere lucos.
Iamq; adeò in primis ne te non carminis vnum
Prætereat genus eſſe: licet celebranda reperti
Ad ſacra ſint tantùm verſus, laudésve Deorum
Dicendas, ne relligio ſine honore iaceret.
Nam traxere etiam paulatim ad cætera Muſas.
Verſibus & varijs cecinerunt omnia vates.
Sed nullum è numero carmen præſtantius omni,
Quàm quo poſt diuos heroum facta recenſent,
Verſibus vnde etiam nomen fecere minores,
Munere conceſſum Phœbi venerabile donum
Phœmonoes, quæ prima dedit (ſi vera vetuſtas)
Ex adyto haud alijs numeris reſponſa per orbem.
Tu verò ipſe humeros explorans conſule primùm,
Atq; tuis prudens genus elige viribus aptum.
Nam licet hic diuos, ac dijs genitos heroas
In primis doceam canere, & res dicere geſtas,
Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
Seu ſcenam ingrediens populo ſpectacula præbes,

Sim

Siue eligis iuuenũ lacrymas, quibus igne medullas
Vrit amor,ſeu paſtorum de more querelas,
Et lites Siculi vatis modularis auena,
Siue aliud quodcunq; canis quo carmine cunq;,
Nunquã hinc(ne dubita)prorſum incõſultus abibis.
Atq; ideo quodcunq; audes,quodcunq; paratus
Aggrederis,tibi ſit placitum,atq; arriſerit vltrò
Antè animo:nec iuſſa canas,niſi fortè coactus
Magnorum imperio regum,ſiquis tamẽ vſquam eſt
Primores inter noſtros qui talia curet:
Omnia ſponte ſua,quæ nos elegimus ipſi,
Proueniunt,dura aſſequimur vix iuſſa labore.
Sed neq; cumprimùm tibi mentem inopina cupido
Atq; repens calor attigerit,ſubitò aggrediendum eſt
Magnum opus.adde morã,tecumq; impenſius antè
Conſule,quicquid id eſt,parteisq; expẽde per omnes
Mente diu verſans,donec noua cura ſeneſcat.
Antè etiam pelago quàm pandas vela patenti,
Incumbasq; operi incipiens,tibi digna ſupellex
Verborum,rerumq; paranda eſt,proq; videnda
Inſtant multa prius,quorum vatum indiget vſus.
Illis tempus erit mox cùm lætabere partis.
Sponte ſua,dum fortè etiam nil tale putamus,
In mentem quædam veniunt,quæ forſitan vltrò,
Si ſemel exciderint,nunquàm reuocata redibunt.
Atq; eadem ſtudio fruſtrà expectabis inani.
Nec mihi non placeant qui fundamenta laborum
Iam iaciunt, veterũ explorant opera inclyta vatũ,
Noctes atq; dies,paſſimq; accommoda cogunt

Aux

Auxilia, intentiq́ aciem per cuncta volutant.
Quinetiam prius effigiem formare ſolutis,
Totiusq́ operis ſimulacrum fingere verbis
Proderit, atq́ omneis ex ordine nectere partes,
Et ſeriem rerum, & certos tibi ponere fines,
Per quos tuta regens veſtigia tendere pergas.
Iamq́ hic tempus erat dare vela vocantibus Euris,
Condendiq́ operis primas perſcribere leges:
At prius ætati teneræ quæ cura colenda
Dicendum, quantus puero labor impendendus.
Nulli etenim inſignem dabitur geſtare coronam,
Pieridum choreas teneris niſi norit ab annis.
Poſtquam igitur primas fandi puer hauſerit artes,
Iam tunc incipiat riguos accedere fonteis,
Et Phœbum & dulces Muſas aſſueſcat amare.
Ille autem, paruum qui primis artibus antè
Imbuit, atq́ modos docuit legesq́ loquendi,
Syncerus vocis cuperem ac puriſſimus oris
Contigerit. fundi ne fors puer atq́ nefandi
Neſcius imbiberit male grata ſemina linguæ,
Quæ poſt infecto ex animo radicitus vlla
Non valeas meliora docens euellere cura.
Idcirco mihi ne quiſquam perſuadeat oro,
Vt placeant qui, dum capiunt ſe numine læuo
Tollere humo, & penitus iactant ſe ignota docere
Conuentu in medio, ſeptiq́ impube corona
Inſolito penitus fandi de more magiſtri,
Obſcuras gaudent in vulgum ſpargere voces
Irriſi, fædam illuuiem, atq́ immania monſtra.

Non minus à recta mentis ratione feruntur
Decepti, quàm qui, liquidi cùm pocula fontes
Sufficiant, malunt graue olentem haurire paludem.
Ne mihi ne teneræ talis ſe admonuerit auri,
Sed procul ò procul iſta ferat, natosq́ Getarum
Imbuat, aut ſiqua eſt gens toto obtuſior orbe.
Iamq́ igitur mea cura puer penetralia Vatum
Ingrediatur, & Aonia ſe proluat Vnda.
Iamq́ ſacrum teneris Vatem Veneretur ab annis,
Quem Muſæ Minci herboſis aluere ſub antris,
Atq; olim ſimilem poſcat ſibi numina Verſum,
Admirans artem, admirans præclara reperta.
Nec mora: iam fauet Aſcanio, tactusq́ dolore
Impubes legit æquales, quos impius hauſit
Ante diem Mauors, & acerbo funere merſit.
Multa ſuper Lauſo, ſupor & Pallante perempto
Multa rogat, lacrymas inter quoq; ſingula fundit
Carmina, crudeli cùm raptum morte parenti
Ah miſeræ legit Euryalum, pulchrosq́ per artus
Purpureum, letho dum Voluitur, ire cruorem.
Necnon intereà Graios accedere Vates
Audeat, & linguam teneris aſſueſcat Vtranq;
Auribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam.
Nulla mora eſt: noſtro Aeneæ iam conferet igneis:
AEacidē flagrantem animis, Ithacumq́ Vagantē,
Atq; ambos ſæpe impellet concurrere Vates.
Nunc geminas puer huc aures, huc dirige mentem.
Nam quia non paucos parte ex Vtraq; poëtas
Noſtrosq́, Graiosq́ tibi ſe offerre Videbis,

Quos

Quos hic euites, quibus idem fidere tutus
Eualeas, dicam, nequis te fallere poſsit.
Haud multus labor auctores tibi prodere Graios,
Quos inter potitur ſceptris inſignis Homerus.
Hunc omnes alij obſeruant, hinc pectore numen
Concipiunt vates, blandumq́ Heliconis amorem.
Felices quos illa ætas, quos protulit illi
Proxima: diuino quantò quiſq; ortus Homero
Vicinus magis est tantò præſtantior omnis.
Degenerant adeò magis ac magis vſq; minores,
Obliti veterum præclara inuenta parentum.
Iamq́; ferè Inachiæ restincta eſt gloria linguæ
Omnis, & Argolici iuſsi concedere auitis
Sunt pulſi reges ſolijs, ciuesq́; coacti
Diuerſa exilia atq; alienas quærere terras:
Huc illuc inopes errant. habet omnia victor
Barbarus, & verſis nunc luget Græcia fatis.
Nostri autem vt ſanctum diuas Helicona colentes
Cœperunt primùm in Latium transferre, fluebant
Verſu incompoſito informes, artisq́; Pelaſga
Indociles Muſa fundebant carmina agresti
Siluicolas inter Faunos. tunc omne ſonabat
Arbuſtum fremitu ſiluas frondoſas.
Nondum acies, nondũ arma rudi pater Ennius ar
Tentarat, qui mox Graio de vertice primus
Eſt auſus viridem in Latio ſperare coronam.
Tum rerum cauſas naturæ arcana latenteis
Explorare auſi, cecinerunt carmine dulci
Omnia Pierio ſpargentes nectare vates.

Atque ita deinde rudes paulatim ſumere verſus
Cœperunt formam inſignem, penituſq́ Latini
Agreſtem exuerunt morem, liquidiſſima donec
Tempeſtas veluti cœli poſt nubila, & imbres
Extulit os ſacrum ſoboles certiſſima Phœbi
Virgilius, qui mox veterum ſqualore ſitúque
Deterſo in melius mira omnia rettulit arte,
Vocem animúmque Deo ſimilis. date lilia plenis
Pierides calathis, tantóque aſſurgite alumno.
Vnus hic ingenio præſtanti gentis Achiuæ
Diuinos vates longè ſuperauit & arte,
Aureus, immortale ſonans, ſtupet ipſa pauétque.
Quanuis ingentem miretur Græcia Homerum,
Haud alio Latium tantùm ſe tempore iactat.
Tunc linguæ Auſoniæ potuit quæ maxima virtus
Eſſe fuit, cæloque ingens ſe gloria vexit
Italiæ, ſperare nefas ſit vatibus vltrà.
Nulla mora, ex illo in peius ruere omnia viſa,
Dègenerare animi, atque retrò res lapſa referri.
Hic nanque ingenio confiſus poſthabet artem.
Ille furit ſtrepitu, tenditq́ æquare tubarum
Voce ſonos, verſuſq́ tonat ſine more per omnes.
Dant alij cantus vacuos, & inania verba
Incaſſum, ſola capti dulcedine vocis,
Pierides donec Romam, & Tiberina fluenta
Deſeruere Italis expulſæ protinus oris.
Tanti cauſa mali Latio gens aſpera aperto
Sæpius irrumpens. ſunt iuſſi vertere morem
Auſonidæ victi, victoris vocibus vſi.

Ceſsit amor Muſarum. artes ſubire repentè
Indigna, atque opibus cuncti incubuere parandis.
Iampridem tamen Auſonios inuiſere rurſus
Cœperunt Medycum reuocatæ munere Muſæ
Tuſcorum Medycum quos tandem protulit ætas
Europæ in tantis ſolamen dulce ruinis.
Illi etiam Graiæ miſerati incommoda gentis,
Ne Danaûm penitus caderet cum nomine Virtus,
In Latiũ aduectos iuuenes, iuuenúmque magiſtros,
Argolicas arteis quibus eſſet cura tueri,
Securos Muſas iuſſere atque otia amare.
Illi etiam captas latè misère per Vrbes,
Qui doctas tabulas Veterum monimenta Virorum
Mercati pretio aduéherent, quæ barbarus igni
Tradebat, Danaûm regnis opibusq́ȝ potitus.
Et tentamus adhuc ſceptris imponere noſtris
Externum, necdum ciuiles condimus enſes.
Hæc ætas omnis, Vatum hæc fortuna priorum.
Ergo ipſum ante alios animo Venerare Maronem,
Atque Vnum ſequere, Vtq́ȝ potes, Veſtigia ſerua:
Qui ſi fortè tibi non ſufficit Vnus,
Adde illi natos eodem quoque tempore Vates.
Parce dehinc puer, atque alios ne quære doceri.
Nec te diſcendi capiat tam dira cupidò.
Tempus erit. tibi mox cùm firma aduenerit ætas,
Spectatum Vt cunctos impunè accedere detur.
Intereà moniti Vos hic audite parentes.
Quærendus rector de millibus, é que legendus
Sicubi Muſarum ſtudijs, inſignis & arte,

Qui curas dulces, cariq́ parentis amorem
Induat, atque velit blandum perferre laborem.
Illa ſuis nitī nondum auſit viribus ætas,
Externæ ſed opis alienæq́ indiga curæ eſt.
Nam puerum, ni præſentis vis fida regentis
Adſit, & huic dulcem ſtudiorū infundat amorem,
Illecebræ ſacris auertant mille camœnis,
Deceptum falſa melioris imagine curæ.
Sic quoque vbi cultis plantas defodit in hortis
Agricola, & teneras telluri credidit almæ
Fraxineas, contos ſubitò erigit, & ſua cuique
Robora, vt innixæ ventos caliq́ ruinam
Contemnant, ſurgantq́ leues impunè per auras,
Ille autem pueri cui credita cura colendi
Artibus egregijs, in primis optet amari,
Atque odium cari ſuper omnia vitet alumni.
Ne fortè & ſacras ſimul oderit ille camœnas
Imprudens, & adhuc tanti dulcedinis expers,
Deficiantq́ animi ſtudiorum in limine primo.
Ponite crudeles iras, & flagra magiſtri
Fœda miniſteria, atque minis abſiſtite acerbis.
Ne mihi, ne, quæſo, puerum quis verbera cogat
Dura pati: neq́ enim lacrymas, aut dulcis alumni
Ferre queunt Muſæ gemitus, ægreq́ receduut,
Illimeq́ cadunt animi, nec iam amplius audet
Sponte ſua quicquam egregium, ingratumq́ laborem
Inuitus trahit ægrè, animoq́ ad verbera durat.
Vidi ego qui ſemper leuia ob commiſſa vocabat
Ad pœnam pueros furijs inſurgere & ira

Terribilem, inuiſos veluti ſæuiret in hoſtes.
Hinc ſemper gemitus, hinc verbera dira ſonabant.
Atque equidem memini cùm formidatus iniquis
Vrgeret pœnis, ſolitóque immanior ille
Terreret turbam inualidam (miſerabile viſu)
Fortè puer prima ſignans nondum ora iuuenta
Inſignis facie ante alios exegerat omnem
Cum ſocijs ludens lucem, oblitúsque timoris
Poſthabuit ludo iuſſos ediſcere verſus.
Ecce furens animis multa increpat ille, minisq́;
Inſurgens ſæuo pauitantem territat ore
Horrendum, & loris dextram crudelibus armat.
Quo ſubito terrore puer miſerabilis acri
Corripitur morbo, paruo is poſt tempore vitam
Creſcentem blanda cæli ſub luce reliquit.
Illum populifer Padus, illum Serius imis
Seriadéſque diu Nymphæ fleuere ſub vndis.
Tempore iam ex illo, vatem cùm dura iubentem
Phœbigenam Alcides animo indignante peremit
Vocali inuiſam feriens teſtudine frontem.
Debuerat ſæuos factum monuiſſe magiſtros.
Vos tamen, ò iuſſi iuuenes, parete regentum
Imperijs, vltroq́; animos ſummittite veſtros.
Siquem igitur clari formandi gloria vatis
Digna manet, verbis puerum compellat amicis
Sæpe rogans, laudisq́; animum pertentat amore.
Quandoquidē hūc imis poſtquā ſemel oſsib⁹ ignem
Implicuit, labor inde leuis. ſeſe excitat ardens
Sponte ſua, durosq́; volens fert ille labores,

Et tacito viuens creſcit ſub pectore flamma.
Quid memorem (ſocium nam mos æqualibus annis
Iungere, cui paribus ſtudijs contendat alumnus)
Aemula cùm virtus ſtimulis agitarit honeſtis?
Præſertim ſi victori ſua præmia rector
Pollicitus celeremve canem pictámve pharetrã.
Continuò videas ſtudio geſtire legendi
Ardentem, ac ſera ſub nocte vrgere laborem,
Dum timet alterius capiti ſpectare coronam.
Àſt vbi ſponte ſua ſtudia hæc aſſuerit amare,
Iam non laudis amor, non illum gloria tantùm
Sollicitat, ſed mira operum dulcedine captus
Muſarum nequit auelli complexibus arctis.
Nónne vides duri natos vbi ſæpe parentes
Dulcibus armorum ſtudijs, & diſcere auaras
Iuſſerunt arteis, mentem ſiquando libido
Nota ſubit, ſolitáque animum dulcedine mouit,
Vt læti rurſum irriguos accedere fontes
Ardeſcant ſtudijs, & nota reuiſere Tempe?
Exultant animis cupidi, pugnántque parentum
Imperijs, nequit ardentes vis vlla morari.
Sic aſſuetus equus iam duris ora lupatis
Fortè procul motis ſi armata aſpexit in aruis,
Huc veterum ferri cupit haud oblitus amorum,
Atq; hic atq; illic hæret frænisq; repugnat:
Quóve magis ſtimulis inſtas, hòc acrius ille
Perfurit. it tandem multo vix verbere victus
Cœptũ iter. ipſa tamen reſpectans crebra moratur
Paſcua, & hinnitu latè loca complet acuto.

Ah quoties aliquis ſacros reminiſcitur æger
Fontes incaſſum, & lucos ſuſpirat amatos
Dulcibus ereptus Muſis puer, atria Vt alta
Incoleret regum rebus præfectus agendis?
Tybure qui mallet gelido aut ſub Tuſculo iniquam
Paupériemq; pati, & Ventos perferre niuales?
Contrà autem Vanum multi effundere laborem,
Quos fruſtrà excoluiſſe ſolum malè pinguis arena
Pœnituit, Ventisq; Viam tentaſſe negatis.
Quòd ne tui ſerò contingat fortè docenti,
Continuò poterit certis præſciſſere ſignis.
Nanq; puer nullis rectorum hortatibus ipſe
Sponte ſua exercetur, amátque rogátque docentes
Primus, inardeſcitq; ingenti laudis amore.
Prouocat hinc ſocios pulchra ad certamina primus,
Exultátq; animo Victor. ſuperatus amaris
Mordetur curis, latebrasq; & ſola requirit
Infelix loca. ad æquales pudet ire, grauésq;
Vultus ferre nequit cari rectoris inultus:
Nec lachrymis penitus caruerunt ora decoris.
Hic mihi ſe diuis fatisq; Volentibus affert.
Huic Muſæ indulgent omnes, hunc poſcit Apollo.
At nullam prorſus tibi ſpem fruſtrà excitet ille,
Quem non Vlla mouet prædulcis gloria famæ,
Et præcepta negat duras dimittere in aures
Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
Deijcit, atque hebetes torpent in corpore ſenſus.
Hinc curam moneo ne quiſquam impendat inanem.
Nec placet ante annos Vates puer, omnia iuſto

Tem-

Tempore proueniant. ah ne mihi olentia poma
Miteſcant prius, autumnus bicoloribus Vuis
Quàm redeat, ſpumetq; cadis Vindemia plenis.
Ante diem nam lapſa cadent, ramósq; relinquent
Maternos, calcabit humi proiecta Viator.
Nec ludos puero abnuimus ſubducere mentem
Interdum ſtudiſs liceat. defeſſus amœna
Rura petat, ſæpe & mores obſeruet agreſtum.
Et Venator agat de Vertice Tyburtino
Veloces capreas, aut tendat retia ceruis.
Non ille intereà penitus patietur inanem
Ire diem: comitum cœtu ſe ſubtrahet Vltrò
Interdum, & ſola ſecum meditabitur Vmbra
Agreſtem Faunis laudem, Muſasq; ſub alta
Conſulet Albunea Vitreas Anienis ad Vndas.
Nempe etiam alternis requieſcere fœtibus arua
Permittunt ſponte agricolæ, & ceſſare nouales.
Interea Vires tellus inarata reſumit,
Quiq; ſubit largis reſpondet frugibus annus.
Verùm non eadem tamen omnibus eſſe memento
Ingenia iuuentus ſæpe eſt cui carmina curæ,
Cui placeant Muſæ, cui ſit non læua Voluntas:
Nititur ille tamen fruſtrà, & contendit inani
Deluſus ſtudio, Vetitisq; accingitur auſis.
Numina læua obſtant, precibusq; Vocatus Apollo.
Orabit melius cauſas fors ille, animoq;
Naturam, & cæcos rerum ſcrutabitur ortus.
Sæpe tamen cultúsque frequens, & cura docentum
Imperat ingeniſs, naturáque flectitur arte.

Nec labor ille quidem rectoribus ultimus, acres
Incauto iuueni ſtimulos auertere amoris,
Donec creſcentem doceat maturior ætas
Ferre iugum, atque faces, ſæuiq; Cupidinis iras.
Sæpe etenim tectos immitis in oſſibus ignes
Verſat amor, mollesq; eſt intus cura medullas,
Nec miſerum patitur vatum meminiſſe, nec vndæ
Caſtaliæ: tantùm ſuſpirat vulnere cæco.
Ante oculos ſimulacra volant noctesq; diésque,
Nuntia virginei vultus, quem perditus ardet.
Nec potis eſt aliò fixam traducere mentem
Saucius: ignari fruſtrà miſcere parentes
Pæonios ſuccos, medicáſque Machaonis artes
Conſulere. interea penitus calor ille reliquit
Pierius: torquent alij cor molle calores.
Cùm verò iam pubeſcens mente altius hauſit
Muſarum dulcem, ſanctiq; Heliconis amorem,
Et ſeſe Phœbo addixit, propriúmque ſacrauit,
Haud tantùm exploret vatum monimēta, ſed idem
Conſulat, atque alios auctores diſcat, vt acri
Nulla ſit ingenio quam non libauerit artem.
Proderit in primis linguam Ciceronis ad vnguem
Fingere, & eloquij per campos ire patentes.
Ille decus Latij, magnæ lux altera Romæ
Ore effundit opes fandi certiſſimus auctor,
Tantum omnes ſuperans præclara munere lingua,
Quantum ijt ante alias Romana potentia gentes.
Profuit & varios mores hominúmque locorúmque
Exploraſſe ſitus, multas terráque mariq;

Aut vidiſſe ipſum vrbes, aut narrantibus illas
Ex alijs nouiſſe, & pictum in pariete mundum.
Quid referam qui, vt ſæua queant æquare canendo
Prælia, non horrent certamina Martis adire,
Per mediáſque acies vadunt, & bella laceſſunt?
At quia dura vetant longum nos fata morari
In cunctis, reuocátque anguſti terminus æui,
Vos ſat erit pueri tantùm omneis iſte per artes,
Quarum ſumma ſequi ſaltem faſtigia oportet.
Nec refert rate qui varias legit æquoris oras,
Mercis vt in patriam referat ſe diues opimæ,
Si non cuncta oculis luſtrauerit oppida paſſim,
Et circunfuſis longum terat otia terris.
Sat fuerit portus, extremáque littora tantùm
Exploraſſe. ſecus toto vagus exulet æuo,
Et ſerus natos dulces, patriámque reuiſet.
Nulla dies tamen intereà, tibi nulla abeat nox,
Quin aliquid vatum ſacrorum è fontibus almis
Hauſeris, ac dulcem labris admoueris amnem.
Sed tibi præſertim princeps tunc hæreat illa
Cura animo, noctem atque diem tete excitet vna,
Omnem quam propter libuit perferre laborem.
Non hic te quibus aut pedibus, ſpatijs've monebo
Tendantur ducti verſus. labor iſte regentum
Poſtulat haud multum curæ. qui ſæpe morando
Ipſa minutatim metiri carmina ſectis
In parteis membris, & tempora certa docebunt.
Continuò edico iam tunc animoſus alumnus
In numerum incipiat ſub leges cogere verba.

Iam tunc ſummiſſa meditetur carmina voce
Sermonum memor, antiquis quos vatibus hauſit.
Tum votis ſibi centum aures, tum lumina centum
Exoptat dubius rerum, metuensq́; pericli,
Diuidit huc illuc animum, cunctámque pererrat
Naturam rerum, versátque per omnia mentem,
Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
Tempora vertuntur ſpecies in pectore mille.
Nec mora, nec requies, dubio ſententia ſurgit
Multa animo, variatq́; omnes conuertitur anceps
In facies, neſcitq́; etiam notiſſima, & hæret
Attonitus: nunc multa animum, nũc conſulit aures
Secum mente agitans ſiqua olim audita recurſent
Sponte ſua, & memorem mentem excitat, atque repoſtas
Theſauris depromit opes, lætúsque laboris
Ipſe ſui parto fruitur. multa ecce repentè
Fors inopina aperit cunctanti, aliudq́; putanti.
Iamq́; hac, iamq́; illa attentat, texitq́; retexitq́;.
Et varijs indefeſſus conatibus inſtat.
Sæpe etenim occurrunt haud dictu mollia, vbi hæret
Cura diu, multoq́; exercita corda labore.
Nunc hos, nunc illos aditus veſtigat, & omnia
Attentans ſcopulo longum luctatur iniquo,
Dum ſe quà oſtendat facilis via, denìq; multa
Aut vi, aut cæli, & fortunæ munere victor
Exultat, domitóq; animis it ad æthera monſtro.
Aſt vbi nulla viam nec vis, nec dextra aperit fors,
Nec prodeſt vires feſſas renouare, nec aptum

Nunc hic, nunc illic captare ad carmina tempus,
Inuitus cura abſiſtit, triſtisq́ relinquit
Cœpta infecta, pedem referens: ceu fortè viator
Siquis tendat iter campis, cui ſe amnis abundans
Ecce via in medio obijciat ſpumisq́ fragoſos
Poſt imbrem voluens montis de vertice fluctus
Horreſcit, ripaq́ moratus obambulat anceps.
Tum demum metuens retro redit æger, itérque
Aut alia tenet, aut, cedant dum flumina, differt.
Sed neque inexpertus rerum iam texere longas
Audeat Iliadas: paulatim aſſueſcat, & antè
Incipiat graciles paſtorum inflare cicutas.
Iam poterit culicis numeris fera dicere fata,
Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
Funera in argutas, & amantes humida turmas,
Ordirive dolos, & retia tenuis aranei.
Conſilijs etiam hic noſtris, vobisq́ docentes
Eſt monitis opus, ingenijs nam parcere multa
Fas teneris, donec paulatim attollere ſeſe
Incipiant animi, videantq́ in carmine labem
Per ſe ipſi, & tacito rubeant vltró ora pudore.
Nam maculas ſi fortè omnes per carmina monſtret
Quæſitor ferus, abijciant ſpem protinus omnem,
Atque alias animo potius vertantur ad arteis.
Noſtrum igitur ſi fortè adeat puer indole lumen
Egregia, vt conſulta petat parére paratus,
Quiq́ velit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro,
Excipiam placidus, nec me iuuenile pigebit

Ad cælum vultu ſimulato extollere carmen
Laudibus, & ſtimulos acres ſub pectore figam.
Pòſt tamen vt multa ſpe mentem arrexerit ardens,
Si quis fortè inter veluti de vulnere claudus
Tardus eat verſus, quem non videt inſcius ipſe,
Deluſusq́ue ſonis teneras fallacibus aures,
Haud medicas afferre manus, ægroq́ue mederi
Addubitem, & ſemper meliora oſtendere pergam.
Quod ſupereſt, etiam moneo, crebérq́ue monebo,
Ne quiſquam niſi curarum, liberq́ue laborum
Inchoet egregium quicquam, verùm procul vrbis
Attonitæ fugiat ſtrepitus, & amœna ſilentis
Accedat loca ruris, vbi Dryadéſque puellæ,
Paneſque, Fauniq́ue, & montiuagi Syluani.
Hic læti haud magnis opibus, non diuite cultu
Vitam agitant vates. procul eſt ſceleratus habendi
Hinc amor, inſana ſpes longè atque impia vota,
Et nunquàm diræ ſubeunt ea limina curæ,
Dulcis & alma quies, ac paucis nota voluptas.
At nimiùm trux ille, feriſq́ue è cautibus ortus,
Qui ſanctos, genus innocuum, populúmque deorum
Aut armis audet vates, aut lædere dictis.
Vidi ego, qui ad ſummos Muſarũ munere honores
Euecti, mox ingratos contemnere Muſas,
Nec vates ſaltem alloquio dignarier ipſos.
Parcite mortales ſacros vexare poëtas.
Vltores ſperate Deos, ſub numine quorum
Semper vita fuit vatum defenſa piorum.

Illi omnes ſibi fortunas poſuere volentes
Sub pedibus, regúmque & opes, & ſceptra ſuperba
Ingenti vincunt animo, ac mortalia rident.
Non illis vſquam ſcelerum mens conſcia cæcos
Horreſcit cæli crepitus, ignémve coruſcum,
Cùm Pater omnipotens præruptas fulmine turres
Ingeminans quatit, ac montes diuerberat altos.
Securi terrorum hilares ad ſidera mentes
Arrexere, Deúmque agitant ſine crimine vitam.
Dona deûm Muſæ: vulgus procul eſte profanum.
Has magni natas Iouis olim duxit ab aſtris
Callidus in terras inſigni fraude Prometheus,
Cùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
Quippe rudes hominum mentes, & pectora dura
Ipſe ſagax animo miſeratus, vbi aſtra per aurea
Ire datum, ac Superûm latis accumbere menſis.
Miratus ſonitum circumuoluentis Olympi
Ingentem, magniq́; argutos ætheris orbes,
Quos, ſua quenq́;, cient vario diſcrimine Muſæ.
Continuò vtilius ratus eſt mortalibus addi
Poſt ignem nil poſſe, animúmque ad callida mouit
Furta vigil. Dij mox cæleſtia dona volentes
Conceſſere, doli licet audentiſſimus ipſe
Auctor Caucaſeo ſæuas det vertice pœnas.
Quo terrore niſi multo pòſt tempore inertes
Non auſi dias homines accerſere Muſas.
Sed ventura prius pandebant carmine ſoli
Cælicolæ, dubijsq́; dabant oracula rebus.

Ipſe

Ipſe pater diuûm Dodonæ carmina primus
Et Lybicis cecinit lucis, mox Phocidis antro
Inſonuit Themis alma, ſuos quoque pulcher Apollo
Reſponſis monuit Delphos, nec defuit olim
Antiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
Tum Solymûm priſci vates, tum ſacra Sibyllæ
Nomina diuinas cæli in penetralibus mentes
Arripuere, Deûmque animis hauſere furentes.
Nec mora, quæ primùm Fauni vatéſque canebant,
Carmina mortales paßim didicere per vrbes,
Poſt epulas laudes heroum & facta canentes.
Quid mirandum homini cæli diuinitus æquè
Conceſſum? mortale genus tua numina ſentit
Quiſquis es ille, Deus certè qui pectora vatum
Incolis, afflatáſque rapis ſuper æthera mentes.
Te ſine nil nobis lætum, nec amabile quicquam.
Ipſæ etiam volucres vario tua numina cantu
Teſtantur, pecudeſq; feræ, mutæq; natantes,
Ad tua iuſſa citæ properant. tua munera ſaxa
Dura mouent, ſiluáſq; trahunt hinc inde ſequentes.
Te quoque ſenſerunt olim impia Tartara, & vmbræ
Pallentes ſtupuere. mitis tibi ianitor orci
Oblitus, ſæuas poſuere & Erinnyes iras.
Tu Iouis ambroſijs das nos accumbere menſis,
Tu nos dijs æquas ſuperis, tu blanda laborum
Sufficis, & duræ præſens ſolatia vitæ.
Salue hominum dulcis requies, diuûmque voluptas
Ipſe tuæ egregios audax nunc laudis honores

In

Ingredior vates idem, ſuperúmq́ ſacerdos,
Sacráque dona fero teneris comitatus alumnis.

M. HIERONYMI VIDAE POETIC.
LIBER II.

Pergite Pierides natæ Iouis: en mihi totum
Nunc fas venturis Helicona recludere ſeclis.
Inſpirate animum, templa ipſe in veſtra ſacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. Vos mollia Diuæ
Siqua latent, vobis tantùm diuortia nota,
Præſentes monſtrate, nouóſque oſtendite calles,
Quos teneam. Vos en omnis, vos Itala pubes,
Quæ iuga ſub noſtris nunc tendit ad ardua ſignis,
Supplicibus poſcit votis, facilésque precatur.
Nam mihi nunc reperire apta, atque reperta docendum
Digerere, atque ſuo quaque ordine ritè locare.
Durus vterque labor: ſed quos Deus aſpicit æquus,
Sæpe ſuis ſubitò inuenient accommoda votis.
Altera nempe arti tantum eſt obnoxia cura,
Vnde ſolent laudem in primis optare poëtæ.
Veſtibulum ante ipſum, primóque in limine ſemper
Prudentes leniter rerum faſtigia ſumma
Libant, & parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere ſtatuêre, ſimul cæleſtia Diuûm
Auxilia implorant proprijs nil viribus auſi.

Quos ores autem non magni denique refert,
Dum memor auſpicijs cuiuſquam cuncta deorum
Aggrediare. Iouis neque enim niſi ritè vocato
Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum:
Nec ſat opem implorare ſemel, muſasq́; ciere.
Sed quoties veluti ſcopuli duriſsima dictu
Obijcient ſeſe tibi non ſuperanda labore
Mortali, diuos toties orare licebit.
Incipiens odium fugito, facilésque legentum
Nil tumidus demulce animos, nec grandia iam tum
Conuenit, aut nimium cultum oſtentantia fari:
Omnia ſed nudis propè erit fas promere verbis.
Ne ſi magna ſones, cùm nondum ad prælia ventum,
Deficias medio irriſus certamine, cùm res
Poſtulat ingentes animos, viresq́; valentes.
Principijs potius ſemper maiora ſequantur.
Protinus illectas ſuccende cupidine mentes,
Et ſtudium lectorum animis innecte legendi.
Iam verò cùm rem propones nomine nunquam
Prodere conueniet manifeſto, ſemper opertis
Indicijs, longè & verborum ambage petita
Significant, vmbraq́; obducunt. inde tamen ceu
Subluſtri è nebula rerum tralucet imago
Clarius, & certis datur omnia cernere ſignis.
Hinc ſi dura mihi paſſus dicendus Vlyſſes,
Non illum verò memorabo nomine, ſed qui
Et mores hominum multorum vidit & vrbes
Naufragus euerſæ poſt ſæua incendia Troiæ.
Addam alia anguſtis complectens omnia dictis.

Ergo age quæ vates ſeruandi cura fatiget
Ordinis intentos operi, cùm carmine aperto
Rem tempus narrare, loco vt diſpoſta decenti
Omnia ſint opere in toto, nec meta laborum
Vſquam diſsideat ingreßibus vltima primis.
Principio inuigilant non expectata legenti
Promere, ſuſpenſosq́ animos nouitate tenere,
Atq per ambages ſeriem deducere rerum.
Nec, quacunq viam ſuadet res geſta ſequuntur.
Plerunq à mediis arrepto tempore fari
Incipiunt, vbi facta vident iam carmine digna.
Inde minutatim geſtarum ad limina rerum
Tendentes prima repetunt ab origine factum.
Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
Hæreat, ignarusq́ viæ, incertusq́ laborum.
Nanq vbi eum metā iam tum ſtatuère ſub ipſam,
Lætior ingreditur ſpe mentem arrectus inani,
Dum putat exigui finem propè adeſſe laboris.
Sed portus, quos ante oculos habet vſq propinquos
Approperans, iam iamq́ tenet, ſimilisq́ tenenti eſt.
Longa procul longo via diuidit inuia tractu.
Flectendi retro curſus, via plurima eunti
Reſtat adhuc, multumq́ illi maris æquor arādum.
Haud ſapiens quiſquam, annales ceu congerat, Ilij
Inchoet excidium veteri paſtoris ab vſq
Iudicio memorans ex ordine ſingula, quicquid
Ad Troiam Argolicis ceſſatum eſt Hectore duro.
Conueniet potius prope finem prælia tanta
Ordiri, atq graues iras de virgine rapta.

Auerſi Æcidæ præmittere: tum fera bella
Conſurgunt, tũ pleni amnes Danaûmq́;, Phrygũq́;,
Xanthuſq́; Simoiſq́;, & inundant ſanguine foſſæ.
Haud tamen interea quæ præceſſere ſilendum,
Aulide iurantes Danaos, veſtaſq́; per æquor
Mille rates, raptuſq́; Helenes, & coniugis iras,
Quæq́; nouem Troia eſt annos perpeſſa priores.
Atq́; etiam in patriam ſiquis deducere adortus
Errantem Laërtiaden poſt Pergama capta,
Non illum Idæo ſoluentem è littore claſſem
Cum ſocijs primum memoret, Ciconeſq́; ſubactos,
Sed iam tum Ogygiam delatum ſiſtat ad alta
Virginis amiſſis ſocijs Atlantidos antra.
Exin poſt varios Phæacum in regna labores
Inferat: hic poſitis demum ipſe miſerrima menſis
Erroreſq́; ſuos narret caſuſq́; ſuorum.
Antè tamen ſi geſta canunt, ab origine cauſas
Expediunt, quis dehinc ſtatus, aut quæ tẽpora rerũ.
Primus at ille labor verſu tenuiſſe legentem
Suſpenſum, incertumq́; diu, qui deniq́; rerum
Euentus maneant, quo tandem durus Achilles
Munere placatus regi, rurſum induat arma
In Teucros, cuiúsve dei Laërtius heros
Auxilio, Polypheme, tuis euadat ab antris,
Lectores cupidi expectant, durantq́; volentes,
Nec perferre negant ſupereſt quodcunq́; laborum,
Inde licet feſſos ſomnus grauis occupet artus,
Aut epulis placanda fames, Cererisq́; libido.
Hoc ſtudium, hanc operam ſerò dimittimus ægri.

Nénn

Nónne Vides Vt ſæpe aliquis nimis arte ſuperbit
Improbus, & captis animis illudere gaudet,
Et nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
Suſpenditq; diu miſeros, torquetq; legentes?
Ille quidem ſi te magnum certamen Atridæ,
Et Paridis multo promiſſum carmine nuper
Expectare auidum, ſæuaq; cupidine captum
Senſerit, Vſq; moras trahet Vltrò, & differet arma,
Dum celſa Priamo patribusq; è turre Lacæna
Nomine quenq; ſuo reges oſtendit Achiuos.
Ipſa procos etiam Vt iuſſit certare ſagittis
Penelope optatas promittens callida tedas
Victori, per quanta moræ diſpendia mentes
Suſpenſas trahet antè Viri quàm proferet arcum
Theſauris clauſum antiquis, penitusq; repoſtum?
Haud tamen omnino incertũ metã Vſq; ſub ipſam
Exactorum operum lectorem in nube relinquunt.
Sed rerum euentus nonnullis ſæpe canendo
Indicijs porrò oſtendunt in luce maligna,
Subluſtriq; aliquid dant cernere noctis in Vmbra.
Hinc pater Aeneam, multiq; inſtantia Vates
Fata docent Latio bella, horrida bella manere,
Atq; alium partum Troianis rebus Achillem.
Spem tamen incendunt animo, firmantq; labantem,
Spondentes meliora, & res in fine quietas.
Ipſe quoq; agnouit per ſe, cùm in limine belli
Nauibus egreſſas turmas inuaſit agreſtes,
Atq; (omen pugnæ) proſtrauit marte Latinos,
Occiſo ante alios qui ſeſe obiecerat hoſte.

Fata Menœtiades etiam prædixerat olim
Victori moriens maiori inſtare ſub hoſte,
Quanuis haud fuerit res credita tu quoq; Turne,
Præuidiſſe tuos poteras heu perdite caſus
Longè ante exitium, cùm crebrò obſcœna volucris
Per clypeum, perq́; ora volans ſtridentibus alis
Omnem turbauit mentem, admonuitq́; futuri.
Hinc tibi tempus erit, magno cùm optaueris emptū
Intactum Pallanta, & cùm ſpolia aurea baltei
Oderis, atq; tibi haud ſtabit victoria paruo.
Nam iuuat hæc ipſos inter præſciſſe legentes,
Quanuis ſint & adhuc confuſa & nubila porrò.
Haud aliter longinqua petit qui fortè viator
Mœnia, ſi poſitas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis videt, incipit vltrò
Lætior ire viam, placidumq́; vrgere laborem,
Quàm cùm nuſquā vlla cernuntur quas adit arces,
Obſcurum ſed iter tendit conuallibus imus.
Tuq́; ideo niſi mente prius, niſi pectore toto
Crebrà agites quodcunq; canis, tecumq́; premendo
Totum opus ædifices, iterumq́; iterumq́; retractes,
Laudatum alterius fruſtrà mirabere carmen:
Nec te fors inopina regat caſusq́; labantem.
Omnia conſilijs prouiſa, animoq; volenti
Certus age, ac ſemper nutu rationis eant res.
Quandoquidem ſæpe incerti huc illucq́; vagamur,
Inq́; alia ex alijs inuiti illabimur orſa,
Dum multa ac varians animis ſententia ſurgit.
Sæpe vides primis vt quidam longius orſis

Digrediuntur, & obliti quaſi cœpta priora
Longè alijs hærent nulla ſermonibus arte,
Et longos peragrant tractus aliena canentes.
Ac velut in patriam peregrina ſiquis ab ora
Ire cupit poſt exilium duroſq; labores,
Ille tamen recto non qua via tramite ducit,
Carpit iter, ſed nunc vagus hàc, nunc errat & illac,
Vndiq; dum ſtudio fontes inuiſit inani,
Fonteſq; fluuioſq;, & amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa ſuperq; rotas, ſuper axes multa morari
Tũc, cũ bella manus poſcũt, atq; arma fremit Mars?
Nec ſiquem indecoremq; animi pugnaſq; peroſum
Egregios inter memoras heroas in armis
Caſtra ſequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris, quali've capillo
Incedat, captus'ne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo vertex ductu conſurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quaſi nil tibi reſtet agendum.
Aptior Auſonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, ſed conſilijs non futilis auctor,
Diues opum, pollens lingua & popularibus auris.
Multa tamen Graia fert indulgentia lingua,
Quæ noſtros minus addeceant grauiora ſequentes.
Quid tibi nonnullas arteis ſtudiumq; minorum
Indignum referam? ſunt qui vt ſe plurima noſſe
Oſtentent, pateatq; ſuarum opulentia rerum,
Quicquid opum congeſſerunt, ſine more, ſine arte
Irriſi effundunt, & verſibus omnia aceruant,

Præcipuè ſiquid ſummotum, ſiquid opertum,
Atq; parum vulgi notum auribus, aut radiantis
De cæli arcana ratione, Deûm've remota
Natura, aut animæ obſcuro impenetrabilis ortu.
Sæpe etiam accumulant antiquæ exempla virorum
(Carminis ingratum genus) hinc atq; inde petita,
Quamuis ſæpe illis tempusq́; locusq́; repugnet.
Ne pueri ne talem animis inducite morem,
Nec vos decipiat laudis tam dira cupido.
Haud ſum animi dubius magnos memorare poëtas
Interdum Soliſq́; vias, Lunæq́; labores,
Aſtrorumq́; ortus, qua vi tumida æquora ſurgant,
Vnde tremor terris, quamuis illi orſa ſequantur
Longè alia, aut duri cantantes prælia Martis,
Aut terræ mores varios cultusq́; docentes.
At prius inuenere locum, dein tempore capto
Talia ſubijciunt parci, nec ſponte videntur
Fari ea: rem credas hoc ipſam poſcere, ita aſtum
Diſsimulant, aditusq́; petunt ſuper omnia molles.
Cur pater Anchiſes natum opportuna rogantem
Non doceat, rurſusne animæ ſemel æthere caſſæ
Ad cælum redeant, blandiq́; ad luminis auras?
Igneus an'ne ollis vigor, & cæleſtis origo
Seminibus, quantùm non noxia corpora tardant?
Quādoquidē ut variū ſit opus (nanq; inde voluptas
Grata venit) rebus non uſq; hærebis in iiſdem.
Verùm ubi vis animis varius ſuccurrere feſsis,
Ingrederisq́; nouas facies, rerumq́; figuras,
Paulatim capto primis delabere cœptis.

Tempore, nec poſitis inſit violentia rebus.
Omnia ſponte ſua veniant, lateatq; vagandi
Dulcis amor, cunctamq; potens labor occulat artem.
Sic olim AEneæ venturi haud inſcius æui
Res Italûm in clypeo, Romanorumq; triumphos
Fecerat ignipotens, pugnataq; in ordine bella,
Stirpis ab Aſcanio quondam genus omne futurum.
Tum ſi quis Latio cretus de ſanguine vates
Proſequitur varias oras, moresq; locorum,
Medosq;, AEthiopasq;, & dites arboris Indos,
Immemor ille nimis patriæ, oblitúsve ſuorum,
Si non Italiæ laudes æquauerit aſtris,
Cui neq; Medorum ſiluæ, neq; Bactra, neq; Indi,
Totaq; turiferis Panchaia certet arenis.
Quare etiam egregij vates ego carmina veſtra
Haud equidem arguerim, qui pectora feſſa legentum
Interdum atq; aures recreatis carmine dulci.
Non ego poſt Celei crates, poſt tribula dicta,
Raſtraq;, plauſtraq;, & inflexo cum vomere aratra
Addubitem flere extincti miſerabile funus
Romani ducis, aut ruris laudare quietem
Poſt vetes dictas Bacchi, & ſilueſtria dona.
Vidi etiam qui iam perfecto munere longam
Subiecere moram, extremo ſub fine vagantes
Exactorum operum, vacua dum carmina muſa
In longum traherent, cuius dulcedine mira
Feſſi animi cuperent iterumq; iterumq; redire.
Me nulla idcirco quiret vis ſiſtere, quin poſt
Naturas & apum dictas, & liquida mella

Triſtis Ariſtæi queſtus, monitusq; parentis
Proſequerer dulci ſermone, & Protea vinctum,
Addam Threicij carmen miſerabile vatis,
Qualis populea queritur Philomela ſub vmbra,
Vt Rhodope, vt Pangæa fleant, Rhœſi vt domus alta
Atq; Getæ, atq; Hebrus, & Actias Orithyia.
Non aliam ob cauſam reges qui in prælia euntes
Dinumerant, populosq;, moram traxere canentes
Aut Ligurum regi, ob caſum Phaëthontis amati
Dum gemit, & mæſtum muſa ſolatur amorem,
In ſiluis cano natas in corpore plumas,
Aut rurſum Hippolytum ſuperas veniſſe ſub auras
Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Nec verò interea quæ cuiq; inſignia, quæ arma
Prætereunt: pingunt clypeos, atq; Hercule pulchro
Pulcher Auentinus ſatus olim inſigne paternum
Centũ angues, cinctamq; gerit ſerpentibus Hydram.
Sæpe etiam loca amœna canũt & frigida Tempe.
Nunc varijs pingunt cum floribus auricomum ver,
Nunc virides liquidis inducunt fontibus vmbras,
Crebraq; fluuiorum in ripis ſpatiantur opacis
Aut Veneti Eridani, aut Aetoli Acheloi:
Addunt & Panas, Faunos, Dryadasq; puellas,
Et centum æquoreas Nereo genitore ſorores.
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiſcere aliquid, breuiter mortalia corda
Quod moueat, tangens humana commoda vitæ,
Quodq; olim ſubeant natos meminiſſe parentes.
At non exiguis etiam te inſiſtere rebus

Abnue

Abnuerim, ſi magna voles componere paruis,
Aut apibus Tyrios, aut Troia ex vrbe profectos
Formicis, Libycum properant dum linquere littus.
Sed non Auſonij rectè fœdiſsima muſca
Militis æquarit numerum, cùm plurima mulctram
Peruolitat: neq; enim in Latio magno ore ſonantem
Arma, ducesq; decet tam viles decidere in res.
Nec dictis erit vllus honos, ſi cùm actus ab vrbe
Daunius hoſtili Teucris vrgentibus heros
Vix pugna abſiſtit, ſimilis dicetur aſello,
Quem pueri læto paſcentem pinguia in agro
Hordea ſtipitibus duris detrudere tendunt
Inſtantes, quatiuntq; ſudes per terga, per armos.
Ille autem campo vix cedere, & inter eundum
Sæpe hic atq; illic auidis inſiſtere malis.
Omnia conueniunt, rerumq; ſimillima imago eſt,
Credo equidē, ſed turpe pecus, nec Turnus aſellum
Turnus auis, atauisq; potens dignabitur heros.
Aptius hanc ſpeciem referat leo, quem neq; terga
Ira dare, aut virtus patitur, neq; ſufficit vnus
Tendere tot contrà, teliſq; obſtare ſequentum.
Hoc quoq; non ſtudijs nobis leuioribus inſtat
Curandum, vt, quando non ſemper vera profamur
Fingentes, ſaltem ſint illa ſimillima veris.
Vidi aliquos qui, cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit, vix credere poſſunt
Tot traxiſſe moras longis ſermonibus vſos
Inter ſeſe ambos, dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,

Crimine damnati falſo alter Bellerophontis
Facta refert, magna domitam virtute Chimaeram,
Et victos pariter Solymos, & Amazonas armis.
Nam quæ multa canunt ficta, & non credita vates,
Dulcia quò vacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides, quam nec ſibi denique aperti
Expoſcunt, nec diſſimulant, licet omnia obumbrent
Relligione Deûm, quæ non credenda profantur.
Idcirco Solis perhibent armenta locuta
Mortua, & in verubus Vulcano toſta colurnis,
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis,
Verbaq́ue veliferas roſtris fudiſſe carinas,
Omnia quæ porta veniunt inſomnia eburna.
Diſce etiam, pulchri tibi ſi cura ordinis vlla eſt,
Res tantùm ſemel effari. repetita bis aures
Ferre negant, ſubeunt feſſas faſtidia mentes.
Quanquã etiam hic noſtris cernes differre Pelaſgos.
Nam tibi non referent ſemel illi, omnia Atridæ:
Nec ſat erit ſi rettulerint quid fortis Achilles
Mente dolens Danaûm ſeſe ſubduxerit armis,
Ipſe iterum Aeacides niſi ſolo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quinetiam reges cùm dant mandata ferenda,
Cuncta canunt prius ipſi, eadem mox carmine eodē.
Miſſi oratores repetunt nihil ordine verſo,
Non ſic Auſonius Venulus, legatus ab Arpis
Cùm redit Aetoli referens reſponſa tyranni.
Altum alijs aſſurgat opus. tu nocte dieq́;
Exiguum meditator, vbi ſint omnia culta,

E

Et viſenda nouis iterumq́ iterumq́ figuris.
Quòd ſi longarum cordi magis ampla viarum
Sunt ſpatia, anguſtis cùm res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte. via tibi mille trahendi,
Mille modi. nam ficta potes multa addere veris,
Et petere hinc illinc variarum ſemina rerum.
Nónne vides vt noſtra deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais ſocia arma ferentes,
Certanteſq́ inter ſe odijs, donec Pater ipſe
Concilium vocet, atq; ingentes molliat iras?
Cùm ſecura tamen penitus natura deorum
Degat, & aſpectu noſtro ſummota quieſcat,
Addunt infernaſq́ domos, regna inuia viuis,
Tartareoſq́ lacus, Ditemq́, & Erinnyas atras.
Tum volucrum captant cantus, atq; omina pennæ.
Sæpe etiam hoſpitibus conuiuia læta receptis,
Regaleſq́ canunt epulas, vbi multa repoſtis
Narrantur dapibus vario ſermone viciſſim,
Nunc ludos celebrant magnorum ad buſta virorum,
Annua nunc patrijs peragunt dijs ſacra periclo
Seruati quondam, laudeſq́ ad ſidera tollunt
Aut Phœbi, monſtro ingenti Pythone perempto:
Aut magni Alcidæ, Cacum vt videre iacentem.
Rege ſub Euryſtheo tulerit quos ille labores
Alterni repetunt cantu. ſuper omnia Caci
Speluncam adijciunt, ſpirantemq́ ignibus ipſum.
An memorem, quandoq; omnes intendere neruos
Cùm libuit, verbiſq́ ipſam rem æquare canendo,
Seu dicenda feri tempeſtas horrida ponti,

Ventorum & rabies, fractaq́; ad ſaxa carinæ
Aut Siculo anguſto, aut impacato Euxino?
Siue coorta repente lues, cùm multa ferarum
Corpora, multa hominum letho data, ſiue Sicana
Dicendum quantis terra tonet Aetna ruinis,
Prorumpens atram cæli vſq; ad ſidera nubem
Turbine fumantem piceo & candente fauilla.
Vidiſti cùm bella canunt horrentia, & arma,
Arma fremunt, miſcentq́; equitũ peditumq́; ruinas,
Ante oculos Martis ſeſe offert triſtis imago,
Non tantùm vt dici videantur ſed fieri res,
Vnde ipſis nomen Graij fecere poëtis.
Armorum fragor audiri gemitusq́; cadentum,
Cadentumq́; ictus, & inania vota precantum.
Quis quoq;, cùm captas euoluunt hoſtibus vrbes,
Temperet à lacrymis? tectorum ad culmina ſæuas
Ire faces, paſſimq́; domos inuoluere flammas
Cernere erit, trepidosq́; ſenes, puerosq́; parentes
Amplexos, flentesq́; ipſas ad ſidera matres,
Tollentes clamorem hoſtes interq́; ſuosq́;,
Abſtractasq́; nurus aditis, arisq́; deorum
Et crinem laniare, & pectora tundere palmis:
Hos fugere, aſt illos ingentem abducere prædam,
Perq́; domos, perq́; alta ruunt delubra deorum.
Atq; huc atq; illuc tota diſcurritur vrbe.
Quid cũ animis ſacer eſt furor additꝰ, atq; potẽs vi
Nam variant ſpecies animorum, & pectora noſtra
Nunc hos, nunc illos multo diſcrimine motus
Concipiunt, ſeu quot cæli mutatur in oras

Tem

Tempeſtas, hominumq́ ſimul quoq; pectora mutant,
Seu quia non iiſdem reſpondent ſæpe labore
Senſus effœti, atq; animus cum corpore languet,
Seu quia curarum interdum vacuiq́; doloris,
Interdum triſtes cæco intus tundimur æſtu.
Dii potius noſtris ardorem hunc mentibus addunt,
Dii potius, felixq́; ideo qui tempora quiuit,
Aduentumq́; Dei, & ſacrum expectare calorem,
Paulisperq́; operi poſito ſubducere mentem,
Mutati donec redeat clementia cæli.
Sponte ſua veniet iuſtum (ne accerſite) tempus.
Interdum & ſiluis frondes, & fontibus humor
Deſunt, nec victis ſemper caua flumina ripis
Plena fluunt, nec ſemper agros ver pingit apricos.
Sors eadem incertis contingit ſæpe poëtis.
Interdum exhauſtæ languent ad carmina vires,
Abſumptusq́; vigor, ſtudiorumq́; immemor eſt mẽs.
Torpeſcunt ſenſus, circum præcordia ſanguis
Stat gelidus: credas penitus migraſſe camœnas,
Totaq́; nunquã ipſum rediturũ in pectora Phœbum,
Nil adeò Muſa, nil ſubuenit auctor Apollo.
Ah quoties aliquis fruſtrà conſueta retentat
Munera, nec cernit cælum ſe tendere contrà,
Aduerſosq́; deos, atq; implacabile numen?
Quidam autem inuentus, qui ſæpe reduceret auras
Optatas veterum cantando carmina vatum,
Paulatimq́; animo blandum inuitaret amorem,
Donec collectæ vires animiq́; refecti,
Rediit vigor ille, velut poſt nubila & imbres

Sol

Sol micat æthereus. Vnde hæc tam clara repentè
Tempeſtas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,
Altius inſinuat venis, penitusq́ per artus
Diditur, atq; faces ſæuas ſub pectore verſat.
Nec ſe iam capit acer agens calor, igneaq́ intus
Vis ſæuit, totoq́ agitat ſe corpore numen.
Ille autem exultans iactat iam non ſua verba,
Oblitusq́ hominem, mirum ſonat, haud potis ignem
Excutere. inuitum miratur ſe ire, rapiq́
Præcipitem te Phœbe vocans, te Phœbe prementem
Vociferans, plenusq́ Deo ſtimulisq́ ſubactus
Haud placidis, non ille dapum, non ille quietis
Aut ſomni memor hanc potis eſt deponere curam.
Sæpe etiam in ſomnis memores Phœbeia verſant
Munera, & inuenti quidam qui ſæpe ſopore
In medio Muſis cecinere & Apolline digna.
Tantus amor famæ, præſentis tanta Dei vis.
Ne tamen ah nimiùm puer ò ne fide calori.
Non te fortuna ſemper permittimus vti,
Præſentiq; aura ſæuum dum pectore numen
Inſidet: at potius ratioq; & cura reſiſtat.
Fræno ſiſte furentem animum, & ſub ſigna vocatum
Et premere, & laxas ſcito dare cautus habenas.
Atq; ideo ſemper tunc expectare iubemus
Dum fuerint placati animi, compreſſus & omnis
Impetus. hic recolens ſedato corde reuiſe
Omnia, quæ cæcus menti ſubiecerit ardor.
Prætereà haud lateat te nil conarier artem,
Naturam niſi vt aſſimulet, propiusq́ ſequatur.

a 3 B

Hanc vnam vates ſibi propoſuere magiſtram:
Quicquid agunt, huius ſemper veſtigia ſeruant.
Hinc varios mores'q; hominũ moréſq; animantum,
Aut ſtudia imparibus diuiſa ætatibus apta
Effingunt facie verborum, & imagine reddunt
Quæ tardosq; ſenes deceant iuuenesq; virentes,
Fæmineúmq; genus, quantum quoq; rura colenti,
Aut famulo diſtet regum alto è ſanguine cretus.
Nam mihi non placeat, teneros ſi ſit grauis annos
Telemachus ſupra, ſenior ſi Neſtor inani
Gaudeat & ludo, & canibus, pictis've pharetris.
Et quoniam in noſtro multi perſæpe loquuntur
Carmine verba illis pro conditione virorum,
Aut rerum damus, & proprij tribuuntur honores,
Cuiq; ſuus, ſeu mas, ſeu fœmina, ſiue Deus ſit.
Sẽper enim ſummus diuûm pater, atq; hominũ rex
Ipſe in concilio fatur, ſi fortè coorta
Seditio, paucis. at non Venus aurea contra
Pauca refert Teucrûm indignos miſerata labores.
Ingreditur furijs, atq; alia ſilentia rumpit
Acta furore graui Iuno, ac fixta vſq; querelis.
Cumq́; etiam iuueni gliſcat violentia maior,
Ardens cui virtus, animusq́; in pectore præſens,
Nulla mora in Turno, nec dicta animoſa retractat.
Stat conferre manũ, & certamine prouocat hoſtem
Deſertorem Aſiæ, verùm quantum ille feroci
Virtute exuperat, tantò eſt impenſius æquum
Et pietate grauem, & ſedato corde Latinum
Conſulere, atq; omnes metuentem expendere caſus.

Mult

Multum etiam intererit, Didóne irata loquatur,
An pacato animo. Libycas ſi linquere terras
Troianus paret, & deſertum fallere amorem,
Sæuiet, ac tota paſſim bacchabitur vrbe,
Mentis inops, immanis, atrox verba aſpera rumpet,
Confuſasq; dabit voces, incertaq;, & anceps
Quæ quibus anteferat. quantum ab diſtabit ab illa
Didone, excepit Teucros quæ nuper egentes,
Soluere corde metum, atq; iubens ſecludere curas,
Inuitansq; ſuis vellent conſidere regnis?
Nec te oratores pigeat, artisq; magiſtros
Conſuluiſſe, Sinon Phrygios quò fallere poſſit
Arte, dolis quocunq; animos impellere doctus,
Quòve tenere queat Graios fandi auctor Vlyſſes
Stante domum Troia tandem diſcedere certos.
Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Neſtora dicam,
Qui toties inter primores Argiuorum
Ingentes potuit verbis componere lites,
Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
Artibus his certè Cytherea inſtructa, dolisq;
Arma rogat nato genitrix, & adultera læſum
Vulcanum alloquitur, dictisq; aſpirat amorem.
Nam cauſas petit ex alto indeprenſa, viriq;
Circuit occulta verborum indagine mentem.
Diſcitur hinc etenim ſenſus mentesq; legentum
Flectere, diuerſosq; animis motus dare, vt illis
Imperet arte potens (dictu mirabile) vates.
Nam ſemper ſeu læta canat, ſeu triſtia mærens,
Affectas implet tacita dulcedine mentes.

Quem non Threicij quondam ſors aſpera Vatis
Molliat, amiſſam dum ſolo in littore ſecum
Eurydice ſolans ægrum teſtudine amorem
Te veniente die, te decedente Vocaret?
Quid? puer Euryalus cùm pulchros Voluitur artus,
Ah dolor, inq; humeros lapſa ceruice recumbens
Langueſcit moriens, ceu flos ſucciſus aratro,
Ardet adire animus lectori, & currere in ipſum
Volſcentem, pueriq; manum ſupponere mento
Labenti, ac largum fruſtrà prohibere cruorem
Purpureo niueum ſignantem flumine pectus.
Poſtremò, tibi ſiqua inſtant dicenda, ruborem
Quæ tenerum incuterent Muſis adaperta, choriſq;
Virgineis, molli Vel prætêrlabere tactu
Diſsimulans, Vel Verte aliò, & rem ſuffice fictam.
Si pater omnipotens tonitru cælum omne ciebit,
Speluncam Dido, dux & Troianus eandem
Deueniant, pudor Vlterius nihil addere curet.
Nam ſat erit, tellus quod prima, & conſcius æther
Connubij dent ſignū, Vlulêntque in Vertice Nymphæ.
NéVe alijs impar nimium ne Troilus armis
Ah puer infelix facito concurrat Achilli,
Quàm quibus in Libyco conſpexit littore pictum
Illum Anchiſiades heros, dum Victus anhelis
Fertur equis, currúque hæret reſupinus inani,
Nec pueri Veros congreſſus dicere cures.
Quid deceat, quid nō, tibi noſtri oſtendere poſſunt.
Inuenta ex alijs diſce, & te plurima Achiuos
Conſulere hortamur Veteres, Argiuaq; regna

Explorare oculis, & opimam auertere gazam
In Latiũ, atq; domum lætum ſpolia ampla referre.
Haud minor eſt adeò virtus, ſi te audit Apollo,
Inuenta Argiuûm in patriam conuertere vocem,
Quàm ſi tute aliquid intactum inueneris antè.
Aſpice vt inſignis peregrino incedat in auro
Fatidicæ Mantus, & Minci filius amnis,
Fulgeat vt magni exuuias indutus Homeri:
Nec pudet. egregias arteis oſtenderit eſto
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum pòſt in melius aliunde accepta Latini
Omnia rettulerint, dum longè maxima Roma
Vrbelli ſtudijs, ita doctis artibus omnes,
Quod Sol cunque videt terrarum, anteiuerit vrbes.
Dij Romæ indigetes, Troiæ túque auctor Apollo,
Vnde genus noſtrum cœli ſe tollit ad aſtra,
Hanc ſaltem auferri laudem prohibete Latinis.
Artibus emineat ſemper ſtudijsq; Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,
Quandoquidem armorũ penitus fortuna receſſit,
Tanta Italos inter creuit diſcordia reges.
Ipſi nos inter ſæuos diſtringimus enſes,
Nec patriam pudet externis aperire tyrannis.
Spes tamen Italiæ proſtratæ affulſerat ingens
Nuper, & egregijs animos erexerat auſis.
Heu fruſtra, inuidit laudi ſors læua Latinæ,
Necdum fata malis Italûm exaturata quierunt.
Iam gentes longè poſita trepidare, ducéſque
Externi. iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus

Audierant longè Tuſci decora alta Leonis,
Audierant Medycúmq; genus, ſtirpémque deorum.
Iam tum ille egregias curas accinxerat ardens
Pro patriæ decore, pro libertate ſepulta
Antiquæ Auſoniæ germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingentia ſemper
Pondera commiſſas rerum tractabat habenas
Idem regnatórque hominum, diuûmq; ſacerdos.
Iamq; illum Europæ reges, génsque omnis in vnum
Conuerſiq; oculos, conuerſiq; ora tenebant.
Iamq; duces animis illum concordibus omnes
Velle ſequi trepidos in Turcas arma parantem.
Illum quadrijugo inuectum per mænia curru
Roma triumphato vidiſſes protinus orbe.
Illum Tibri pater lætanti ſpumeus alueo
Exciperes Tuſcus Tuſcum, veheresq; per vndas:
Miratus habitusq; nouos, hominumq; figuras.
Iſſent poſt currus capti longo ordine reges.
Oblitusq; minas minor iret barbarus hoſtis,
Qui victis Solymis nunc, atque oriente ſubacto
Exultat fidens, orbisq; affectat habenas
Efferus atque Italæ iam iam (ſcelus) imminet oræ.
Viſendi ſtudio paſſim Romana iuuentus
Per fora, perq; vias feſta diſcurreret vrbe.
Ipſe ſuos ſolio fulgens pater aureus alto
Aſpiceret ciues longo poſt tempore viſos,
Barbaricumq; aurum, prædaq; iuberet aceruos
Sacratis adytis, penitusq; alta arce reponi.
Verùm heu (dij veſtrum crimen) ſpes tanta repentè

Italiæ abſumpta, ac penitus fiducia ceſſit.
Egregius moriens heros ſecum omnia vertit.

M. HIERONYMI VIDAE CREMON. POETIC.

LIBER III.

NVNC *autem linguæ ſtudium, morémque loquendi,*
Quem vates Muſæq; probent, atque auctor Apollo,
Expediam, curam extremam finémque laborum
Diſcendum indicia, & verborum lumina quæ ſint
Munere Pieridum luſtrandis addita rebus.
Ne te opere incœpto deterreat ardua meta,
Audendum puer, atque inuicto pectore agendum.
Iam te Pierides ſumma en de rupe propinquum
Voce vocant, viridiq; oſtentant fronde coronam
Victori, atque animo ſtimulos hortatibus addunt.
Iámq; roſas calathis ſpargunt per nubila plenis
Deſuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempeſtas operit, gratúmq; effuſus odorem
Ambroſiæ liquor aſpirat diuina voluptas.
Verborum in primis tenebras fuge nubiláq; atra:
Nam neq; (ſi tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum vitrò lucémq; peroſus
Obſcuro nebulæ ſe circumfudit amictu.
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego ſim cui Pierides dent carmina Muſæ
Lumine clara ſuo, externæ nihil indiga lucis.

Nec tamen id votis optandum denique magnis.
Ipſe volens per te pateris, vis dædala fandi
Tot ſe adeò in facies, tot ſe conuertit in ora,
Mille trahens varia ſecum ratione colores.
Mille modis aperire datur mentiſq́; latebras,
Quiq́; latent tacito arcani ſub pectore motus.
Si tibi dum trepidas non hàc ſucceſſerit, & lux
Non datur hinc, te verte aliò, luménque require
Nunc hàc nunc illàc, donec diffulſerit vltrò,
Claráque tempeſtas cælo radiarit aperto.
Quinetiam anguſtis ſi non vrgebere rebus,
Cùm fandi tibi mille viæ, tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille vias, tu mille figuras
Nunc hanc, nũc aliã ingredere, & mutare memẽto.
Iamq́; hos iamq́; alios haud ſegnis ſumere vultus.
Nempe inde illectas aures immenſa voluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergo omnem curam impendũt, vt cernere nuſquam
Sit forma ſimiles naturæ exempla ſequuti,
Diſſimili quòd ſint facie quæcunque ſub aſtris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atque hominum, pictæ volucres, mutæq́; natantes.
Nónne vides verbis vt veris ſæpe relictis
Accerſant ſimulata, aliundeq́; nomina porrò
Tranſportent, aptentq́; alijs ea rebus, vt ipſæ
Exuuiasq́; nouas, res, inſolitosq́; colores
Indutæ ſæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætæq́; aliena luce fruantur,
Mutatoq́; habitu, nec iam ſua nomina mallent?

Sæpe ideo cùm bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumq; ingens ſurgentibus vndis.
Contrà etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
Cùm furit accenſis acies Vulcania campis.
Nec turbato oritur quondam minor æquore pugna.
Confligunt animoſi Euri certamine vaſto
Inter ſe, pugnantq; aduerſis molibus vndæ.
Vſqueadeo paſſim ſua res inſignia lætæ
Permutantq;, iuuantq; viciſſim, & mutua ſeſe
Altera in alterius transformat protinus ora.
Tum ſpecie capti gaudent ſpectare legentes.
Nam diuerſa ſimul datur è re cernere eadem
Multarum ſimulacra animo ſubeuntia rerum.
Ceu cùm fortè olim placidi liquidiſſima ponti
Aequora vicina ſpectat de rupe viator:
Tantum illi ſubiecta oculis eſt mobilis vnda,
Ille tamen ſiluas, interq; virentia prata
Inſpiciens miratur, aquæ quà purior humor
Cuncta refert, captosq; eludit imagine viſus.
Non aliter vates nunc huc traducere mentes,
Nunc illuc, animiq; legentum apponere gaudet
Diuerſas rerum ſpecies, dum tædia vitat.
Res humiles ille intereà non ſecius effert
Splendore illuſtrans alieno, & lumina veſtit,
Verborúmque ſimul vitat diſpendia parcus.
Hunc fandi morem (ſi vera audiuimus) ipſi
Cælicolæ exercent cæli in penetralibus altis,
Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
Atque homines docuere, deûm præclara reperta,

Illa

Illa etenim Iouis æthereâ dicuntur in aula
Immiſtæ ſuperis feſtas agitare choreas,
Et ſemper canere alterna Phœbiq́ fruuntur
Colloquio, Vatúmque inſpirant pectora ab alto.
Nec tamen haud ſolis fugit hac me nota poëtis,
Verumetiam auctores alij experiuntur, & audent,
Præcipuè orantes cauſas, fandiq́ magiſtri,
Seu ſontes tendant legum compeſcere habenis,
Seu caros cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere, & defletos reddere luci.
Quinetiam agricolas ea fandi nota voluptas
Exercet, dum læta ſeges, dum trudere gemmas
Incipiunt vites, ſitientiaq́ ætheris imbrem
Prata bibunt, ridentq́ ſatis ſurgentibus agri.
Hanc vulgo ſpeciem propriæ penuria vocis
Intulit, indictisq́ vrgens in rebus egeſtas.
Quippe vbi ſe vera oſtendebant nomina, nuſquam
Fas erat hinc atq́ hinc transferre ſimillima veris.
Paulatim accreuere artes, hominumq́ libido,
Quodq́ olim vſus inops reperit, nunc ipſa voluptas
Poſtulat, hunc addens verborum rebus honorem.
Sic homines primùm venti vis aſpera adegit,
Vitandiq́ imbres ſtipulis horrentia tecta
Ponere, & informi ſedem arctam claudere limo.
Nunc altæ æratis trabibus, Parijsq́ columnis
Regifico ſurgunt ædes ad ſidera luxu.
Parcius iſta tamen delibant, & minus audent
Artifices alij, nec tanta licentia fandi
Cuique datur ſolis vulgò conceſſa poëtis.

Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, & ſe
Sponte ſua ſpatijs anguſti temporis arctant:
Liberius fas campum alijs decurrere apertum.
Sacri igitur vates facta atque infecta canentes,
Libertate palàm gaudent maiore loquendi,
Quæſitiq; decent cultus magis, atque colores
Inſoliti, nec erit tanto ars deprenſa pudori.
Crebrius hi fando gaudent ſuper æthera miris
Tollere res (nec ſit fas tantùm credere) dictis.
It cælo clamor, tremit omnis murmure Olympus.
Nec mora, bis vocem ingeminant, vrbisq; ruinas,
Fatáq; prælíaque, & ſortem execrantur iniquam,
O' pater, ô patria, ô Priami domus inclyta quõdam,
Clamantes, cecidit prò Iuppiter Ilion ingens.
Quid cùm Neptunum dicunt mare, vina Lyæum,
Et Cererem frumenta patrúmque è nomine natos
Significant, memorántq; vrbes pro ciuibus ipſis?
Atq; ideo timor attonitos cùm inuaſerit Afros,
Africa terribili tremet horrida terra tumultu.
Nec deerit, tibi pro fluuijs, próque omnibus vndis
Pocula qui preſſis Acheloia miſceat vuis.
Ecce autem ſubitis conuerſi vocibus vltrò
Sæpe aliquem longè abſentem, deſertáq; & antra,
Et ſolos monteis affantur: ſæpe ſalutant
Siluasq;, fluuiósq;, & agros, ſenſúq; carentes
Speluncas, velut hæc ſint reſponſura vocata:
Et vos ô vacui compellant nomine ſaltus.
Prætereà verbis inimicos addere ſenſus
Oppoſitis, dum diſsimulant, aliúdq; videbis

Sæpe loqui, atque aliud ſimulatæ condere mente.
Egregia intereà coniux ita nocte ſuprema
Deiphobo fidum capiti ſubduxerat enſem.
Nec minus inſignis Drances, cùm ſtragis aceruos
Tot dedit, & claris inſigniȷt arua tropæis.
Quid ſequar Vlterius, quanta dulcedine captas
Detineant aures, Vocem cùm rurſus eandem
Ingeminant, modò non Verborum cogat egeſtas?
Pan etiam Arcadia neges hoc ſi iudice præſens,
Pan etiam Arcadia dicam te iudice Vanum.
Hæc adeò cùm ſint, cùm fas audere poëtis
Multa modis multis, tamen obſeruare memento
Siquando haud proprijs rem mauis dicere Verbis,
Tranſlatiſq; aliunde notis, longéque petitis,
Ne nimiam oſtendas, quærendo talia, curam
Nanq; aliqui exercent Vim duram, & rebus iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipſis,
Inuitásque iubent alienos ſumere Vultus.
Haud magis imprudẽs mihi erit, & luminis expers
Qui puero ingentes habitus det ferre gigantis,
Quàm ſiquis ſtabula alta, lares appellet equinos,
Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
Præſtiterit Verò faciem, ſpolia & ſua cuique
Linquere, & interdum proprijs rem prodere Verbis,
Indicijſq; ſuis, ea ſint modò digna Camœnis.
Res etiam poteris rebus conferre Viciſsim,
Nominibúsque ambas Veriſq; ſuiſq; Vocare.
Quod faciens, fuge Verborum diſpendia, paucisq;

Includas numeris, ∨nde illa ſimillima imago
Ducitur, & breuiter confer, ne fortè priorum
Oblitus ſermonum aliò traducere mentem,
Inq; alia ex alijs ∨ideare exordia labi.
Iamq; age ∨erborum qui ſit delectus habendus,
Quæ ratio: nam nec ſunt omnia ∨erſibus apta,
Omnia nec pariter tibi ſunt ∨no ordine habenda.
Verſibus ipſa etiam diuiſa, & carmina quantum
Carminibus diſtant, tantum diſtantia ∨erba
Sunt etiam inter ſe, quanuis communia multa
Interdum inuenies ∨erſus diffuſa per omnes.
Multa decent ſcenam, quæ ſunt fugienda canenti
Aut diuûm laudes, aut heroum inclyta facta:
Ergo altè ∨eſtiga oculis, aciemq; ∨oluta
Verborum ſilua in magna, tum accommoda Muſis
Selige, & inſignes ∨ocum depaſcere honores,
Vt nitidus puro ∨erſus tibi fulgeat auro.
Reÿce degenerem turbam nil lucis habentem,
Indecoréſque notas, ne ſit non digna ſuppellex.
Quî fieri id poßit, ∨eterum te ſemita ∨atum
Obſeruata docebit, adi monimenta priorum
Crebra oculis, animoq; legens, & multa ∨oluta.
Tum quanuis, longè ſiquis ſupereminet omnes,
Virtutem ex illo ac rationem diſcere fandi
Te iubeam, cui contendas te reddere ſemper
Aßimilem, atq; habitus greßúſque effingere euntis,
Quantum fata ſinunt, & non auerſus Apollo,
Haud tamen intereà reliquûm explorare labores

Abſtiteris vatum moneo ſuſpectaq́ꝫ dicta
Sublegere, & variam ex cunctis abducere gazam.
Nec dubitem verſus hirſuti ſæpe poëtæ
Suſpenſus luſtrare, & veſtigare legendo,
Sicubi ſe quædam fortè inter commoda verſu
Dicta meo oſtendant, quæ mox melioribus ipſe
Auſpicijs proprios poßim mihi vertere in vſus,
Deterſa prorſus priſca rubigine ſcabra.
Flumina ſæpe vides immundo turbida limo:
Haurit aquã tamẽ inde frequens concurſus, & altis
Important puteis ad pocula. deſuper illa
Occultis diffuſa canalibus influit, omnémque
Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
Nil adeò incultum quod non ſplendeſcere poßit,
Præcipuè ſi cura vigil non deſit, & vſque
Mente premas, multúmque animo tecũ ipſe volutes.
Atque ideo ex priſcis ſemper quo more loquamur
Diſcendum, quorum depaſcimur aurea dicta,
Præcipuúmque auidi rerum populamus honorem.
Aſpice vt exuuias, veterúmque inſignia nobis
Aptemus: rerum accipimus nunc clara reperta,
Nunc ſeriẽ atqꝫ animum verborũ, verba quoqꝫ ipſa.
Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
Cùm verò cultis moliris furta poëtis,
Cautius ingredere, & raptus memor occule verſis
Verborum indicijs, atque ordine falle legentes
Mutato. noua ſit facies, noua prorſus imago.
Munere (nec longum tempus) vix ipſe peracto

Dicta

Dicta recognoſces veteris mutata poëtæ.
Sæpe palàm quidam rapiunt, cupiúntque videri
Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipſo
Deprenſi, ſeu cùm dictis nihil ordine verſo
Longè alios iiſdem ſenſus mira arte dedere,
Exuerúntque animos verborum impunè priores:
Seu cùm certandi priſcis ſuccenſa libido,
Et poſſeſſa diu, ſed enim malè condita victis
Extorquere manu iuuat, in meliúsque referre:
Ceu ſata, mutatóque ſolo felicius olim
Cernimus ad cælum tranſlatas ſurgere plantas.
Poma quoque vtilius ſuccos oblita priores
Proueniunt: ſic regna Aſiæ, Troiaq́; penates
Tranſtulit, auſpiciis Phrygius melioribus heros
In Latium, quanuis (nam diuûm fata vocabant)
Inuitus Phœniſſa tuo de littore ceſſit,
Nec connubia læta, nec incœpti Hymenæi
Flexerunt immitem animum. tu victa dolore
Occidis, & curæ vix ipſa in morte relinquunt.
Nunquàm ô Dardaniæ tetigiſſent veſtra carinæ
Littora, fors nulli poteras ſuccumbere culpæ.
Ergo agite ô mecum ſecuri accingite furtis
Vnà omnes pueri, paſſimq́; auertite prædam.
Infelix autem (quidam nam ſæpe reperti)
Viribus ipſe ſuis temerè qui fiſus & arti,
Externæ quaſi opis nihil indigus abnegat audax
Fida ſequi veterum veſtigia, dum ſibi prædæ
Temperat heu nimiùm, atque alienis parcere creuit.

Vana

Vana ſuperſtitio, Phœbi ſine numine cura.
Haud longum tales ideo lætantur, & ipſi
Sæpe ſuis ſuperant monimentis, illaudatiq́;
Extremum ante diem fœtus fleuere caducos,
Viuentéſque ſua videre funera famæ.
Quàm cuperent vano potiùs caruiſſe labore,
Eq́; ſuis altas didiciſſe parentibus arteis!
Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis,
Atque aliud longè verbis proferre ſub iiſdem.
Nec mea tam ſapiens per ſeſe prodita quiſquam
Furta redarguerit, quæ mox manifeſta probabunt
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.
Tantum abſit pœnæ metuens infamis vt ipſe
Furta velim tegere, atque meas celare rapinas.
Non tamen omnia te priſcis fas fidere, qui non
Omnia ſufficient. quærenti pauca labore
Attentanda tuo nondum vlli audita ſuperſunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Relligio vetat, indictaſq́; effundere voces.
Ne verò hæc penitus fuerint ignota, ſuúmque
Agnoſcant genus, & cognatam oſtendere gentem
Poſſint, ac ſtirpis nitantur origine certæ.
Vſqueadeo patriæ tibi ſi penuria vocis
Obſtabit, fas Graiugenûm felicibus oris
Deuehere informem maſſam, quam incude Latina
Informans patrium iubeas dediſcere morem.
Sic quondam Auſoniæ ſuccreuit copia linguæ.
Sic auctum Latium, quo plurima tranſtulit Argis
Vſus.

Vſus, & exhauſtis Itali potiuntur Athenis.
Nonne vides medijs ut multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent noſtris immiſta, nec ullum
Apparet diſcrimen: eunt inſignibus æquis
Vndique per Latios & ciuis & aduena tractus.
Iandudum noſtri ceſsit ſermonis egeſtas.
Rarò uber patria, tibi rarò opulentia deerit.
Ipſe ſuis Cicero theſauris omnia promet,
Auctoresque alij nati felicibus annis
Omnia ſufficient, nec ſolis crede poetis.
Sæpe etiam vidi veterum inter carmina vatum
Barbarico verſus cultu, gazaque ſuperbos,
Belgicaque immiſit trans alpes eſſeda Gallus
In Latium, & longa Macedum venere ſariſſa.
Et metuam ne deficiat me larga ſuppellex
Verborum, anguſtique premat ſermonis egeſtas?
Quin & victa ſitu, ſi me penuria adaxit,
Verba licet renouare, licet tua ſancta vetuſtas
Vatibus indugredi ſacraria. ſæpius olli
Aeratis gaudent inſignibus antiquai,
Et veterum ornatus induti incedere auorum.
Non tamen ille vetus ſqualor fuat undique, & alto
Verborum ſitus. his modus adſit denique, quando
Copia non deſit, quorum nunc peruius uſus.
Tum quoque ſi deerunt rebus ſua nomina certa,
Fas illas apta verborum ambire corona,
Et latè circumfuſis comprendere dictis.
Verba etiam tum bina iuuat coniungere in unum

Molliter inter ſe vinclo ſociata iugali.
Verùm plura nefas vulgò congeſta coire,
Ipſáque quadrifidis ſubniti carmina membris.
Itala nec paßim fert monſtra tricorpora tellus.
Horreſco diros ſonitus, ac leuia fundo
Inuitus per terricrepas per carmina voces.
Argolici quos iſta decet conceſſa libido,
Talia connubia, & tales celebrent Hymenæos,
Tergeminas immane ſtruant ad ſidera moles
Pelion addentes Oſſæ, & Pelio Olympum.
At verbis etiam partes ingentia in ambas
Verba interpoſitis proſcindere, ſeq́; parare,
Deterere interdum licet, atque abſtraxe ſecando
Exiguam partem, & ſtrinxiſſe fluentia membra.
Iccirco ſiquando ducum referenda, virúmq́;
Nomina dura nimis dictu, atque aſperrima cultu,
Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes
Pauca minutatim leuant, ac mollia reddunt,
Sichæumq́; vocant mutata parte Sicarbam.
Hinc mihi Titanum pugnas, & ſæua gigantum
Bella magis libeat canere, Enceladiq́; tumultus,
Quàm populos Itala quondam virtute ſubactos,
Atque triumphatas diuerſo à littore gentes.
Sed neque verborum cauſa vis vlla canentem,
Conſilium præter, cogat res addere inanes,
Nomina ſed rebus ſemper ſeruire iubeto
Omnia perpendens verſus reſonantia membra.
Verba etenim quædam ignarum te fallere poſſunt.

Ni

Ni vigiles mandatum & munus obire recuſent,
Furentúrq; operi clam ſeſe, & inertia ceſſent,
Cætera dum labor exercet concordia iuſſus
Quæq; ſuus: tantū illa dabūt numerúmq; ſonúmq;.
Atq; ideo quid ferre queant, quid quæq; recuſent
Explorare prius labor eſto, & munera iuſta
Mandato, ac proprium cunctis partire laborem.
Obſcuros aliter crepitus, & murmura vana
Miſcebis, ludésq; ſonis fallacibus aures.
Nec tamen interdum vacuas, animoq; carentes
Addubitem ipſe volens incaſſum fundere voces,
Verbáq;, quæ nullo fungantur munere ſenſus,
Diues vt egregio tantùm, & conſpectus amictu
Verſus eat, dulciq; ſono demulceat aures.
Atq; adeò quæ ſint, ne verò quære, profectò
Illa tibi ſe ſponte dabunt per ſe obuia paſſim.
Sæpe autem ruptis vinclis exempta volutes
Membra, & compactum quæſitor diſijce verſum,
Pòſt iterum refice, & partes in priſtina redde
Partibus auulſas: nunquam te libera vinclis
Incautum fallent reſoluto carmine verba.
Huc ades, hic penitus tibi totū Helicona recludam.
Te Muſæ puer hic faciles penetralibus imis
Admittunt, ſacriſq; adytis inuitat Apollo.
Principio quoniam magni commercia cæli
Numina conceſſere homini, cui carmina curæ,
Ipſe deûm genitor diuinam noluit artem
Omnibus expoſitam vulgò immeritiſq; patere.

Atque

Atq; ideo, turbam quò longè arceret inertem,
Anguſtam eſſe viam voluit, paucisq; licere.
Multa adeò incumbunt doctis vigilanda poëtis.
Haud ſatis eſt illis vtcunq; claudere verſum,
Et res verborum propria vi reddere claras:
Omnia ſed numeris vocum concordibus aptant,
Atq; ſono quæcunq; canunt imitantur, & apta
Verborum facie, & quæſito carminis ore.
Nam diuerſa opus eſt veluti dare verſibus ora,
Diuerſosq; habitus, ne qualis primus & alter,
Talis & inde alter, vultuq; incedat eodem.
Hic melior motuq; pedum & pernicibus alis
Molle viam tacito lapſu per leuia radit:
Ille autem membris, ac mole ignauius ingens
Incedit tardo molimine ſubſidendo.
Ecce aliquis ſubit egregio pulcherrimus ore,
Cui lætum membris Venus omnibus afflat honorē.
Contrà alius rudis informes oſtendit & artus,
Hirſutumq; ſupercilium, ac caudam ſinuoſam
Ingratus viſu, ſonitu illætabilis ipſo.
Nec verò hæ ſine lege datæ, ſine mente figuræ,
Sed facies ſua pro meritis, habitusq; ſonusq;
Cunctis, cuiq; ſuus, vocum diſcrimine certo.
Ergo vbi iam nautæ ſpumas ſalis ære ruentes
Incubuere mari, videas ſpumare reductis
Conuulſum remis, roſtrisq; tridentibus æquor.
Tunc longè ſale ſaxa ſonant, tunc & freta ventis
Incipiunt agitata tumeſcere: littore fluctus

Illidunt rauco, atq; refracta remurmurat vnda
Ad ſcopulos, cumulo inſequitur præruptus aquæ mõs.
Nec mora, Trinacriã cernas procul intremere omnẽ
Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cùm verò ex alto ſpeculatus cærula Nereus
Leniit in morem ſtagni, placidæq; paludis,
Labitur vncta vadis abies, natat vncta carina.
Hinc etiam ſolers mirabere ſæpe legendo,
Sicubi Vulcanus ſiluis incendia miſit,
Aut agro, ſtipulas flamma crepitante cremari.
Nec minus exultant latices, cùm teda ſonorè
Virgea ſuggeritur coſtis vndantis aëni.
Carmine nec leui dicenda eſt ſcabra crepido.
Tum ſi læta canunt, hilari quoq; carmina vultu
Incedunt, lætumq; ſonant haud ſegnia verba,
Seu cùm vere nouo rident prata humida, ſeu cùm
Panditur intereà domus omnipotentis Olympi.
Contrà autem ſeſe triſtes inamabile carmen
Induit in vultus, ſi fortè inuiſa volucris
Nocte ſedens ſerum canit importuna per vmbras,
Vt quondam in buſtis aut culminibus deſertis.
Verba etiam res exiguas anguſta ſequuntur,
Ingentesq; iuuant ingentia, cuncta gigantem
Vaſta decent, vultus immanes, pectora lata,
Et magni mẽbrorum artus, magna oſſa, lacertiq;.
Atq; ideo, ſi quid geritur molimine magno,
Adde moram, & pariter tecũ quoq; verba laborent
Segnia, ſeu quando vi multa gleba coactis

AEtern

Æternùm frangenda bidentibus, æquore ſeu cùm
Cornua velatarum obuertimus antennarum.
At mora ſi fuerit damno, properare iubebo.
Si ſe forte caua extulerit mala vipera terra:
Tolle moras, cape ſaxa manu, cape robora paſtor.
Ferte citi flammas, date tela, repellite peſtem.
Ipſe etiam verſus ruat, in præcepsq́ feratur,
Immenſo cùm præcipitans ruit Oceano nox,
Aut cùm perculſus grauiter procumbit humi bos:
Cumq́ etiam requies rebus datur, ipſa quoq́ vltrò
Carmina pauliſper curſu ceſſare videbis
In medio interrupta: quierunt cùm freta ponti,
Poſtquam auræ poſuere, quieſcere protinus ipſum
Cernere erit, mediisq́ inceptis ſiſtere verſum.
Quid dicam, ſenior cùm telum imbelle ſine ictu
Inualidus iacit, & defectis viribus æger?
Nam quoq́ tum verſus ſegni pariter pede languet.
Sanguis hebet, frigent effœta in corpore vires.
Fortem autem iuuenem deceat prorumpere in arces,
Euertiſſe domos, præfractaq́ quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere, ſternere turres
Ingentes, totoq́ ferum dare funera campo.
Nulla adeò vatum maior prudentia, quàm ſe
Aut premere, aut rerum pro maieſtate canendo
Tollere. nunc illos animum ſummittere cernas
Verborum parcos, humiliq́ obrepere greſſu,
Textaq́ vix gracili deducere carmina filo.
Nunc illos verbis opulentos, diuite vena

Cernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
Fluxosq́;, ingentesq́;. redundat copia læta
Vbere felici, verborumq́; ingruit agmen
Hibernarum inſtar niuium, cùm Iuppiter alpes
Frigidus aëreas, atque alta cacumina veſtit.
Interdum verò cohibent vndantia lora,
Non humiles, non ſublimes media inter vtrunque
Littus arant veluti ſpatia, & confinia radunt.
Sic demum portu læti conduntur in alto.
Quod ſupereſt, quæ poſtremò peragenda poëtæ
Expediam, poſtquàm caſus euaſerit omnes,
Signaq́; perpetuum dexuxit ad vltima carmen,
Exultans animo victor, lætusq́; laborum
Non totam ſubitò præceps ſecura per vrbem
Carmina vulgabit. ah ne ſit gloria tanti,
Et dulcis fama quondam maleſuada cupido.
At patiens operum ſemper, metuensq́; pericli
Expectet, donec ſedata mente calorem
Paulatim exuerit, fætusq́; abolerit amorem
Ipſe ſui, curamq́; aliò traduxerit omnem.
Intereà fidos adit haud ſecurus amicos,
Vtq́; velint inimicum animum, frontisq́; ſeueræ
Dura ſupercilia induere, & non parcere culpæ
Hos iterum atque iterum rogat, admonitusq́; latētis
Grates lætus agit vitij, & peccata fatetur
Sponte ſua, quamuis etiam damnetur iniquo
Iudicio, & falſum queat ore refellere crimen.
Tum demum redit, & poſt lōga obliuia per ſe

Incip

Incipit hic illic veterem explorare laborem.
Ecce autem ante oculos noua ſe fert vndiq; imago,
Longè alia heu facies rerum, mutataq; ab illis
Carmina, quæ tātùm antè recens confecta placebāt.
Miratur tacitus, nec ſe cognoſcit in illis
Immemor, atq; operum piget, ac ſeſe increpat vltrò.
Tum retractat opus commiſſa piacula doctæ
Palladis arte luens. nunc hæc, nunc reijcit illa,
Omnia tuta timens, melioraq́; ſufficit illis,
Attondetq́; comas ſtringens, ſiluamq́; fluentem,
Luxuriemq́; minutatim depaſcit inanem
Exercens durum imperium, dum funditus omnem
Nocturnis inſtans operis, operisq; diurnis
Verſibus eluerit labem, & commiſſa piarit.
Arduus hic labor. hîc autem durate poëtæ,
Gloria quos mouet æternæ pulcherrima famæ.
Tum ſiqua eſt etiam pars imperfecta relicta,
Olim dum properat furor, ingenijq; morari
Tempeſtas renuit, ſuppletq́;, & verſibus affert
Inualidis miſeratus opem, claudisq́; medetur.
Nec ſemel attrectare ſatis, verùm omne quotannis
Terq́; quaterq́; opus euoluendum, verbaq́; verſis
Æternum immutanda coloribus. omne frequenti
Sæpe reuiſendum ſtudio per ſingula carmen.
Quod non vna dies, fors afferet altera, & vltrò
Nullo olim ſtudio, nulla olim in carmine cura
Depренſæ per ſe prodentur tempore culpæ,
Quæq́; latent variæ denſa inter nubila peſtes.
Quinetiam doctum multum iuuet ille laborem,

Qui varias cæli creber mutauerit oras.
Namq; etiam mutant animi, genioq́; locorum
Diuerſas ſpecies, diuerſos pectora motus
Concipiunt, noſtriſq́; noua ſe mentibus offert
Vltrò aliquid ſemper lucis, tenebræq́; recedunt,
Atq; nouos operi ſemper fas addere flores.
Verùm eſto hic etiam modus. huic imponere curæ
Neſciuere aliqui finem, medicaſq́; ſecandis
Morbis abſtinuiſſe manus, & parcere tandem
Immites, donec macie confectus, & æger
Aruit exhauſto velut omnis ſanguine fœtus,
Natiuumq́; decus poſuit, dum plurima vbiq;
Deformat ſectos artus inhoneſta cicatrix.
Tuq́; ideo vitæ vſq; memor breuioris, vbi annos
Poſt aliquot (neq; enim numerum, neq; tēpora pono
Certa tibi) addideris decoris ſatis atq; nitoris,
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
Perq́; manus, perq́; ora virûm permitte vagari.
Continuò læto te dulces vndiq; amici
Gratantes plauſu excipient. tua gloria cælo
Succedet, nomenq́; tuum ſinus vltimus orbis
Audiet, ac nullo diffuſum abolebitur æuo,
Et dubitamus opes animo contemnere auari,
Nec potius ſequimur dulces ante omnia Muſas?
O fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta ſequi, quæ ve ipſe canendo
Iuſſa dedi plenus Phœbo, attonituſq́; furore!
Quando non artes ſatis vlla, hominumq́; labores,

Et

Et mea dicta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium, ac præſens fauor omnipotentis Olympi.
Ipſe viam tantùm potui docuiſſe repertam
Aonas ad montes, longeq; oſtendere Muſas
Plaudentes celſa choreas in vertice rupis,
Quò me haud ire ſinunt vnquã fata inuida, & vſq;
Abſterrẽtq;, arcentq; procul, nec ſumma iugi vnquã
Fas prenſare manu faſtigia. ſat mihi, ſiquem,
Si quem olim longè aſpiciam mea fida ſequutum
Indicia exuperaſſe viam, ſummoq; receptum
Vertice, & hærentes ſocios iuga ad alta vocantem.
Sed nonnulla tamen noſtri quoq; gratia facti
Forſan erit, me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denſo circùm agmine fuſi.
Et vocem excipient intenti ſenſibus omnes.
Tum vita ſi iuſta mea procedere luſtra
Fata ſinent, nec me viridi ſucciderit æuo
Impia mors: olli gelida tardante ſenecta
Languentem, & ſera defeſſum ætate magiſtrum
Certatim prenſa ſuper alta cacumina dextra
Sæpe trahent, vltroq; ferent per amœna locorum,
Et ſummi inualidum ſiſtent ad limina Phœbi
Cantantem Muſas, vatumq; inuenta piorum.
Virgilij ante omnes læti hic ſuper aſtra feremus
Carminibus patrijs laudes, decus vnde Latinum:
Vnde mihi vires, animus mihi ducitur vnde.
Primus vt Aonijs Muſas deduxerit oris
Argolicum reſonans Romana per oppida carmen.

Vt iuuenis Siculas ſiluis inflarit auenas,
Vtq; idem Auſonios animi miſeratus agreſtes
Extulerit ſacros ruris ſuper æthera honores
Triptolemi inuectus volucri per ſidera curru:
Res demum ingreſſus Romanæ laudis ad arma
Excierit Latium omne, Phrygumq; inſtruxerit alas
Verba Deo ſimilis, decus à te principe noſtrum
Omne pater. tibi Graiugenûm de gente tropæa
Suſpendunt Itali vates tua ſigna ſequuti.
Omnis in Elyſijs vnum te Græcia campis
Miraturq;, auditq; vltrò, aſſurgitq; canenti.
Te ſine nil nobis pulchrum. omnes ora Latini
In te oculosq; ferunt verſi: tua maxima virtus
Omnibus auxilio eſt: tua libant carmina paßim
Aßidui, primis & te venerantur ab annis.
Ne tibi quis vatum certauerit: omnia cedant
Sæcla, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præſtans gloria fama,
Quò quenquam aſpirare nefas, ſeſe extulit alis.
Nil adeò mortale ſonas. tibi captus amore
Ipſe ſuos animos, ſua munera lætus Apollo
Addidit, ac multa præſtantem inſignijt arte.
Quodcunque hoc opis atque artis, noſtriq; reperti
Vni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis ſacræ ſuper ardua duxi,
Dum tua fida lego veſtigia, te ſequor vnum
O decus Italiæ, lux ô clariſſima vatum.
Te colimus, tibi ſerta damus, tibi tura, tibi aras,
Et tibi rite ſacrum ſemper dicemus honorem

Carminibus memores. ſalue ſanctiſſime vates:
Laudibus augeri tua gloria nil potis vltrà,
Et noſtra nil vocis eget. nos aſpice præſens,
Pectoribusq́ue tuos caſtis infunde calores
Adueniens pater, atque animis te te inſere noſtris.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS,

BOMBYCVM

LIBER I.

QVOS mores, quas aut paruis reptantibus artes
Iuppiter addiderit, quæ fila tenacia Serum
Ore vomunt ſaturæ, vos mecum euoluite Nymphæ
Seriades. vos lanifici gregis aurea noſtis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim
Serius huc patrijs Serum deuectus ab oris.
Tuque ades, & noſtro ſuccurre Iſabella labori
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,
Quæ gentem pulchra auxiſti pulcherrima prole
Gonſagam, exiguis ades huc non aſpera cœptis.
Et vos ô placidæ properate, vbi quæque puellæ.
Veſtrum opus hoc, veſtros faciles hic diſcite cultus.

Id tineæ in ſiluis multis voluentibus annis
Gentibus ignotum vixit genus. aurea fruſtrà
Edebant opera vmbriferis pendentia ramis.
Nam pluuiæ, lateq́; immites omnia venti
Vaſtabant, tenui nec honos, nec gloria filo
Vlla erat, in ſiluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum vrbes, nondum certos gens dura penates
Nouerat, aut vllas vitam excoluiſſe per arteis.
Verùm poſtquam homini diuina eſt muneris vſus
Traditus, in tectis, atq; intra ſepta domorum
Silueſtres tineas alere, atq; impendere curam
Cœpit, opes multi hinc ad ſummas emerſere.
Quamuis eſſe aliquas etiam nunc fertur in oris
Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
Per lucos errare ſinunt, nulloq́; labore
Fila ſuo carpunt oneratis mollia ramis.
Nanq; malo aſſuetæ arboribus frondentibus illæ
Pubentes ſiluas, & quæq; tenerrima carpunt,
Iniuſſæq́; inſtant operi. non horrida multum
Flabra nocent, neq; prouiſi prudentibus imbres.
Quippe, vbi ſenſerunt in nubes aëra cogi,
Diffugiunt trepidæ folijsq́; ſub omnibus hærent,
Securæq́; hiemis velut alta ex arce ſonantes
Accipiunt Auſtros, pulſataq́; robora nimbis.
Sed tu ne, moneo, in ſiluis permitte vagari
Incuſtoditas, nec curam adhibere recuſa
In tectis: huius non gratia parua laboris.
Haud longum tempus fluet, & iam ſtamine multo

Diues eris, filoq; ibis ſpectabilis aureo.
Principio ne te lateat quæ tradita agenda
Sint illis vitæ ſpatia. breuis omnibus ætas,
Vix ulli Lunæ completur tertius orbis,
Et nunquam ex ſeſe prolem videre creatam.
Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
Et cunctam euertunt fera fata ab origine gentem.
Immortale tamen reſtat genus his, neq; mortis
Eſt penitus locus, æternùm nam ſemina durant.
Ceu quondam ſiluæ ſi fortè aut frigore diro,
Aut æſtu areſcant ſumma, tamen abdita quadam
Vitalis ſuperat vis in radicibus imis,
Et trunco exciſo noua vere repullulat arbos.
Non ſecus extinctis bombycibus annuus ortus:
Vſq; noua in regnis proles ſuccedit auitis.
Ne verò ante diem, ſed tempeſtiua creata
Sit ſoboles, veto ne reuoces in luminis oras
Progeniem extinctā, attonſis cùm gramina campis
Nondum ulla, aut frondes apparent arbore nulla.
Antè noua incipiat morus reuireſcere ſilua,
Néve fames teneris, néve obſint frigora alumnis:
Ipſi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
Obſeruàre ſolent. nam cùm ſeſe illa virentem
Induit in frondem, noſtris tum protinus oris
Exceſſiſſe hiemem, & manes abyſſe ſub imos
Nil dubitant, nec ſaua ultrà pecori ve ſatisve
Frigoráve glaciémve timent, canámve pruinam.
Præterea tibi Lunæ gelida incrementa
Sunt ſeruanda. ſeneſcentis finge tempora lunæ.

Ne

Nec tum etiam liquidis cùm ſeſe nuper ab vndis
Extulit Oceani, pallenteſq; humida vultus
Oſtendit gracili incedens per inania cornu,
Vtile erit teneros ouis excludere fœtus.
Expecta cùm plena animis, cùm lumine largo
Solis ab igne tumens, altumq́; per æthera vecta
Carpit iter, fratremq́; audet ſe attollere contra.
Tum fas fœtura, tum iuſtum incumbere tempus,
Quandoquidem validas creſcenti à lumine vires
Semina concipiunt genitalia. tum fauet æther,
Maioremq́; trahunt naſcentia membra vigorem.
Quo foueas autem pacto, mos ipſe fouendi
Haud ſimplex. ſunt quæ calido ſub Sole relinquunt
Oua, recens donec fœtus in luminis auras
Prodierit. tu conde ſinu velamine tecta,
Nec pudeat roſeas inter fouiſſe papillas,
Si te tangit honos, & flaui gloria fili.
Cumq́; dies alterq́; dies proceſſerit, ecce
Cernere erit formis animantia feruere miris.
Ante opus omne tamen pete matutina deorum
Limina, ferq́; preces ſupplex, diuisq́; litato
Auſpicibus cunctorum operum, cùm mane ſacerdos
Synceram Cererem, & Lenæum libat honorem.
Nec non lanicij florem velamina prima
Suſpendes templis. auertunt omnia fœtu
Munere placati ſuperi mala, frigora & æſtus,
Et quæ multa ſolent bombyci inſtare pericla.
Intereà populis ſedes, & tecta futuris
Ipſa nouare iube, tabulataq́; victa ſenecta.

Non

Non apta ſine ſole domus, ſine luce penates.
Sed duplices recta lumen regione feneſtræ
Admittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
Spectet equos, feſſos contra altera, iamq́ue cadentes.
Tum vitri pellucentes oppnere quadras
Hinc atque hinc iubeo, lini aut firmiſsima texta,
Vt neque concutiant venti, neque nubila nimbis
Conſpergant, obſitq́ue intus penetrabile frigus.
Nec poſtrema fuit cautis prætendere cura
Retia rara, auium inſidias, & callida furta
Auerte: illudit paſſer cuſtodibus olim
Improbus, illudit chortis criſtata volucris.
Dant ſtragem paſsim roſtris immitibus, implentq́ue
Ingluuiem, ac viuo viua abdunt corpora buſto.
Nec, quibus eſt tineæ felicis copia multa,
Parietibus ſedem affigunt, ſed quatuor æquis
Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
Plurima ſuſpendunt tabulata, aulæq́ue per altos
Surgunt mille gradus, digeſtæq́ue ordine ſedes.
Tuq́ue etiam, variæ vt nequeant irrepere peſtes,
Parietis antiqui vitium ne neglige ſegnis:
Sed calce aut creta linito, atque anguſta viarum
Quæque time. mus ſæpe cauis ſeſe abdidit imis
Luce latens, at cùm in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgetq́ue graui cuſtodia ſomno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et citus irreptat tabulis, ſæuitq́ue per omnes
Cæde madens aulas, prædamq́ue auertit ab altis
Porticibus ſatur, atque cauis epulatur in antris.

Molis

Molire inſidias, deceptum carcere claude,
Ignarusq; doli ipſe ſibimet vincula nectat,
Dum petit oſtenſam confidentiſsimus eſcam,
Quædã etiã trabibus, quibus omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas ſentibus armant,
Sentibus & tribulis, ac iuniperi hirſuta
Vulnificos addunt gladios, circùm vndiq; vt hoſtis
Indeprenſus erat ſaltem per vulnera mille,
Nec referat captam multo niſi ſanguine prædam,
Verùm age vix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce ſinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam viſenda nouis animalia formis
Irrepant, paſsimq; albis mantilibus errant.
Ne verò iam tum hæc thalamis ſublimibus infer.
Exiguus primùm capiet ſobolem locus omnem,
Corpora deinde aucta cunabula prima relinquent:
Tum cunctam in populos, in vicos diuide gentem:
Diuiſasq; dabis ſedes, ſecretaq; regna.
Nec ſatis hoc ſemel: at quoties his arcta videbis
Eſſe domus ſpatia, augentur dum corpora cuiq;,
Has toties legere, inq; nouas deducere ſedes
Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.
Nec tamen intereà paruas non paſcere oportet.
Vt primùm hauſerunt cæli auras, pabula poſcunt,
Aſſueſcunt iam tum dapibus, menſasq; requirunt.
Sed prodeſt, nondum thalamos experta puella
Prima manu tenera teneras ſi paſcat alumnas.
Primam autem mori pubem, atq; tenerrima ſer
Quæq; legunt, dum grex tener eſt, atq; inſcius am

Continuò veterùm veluti memor ille parentum
Agnoſcit veſcas frondeis, ipſasq; recentes
Depoſit. nam ſi plenis ſeruentur in horreis
Heſterna, dulcis ſucci corrumpitur aura,
Et ſapor ingratus ſubit, atq; inamabilis hauſtu.
Mane petunt igitur ſiluas, & quaq; reportant
Pabula lecta die famulæ, gratumq; laborem,
Sortita inter ſe folia illibata caniſtris
Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
Inſtaurant aliæ menſas, epulasq; miniſtrant,
Pabula larga ſuperiaciunt pecus omne tegentes.
Protinus emergunt tineæ, folioq; iacenti
Victrices ſuper aſſiſtunt, omnisq; iuuentus
Veſcitur, atq; auidæ dapibus implentur opimis.
Fit ſtrepitus, longè qualem olim ſæpe ſolemus
Cùm pluit, in tecto clauſis audire feneſtris.
Nec mora, nec requies, properant, & grandia morſu
Attondent folia emenſæ, redeuntq;, iterumq;
Incumbunt, longam nequeunt explerier aluum,
Dum ſuperant frondes, & plena pabula menſæ.
Tuq; ideo parcis epulas moderare caniſtris,
Terq; die tantùm paſces: nam prodiga cunctam
Si frondem ſimul effundas, ſine more, dapesq;
Accumules, menſasq; oneres, auertitur vltrò
Ingratam ſaturum morum pecus, atq; repentè
Ipſa parit largi faſtidia copia victus.
Paulatim inuita, metuant ſibi pabula ſemper
Deficere, expectentq; dapes. prius iniјce ludens
Frondem vnam, ac certare ſine, illæ protinus omnes

Arre

Arrexere animos cupida, prædamq́ꝫ capeſſunt
Certatim, pariterq́ꝫ ingens ſubit ardor edendi.
Tum demum ſolitas epulas effunde caniſtris,
Dum dapis optata fuerit compreſſa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen aſpice prudens,
Dum nimium differs epulas, & gaudia menſæ.
Nam ſoliti impaſtis ſi deſit copia victus,
Nulla mora eſt miſeras macies deformat iniqua:
Pabula deinde parum exhauſtis duplicare iuuabit,
Et vix longa dies lapſas in priſtina reddet.
Dira fames adeò nocet, ac penuria edendi.
Quinetiam haud parui mutari pabula refert.
Eſt bicolor morus, bombyx veſcetur vtraque,
Vtraque grata illi, cui verò aſſuerit eandem,
Nigra, albens' ve fuat, nullo diſcrimine amabit,
Quanuis Auſoniis laudetur nigra puellis.
Fortè etiam ſi deficiant folia omnia mori,
Et ſubitò ſiluæ (dij talem auertite caſum)
Thisbææ areſcant nimio æſtu, aut frigore, quæris
Quas nam tum pereant ne res tibi funditus omnes,
Bombyci iubeam legere, & ſummittere frondes.
Orandi ſuperi eueniant ne talia nobis:
Si tamen vrgeris, conſcendat robora paſtor
Vlmea per ſiluas, & ſumma cacumina carpat.
His etenim arboribus multum eſt affinis origo.
Iamq́ꝫ ideo agricolæ morum didicere per agros
Inſerere vmbroſæ ramis ingentibus vlmi,
Et ſteriles ſiluæ nunc dant bicoloria mora.
Sunt alia, quæ, ſi fetus ſibi naſcitur antè,

Q

Quàm Thiſbæa nouis adoleſcat frondibus arbos,
Vrticámque rubósque legunt, dum plurimus humor
Vere ſubeſt. at tu teneris nunc parce puellis,
Crura manúsque arment facito, nec robora dura
Aſcendat permitte in ſiluis innuba virgo:
Verùm operum patiens anus, & cui durior annis
Sit cutis (ingrata facilis iactura ſenectæ)
Munere fungatur tali, ne fortè quis altis
Egreſſus ſiluis Satyrorum è gente procaci
Suſpiciat, teneræq́; pudor notet ora puellæ.
Illa quoque in primis cura eſt, vt pabula ſemper
Sicca legant, nulláque fluant aſpergine ſiluæ
Aut pluuiæ, aut roris nocturni: quippe venenum
Sæpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
Nunquàm igitur, cùm nox horis ſilet intempeſtis,
Accedant ſiluam. Expectent dum gurgite Eoæ
Tethyos exierit, ſurſumq́; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus Sol,
Et iam treis ſcandens ſupra alta peregerit horas.
Quòd ſi fortè etiam fuerit tunc humida ſilua,
Vt potes, è folijs ſtillantem decute rorem.
Profuit &, ſiquando matutina pruina
Perſtrinxit teneras frondes, oſtendere Soli
Cratibus impoſitas, & frigora vincere flammis.
Cúmque tibi fuerint ſuſpecti denique nimbi,
Appropera, calathos cape, moros ſcande, miniſtras
Voce voca, mitte in ſiluas, ſine lege legunto
Obuia quæque, penum folijs atque horrea comple.
Ne, dum ſæuit hiems, perdant ieiunia pubem

Lanitiomam, at parta ſecura fronde fruantur.
Quòd ſi adeò ſubitum citò non præuideris imbrem,
Ne turpi rigeat maciéque, faméque ſeneſcat
Omne pecus, validos in ſiluas mitte colonos,
Qui tibi vtraque manu nūc huc, nūc robora & illuc
Crebra agitent, frondem patulis tu impone caniſtris
Rorantem, quando fatis vrgemur acerbis.
At labor intereà famulas exerceat alter.
Cura ſit heſternæ ſemeſas tollere menſæ
Relliquias, tabulisq́; immundam auertere ventris
Proluuiem. mane antè pecus quàm pabula guſtet,
Tergendæ ſedes, & gramine peruerrenda.
Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
Purgatisq́; abigunt tabulis triſtem omnibus auram.
Hinc leuiter digito medicatis ſedibus omnes
Traducunt cœtus latos melioribus auris,
Nec ſuper extremas errare licentius oras
Permittunt. ſemper media ad penetralia cogunt,
Præcipitéſque timent lapſus altáſque ruinas.
Huic generi facilis lethi via. protinus ægras
Delapſæ effundunt animas, lucémque relinquunt.
Siqua tamen ſupereſt, & cæli veſcitur aura
Poſt caſum, inſpicito. nam ſi pars corporis vlla eſt
Læſa tibi deprenſa, aliarum ſedibus vltrò
Proijce, nec fruſtrà libeat tibi paſcere inertem.
Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
Certa opus. ignauum deducet inutilis æuum,
Et comitum egregias tantùm mirabitur arteis.
Sæpe etiam impaſtas auerti pabula cernes,

Sæpe

Sopitasq́; graui Veluti torpere Veterno
In tabulis. hîc parce metu, ne corpora morbus
Fortè aliquis, gentemq́; lues inuaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem
Addidit, indulgent ſomno, ſtratisq́; q   ſcunt.
Sopitisq́; dies alter tranſibit & alter.
Cùm Verò expulerit noctem lux tertia rebus,
Conſurgent, lætæq́; ad pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obſeruare: nec ingens
Noſſe labor, ne improuiſus ſoper occupet. Vltrò
Signa dabunt ipſa. cælo capita ardua tollent
Arrecta, ſpernéntque dapes. tum pigra notabis
Corda, animos reſides, inſueta ſilentia menſis.
Non tamen adueniet ſomnus ſimul omnibus idem.
Inſomnes aliquæ Vigilant, dum turba quieſcit
Cætera, nondum apta, teneros quibus alliget artus
Irrepens ſopor. aduenient ſua tempora & illis,
Atque omnes tandem demittent lumina ſomno.
Cura ſit intereà inſomnes legere atque Vagantes,
Secretasq́; aliÿs aliam citò transfer in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul. his par omnibus ætas.
Vnà operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſupera ad conuexa Volantes.
Dúmq́; Deus ſtratis thalamis Ve ſilentibus ales
Regnat lethæo perfundens corpora rore,
Pabula ſubtrahito ſoluta frondemq́; negato.
Nam tumidæ intereà renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exutas Veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.

Ceu fodère domos ſerpentum vbi lubrica turba
Sub terram veniente hieme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia veris:
Tum demum egreßi, ad Solem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta.
Annuus hic illis mos, at bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, renouabit corpora ſomnus.
Iámque age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq́ue parant ſe.
Tabula iam ſaturæ fugiunt. noua quærere regna
Ardor agit. tollunt oculos arrectáque terga.
Omnia veſtigant latè loca, ſicubi rami
Arbutei, per quos ſua poßint tendere fila,
Atque nouis priſcos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes promiſſa parare
Sarmenta, & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iámque illæ antiquas ſedes, ſupera ardua linquant,
Atque noua hoſpitia inuadant per vimina lenta
Demiſſa, niſi ſuccurrat nuruum ocyus omnis
Hinc atque inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora iam matura operi, iamq́ue apta labori,
Per ramósque locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto ſua cuique dies exemerit omnem
Alui inſyncera illuuiem, purúmque relinquat

Lanicium, & fili tralucens ſimplicis aurum.
Sic vbi miteſcunt pendentes vitibus vuæ,
Paulatim liquor ille intus rareſcit, & aureus
Accedit color, elucent puriſſima muſta.
Tum demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Complerunt omnes, pérque atria virgea latæ
Exercentur, & effundunt quæſita per æuum
Stamina ditis opes vteri, ſuſpenſáque denſos
Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille legunt relegúntque vias, atque orbibus orbes
Agglomerant, cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua. tanta eſt edendi gloria fili.
Mox autem clauſæ interius circùm vndique lecta
Stamina condenſant, teretiſque oui inſtar opus ſit.
Nullæ operum immunes. eſt omneis cernere paſſim
Noctes atque dies niti præſtante labore,
Et quaſi de palma ſummas contendere vires.
Aſpicias quaſdam incipere, primúmque laborem
Tendere adhuc, quaſdā obſcuro iam carcere clauſas.
Aſt aliæ velut in nebula fumóque nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis ſpectare vias, variúmque laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Aſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeò (viſu miſerabile) ſæpe repertæ,
Dum tendunt ſuperare alias, inſtántque labori,
Vitam opere in medio clauſæ ſub nocte dediſſe
Ante diem ah miſeræ. iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamen. vt ſe aliæ incluſere latebris,

Extremoq́ manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terrasq́ relinquunt.
Ite animæ egregiæ fortunatæq́ laborum
Vltrò in fata alacres. Vobis nempe altera fato
Corpora debentur, Vobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
Lumina. & aereas rurſum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam ſiluis, atque hanc impendere curam.
Antè homines nati durum genus ilice rupta
In ſiluis nudi degebant more ferarum,
Necdum Vllus lini, necdum Vllius Velleris Vſus.
Verùm dura hiemis pellebant frigora, noctisq́
Humorem fruticum ſe frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres Vitabant arbore tecti,
Per noctemq́ cauis latitabant rupibus hirti,
Hic illic miſti latos impune per agros
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt Vbi creſcenti paulatim cognitus orbi
Irrepſit pudor, exuuijs cœpere ferarum
Aut tergo bouis, aut Villoſi pelle leonis
Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cælicolæ, caliq́ nurus diſcrimine nullo.
Prima deûm Pallas docuit committere campo
Enodis lini ſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
Illa quidem primùm Varioſe ornauit amictu
Egregiam picto pallam circundata limbo.

Mox

Mox alias etiam texit ditiſsima diuas.
Nec mora, deinde nouam oſtēdit mortalibus artem.
Tantùm nuda Venus marebat muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ,
Atque irriſa diu ſuper Idalium frondoſum
Se natoſq́ꝫ ſuos in ſiluis condidit atris,
Cui pòſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium. nam Peliacis te in montibus altis
Phyllira Nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma & florentibus annis
Viderat errantemq́ꝫ, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus Nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataq́ꝫ munera verbis
Addidit! ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, vſumq́ꝫ medendi!
Illa auerſa Deum ſemper fugiebat amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex, adit ipſe, rogatq́ꝫ
Auxilium, & meriti promittit præmia tanti.
Diua monet duræ fruſtra præcordia Nymphæ
Tentari, nulli pectus penetrabile amori,
Nec precibus, nec muneribus mutarier vllis,
Fallendamq́ꝫ dolis tantùm, furtiſq́ꝫ domandam.
Ergo ſe in faciem ſubitò transformet equinam
Imperat, & paſcat qua gramina ſueuerat illa
Quærere, vt ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora præceptis, hinnitu Pelion altum
Laetiſſus equo Deus impleuit, votoq́ꝫ potitus
Tenuit fruſtrà pugnātem, & multa recuſantem.

Exin promerita Veneri pro munere magno
Semina clauſa dedit niueo tenuiſsima linteo,
Et meriti memor, His (inquit) pulcherrima texes
Diua tibi inſignes tunicas nihil indiga lanæ,
Aut lini quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc præcepta dedit, diuinam & prodidit artem,
Quam primus, nati fugeret cùm protinus iras,
Deprendit ſolis meditando in montibus olim.
Inſuper admonuit venturi præſcius æui
Quondã aliquos (ſed enim multò pòſt) affore vates,
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Auſoniis, dum voluent fila, puellis.

M. HIERONYMI VIDAE CREMON. BOMBYC.
LIBER II.

RVrſus ades Nympha, incœptum iam perfice munus
O decus Italidũm fortunatiſsima matrum,
Quæ vaſtas feſſæ Italiæ miſerata ruinas
Haud dubias pulchra ſpes nobis prole tuliſti.
Tu iam læta tuos natos præſtantibus auſis
Cælicolas ipſos ſupra ſe ferre videbis.
Aſpice iam quantas oſtentet corpore vires
Federicus puer, vt vultu decora alta parentum
Spondeat, vt veniant ſcintillæ ardentis ab ore,
Flagrantésque micent oculi, vtq́ horrentia ſemper
Bella ſonet, puerıq́ agitet ſe pectore Mauors,
Iámque

Iamq; adeò nunc arma placent, iam feruidus acri
Gaudet equo, indomitúsq; animi, cupidúsq; pericli.
Hunc iam regna Aſia metuunt, oriénsque ſubactus,
Gangéſque, Tigriſq; tremunt, atq; Indus Hydaſpes.
Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
Bellantem aſpicient multa inter millia matres,
Horreſcentq; animis hoſtem, paritérq; timebunt
Egregio iuueni, cæcoq; vrentur amore
Præſtanti captæ forma, & iuuenilibus annis.
Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
Vltus auos Graiûm, Solymorúmque eruta templa?
Tunc illum Minci in ripis facta ampla canentes
Carminibus tollent ſublimem ad ſidera vates.
Lanificas nos intereà reuocamúr ad artes.
Frondoſæ inuitant rurſus ſub tegmine mori
Seriades, grataq; legunt è fronde coronam,
Quando nondum auſim laurum ſperare ſuperbam,
Aut caput intonſis hederarum innectere ramis.
Ergo age, ſarmentis dum ſe ſuper aurea bombyx
Exercet, nitidúmque edit de pectore filum,
Nempe tua intereà prorſus nihil indiga cura eſt,
Dum nouies roſeus ſe lauerit æquore Titan,
Diſce laboranti pecori non pigra mederi,
Triſtibus & morbis occurrere. Vos quoque noſtri
Paruæ animæ exercent per tot diſcrimina caſus,
Veſtraq; pallentes infeſtant corpora morbi.
Corrupta ſiue illa lues cæli influit aura,
Seu vitio infectæ frondis, gens labitur ægra,
Et cœtus ſubitò ſerpunt contagia in omnes.

Inuadit mors, intereunt data corpora letho,
Et thalamis paſsim tetro manantia tabo
Euſa iacent: perit omne pecus, ſpes irrita fili.
Dÿ teneros, dÿ vos fœtus arcete periclis,
Cùm nondum morbis præſentes omnibus herbas
Monſtrarit natura, hominúmve induſtria ſolers
Nondum morborum cauſas deprenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus vſu,
Quæq; alÿ docuere, tibi nunc dicere pergam.
Nil adeò tineis fuerit præſentius ægris,
Quàm ſubitò è medio iucundo lumine caſſas
Tollere, ne totam perfuſa cadauera tabo
Latius inceſtant miſerando funere gentem:
Nec minus inde tibi triſtis contagia cœli
Sit ſtudium vitare. iuuat cùm lucidus æther,
Cùm noctis gelidum Sol rorem ſuſtulit, & cùm
Inter ſe alpinus Boreas, atq; humidus Auſter
Pacem agitant, vitro detracto aperire feneſtras,
Quóve almam lucē aſpiciant, quóve æthera purum,
Aurarumq; leues animas, & frigora captent.
Nempe intrò veniens Zephyris variantibus aër
Aëra diſpellit pigrum nouus, & graue olentes
Luſtrat, agens ſeſe, thalamos, variatq; ſaluber,
Qui niſi mutetur crebrò, corrumpitur, hauſtusq;
Inducit varios reptantum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices niſi ſæpius vrna
Hauſeris, vt ſubitò inde locum nouus occupet humor,
Continuò ſapor immotæ vitiatur aquai,
Oraq; potantum triſtis perturbat amaror.

Tum

Tum verò ad Solem, blandiq́; ad luminis auras
Exultare pecus videas, & corpora luci
Pandere. non tamen immiſſo ſub Sole iacere
Securum fuit, aſpiciant ſed lumina longè.
Si verò fuerit gelidis Aquilonibus aer
Frigidus, aut nimbos ſpirantibus humidus Auſtris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes.
Ne tamen infeſtet lacrymoſus lumina fumus,
Ipſos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo ſit nuſquam in tecta, ſed extra
Reſpirans Vulcanus in aëra fumet apertum.
At calor intereà placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace vapores.
Sunt etiam quæ, cùm nigreſcit fœtibus arbos,
Incipiunt cum mora rubeſcere, pabula lecta
Retibus imponunt raris, in perq́; foratis
Pellibus, in gyrumq́; agitant, iactantq́; per auras.
Vanaq; cadunt veluti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ, vel quicquid inutile menſis,
Et tantùm folia ipſa manent, quòd ſoluere mollem
Aluum mora ferunt, triſtesq́; inducere morbos.
Prætereà liquido reſpergi corpora oliuo
Mors erit extemplò ab miſeris, lucemq́; relinquent.
Ergo vbi nocte gregē famulæ, & ſtabula alta reuiſēt,
Dico procul ardentem deponere teſtam,
Ne tenebris vbi pingue oleum depaſcitur ignis,
Deſuper incautis gutta ſtillantis oliui
Decidat, ac totos deformet peſte penates.
Atque adeò in Venerem longas exercuit iras

Infen

Infenſam inuentrix ſemper frondentis oliuæ.
Exin cùm liquor officiat bombycibus omnis,
Præcipuè ſale qui fuerit vitiatus amaro
Cùm ſemel attigerit, miſeris erit acre venenum.
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument, turpisq́ animis ignauia venit
Deſidibus, tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit vndique membris,
Nec quicquã ſalſo Venerem æquore profuit ortam.
Quædam ideo ſiluas ſeruant noctésque diésque.
Quandoquidem inuentæ ſalſo quæ pabula rore
Inuidia infecere (ſcelus prohibete nefandum
Dijq́ deæq́ omnes) cæcum & liquere venenum
In ſiluis, quod mox folijs bibit inſcia bombyx.
Arce etiam ſtrepitus: cantu caua cornua rauco,
Fiſtulaq́ horribili procul abſit aënea bombo,
Tympanaq́, & voces ludentis comprime pubis.
Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.
Sed neque tum pueri vaſtantes irrequieta
Cuncta manu hic illic, ſtragémque impunè ferentes,
Iamq́ has iamq́ illas digitis dum tangere gaudẽt,
Intrò ducantur, quos longè arcebis, & vltrò
Abſiſtent, ætas ſi improuida ludificetur.
Verbis falle illos. tineas finge acre venenum
Inſpirare anima, vel ſpicula linquere caudis,
Atq́ angues, colubrosq́ voca, dirósve chelydros.
Obſeruabis item, ne qui guſtauerit allij,
Aut cæpæ, aut acris porri illætabile virus
Introeat, ne res pereat tibi funditus omnis.

C

Bombycem exanimem Vidi ſæpe ipſe iacere
Afflatam fimulæ grauiter ſpirantis odore.
Continuò Vis illa ſubit, narésque laceſſit,
Intimáque infeſtum Venit ad præcordia Virus.
Non igitur cunctis aditus permiſeris, illas
Spectatum quicunque adeunt, quis ſpiritus ollis,
Quis Vultus, Vocisq; ſonus, quis euntibus Vltrò
Sit greſſus, qui oculiVe, notes. diſcrimine nullo
Limine anus omnis monſtra infelicia longè
Pelle: nocent cantu triſtes oculisq; malignis.
Intrò autem tantùm iuuenes pulchræq; puellæ
Ducendæ, queis forma, ætasq; ignara nocendi eſt.
Hîc impunè choros agit, alternáque læti
Idaliæ Veneri, ac Saturno carmina dicant.
Quandóquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem Vidiſſe ferum, cui dira rigebant
Ora, grauésque oculi ſuffecti ſanguine circùm,
Frónsq; obſcœna ſitu, hirtiq; in Vertice cani.
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenueis animas, paruasq; Volantes.
Quinetiam ſiquando hortos ingreſſus, Vbi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe ſenectam,
Floribus & paſſim per agros incanuit arbor.
Ille hortis ſtragem dedit, arboribúsque ruinam,
Spémq; anni agricolæ mæſti fleuere caducam.
Nam quocũq; aciem horribilẽ intẽdiſſet, ibi omneis
Cernere erat ſubitò afflatos langueſcere flores,
Mox album latè nimbum Volitare per auras,
Nec tantum noceat raptor ferus Orithyiæ,

Si

Siquando iratus malè tutis incubet hortis.
Noſtram igitur ſi fortè domum prætermeet olim
Peſtis, & ira deûm talis, cùm plurima reptans
Compleuit ſedes omneis, atque atria circùm.
Non illum affari libeat, longumq́ morari.
Sed properate fores famulæ, properate feneſtras
Claudere, peſtiferamq́ auertite lumine cladem.
Iam promiſſa dies terris lucem intulit almam,
Iam, licet, ingredere, artificum mirare laborem
Egregium, mirare artes, vt pendula ramis
Omnibus hæſerunt varij glomeramina fili:
Qualiter autumni primo cum frigore in hortis
Arboribus pendent haud vno poma colore,
Sic hærent nitidi vario diſcrimine ramis
Folliculi, ſunt quæ viridem traxere colorem
E folijs, quæ depaſta eſt Saturnia bombyx,
Fila, auri quædam electriq́ ſimillima puri.
Omnibus eſt reliquis color albi velleris inſtar.
Ergo vbi per ramos iam perfeciſſe laborem
Clauſas quanq́ ſuum, vigili exploraueris aure:
Atq́ vbi nec ſtrepitus, nec vim datur amplius vlla
Audiri, ſed iam motus requieuerit omnis,
Pelle moram, exonerare ramos, impone caniſtris.
Carpe vtraque manu, & famulas properare iubeto.
Primus deinde labos extrema, & inutile quicq
Lanicij detraxe, & luxuriantia circùm
Vellera, quæ ſtuppæ veluti nodoſa puella
Ruris penſa trahunt torquentes pollice fila,
Vnde ſibi intexant feſtis geſtanda diebus

Tegmina, cùm latas agitant per prata choreas.
Hinc triplex delectus erit, meliora deorum
Imponunt aris, aliqua in ſpem gentis, & anni
Venturi ad ſobolem ſeruant de more creandam.
Cætera dein varios deuoluunt veſtis in vſus.
Quæ verò in generis ſpem vis ſeruare caduci,
Deligito ex omni numero neglecta quotannis
Degenerant proles magis ac magis, atque propago
Deterior tibi ſemper erit labentibus annis.
Sed non ob ſobolem multos ſeruare neceſſe eſt
Folliculos: capitum multorum ſemina partu
Vna dabit mater, centum quæq; oua relinquet.
Quos igitur fatura habiles preuſeris omnes
Connectes ducto per acus veſtigia filo.
Sed parcens leuiter terebrato, extremaq́; tantùm
Tangito acu tenui, ne incluſa cadauera ferro
Ab violes, & res euertas funditus omnes.
Poſt hinc conſertos ita frigida ſub loca conde,
Aut Bacchi in cella ſub terram, aut ſicubi montis
Exeſi ſpecus ardenti impenetrabile Phœbo,
Ne calor abſumat defuncta cadauera vita.
Fata dabunt quibus ad iucundum ſurgere lumen
Rurſus, & in paruas volucrum ſe vertere formas,
Cùm primùm cælo ſtellas Aurora fugarit,
Et decies roſeos Sol lauerit æquore currus.
Nam quondã (vt perhibent) cũ primos aurea fætus
Nutriret Venus vmbroſis in vallibus Ida,
Nuda cohors tenerùm circùm ludebat amorum,
Et nunc hic manibus temere dare pabula blandis,

Nunc

Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidalióſque toris diffundere flores.
Dum verò incauti nunc huc, nunc protinus illuc
(Fortè parens aberat) ſtudijs puerilibus errant,
Impliciti inter ſeſe altis in cratibus vrgent.
Fit ſtrepitus: pontes vaſtam traxere ruinam,
Lanifici ſtabula alta gregis: iacet vndiq; bombyx
Fuſa ſolo, exanimûm ingentes (miſerabile) acerui.
Quam cladem accepit rediẽs vbi mater, & omnem
Cæde madere locum vidit procul, & genus omne
Funditus extinctum, totámque ab origine gentem,
Et famulas nuſquam ſibi, nuſquã occurrere natos,
Qui ſeſe abdiderant ſiluis, tacitiq; latebant,
Infelix ſtetit ingenti perculſa dolore.
Tum furijs acta huc illuc clamore ſupremum
Idalium impleuit, natos famuláſque requirens.
Nulla quies animo, noctéſque diéſque vagatur,
Incaſſumq; gemens ſolos interrogat agros.
Infernas etiam ſedes, atq; atria Ditis
Ægra adijt, quò mæſta animæ poſt fata feruntur
Squamigerũ pecudũ, atq; hominũ, vitaq; volantũ,
Si fortè ipſe ſibi patruus rex maximus Orci
Annueret paucas animas in tarda reuerti
Corpora, vt inde nouam ſobolem reuocaret in auras.
Iámque ibant vmbræ tenues Styga circunfuſæ
Obſcuram, nigróſque lacus, & rauca fluenta.
Tum dominæ aduentu lætæ circum ora volantes
Nondum oblitæ alis plauſere, & ſigna dederunt
Lætitiæ nondum trans liuida flumina vectæ.

Æ

Agnouit Venus, & ſecum eſt lætata repertis.
Quam Saturnius horrentis regnator Auerni
Vt procul aſpexit, multo eſt dignatus honore,
Permiſitq́ animas in corpora tarda reuerti
Rurſus, vt extinctam ſobolem reuocaret in auras,
Seminaq́ his generis penitus repararet adempti.
Vtq́ ſequi poſſent dominam ſupera alta petentem,
Corporibus geminas renouatis addidit alas.
Hanc legem poſuit tamen, vt genus omne quotannis
Alitis in faciem ſe poſt opera atq́ labores
Verteret, & nigros Orci bis viſeret amnes.
Vt quoſdam populos in Hyperborea Pallene
Eſſe ferunt, qui, ſe vt nouies Tritonide in vnda
Merſerunt, natis tollantur in aëra pennis.
Nónne vides, cùm carceribus exire recluſis
Inſtant ardentes, quanta nitantur opum vi?
Clauſa obſtat domus, & fili denſiſsimus ordo.
Nec mora, nec requies, veſtigant omnia circùm,
Explorantq́ aditus omneis, ſiqua potis extrà
Rumpere, & optata rurſum ſe reddere luci.
Ecce autem vt roſtro follem terebrauit acuto,
Protinus erumpit (viſu mirabile monſtrum)
Alitis in paruæ bombyx collecta figuram,
Et noua ſe rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim, fit leuis alis
Papilio, tineæ pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cùm rupit multa viam vis,
Et ſeſe cæcis populi eripuere tenebris
Aligeri, atq́ iterum lucis venere ſub auras,

Hærent attoniti rerum nouitate, neq; audent
Remigio alarum ſe aperto credere cælo,
Diſsimilesq́; ſui tacitè noua corpora ſecum
Mirari forma nec ſeſe agnoſcere in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi, memoresq́; ſui: ſed tum neq; guſtant
Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris:
Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.
Nunc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq́; regna,
Tartareiq́; canis tria guttura, monſtraq́; Ditis
Impacata, breuis ne vitæ gaudia quærant.
Idcirco aligeræ neq; frondem ſuffice genti
Incaſſum, neq; potandos admoueris amnes.
Carpe manu reſides, & funibus inſidentes,
In tabulamq́; referſtratam velamine molli.
Quippe vbi ſubtracto ſe rurſum ad fata vocari
Senſerunt victæ, turbantur. tum ſimul omnes,
Excidium veluti cælo terrisq́; propinquum
Immineat, cùm ſupremo mortalia cuncta
Vna dies dabit exitio, multosq́; per annos
Suſtentata ruet perituri machina mundi,
Attoniti dubijs properant ſuccurrere rebus.
Concubitu indulgent omnes, vt ſemina gentis
Munere defuncti vitæ poſt fata relinquant,
Et ſeruare genus valeant, ſtirpemq́; tueri.
Nec verò, velut in ſiluis genus omne ferarum,
Alituumq́;, vagos paſsim furantur amores,
Sed connubia certa, ſed electi hymenæi.

Ille ſuam tenet, illa ſuum, dulciq; fruuntur
Amplexu, caudis ambo per mutua nexis.
Inſtant, & validis iuncti compagibus hærent.
Nec Veneris breuis vſus erit, videre reuincti
Quartam ſæpe diem: nec quas legêre relinquent,
Donec vterq; cadat. neq; enim, ſi viribus hauſtus
Mas prior occiderit, longum tamen ipſa ſuperſtes
Fœmina erit: ſed vbi concepta effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulſa ſequetur.
Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
Aſpicies miſerans confuſa cadauera paſsim
Procubuiſſe toris genialibus. omnia primùm
Sedibus exportato, & triſtia funera ducito.
Illis nanq; operum eſt cunctorum finis & æui.
At verò quæ infuſa vides mantilibus albis
Semina, ceu milij exigui tenuiſsima cege.
Hæc tibi poſt annum ſobolis ſpes certa creandæ.
His etenim ſeſe reparat moribunda quotannis
Seminibus, ſobolesq; venit noua ſemper ad auras.
Abde domo. his aptam ſuper omnia delige ſedem,
Quo neq; ſint aditus torrenti æſtate calori,
Nec Boreæ bruma in media. contraria vis eſt
Vtraq; ſeminibus ſeruandis: frigora dira
Vim genitalem omnem perimunt, fruſtraq; fouebis
Semen inane: calor verò ſi admiſſus in oua
Paulatim ſeſe inſinuet, parua eſt mora, proles
Ante diem ſuperas incaſſum rumpet in auras,
Cùm frondes iam conſumptæ, cùm pabula ſiluæ
Deficiunt, & tonſa comam Thiſbeia nudos

Oſtentat ramos populatis frondibus arbor.
Quòd ſi ſpes generis defecerit omnis vbiq;,
Seminaq; aruerint Iouis implacabilis ira,
Sicut apes, teneri reparantur cæde iuuenci.
Hic ſuper accedit tantùm labor. antè iuuencu
Bis denosq; dies, bis denaſq; ordine noctes
Graminis arcendus paſtu, prohibendus ab vndis.
Intereà in ſtabulis tantùm illi pinguia mori
Sufficiunt folia, & lactentis cortice ramus.
Viſcera vbi cæſi fuerint liquefacta, videbis
Bombycem fractis condenſam erumpere coſtis,
Atq; globos toto tinearum efferuere tergo,
Et veluti putres paſſim concreſcere fungos.
Quod ſupereſt moneo generis tibi ſemina ſunto
Annua: degenerant ſupra annum condita, & inde
Omnis abit vigor, atq; intus vitalis hebet vis.
Tum verò latas exercent fila puellas,
Haud breuis hic labor, exhauſti cui nil ſatis vnquã,
Dum redeat moro attonſa noua vere iuuentus.
Folliculos primùm demittant feruentibus vndis,
Filaq; deuoluunt nigris fumantia aënis.
Tum currente rota torquent, eademq; retorquent,
Stamineq; implicito cura eſt diſſoluere nodos.
Hinc vocat extrêmum tandem textura laborem,
Intenduntq; nurus diſcretas pectine telas
Multifido, radijsq; ſonantibus intertexunt
Iactantes dextra, læuaq; ſequentia fila,
Alternisq; ſuus pedibus labor additus; atq;
Deſuper acta gemit tereti rota garrula neruo.

N

Nec mora, certantes properant, falluntq́; laborem
Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus vnum
Telarum, nunc raſa vides, & lauia texta,
Nunc pexis, leuiterq́; attonſis mollia villis.
Quinetiam varios tenui ſub tegmine pingunt
Nexilibus flores ederis, ſiluasq́; virentes,
Pomaq́;, graminaq́;, & ceruos, capreasq́; fugaces.
Adde velut nebulas tenues velamina textu
Rara, quibus matres crines, & tempora velant,
In templisq́; deûm prohibent à puluere vultus.
Vidi etiam varium quæ mutant texta colorem,
Eluduntq́; oculos, vt diſcolor aura refulſit.
Quid ſequar vlterius? nil vis humana reliquit
Intactum, filum tunicis includitur aureis,
Indutaq́; rigent fuluo ſub tegmine veſtes:
Vt quondam Phryxi de finibus AEëteis
Vecta ouis aurato fulgebat pectora villo,
Pectoraq́;, & pexo pallentia terga metallo:
Et dubitãt matres pinguem ſerere vndiq́; morum,
Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
Quid mirum, ſi iam totum diffuſa per orbem
Saturni, & Veneris paſcunt pecora aurea gentes?
Mollia nec ſoli nouerunt ſtamina Seres.
Laniuomum ipſa genus Saturni munere magno
Iandudum ſuper Idalium, ſuper alta Cythera
Trãſtulit & Venus, & noſtras penetrauit ad oras.
Quippe olim (ſed fama annis obſcura) regebat
Felices Seras lati ditiſſimus agri

Serius, antiquo patriæ de nomine dictus.
Mox acri infelix Phaëthuſæ incenſus amore
Italiam petijt. poſtquàm illam ad flumina magni
Audijt Eridani correptum fulmine fratrem
Flere diem, noctemq́; Iouis fera tela querentem.
Sed vix Auſonios fines, Oënotriaq́; arua
Attigerat, nouus ecce illi cùm perculit aures
Rumor, virgineam formam amiſiſſe puellam,
Protinus & longos ad cælum tendere ramos
Pro manibus, duroq́; includi pectora libro.
Ah miſeram, ſubitò ſtetit acri corda dolore
Sancius, inſignemq́; à pectore rupit amictum,
Pictus acu molles tunicas opera aurea Serum.
Tum viridi in ripa, cara ſub virginis vmbra
Impleuit cælum queſtu, dilectaq́; fruſtra
Robora complexus tereti dabat oſcula ligno,
Et tenero ereptos in cortice flebat amores
Infelix: non ſceptra animum, non regna parentum
Alta mouere queunt, nec opima copia gazæ.
In patriam negat ire, placet tantùm Itala tellus.
Nec procul Eridani ripis abſiſtit, & omnem
Vitam agit in lacrymis. biſſenos ordine menſes
Illum adeò perhibent ſolos fleuiſſe per agros,
Et tandem ſuperos extrema voce precatum,
Ne ve oculis lacryma, neu deeſſet luctibus humor
Perpetuus, ſuperis quæ vota audita repentè.
Perſtat in incœpto: gemitu nemora omnia complet.
Nox oculis lacrymæ, non deſit luctibus humor.
Soluunt ſe in lacrymas artus, & corpore toto

Liquitur humor, abitq́ omnis conuerſus in Vndas.
Fit fluuius, curſuq́ breuiſsimus exit in alueum
Addua magne tuum, & tecũ in Vada ſoluitur alti
Eridani, atq́ pedes Phaëthuſa humectat amata
Flumine turrigera radens ſata culta Cremonæ.
Manſit amor, Veteres amni manſere calores.
Sæpe illum fama eſt clauſam ſub cortice Nympham
Tentaſſe, optatum mox aſcendiſſe cubile.
Tandem iuncta Dryas fluuio eſt, licitisq́ hymenæis
Egreſſam rupta diuam deus arbore duxit,
Cui picturatas Vario ſubtegmine Veſtes,
Illuſasq́ auro tunicas, & tenuia lata
Texta dedit miſſa à patrijs ſibi munera terris.
Paucaq́ præterea bombycis ſemina donis
Addidit, oſtendens huius quis muneris Vſus.
Ipſa eadem egregias longo pòſt tempore natas
Seriadas docuit patris de nomine dictas.
Mox illæ Auſonias paſsim ſparſere per Vrbes,
Et morum Vmbroſam latos ſeuêre per agros,
Vnde ſacri Viridem Vates petiere coronam,
Et meritis gratas ſibi deuinxere puellas.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS,

SCACCHIA LVDVS.

LVDIMVS *effigiem belli, ſimulataq; veris*
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna,
Vt gemini inter ſe reges albusq;, nigerq;
Pro laude oppoſiti certent bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorſus vatum illibata priorum.
Nulla via eſt: tamen ire iuuat, quò me rapit ardor,
Inuiaq; audaci propero tentare iuuenta.
Vos per inaceſſas rupes, & inhoſpita euntem
Saxa deæ regite, ac ſecretum oſtendite callem.
Vos huius ludi in primis meminiſſe neceſſe eſt.
Vos primæ ſtudia hæc Italis monſtraſtis in oris
Scacchidis egregiæ monimentum inſigne ſororis.
Iuppiter AEthiopum ſedes, & Memnonis arua
Iuerat, Oceani menſas dignatus amici,
Qui ſibi tum optatis iunxit Tellurem hymenæis.
Affuit vnà omnis Superûm chorus: omnia feſto
AEquoris immenſi reſonabant littora plauſu.
Vt dapibus compreſſa fames, menſaq; remotæ,

Qui

Quò ſuperûm mentes ludo mulceret inani,
Oceanus tabulam afferri iubet interpictam.
Sexaginta inſunt & quattuor ordine ſedes,
Octono parte ex omni via limite quadrat
Ordinibus paribus, necnon forma omnibus vna
Sedibus, æquale & ſpatium, ſed non color vnus.
Alternant ſemper variæ, ſubeuntq́; viciſſim
Albentes nigris, teſtudo picta ſupernè
Qualia deuexo geſtat diſcrimina tergo.
Tum Superis tacitè ſecum mirantibus inquit:
Marti aptam ſedem, ludicraq́; caſtra videris.
Hoc campo aduerſas acies ſpectare licebit
Oppoſitis ſignis belli ſimulacra ciere,
Quæ quondam ſub aquis gaudent ſpectacla tueri
Nereides, vaſtiq́; omnis gens accola ponti,
Siquando placidū mare, & humida regna quierūt.
En verò ſimulata adſunt qui prælia ludant.
Sic ait, & verſa in tabulam deprompſit ab vrna
Arte laboratam buxum, ſimulataq́; noſtris
Corpora, torno acies fictas albasq́; nigrasq́;,
Agmina bina pari numeroq́; & viribus æquis,
Bis niuea cum veſte octo, totidemq́; nigranti.
Vt variæ facies, pariter ſunt & ſua cuiq́;
Nomina. diuerſum munus, non æqua poteſtas:
Illic & reges paribus capita alta coronis,
Et regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat. ſunt qui pedibus certamina inire
Sueti, ſunt & equis qui malint, quiq́; ſagittis,
Nec deeſt quæ ferat armatas in prælia turres.

Bellua. Vtrinq; Indos credas ſpectare Elephantes.
Iamq; aciem in verſum ſtatuunt, ſtructáq; cohortes
Procedunt campo, caſtriſq; locantur vtriſq;.
Linea principio ſublimes vltima reges
Parte vtraq; capit, quartis in ſedibus ambos
Tractu eodem aduerſos inter ſe, ſex tamen æquis
In medio ſedes ſpatijs hinc inde relicta.
Sede albus ſeſe nigra tenet, ater in alba.
Proxima reginas capit orbita: regibus ambæ
Hærent quæq; ſuo, dextrum latus altera, læuum
Altera lege datis tangunt ſtationibus, atramq;
Atra tenet campum, ſpatio ſtat candida in albo,
Et proprium ſeruant prima ſtatione colorem.
Inde ſagittiferi iuuenes de gente nigranti
Stant gemini, totidem pariter candore niuali,
Nomen Areiphilos Graij fecere vocantes,
Quòd Marti ante alios cari fera bella laceſſant.
Continuò hos inter rex, necnon regia coniux
Clauduntur medij: duo dehinc vtrinq; coruſci
Auratis equites ſagulis, criſtiſq; decori
Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
Tum gemina velut extremis in cornibus arces
Hinc atq; hinc altis ſtant propugnacula muris,
Quas dorſo immanes geſtant in bella Elephanti.
Poſtremò ſubeunt octo hinc atq; inde ſecundis
Ordinibus pedites, caſtriſq; armantur vtriſq;
Armigeri partim regis, partimq; miniſtræ
Virginis armiſonæ, quæ prima pericula belli,
Congreſſuſq; ineant primos, pugnamq; laceſſant.

Non aliter campis legio ſe buxea Vtrinq;
Compoſuit duplici digeſtis ordine turmis,
Aduerſisq; ambæ fulſere coloribus alæ,
Quàm Gallorum acies alpino frigore lacteæ
Corpora ſi tendant albis in prælia ſignis
Auroræ populos contra, & Phaëthonte peruſtos
Inſano Æthiopas, & nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rurſus ſic ore locutus.
Cælicolæ iam quæ'nam acies, quæ caſtra Videtis
Diſcite nūc (neq; enim ſunt hæc ſine legibus arma)
Certandi leges, nequeant quas tendere contra.
Principio alterni reges in prælia mittunt
Quem pugnæ numero ex omni elegere ſuorum.
Si niger arma ferens primus proceſſit in æquor,
Continuò aduerſum ſemper ſe candidus offert,
Nec plures licet ire ſimul facto agmine in oſtem.
Propoſitum cunctis Vnum ſtudium omnibus Vnum
Obſeſſos reges inimicæ claudere gentis,
Ne quò impune queant fugere, atq; inſtantia fata
Euitare: etenim capiunt ita prælia finem.
Haud tamen intereà cuneis obſtantibus Vltrò
Parcunt, ſed citius quo regem ſternere letho
Deſertum eualeant; cadunt ferro obuia paſſim
Agmina, rareſcunt hic illic funere ſemper
Vtraq; caſtra nouo, magis ac magis area belli
Picturata patet, ſternuntq; caduntq; Viciſſim.
Sed cadentem opus eſt ſublati protinus hoſtis
Succeſſiſſe loco, & conatus Vindicis alæ
Suſtinuiſſe ſemel. mox ſi Vitauerit ictum,

Inde

Inde referre licet ſe in tutum prapete plantæ.
At pedites prohibent leges certaminis Vnos,
Cùm ſemel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec verò inceſſus cunctis bellantibus idem,
Pugnandiue modus. pedites in prælia euntes
Eualeant vnam tantum tranſmittere ſedem,
Inq; hoſtem tendunt aduerſi & limite recto.
Congreſſu tamen in primo fas longius ire,
Et duplicare gradus conceſſum. at cõminus hoſtem
Cùm feriunt, ictum obliquant, & vulnera furtim
Intendant ſemper lateri, cauaq; ilia cadunt.
Sed gemini claudunt aciē qui hinc inde Elephanti,
Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miſcent,
Recta fronte valent dextra, læuaq; retroq;
Ferre aditum contra, campumq; impune per omnē
Proruere, ac totis paßim dare funera caſtris.
Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos conceſſus pugnantibus arcu
Dilectis Marti ante alios. nam ſemper vterq;
Fertur in obliquum ſpatijs nigrantibus alter,
Alter candenti ſemper ſe limite verſat,
Directisq; ineunt ambo fera bella ſagittis,
Nec variare licet, quamuis fas ire per omnem
Hinc atq; hinc campū, atq; omnes percurrere ſedes.
Inſultat ſonipes ferus, atq; repugnat habenis.
Nunquam continuò ſtipata per agmina ductu
Procurrit. tantum ſurſum ſeſe arduus effert
Semper, & in gyrum greſſus magno impete lunat
Curuatos, duplicemq; datur tranſmittere ſedem.

Si nig

Si nigrante prius campo expectauerit, album
Mox petere, & ſedis ſemper mutare colorem
Lex iubet, ac certo ſemper ſe ſiſtere ſaltu.
At regina furens animis pars optima belli
In frontem, in terga, ac dextram leuamq́; mouetur,
Itq́; iter obliquum, ſed ſemper tramite recto
Procedit: neq; enim curuato inſurgere ſaltu
Cornipedum de more licet. non terminus olli,
Nec curſus meta ulla datur. quocunq; libido
Impulerit, licet ire, modò ne ex agmine quiſquam
Hoſtili ue, ſuó ue aditus occludat eunti.
Nulli etenim ſuper educto fas agmina ſaltu
Tranſiliiſſe. equiti tantùm hæc conceſſa poteſtas.
Cautius arma mouent gentis regnator uterq;,
In quibus eſt omnis ſpes, ac fiducia belli.
Omnibus incolumi rege ſtat cernere ferro,
Sublato pugna excedunt, & caſtra relinquunt.
Ille adeò in bello captus ſecum omnia uertit.
Ergo hærens cunctatur, eum uenerantur, & omnes
Agmine circunſtant denſo, mediumq́; tuentur.
Vtq́; armis ſæpe eripiant ſua corpora bello
Obiiciunt, mortemq́; optant pro rege paciſci.
Non illi ſtudium feriendi, aut arma ciendi:
Se tegere eſt ſatis, atq; inſtantia fata cauere.
Haud tamē obtulerit ſe quiſquā impune propinquū
Obuius, ex omni nam ſummum parte nocendi
Ius habet. ille quidem haud procurrere longius auſit,
Sed poſtquam auſpiciis primis progreſſus ab aula
Mutauit ſedes proprias, non amplius uno

Vlter

Vlterius fas ire gradu, ſeu vulneret hoſtem,
Ceu vim tela ferant nullam, atq; innoxius erret.
Hic mos certandi, hæc belli antiquiſsima iura.
Nunc aciem inter ſe certantes cernite vtranq;.
Sic ait. at quoniam, quoties fera bella fatigant
Mortales, ſuperi ſtudijs diuerſa fouentes
Ipſi etiam inter ſeſe odijs bellantur iniquis,
Maximaq́; interdum toto ardent prælia cælo,
Iuppiter omnipotens ſolio rex fatus ab alto
Omneis abſtinuiſſe iubet mortalibus armis,
Atq; minis, nequem foueant, perterret acerbis.
Tum Phœbum vocat intonſum, Atlantisq́; nepotem
Egregium furto peperit quem candida Maia,
Inſignes ambos facie, & florentibus annis.
Nondum Mercurius leuibus talaria plantis
Addiderat. nondum Titania lumina agebat
Per liquidum curru gemmato Phœbus Olympum,
Tantũ humeros pharetra inſignis, & crinibus aureis.
Hos pater aduerſis ſolos decernere iuſsit
Inter ſe ſtudijs, & ludicra bella fouere,
Ac partes tutari ambas, quas vellet vterq;.
Nec non propoſuit victori præmia digna.
Dij magni ſedere. deûm ſtat turba minorum
Circunfuſa: cauent ſed lege & fœdere pactis,
Ne quiſquam voce, aut nutu ludentibus auſit
Prauiſos monſtrare ictus, quem deniq; primum
Sors inferre aciem voset, atq; inuadere Martem,
Quæſitum, primumq́; locum certaminis albo
Ductori tulit, vt quem vellet primus in hoſtem

Mit

Mitteret. id ſanè magni referre putabant.
Tum tacitus ſecum verſat quem ducere contra
Conueniat. peditemq́ iubet procedere campum
In medium, qui reginam dirimebat ab hoſte.
Ille gradus duplices ſuperat. cui tum arbiter ater
Ipſe etiam aduerſam recto de gente nigranti
Tramite agit peditem, atq́ iubet ſubſiſtere contra
Aduenientem hoſtem, paribusq́ occurrere in armis.
Stant ergo aduerſis inter ſe frontibus ambo
In medijs campi ſpatijs, ac mutua tentant
Vulnera nequicquam. neq́ enim vis vlla nocēdi eſt
Armigeris, tractu dum miſcent prælia eodem.
Subſidio ſocij dextra, leuaq́ frequentes
Hinc atq́ hinc ſubeunt, latè & loca milite complēt.
Alternantq́ vices. necdum tamen horrida miſcent
Prælia, ſed placidus medijs Mars ludit in armis,
Excurſusq́ breues tentant, tutiq́ tenent ſe.
Iamq́ pedes nigri rectoris, qui prior hoſtem
Contra ijt, obliquum læua clàm ſtrinxerat enſem,
Atq́ album è medijs peditem citus abſtulit armis,
Illiusq́ locum arripuit præſtantibus auſis:
Ah miſer, inſtantem lateri non viderat hoſtem.
Ipſe etiam cadit, & pugnas in morte relinquit.
Tum cautus fuſcæ regnator gentis ab aula
Subduxit ſeſe media, penitusq́ repoſtis
Caſtrorum latebris extrema in fauce recondit,
Et peditum cuneis ſtipantibus abditus hæſit.
Nec mora ſurgit eques bellator læuus vtrinq́,
Et medijs hinc inde inſultant cœtibus ambo,

Alter

Alterniq́ꝫ ruunt, & ſpargunt fata per hoſtes.
Sternuntur pedites paſsim miſeranda iuuentus,
Quòd nequeant reuocare gradū, ſonat vngula cāpo
In medio, & totis miſcentur funera caſtris.
Dum verò peditum intentus Latonius heros
Cædibus inſtat atrox, equitemq́ꝫ per agmina verſat
Vaſtatorem alæ piceæ, longè Arcada maior
Ardor agit tacitis iandudum inuadere furtis
Magnū aliquid, peditumq́ꝫ vltra ſæpe obuia tranſit
Agmina, cornipedem ducens in prælia læuum,
Qui regi inſidias tendens huc vertitur atq́ꝫ huc,
Per mediosq́ꝫ hoſtes impune inſanis oberrat.
Conſtitit, optataq́ꝫ diu ſtatione potitus
Lethum intentabat pariter regiq́ꝫ Elephantiq́ꝫ,
Alæ qui dextra cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti ſe mole tenebat.
Delius ingemuit clauſo ſuccurrere regi
Admonitus: nāq́ꝫ indefenſum in morte Elephā[n]t[em]
Linquere ſe videt, atq́ꝫ ambos non poſſe pericl[o]
Eripere, & fatis vrgeri cernit iniquis.
Cura prior ſed enim eſt trepidum defendere regem.
Quem rapit in dextrum latus: at niger emicat en[ſe]
Stricto eques, & magnis Elephantē intercipit an[ſis]
Dānū ingēs: neq́ꝫ enim eſt ſæua poſt virginis arma
Bellantum numero ex omni magis vtilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis denſaq́ꝫ indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certiq́ꝫ pericli
Fruſtrà velle fugā: nā hinc fata minatur Ama[z]
Inde obſtat conſerta phalanx, tandem aliis a[...]

Virginis enſe cadit, pulchra ſolatia mortis.
AEſtuat alba cohors latere heu minus Vtilis Vno,
Et magis atque magis furit acri accenſa dolore.
Sicut Vbi dextrum taurus certamine cornu
Amiſit, dum ſe aduerſo fert pectore in hoſtem,
Sæuior in pugnam ruit armos ſanguine & altè
Colla animoſa leuans: gemitu omnis ſilua remugit,
Talis erat facies, caſi poſt fata Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furijs maioribus ardet
Phœbus, & Vltrices hortatur in arma cohortes
In ferrum, & cædes pronus, cupidusq́; nocendi,
Incautusq́; ambas perdit ſine lege phalangas.
Dumq́; hoſtes pariter cernat procumbere Victos,
Ipſe ſuos morti indefenſos obijcit Vltró.
Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
Vſque alium ex alio ſpectando præuidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata ſuperba
Reginæ peditem perdendum cominus offert,
Diſsimulatq́; dolos, mox pœnitet, & trahit altò
Improbus. errorem fingens, ſuſpiria corde.
Iamq́; ſagittiferi è dextro ſpicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat. id hoſtis
Haud primùm ſenſit, peditemq́; trahebat in atram
Lænæ aciem, rerum ignarus. Verùm improba cladẽ
Et tantas Erycina Venus miſerata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atque oculis (Phœbo nam fortè aduerſa ſedebat)
Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
Conſtitit, atque oculis latè agmina circunſpexit,
Et ſubitò inſidias ſenſit, peditemq́; retraxit,

 Quem

Quē contra impulerat dextra impiger. atque periclo
Reginam eripuit. tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ conceſſum vocibus implet,
Reginam captam ingeminans. fremit vndiq; turba
Cælicolûm ſtudijs varijs, ſeſeq; tuetur
Phœbus, & his alto fatur de littore verbis,
Quæ porrò inuidia eſt dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam, in meliúsque referre.
Cùm nec pacta vetent? Quòd ſi Maia ſate poſthac
Id ſedet omnino prohiberi: lege caueto,
Quicq; prior fuerit digitis impulſus in hoſtem,
Siue albus, piceúſve fuat, diſcrimine nullo
Ille eat, & dubij ſubeat diſcrimina Martis.
Dixit, & hæc toto placuit ſententia circo
Cælicolis. Venerem obtutu clam verſus acerbo
Iuppiter increpuit, nec ſenſit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti. vix ſe tenuit quin ludicra caſtra,
Iniectiſq; acies manibus confunderet ambas.
Tum ſecum ſtatuit furtis certare doliſq;
Omnibus, ac totis fraudes innectere caſtris.
Iam tum igitur iuuenē pharetratum in prælia ducis
Cornipedis ſimulare gradus iubet. ocyus ille
Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli. ſubriſit, & ore
Verſus ad aſtantes, Quamuis accommoda furtis
Mercurio ſit dextra, inquit fraudiq; doliſq;
Callide Atlantiada inuigiles, haud me tamē vltrà
Fallere erit: iamq; improbe iniquā corrige dextram.
Spectantum cunei ingenti riſere theatro,

Atque

Atq; Arcas, veluti deceptus imagine falſa,
Summiſit buxum conceſſo in prælia greſſu
Arcum intendentem. vigilat iam cautus Apollo
Fraudesq;, inſidiasq; timens, occultaq; furta.
Ille etenim perſæpe, manu dum ducit in hoſtes
Alternam buxum, ius contra, & fœdere pacta
Implicitans celeres digitos duo corpora bello
Obijciat ſimul, obſeruet niſi prouidus hoſtis.
Iamq; equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens ſeſe oppoſuit pharetratus, & arcet
Reginæ iugulo intentum. tum dexter oberrat
Huc atque huc Elephas, niueisq; exultat in armis.
Hæſerat in medio, dominæ regiq; minatus
Albus eques ratus impune, & iam ſorte ſuperbus
Nequicquam ſpoliorum animum paſcebat amore.
Non tulit hanc ſpeciem iuuenis pharetratus, & arcu
Contendit calamum ſeſeq; immitit in hoſtem,
Fata licet pedes intentet, moriturus in armis
Inſigni pro laude, aluo mediæ hæſit arundo
Stridula, & ima chalybs deſcēdit in ilia adactus.
Voluitur ille excuſſus humiq;, & calcibus auras
Verberat: in ventos vita indignata receſſit.
Inde ſagittiferum ſternit pedes: hunc pedes alter
Hoſtili de plebe necat: pugna aſpera ſurgit.
Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti,
Sæua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis,
Quadrupedumq; gemit bicolor ſub verbere campus.
Incaluere animi parte ex vtraque, & in armis
Concurrunt denſi: ſimul omnis copia gentis
Albaq;, piceaq; duces, ambaq; phalanges,

Confuſæq; acies magno certamine totis
Denſantur campis, virtus, fortunáque in vnum
Conueniunt. hi nunc victores agmina verſa
Aequore agunt toto, verſis referuntur habenis
Nunc ijdem, variantq; vices, & fluctuat omnis
Area bellorum: vaſti velut æquoris vnda
Siquando inter ſe recluſo carcere ſæua
Bella cient animoſi Euri, vertúntque profundum
Ionio in magno, aut vndiſono Atlanteo,
Alternos voluunt procurua ad littora fluctus.
At medias acies inter crudeſcit Amazon
Candida plena animis, multisq; in millibus ardet.
Nanq; ſagittiferū incurſans, rediénsque Elephātem
Nigrantes ſternit. dextra læuaq; per alas
Fulminat, atque manu ſpargens kaſtilia ſæuit.
Bellanti dant tela locum, retróque reſidunt
Hinc atque hinc inimicæ acies: per tela, per hoſtes
Illa ruit pulchram in mortem, ſimul vltima tentat
Caſtra fugæ fidens, animóſque in bella viriles
Sæua gerit: penetrat cuneos, aperitq; viam vi.
Tandem fuſca cohors, nigrantisq; arbiter alæ
Ipſe etiam arma ſua trepidus, viréſque animóſque
Virginis implorat. nulla eſt mora, feruida Amazon
Emicat, atque ardens paribus ſe ſiſtit in armis.
Quem primū haſta, aut quē poſtremū bellica virgo
Demetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
Semianimes voluuntur equi niueiq; nigriq;.
Et peditum cunei, dilectáque pecora Martis
Aligera iuuenes ineuntes bella ſagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,

Preſtr

Proſtratóſque duces ſperet ſe æquare canendo?
Sternitur omne ſolum buxo, atque miſerrima cædes
Exoritur, confuſa inter ſeſe agmina cadunt,
Implicitæq; ruunt albæ nigræq; phalanges.
Sternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.
Nam verſæ inter ſe iactantes mutua tela
Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis
Vſque adeò certæ non cedere, donec in auras
Aut hæc, aut illa effundat cum ſanguine multo
Sæuam animam, ſola linquentes prælia morte.
Intereà amborum populorum rector vterque
Captiuos hoſtes, & victa cadauera bello
Carcere ſeruabant caſtris vicina, cauentes
Ne capti ſemel, aut obita iam morte iacentes
In vitam reuocati iterum certamina inirent.
At lateri innixus Phœbeo Threïcius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi, ſiquid amico
Fata ſinant prodeſſe, animum per cuncta volutat,
Obſeruátque omnes caſus, tum corpora bina
Capta, pháretratum iuuenem, peditemq; nigrantes
Cœtibus è functis iam vita, atque æthere caſſis
Surripit. & caſtris rurſum clam immittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,
Miſcebantq; manus animoſi, atque arma ferebant.
Haud ſec⁹ (vt perhibent) cũ Colchis nacta cadauer,
Aut virgo Maſſilla recens, cantuq; triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falſam animã inſinuat membris, aurasq; loquaces,
Continuò erigitur corpus, loquiturq;, vidétque.

Et viuos inter fruitur cæleſtibus auris.
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum ſolus deprendit) & ore
Inclamat, Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
Deprenſus. Phœbo exarſit dolor oſsibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præſidia abduci, atque indebita corpora bello
Protinus è caſtris iubet, atque retexere falſos
Hinc atque inde ictus, & cuncta in priſtina reddit.
Iamq; duces furijs ambo maioribus inſtant,
Reginasq; ambas conuerſa per agmina mittunt.
Cæde madent illæ, toto æquore fata ferentes.
Conſidunt tandem obuerſæ, regesq; tuentur,
Quæq; ſuum. ecce autem bellatrix agminis albi
A tergo ferro inuaſit, ſtrauitq; nigrantem
Ignaram. Verùm ipſa etiam cadit icta ſagitta
Ah miſera, & ſpolijs haud longum exultat opimis.
Conuertere oculos ambæ hinc atque inde cohortes,
Atque acies lacrymis, & fæmineo vlulatu
Ambas incubuiſſe putes, dum funera ducunt.
Tum reges mæſtos ipſa ad prætoria denſi
Agglomerant ſeſe circùm: timor omnibus idem
Incumbit: par tempeſtas, par hauſit vtroſque
Diluuium populos, & ſunt ſua funera cuique.
Haud prorſus tamen ambobus defecerat omne
Robur. opes reſtant, & adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe, ſagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorſo. totidemq; tibi Arcas
Excepto Elephante, alta qui nuper in aula
Pace fruens cecidit poſitis inglorius armis,

Emi

Eminus aligera percuſſus arundine pectus.
Sed dexter tibi reſtat eques imperditus. hauſit
Cætera bellantum Mars impius agmina, belliq́ꝫ
Alea, florentes & deſolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis.
AEſtuat amiſſæ gentis memor, & ſuſpirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna. fracta agmina bello
Relliquias tenues immitis Apollinis aſtu
Cautior in pugnam mittit, poſt funera tanta
Si qua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
It nigrum campis agmen, ſtat vbique morari,
Fortunamq́ꝫ omnem tentare, aditusq́ꝫ nocendi.
Exultant contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens. facies indigna cohortum,
Heu facies miſeranda ducum, raro agmine aperta
Caſtra patent latè, viduata & ciuibus aula.
Mærebant vacuis thalamis regnator vterque
Iandudum exoſi ſine coniuge tædia lecti.
Primus amor maneat quanuis immotus vtriſq́ꝫ,
Sors tamē ad noua coniugia, atque nouos hymenæos
Flectit iniqua. igitur primùm rex agminis albi
Regina comites olim, fidasq́ꝫ miniſtras
Regali inuitat thalamo, quæ funera mæſtæ
Poſt fera bellatricis heræ tela irrita bello
Iactabant acies inter cuneosq́ꝫ nigrantes
Oppetere amiſſa domina pro cæde parata.
Sed prius explorare auſus ſedet, atque viriles
Cunctarum ſpectare animos, vt digna cubile

Intret in hoſtiles ſedes, atque ultima caſtra
Hortatúrque, iubétque ſupremā apprendere metam.
Nulli fas etenim regis ſperare cubile
(Pacta vetant) niſi quæ per tela inuecta, per hoſtes
Tranſactis ſpatijs cunctis impune ſuprema
Attigerit prius aduerſi penetralia regis.
Arrexere animos famulæ, paritérque per hoſtes
Limitibus properant rectis. tamen ocyor antè it
Tertia, quam dextro ducebat ſemita cornu,
Exultátque agitátque animo connubia regis.
Nam comites ſpe ſublapſæ ceſſere volentes.
Illa volat cœptis immanibus, addidit alas
Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
Nulla obſtat mora, nec facinus prohibere tyranno
Cura nigro eſt, nouáque ipſe etiam connubia tentat,
Et vacuis thalamis alias inducere nuptas.
Ergo iter alternæ accelerant, famulámque ſiniſtram
Quarto limite agit, ſaltu ſed tardior vno
Parrhaſius iuuenis. iámque imperterrita virgo
Candida, facta potens voti penetrauerat omnes
Sedes, atque alacris metæ conſederat altæ.
Tum rector iubet afferri ſellámque tiarámque,
Extinctæ ornatus, necnon fulgentia ſceptra,
Dignatúrque thoro meritam, optatiſq; hymenæis.
Gaudet cana cohors, inſultátque eminus atræ.
Haud lacrymas cohibet Maia ſatus æthera voce
Inceſſens, pictóſque à pectore rupit amictus.
Nigranti famulæ tantùm gradus vnus ad ipſam
Reſtabat metam ah miſeræ. ſed limite recto

Tā

Turritus fera fata Elephas impune minatur
Inſurgens, ſi ſupremam contingere ſedem
Audeat, & toto caſtra obſidet vltima tractu,
Et pauidam obſeruans extremis ſedibus arcet.
Intereà noua regali dignata virago
Connubio exultans, toto dat funera campo.
Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
Fulminis in morem ruit, atque nigrantia ſæuit
Caſtra per & ſedes, ac ſidera territat armis.
Horreſcunt faciem inuiſam nigra agmina crudæ
Virginis, atque ima exoptant telluris hiatus.
Diffugiunt trepidi vaſto irrumpente fragore
Hoſte, metúque omnes acti glomerantur in vnum
Aulai in medio iuxta latera ardua regis.
Haud ſecus alta boues ſparſæ per paſcua quondam,
Vt ſenſere lupum venientem, protinus omnes
Conueniũt trepidæ, & fortem facto agmine taurum
Ductorem armenti implorant, ipſíq; propiquant
Certatim inter ſe trudentes cornua rauco
Murmure: mugitu longè nemora alta reſultant.
At regina furens trepidos toto agmine victrix
Impingens in terga, ipſíq; ante omnia regi
Fata parans, pugnas alta ad prætoria miſcet,
Nunc ruit huc, nunc huc, tunc &, niſi læua fuiſſet
Mens illi, poterat candentem inuadere ſedem
Limite in obliquum quarto, & concludere fauces.
Vltimus ille labor regi, gentíq; fuiſſet
Nigranti, & fatis Arcas lugeret iniquis.
Nempe erat hinc lethi facilis via in ilia regis,

 Nec

Nec poterat quiſquam ſe tanta opponere cladi.
Senſit Atlantiades tacitus, dubioq́; tremebant
Corda metu: accelerare hoſtē iubet improbus, iſtum
Ne videat, verbisq́; rapit per inania mentem,
Caſtigatq́; moras. Adeón' iuuat ipſe morari,
Nec pudor eſt? qua tanta animis ignauia? ſic nos
Increpitas ſemper cunctantes impiger ipſe?
Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
His actus, peditem imprudens dum captat Apollo
Prateriit fortunam: alacer vocem extulit aſtris
Lætitia exiliens Cyllenius. inde periclo
Regem ipſum eripiens opponit Amazonis armis
Haud inuitum equitem, qui ſæuos arceat ictus.
Tum ſecum meditans candenti lethum Elephanti,
Qui meta arcebat famulam, ne regis iniret
Conceſſos thalamos, curuato percullit arcu.
Concidit, atque ictu tellurem bellua vaſto
Pulſauit moriens, dum regi intentat Apollo
Nequicquam exitium. tum metam impune miniſtra
Nigra tenet (nec Phœbus obeſt) iam regia coniux.
Iamq́; alacres paribus certamina viribus ambo
Rurſum incunt, nuptasq́; ferunt in bella ſecundas.
Tum, quanquam ambigua ſpes ſint, incertáq́; belli
Alea adhuc, tamen, ac ſi palma certus, & omne
Diſcrimen poſitus ſit ſupra, gaudia ficto
Ore puer Maia ſimulat, verbisq́; ſuperbit
Improbus inſultans, aſtus genus, & ſua creber
Vocibus extollens, alba premit arma cohortis.
Quem ſic deprenſa iuuenis Latonius arte

Intre

Increpitat: nondum extremam dubio ultima bello
Impoſuit fortuna manum, & iam uoce ſuperbis.
Proinde mihi inſulta, & tumidis reple o͞ia uerbis,
Certa tuum annuerit tibi cùm uictoria Martem.
Sed iam nulla mora eſt. tua nunc nunc irrita faxo
Dicta manu. hac fatus reginam hortatur in hoſtes.
Continuò exoritur magnum certamen, & ingens
Hinc atque hinc rabies, dum fixum uincere utriſq;.
Audentes in tela ruunt. ſtat multus ubique
Terror, ubique pauor, mortisq; ſimillima imago.
Nituntur cuncti aduerſi, ſeſeq; uiro uir
Obtulit. inuigilant caſtris auertere peſtem
Quiſque ſuis, hoſtemq; fugant, hoſtiliaq; ipſi
Caſtra petunt, uariantq; uices, fortunaq; ludit
Spe cupidos, & corda mora impatientia torquet.
Funera ſpargebat fuſca regina cohortis
Per medias animoſa acies. non æmula contra
Oppoſuit ſeſe uirgo, ſed calle per hoſtes
Secreto intereà regis tendebat ad alta
Limina. dein ſubitò captis cuſtodibus arcis
Irruit, atque aditus irrumpens obſidet aulam,
Intentatq; necem regi. tum nigra uirago,
Poſtquam altis uidit cun͞a in penetralibus hoſtem,
Cæde madens ſtrages citò linquit, & imperfecta
Funera, & acta pedem retrò exanimata repreſſit,
Nec timuit mediam ſe certa opponere morti,
Et patriæ, & trepido properans ſuccurere regi.
Hic aliud maius Phœbo grauiusq; dolendum
Obijcitur. nam cornipedem Cyllenius atrum

Huc

Huc illuc agitans campo inſultabat aperto.
Ardet equus, ſaltúque furit. nec deſtitit auſis,
Donec reginę pariter regiq́; minatus
Optatam tenuit ſedem, exitióque futurus
Aut huic, aut illi nigrantibus obſtitit armis.
Vt vidit, triſti turbatus pectus Apollo
Ingemuit, largúsque genis non defuit humor.
Et iam iam labi, atque retro ſublapſa referri
Spes omnis, fluxę vires, auerſa deûm mens.
Arcas ſucceſſu exultans, ac munere diuûm
Lętus, ouánsque, animum vocémq; ad ſidera tollit,
Et tandem rediijt vigor in præcordia victo.
Protinus incluſam feriens ſub tartara mittit
Reginam, & ſpolijs potitur non ſegnis opimis.
Tantum olli bellator equus cadit ilia foſſus
Vltoris ferro regis. nondum tamen expes
Phœbus abit, ſed pugnat adhuc, atque agminis albi
Relliquię pedites duo, & arcu inſignis eburno
Martis amor iuuenis nequicquam bella laceſſunt.
Audentes facit amiſſa ſpes lapſa ſalutis,
Succurrúntque duci labenti in funera: ſed non
Talibus auxilijs, nec defenſoribus iſtis
Tempus eget. toto Maia ſatus ęquore ſæuit.
Inſtat vi multa nigra virgo, ſeptáque regis
Circuit excidium intentans, hàc perfurit, atq; hàc:
Nec requieuit enim, donec certamine iniquo
Relliquias gentis candentis, & vltima bello
Auxilia abſumpſit. medio rex ęquore inermis
Conſtitit amicis ſocijs, velut ęthere in alto

Exp

Expulit ardentes flammas vbi lutea bigis
Luciferis aurora,tuus pulcherrimus ignis
Lucet adhuc Venus,& cælo mox vltimus exit.
Nulla ſalus illi ſuperat.ſpes nulla ſalutis,
Non tamen excedit victus,ſed claudere ſeſe
Hoſtiles inter cuneos impune,per enſes
Actus auet,donec nuſquam ſpatia vlla ſuperſint
Effugijs.nam ſi nemo illi fata minetur,
Nec ſuperet ſedes,quam impune capeſſere poſsit,
Nil tantorũ operum impenſis foret omnibus actum,
Sed labor effuſus fruſtra,viresq́ fuiſſent,
Nec titulos quiſquam,aut victoris nomen haberet.
Ergo per vacuas ſedes,deſertaq́ caſtra
Nunc huc,rurſum illuc,incertos implicat orbes
Diffugiens,niger inſequitur rex æquore toto,
Atque fugæ ſemper ſpatiumq́ abitúmque relinquit.
Pòſt vbi ſupremo tendentem limite greſſum
Vidit,reginam ſedes ſeruare ſecundas
Iuſsit,ab anguſtis ne ſe ille abducere poſſet
Ordinibus,tantúmque fugæ miſero vltima reſtat
Linea.tum ſeſe contra niger æmulus infert
Dux gentis propiore gradu,ſedes tamen vna
Alterum ab alterius contactu ſummouet vſque.
Vt verò contra exultantem victus,& expes
Conſtitit inuitus,fortunam nacta virago
Extremam inſilijt ſedem,totoq́ minatur
Limite,nec miſero reſtat locus amplius vſquam.
Tandem illum ſurgens virgo crudelis in enſem
Immolat,& finem impoſuit ſors aſpera pugnæ,

Ing

Ingenti Superûm plauſu, & clamore ſecundo.
Victor Atlantiades exultat littore toto
Improbus, & victo inſultat, ridetq́; dolentem:
Quem Pater omnipotens ad ſe vocat, & dat habere
Felicem virgam, qua puras euocet vmbras
Pallenti Styge, vt infectum ſcelus eluit ignis,
Quaq́; Erebo damnet ſontes, & carcere cæco,
Detq́;, adimátque oculis ſomnos, & funere in ipſo
Lumina lethæo claudat perfuſa ſopore.
Mox verò gratum ludum mortalibus ipſe
Oſtendit deus, & morem certaminis huius
Italiæ primùm docuit celebrare colonos.
Nāq; olim (vt perhibēt) dilectā Scacchidá, qua non
Inter Seriadas præſtantior altera Nymphas,
Compreſſit ripa errantem, & nil tale putantem,
Dum paſcit niueos herboſa ad flumina olores.
Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
Amiſſi pretium vario ordine picturatam
Argentiq́; auriq́; grauem tabulam addidit, vſumq́;
Edocuit. Nymphæq́; etiam nunc ſeruat honorem,
Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma,
Extremæq́; hominum diuerſa ad littora gentes.
Omnia quæ puero quondam mihi ferre ſolebant
Seriades, patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

MAR. HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS Bucolica.

ECLOGA I.

DAPHNIS.

Lycidas. Amyntas.

ABSENTEM *Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas*
Paſtores ambo, pueri ambo, ad Tybridis vndam
Flebant, & querulo mulcebant flumina cantu.
Dicite vos Muſæ, & iuuenum memorate querelas.
Dicite: nam motas ipſis ad carmina cautes,
Et requieſſe ſuos perhibent vaga flumina curſus.
Incœpit Lycidas, Lycidæ nam cedit Amyntas:
Has ô qui ſaltem voces tibi ventus ad aures
Daphni ferat, noſtrũ Daphni abſens noſcè dolorem,
Nunc ſeu te immemorem noſtri, pecoriſq; relicti.
Oblitum patria arua iuuant, & paſcua tantùm
Tuſca tibi cordi Latij pro pinguibus agris
Antiqui Latij, & pro flauo Tyberino
Dilecti ripas formoſas accolis Arni:
Seu tibi (quando vrgent ſic diuûm triſtia iuſſa)

Sæpe

Sæpe animo occurrit quàm pinguia liqueris arua,
Dumq; acrem fruſtrà quærens lenire dolorem
Secretos lucos ſolus, ſecreta pererras
Littora, ad hos cæli conuertis lumina tractus,
Et tacitus tecum dicis, Mea gaudia tellus
Illa habet. illa meos longè plaga ſeruat amores.
Daphni tuos abitus noſtris in montibus Vrſi
Informes gemuere: feræ luſtra alta tenentes
Auditæ aëreis in verticibus vlulaſſe.
His paſsim audiri læta olim carmina in oris,
Carminaq́;, & dulces paſtorum ſemper amores.
Nunc circùm ſilet omnis ager, nunc paſcua muta.
Hæc ſubitò liquit tecum omnis ruræ voluptas.
Hic aderas, aderant ſimul & fluuiales Nymphæ
Numina, Nympharumq́; timor per littora Fauni.
Hinc abes, hinc abſunt ſimul & fluuiales Nymphæ
Numina, Nympharumq́; timor per littora Fauni.
Formoſi hic tecum montes, formoſaq́; prata.
Te ſine deformes montes, deformia prata.
Non horti flores apibus, non ſidera rorem
Sufficiunt, gelidæ non linquunt arua pruinæ.
Vix paucas ager deſerto in littore Amyntas
Ducit oues, paucas deſerta in rupe capellas,
Horrentiq; rubo, & carice paſcit acuta.
Ah puer infelix, cui tu dum paſcua cara
Commendas, & oues fido, atque armenta recedens,
Et triſtis, dilecte vale, vix inquis, Amynta,
Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
Illum, ſinguitus dum non compeſcere longos,

Aut lacrymas valet, aprico de colle iuuencæ
Fluminis immemores, & graminis admiratæ
Indigno flentis pueri doluere dolore.
Sic Lycidas ſubitò. ſic deinde ſequutus Amyntas.
Illa luce & oues, fluuios ac pabula læta
Fugêre, & ſaturis ipſi præſepibus vltrò
Abſtinuere boues clauſi familibus, & vos
Tardius ab miſera rediÿſtis monte capellæ.
Vt fontes ſine aquis, vario vt ſine gramine prata,
Vt ſine Sole dies, Lunæ vt ſine lumine noctes,
Hæc ita mæſta ſuo ſqualet ſine Daphnide tellus.
Daphni decus ruris, paſtorum Daphni voluptas,
Quæ modò ſurgebant tuguri tua culmina ad auras,
Tibridis in ripa nunc ſemiſtructa videntur,
Ipſa etiam abſentem dominum deſerta morari.
Illàc præteriens ſubſiſtit ſæpe viator,
Siue viam carpit pedibus, ſeu puppe per vndas,
Et ſecum admirans, quondam hæc fœlicia tecta,
Felices, inquit, horti cùm Daphnis adeſſet:
Nunc infelices horti, infelicia tecta.
Parcite cuſtodes pecoris, cohibete capellas,
O vos, ò cohibete & oues, hædósve petulcos,
Ne vites carpant immiti dente nouellas,
Quas poſuit modò diſcedens hinc ordine Daphnis.
Et dixit, Tamen iſta mei monimenta manebunt.
Creſcetis vites: vobiſcum conſita creſcet
Vlmus, & exilÿ noſtri numerabitis annos.
Sic ait, & dulci ſeſe diuellit ab ora
Inuitus, triſtisq; tamen ſubſiſtit: & hæret

Hic illic, colles & reſpiciebat amatos,
Optabatq́ oculos in cara linquere terra.
Paſtores adorant, omnes de collibus illum
Spectabant mæſti procul, ac diſcedere flebant.
At tu viue memor ſaltem pulcherrime noſtri,
Viue tui memor ò Lycida pulcherrime Daphni.
Forſitan &, ſi quis cælo Deus aſpicit alto
Paſtorum curas, noſtri miſerebitur olim
Mitior, & caris reddet te protinus oris.
Sic pueri paribus ſe dum ſolantur auenis,
Illorum ſera Tibris ſub nocte querelas
Miratus flauum vitreis caput extulit antris:
Et vos ex imo gemuiſtis Naïdes amne.

CORYDON

ECLOGA II.

HOc mihi vos etiam Nymphæ concedite carmen
Seriades, veſtris veniens quod nuper ab oris
Cantabat Corydon, grata dum texit in vmbra
Fiſcellam, amiſſi gregis immemor. ilicet illum
Cantantem noſtri denſa cinxere corona
Paſtores admirati, Fauniq́ ſecuti,
Et vos vicinis Dryades properaſtis ab antris.
Nam Satyrum biſores audentem inflare cicutas,
Ipſum dum cantu vocat in certamina Phœbum
Nunc canit, & dempta viuos cute detegit artus
Cernenti, ſparſæ rorabant ſanguine ſiluæ.
Narciſſi nunc formoſi meditatur amorem.

Ah puer infelix, quis te nouus error adegit?
Aut nihil eſt quod amas, & fallax ludit imago,
Aut tibi tute ignis, teq; ardes neſcius ipſum.
Tu tamen hanc tenero malè ſanus pectore curam
Noctes atq; dies verſas. tibi flamma medullis
Altius inſedit, ſeq; oſsibus implicat ignis.
Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
Ipſæ etiam parcunt Nymphæ, quas luſit amantes.
Ipſi etiam parcunt iuuenes, quos torſit amantes
Durus, communis diuûm puer atq; hominum fax.
Illum etiam montesq; feri, deſertaq; latè
Fleuerunt nemora, vmbroſisq; in vallibus amnes,
Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
Et moriens cura extremum tabeſcit inani.
Hæc felix Corydon. dehinc addit Ariona cantu
Inſignem. reſonant omnes & Ariona ſaltus,
Et nemora, & montes, atq; vmbroſæ conualles.
Vos quoq; muſcoſi meminiſtis Arionis amnes.
Quæ vos Nereides tenuit mora? nam properarunt
Aequoris excitum pecus omne, armentaq; Protei,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cùm nautæ inſidijs ſibi fata inſtantia cernens
Extremum caneret triſtis ſolatia lethi:
Qualis Mæandri queritur moriturus ad vndam
Canens olor, qualis rauci per ſtagna Cayſtri.
Vos tamen ò tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cùm per vada ſalſa ſecaret
Suppoſito delphine viam, in patriamq; rediret,
Dulce etiam nunc fila mouens teſtudinis aureæ.

Quid caneret niſi cæruleos per cærula diuos?
Oceanum in primis, cuius ſanctiſsima vbiq;
Iura tremunt vnda, tumidiq; ſub æquore fluctus,
A quo principium deducunt omnia paſsim
Flumina ſub terram occulto labentia tractu,
Mox eadem longo redeunt exercita curſu.
Addit vt cælum, cæliq; nitentia tecta
Contemnat, liquidasq; domos præponat Olympo,
Detentus blandis amplexibus Amphitrites.
Intereà vitrea auricomus depaſcitur igni
Arua die, vitreo Sol nocte expectat in antro
Hoſpitis Oceani menſis exceptus amicis.
Intereà roſeis ſatura ad præſepia glaucæ
Sufficiunt, & flumen equis & pabula Nymphæ
Diuina, ambroſiamq;, & Pæoniam panaceam.
Cætera dehinc etiam canit alti numina ponti,
Cum Nereo, Glaucoq; tridentiferum Neptunum.
Addit Nereidas centum, centum addit amores
Nereidum, toto reſponſant æquora ponto.
Huc ades ò Galatea: ades huc Piſæa Arethuſa,
Nerine Galatea, argentea Neptunine.
Reſtabat, nautam infandum quæ pœna ſequuta
Di ere, quos laqueo tulerit, quos perfidus ignes:
Pergebatq; canens Corydon dum cuncta referret:
Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
Omnes quem puerum paſtores protinus, omnes
Depereunt Nymphæ. Nympharum ſemper amores
Ille habet; ille ipſas vrit ſæuo igne Napæas.
Huc ades ò formoſe puer, tibi carmina amantes

Grata canunt Muſæ. tibi magno captus amore
Ipſe ſuos numeros addit ſua munera Apollo,
Et'q; ſua viridem texit tibi fronde coronam.
Hæc Corydon Tiberi nuper mirante canebat.
Cætera paſtores meminere ad flumina Mellæ.

NICE.

ECLOGA III.

COniugis amiſſi funus pulcherrima Nice
Flebat, & in ſolis errabat montibus ægra,
Atq; homines fugiens mæſto ſolatia amori
Nulla dabat, luctu ſed cuncta implebat amaro,
Flens noctem, flens lucem. ipſi iam funera montes
Lugebant Dauali: Daualum omnia reſpondebant.
Intereà Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina vt paucas ſeruabat rupe capellas,
Omnibus ab demens ſiluis errabat & agris,
Atq; hæc nequicquam vacuas iactabat ad auras.
O' quis te noſtris oculis pulcherrima virgo
Obiecit deus, & viſam te protinus idem
Eripuit nobis, ſæuo vt conſumerer igni?
Siue dea es nemorum, (certè dea) ſiue tibi altæ
Vndarũ dominæ parent maris æquora & amnes,
Illa meo nunquam facies de pectore abibit.
Illam vos etiam mecum diſcetis amare
Intonſi montes, vos vmbrifera conualles.
Siue greges inter captabo frigus & auram,
Flumina ſeu propter ſalices in valle putabo,

Aut agitans inſtabo aliud quodcunq; tibi antè
Carmina pauca canam, & te pectore ſuſpirabo.
Toto vnam te corde. prius dediſcet amare
Gramina ouis, nemora alta feræ, vaga flumina piſces,
Quàm tua de noſtris vellatur cura medullis.
Si nec erunt Fauni, ſi nec mihi Oreades vllæ,
Montibus, & ſolis dicam mea carmina ſiluis.
Ardebunt ſiluæ, montes ardebitis alti.
Quò fugis ah? Daualus non hæc poſt funera curat.
Siſte gradū, atq; oculis rurſum dea reddere noſtrū.
O tibi ſi tantùm hæ ſiluæ, ſi mollia prata
Hæc placeant, libeatq; his mecum in vallibus eſſe,
O has felices ſiluas. felicia prata,
Formoſas nimiùm ſiluas, formoſaq; prata,
Formoſas valles, ſed tu formoſior illis.
Coniugis hîc mecum, dum carpent grata capellæ
Gramina, facta canes ingentia, vt hoſtibus vnus
Obſtiterit ſæpe, & proſtratas ceperit vrbes,
Vtq; duces victos tot magnis ceperit auſis
Vna eademq; die, tecum omnia quæ modò montes
Cantabant: ipſi Daualum omnia reſpondebant.
Alma ſuum hîc tecum non dedignetur Adonim
Flere Venus, tecumq; ſuas ſociare querelas.
Ipſe autem intereà iuxta procectus in herbæ
Inſignem calathum tibi iunco & vimine texam,
Et totum miris pergam variare figuris.
Primus erit labor hic, primū hic tamen argumentū
Coniugis extincti funus miſerabile funus.

Dum

Dum queritur ſe non bello, non fortibus armis
Oppetere, at lento paulatim cedere morbo.
Pallor erit gelido iuuenis morientis in ore,
Et ſenſim placida claudentur lumina morte.
Addua aquas iuxta fundet mæſtiſsimus Vrna,
Et circunfuſæ tundent ſua pectora Nymphæ,
Spargentes ſtratis Violam, mæſtumq; Hyacinthum.
Exanimum circunſtabunt regesq; ducesq;
Mærentes, largoq; Vndabunt omnia fletu.
Parte alia heroum multis comitantibus addam
Longum iter ingreſſam te, ſiquod numen eunti
Coniugis annueret cari producere fata.
Quos non intereà diuos in Vota Vocabis?
Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
Omnes, ſed fruſtra diuos in Vota Vocabis:
Muneribus fruſtra cumulabis grandibus aras.
Ibis multa metu ſuſpenſa. è montibus altis
Occurrent Dryades, & Oreades admiratæ,
Nympharumq; tibi paſsim chorus omnis eunti
Floribus è Varijs, Viridiq; è fronde coronas
Intexent ſui ſolatia Vana doloris.
Cùm Verò extinctum Daualum ſæuiſsimus aures
Nuntius implebit. Votis nihil omnibus actum,
Pallentem heu ſubitò faciam, ingentiq; dolore
Exanimem labi. ſtabunt circum ilicet omnes
Collapſam famula, gelidamq; à flumine lympham
Rorabunt gelida Vix tu reuocabere lympha.
Quos ah tum gemitus, quæ tum lamenta referrem.

Si poſſent gemitus iunco aut lamenta referri?
Crudeles diuos, crudelia fata vocares,
Crudelem terras, quòd non ſponte hiſceret, & non
Te ſubitò orantem miſerata hauriret hiatu,
Haud aliter tantum finiri poſſe dolorem.
Etruſci montes, teſtes vos omnia ſcitis.
Omnia vos mæſte lamenta audiſtis, & ipſi,
Dum miſeret, celſis de verticibus vlulaſtis.
Nam mihi cuncta ſenex puero prædixerat olim,
Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.
Sic Damon, ſimul ibat. eum videre vagantem,
Atq; hæc nequicquam ſera ſub nocte carentem
Carmina nimboſis ſtabulantes montibus vrſi,
Montibus, & ſiluis, ac littoribus deſertis.
Illa autem prærupta legens atq; inuia ſaxa
Nunc hàc nunc illac fugere indeprenſa, nec vſquam
Apparere freti hiberna ſurdior vnda.
Illam vos amnes, vos ò, genus amnibus vide,
Siſtite, correptamq; domum deducite Nymphæ,
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDAE CARMINA DIVERSI GENERIS.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

ME me rura iuuant mea,
Optatoq́; diu perfruor ocio,
Per te quod peperi mihi
Giberte, ô animi ſola quies mei,
Pro quo mille adeam neces.
Nunc æſtus vacuum glandifera iuuat
Euitare ſub ilice,
Nunc audire Noti murmura garruli
Denſas per nemorum comas,
Haud longè ſcatebris fontis ab algidi.
Nec me deſidia tamen,
Aut tu me argueris turpis inertiæ.
Canto nam modò carmina:
Ad præſcripta modò me ſapientium
Emendans animum colo.
Princeps te intereà detinet vrbium
Roma, principibus viris
Gratum, inter proceres nobilem honoribus.
Suſpiras tamen & doles,

Fortunam cupiens perſimilem meæ,
Mecum vt ſæpe negotia
Vrbana, ac varias ſollicitudines
Deteſtaris, & angeris,
Felicemq́; vocas me ter & amplius.
Vt verum fatear tibi,
Permutare negem. tu tamen hæc cape
Hæc ſolatia amiculi,
Sortem æqua vt leuiùs mente feras tuam.
Sunt mortalibus omnia
Diuiſa ſtudia, & munera diſparis
Vita, vt quiſq; humeris valet,
Diuis cuiq; ſuum diſtribuentibus
Æquo iudicio omnibus.
Non foſſor've, ouium've arbiter horridus
Clauum temperet vrbium.
Non quem templa iuuant, curiáve, aut forum,
Sulcet diuite mercium
Mutator pelagus Carpathium ratê.
His tu temporibus datus,
Eſſes vt patriæ præſidium ac bonis.
Has natura tibi dedit
Arteis: hoc dederunt dij ſtudium tibi.
Tén' dices miſerum rogo?
Nec contentus eris ſorte tua dolens?
Vrbs te magna Quiritium
Mirata eſt puerum, publica munera
Tractantem grauiter, diu:
Vix nunc quarta tibi condita Olympias.

Regum conſilijs tamen
Iandudum grauibus conſcius interes.
Omnes Italiæ angulos
Feciſti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,
Germanusq; ferox funera nil pauens
Debet: debet atrox Geta,
Debent Sauromatæq; & Morini vltimi,
Debent inſtabiles Scythæ,
Et tellus vbicunq; eſt habitabilis.
Sed nil eſt quoq;, ſi ſapis,
Quod noſtra hac inhies vſqueadeo ocia.
Ipſi quærimus in dies
Doctrina ſtudioq; hanc ſapientiam,
Quam nec forſitan aſſequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab ubere
Raro munere cælitum,
Externaq; tibi nulla opus eſt ope.

LEONI X. PONT. MAX.

ECquis ô lætam Leo gratus vrbem
Erigit rumor fera te parare
Barbaræ iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos ſuperbus
Concipis, magnis noua te triumphis

Gloria

Gloria inuitat, noua laurus, ò ter
Maxime regum.
O diem illam, qua rediens in Vrbem
Arduis figes ſpolia ampla templis,
Quem duces omnes ſacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferi incedent. minor ibit ille,
Qui modò deuicto oriente Romæ
Dira minatur.
O Vbi hîc captas numerabis Vrbes,
Et ducum Vita exuuias carentum,
O tuum quæ tunc meritò laceſſent
Gaudia pectus?
Ergo age arrectam Auſoniam, & paratos
Publica Europæ Voca ad arma reges,
Iamq́; ſpumoſum Videam latere
Claſſibus æquor.
Hoc auent omnes Itali exteriq́;
Geſtiunt cunctis animi. paratur
Martis ad præclara opera & labores
Pulchra iuuentus.
Ipſe ego, quanuis alia nitere
Mens erat lauro, ardeo nunc amore
Martis armorumq́;: tui relinquunt
Phœbe calores.
Nunc Vocant artes aliæ. iuuet me
Iam grauem ferri ſtrepitum, tubasq́;
Horridas audire. iuuet ruenteis

Cernere turmas.
Iam mihi denſum videor per agmen
Caßide incluſus caput inſuetum
Funera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te, laribusq́;, & aris
Horream extremos penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea caua potare, nec Indum.
Pulueris multum patiensq́; Solis
Ibo quò Bellona vocabit & Mars,
Hoſtium irrumpens cuneos aëna
Luce coruſcus.
Et mihi pectus, mihi ſanguis & vis
Viuida, eſt præſens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea ſub
Cuſpide reges.
Ante me haud alter vacuus timoris
Audeat muros ſuperare capti
Oppidi, nemo prior obſtinatas
Rumpere in arces.
Forſan & veſtros aliquis triumphos
Dum canet vates Aſiam Africamq́;
Cedere, & victam iuga veſtra ferre
Protinus orbem,
Me quoq; heroïs memorabit inter
Maximos. noſcent anima in periclis
Prodigum, experteq́; metus futura
Sæcula Vitam.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

HOc eſt olorum, dulcius vt canant
Giberte ſemper, quos ſenium premit,
Illiſq; ſolis eſt ſenectus
Vſque adeò potior iuuenta.
Non id ſacratis vatibus accidit,
Placere cantu Muſa quibus dedit.
His obſtat vſq; obliuioſa
Conſilijs melior ſenectus.
Vbi ligatus ſangis habet gelu,
Languentq; vires, mentem alia ilico
Curæ fatigant. ſuntq; ſemper
Poſtera deteriora primis.
Natura rebus, cuiq; ſuum, dedit
Tempus, quod vltra non bene progredi eſt.
Non ſemper idem floret annus,
Aut folijs ſilua vireſcunt.
Lætis nitorem triſtis hiems agris
Aufert procellis atq; gelu potens.
Nec ſe recognoſcit ſepulta, &
Sub niuibus ſtupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non ſemel obſtitit
Hoſti, vt trementem deſtituit vigor,
Sedet ſacramento ſolutus,
Et pueris ſua facta narrat.
Tu me tamen vis verſibus immeri
AEuo reclamante, & iuueni aptius
Subire diſcrimen, meamq;
Sollicitans hiemem fatigas.

Ne coge, ſiqua fortè niteſcimus,
Luci priori inſpergere nubila.
Iam fas Camœnis abdicato
Sit mihi ponere plectra & artem.
Vos ô, quibus vis & vigor integer,
Dum feruet intus laudis adhuc amor,
Perſtate, certatimq́; læti
Vela date egregio labori.
Mollem ſenectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ ſit beatis
Poſt cineres animis voluptas.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

Scilicet hæc etiam noſtrorum ſumma maiorum
Defuerat Giberte, mea vt tu ſola voluptas
Eriperere mihi longinquas miſſus in oras?
Saltem ego ſi tecum conſors ſociusq́; laborum
Veniſſem, non infelix mihi, dijsq́; viderer
Inuiſus penitus. tibi ſi non vtilis eſſem
Conſilijs, quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemq́; aſpirat Iuppiter altam,
Attamen hæſiſſem lateri fidiſſimus vnus
Vſq; tuo, quaſcunq; oras tecum ire paratus.
Ipſe ego prima via tentare pericula poſſem,
Perq́; niues altas veſtigia figere primus,
Quæ tutò mox tu quires ſeruare ſequendo.
I tamen, & magnis de rebus cominus altos
Pro patria intrepidè reges affare, dicusq́;
Tutare Italiæ, libertatemq́; tuorum,

Teq́;

Teq́; adeò egregijs clarum fer ad æthera factis.
Intereà ſolis agitans in montibus æuum
Infelix agrum Muſis ſolabor amorem,
Si te abſente tamen venient ad carmina Muſæ,
Nec mihi longè abijt tecum irreuocatus Apollo.
Nempe canam ſemper Medyceũ facta ampla tuorũ,
Præclara decora alta domus, qua ſoſpite nunquam
Italiam amiſſam libertatemq́; fatebor,
Fata licet ſemper cœptis ingentibus obſtent.
Atq; ideo Leo mortales modò liquerit auras
Ereptus medijs (ſic Dij voluere) triumphis.
Inuidit libertatem ſors læua ruenti
Italiæ, inuidit partum decus. omnis in illo
Spes penè extincta, & moriens ſecum omnia vertit.
Tu tamen intereà tanto Giberte dolori,
Tam iuſto parce ô gemitu, & mortalia tecum
Verſa animo, cautuſq́; via te crede periclis,
Nec tibi tam vilis vita ſit facta cupido.
Forſitan & ſiqua eſt benefactis gratia, & vſquam
Præmia ſunt laudi ſua, reges aduenæ amicos
Inuenies, tua magna quibus notiſſima virtus.
Ne tamen o dulcem Auſoniam regionibus vllis
Poſthabeas, caram neve obliuiſcere Romam.
Rumpe moras omneis, & caris reddere amicis.
Ipſe tuum expectans reditum his in montibus [illegible]
Muneribus cumulo magnis, Nymphaſq́; preca[illegible]
Omnibus in acto voueo de flore coronas.
O illum mihi ſi concedant cernere amica
Aſtra diem, cùm tu extremis mihi redditus oris

Ne

Narrabis moréſque hominum, diuerſa locorumq́;
Ingenia, atque exhauſta via quacunque pericla!
Si verò ante tuos reditus me corpore fata
Exoluent iſto, fert vt praſaga mihi mens,
Dum deſiderio, magnóque abſentis amore
Tabeſcens longum nequeo perferre dolorem,
Tecum erit hac anima, & paßim te amica ſequetur
Perq́; niues altas, perq́; aſpera frigora Rheni:
Sic ſaltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
Tu demum rediens noſtrum ſi fortè ſepulcrum
Aſpicies, prater penitus non immemor ibis.
Non lacrymas (neque enim tanti mea funera) poſco.
Mi ſat erit, tacito tecum ſi pectore dices,
Et noſtri non eſt expers hic puluis amoris.
Tū mihi terra leuis, placida tū in morte quieſcam.

GELELMI VIDAE ET LEONAE
OSCASALAE PAREN-
TVM MANIB.

HIc tamē vmbroſum nactus nem⁹, hic loca ſola,
Ne mea quis carpſit nimiùm lamēta ſeuerus,
Et nimiùm teneros fletus irriſerit aſper:
Mecum indulgebo luctu ſub Thuſculo alto,
Et lacrymis oculos explebo, & pectora planctu.
Luce querar, noctemq́; meis ploratibus addam.
Quod ſolum reputans praſaga mente verebar,
Vnde meis poſſet fortuna illudere rebus,
Accidit. Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è ſcopulis victrix, portuq́; ſubibat.
Non ego Palladias nequicquam induſtrius arteis

Tentaram abſtruſas iam rerum accedere cauſas,
Iam poteram varios cæli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi deſcribere tractus,
Iamq; canebam animis ſuperās, audaxq; iuuenta,
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina noſtra
Ipſe libens relegebat, ego illi carus, & auctus
Muneribusq; opibusq;, & honoribus inſignitus.
Omnia erant mihi læta. animo nil amplius vltra
Optabam, cunctis ſat erat factum vndique votis,
Et digito cæli contingere ſumma videbar.
Ecce repentè autem ſtridens inſibilat Eurus.
Æquora turbantur. portuq; auellor ab ipſo.
Ecce repentè ruens mihi acerbus vulnerat aures
Nuntius, atq; ambos docet amiſiſſe parentes,
Antè quidem genitorē, ægrā ſubitò inde parentem.
Fulmine quo duplici afflatus iaceo. omnis abit mēs,
Omnis & exanimi fugit de corpore ſenſus.
Heu genitor mihi adēpte, repēs, heu mater adempta.
Non ego vos poſthac, non amplius ora videbo
Cara ſemel ſaltem ab licuiſſet vtrunque tueri
Ante obitus, veſtraq; oculos ſaturare figura,
Congreſſuq; frui, fariq; nouiſſima verba.
Ah dolor, ah pietas, non flens morientia preſſi
Lumina, funereum non ſum comitatus honorem.
Non potui veſtro vobis in tempore adeſſe
Gratus luce magis, vita iucundior ipſa.
Non potui vobis ſpectabilis aſſiſtiſſe.
Cùm mihi mutato curſu fortuna veniret
Lætior, & nunquam optatos afferret honores,

Quos adij veſtri tantùm memor, haud mihi parcẽs,
Cui placitam muſis potius traducere vitam
Fixum erat, atq; humilé rerũ altas diſcere cauſas:
Vobis conſpicuos vnis ingreſſus honores,
Subdere colla iugo potui male ſueta, manuſq́;
Victus ſponte dedi haud onus auerſatus iniquum,
Quæ mihi cũcta olim (tibi enim cõmercia diuûm)
Prædixti toties venturi præſcia mater.
Vos vnos agitabam animo, veſtraq́; fruebar
Lætitia exultans, & gaudia veſtra fouebam,
Mecum animo verſans quàm vobis illa futura
Læta dies, qua me veſtris amplexibus vrgens
Irruerem improuiſus adoſcula vix bene vtrique
Agnitus, inſolitis titulis & honoribus auctus
Scilicet, & longo tandem poſt tempore viſus,
Dum tenuit me Roma, humili vos ſede Cremona.
Vna erat hæc merces tantorum digna laborum.
Mens erat in gremijs ſtudio iacere omnia veſtris
Parta meo, & tantùm veſtros exponere in vſus,
Vt fuerat par: vos claras me ſcilicet arteis,
Re licet anguſta, potius voluiſtis adire
Quàm genere indignis ſtudijs incumbere noſtro.
Atq; ideo doctas docilem miſiſtis ad vrbes,
Quamuis in noſtris luſiſſet lubrica rebus
Iampridem fortuna, & opes vertiſſet auitas,
Et res fluxa alias potius reuocaret ad artes.
Quicquid opũ hinc, quicquid nobis acceſſit honorum
Veſtrum eſt iure. fuiſſet ſat mihi cernere coram
Lætos: atque meis gaudere laboribus ambos,

Vt volucrem perhibent inimicam ſontibus hydris
Eſſe piam, memoremq́; parentibus indulgere,
Inualidisq́; ſuo venatu tendere vitam.
In tota nihil eſſe domo me dulce fuiſſet,
Et nutus ſeruare, & iuſſa capeſſere veſtra
Subiectum, ac poſitus famulari faſcibus vltrò.
Nil vnquam niſi quæ veſtris placitura fuiſſent
Auribus, effari potuiſſem. ſæpe ego ficto
Triſtia celaſſem mentitus gaudia vultu,
Ne vos afficeret, ſiquid me carperet intus.
Quicquid amarũ in me latuiſſet, quicquid acerbũ,
Ad vos arte pia tranſiiſſent dulcia tantùm.
Tædia me veſtræ cepiſſent nulla ſenectæ,
Nec quæ multa ſolent vitia atq; incommoda in illa
Eſſe ætate, meos poterant auertere ſenſus.
Cùm ſpueret veſtrûm alteruter grauis, exq́; crearet
Plurimus, & rauca conſpergeret omnia tuſsi,
Nulla horreſcentis vultu aſperſigna dediſſem
Cuncta ferens, vos ætatis namque ante tuliſtis
Plura immunda meæ, cùm cultus neſcius infans
Fœdarem toties in cunis humida ſtrata.
Siqua autem vobis caſſa atque incondita verba
Exciderent, quando rerum illa eſt immemor ætas,
Riderem mecum. omnia pro puerilibus eſſent
Luſibus illa mihi, ceu vos riſiſtis & ipſi
Ad teneros luſus nati, imperfectaq́; verba,
Cùm primas vix inciperem rudis edere voces.
Et quando mihi relligio ſobolem abnuit, ambo
Cara fuiſſetis mihi pignora, dulcis vterque

Ceu puer, in noſtra qui paruus luderet aula.
Cuncta, vtcunq; forent, mihi dulcia veſtra fuiſſent.
Infelix, caris quicunque parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furijs immanius actus
Moliri, extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas. noſtro nuſquam memoretur in orbe,
Quod mare, qua tellus portentum tale feretis?
Ferte procul nulla vnquam relligione piandum.
Scilicet ijs per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus, & almi luminis vſum
Eripias, per quos almum tibi lumen obortum eſt?
Ah mihi ne tantum ſit credere. barbara corda
Vix capiunt Graijs per ludum inuenta poëtis,
In gnatos cùm tantus amor, cùm tanta parentum
Sit pietas, quibus vt proferrent fata, ſubirent
Ipſi mille neces, nec quicquam eſt dulce peremptis
Pignoribus. marent orbi, vitamq; morantur
Inuiſam, nil debentes cæleſtibus auris.
Iccirco vt duram natis auertere poſſint
Pauperiem, miſeramq; famem, tot adire labores
Cernimus, & certis vltrò ſe offerre periclis.
Non me adeò fugit quantis Pater optime curis
Anxius, aut quanto indulgebas ſponte labori,
Vt mihi res tenues per tot diſcrimina rerum
Eriperes tantis bellorum fluctibus, vt nil
Detractum, licet irent tempora dura, periret.
Tu quoque ſancta parens varijs exercita curis
Pro gnato quas non aras, quæ non ſacra adibas
Templa? quibus non tunc onerabas æthera votis,

Caro cuncta timens capiti, bona cuncta precata?
Vt mihi ad ingenuas nitenti deſuper arteis
Auxilium foret, & fauor Omnipotentis Olympi.
Et fors vſque comes creſcenti innexa veniret
Virtuti, quæ nos ad opes efferret auitas.
Præcipuè mihi ne maculæ ob contagia turpes,
Aut animi peſtes, commerciáve vlla nocerent.
Sed mihi mens puro foret vſque in corpore pura,
Doctaq́ ad extremum inculpata adoleſceret ætas.
Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
Perſoluam infelix? quæ vobis digna rependam?
Cũ mihi ſint & opes, animiꝰ quoq́ & ãpla volũtas,
Idq́ vnum affectarem. aſt ô mortalia nunquam
Gaudia plena ſatis, núnquam ſecura voluptas.
Aut aliquid cumulo ſemper deeſt, aut reuocat ſe
Fors infida repentè, oculósq́ auertit amicos.
Fallaces hominum ſpes, heu noſtra irrita vota.
Nil firmum ſatis, aut ſtabili munimine tutum,
Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant.
Vos mihi, læta forent cùm cætera, fata tulerunt,
Queis ſine dulce mihi nihil eſt, nec amabile quicquã.
Accipite has ſaltem lacrymas, hæc carmina mæſta,
Quæ longum nati abſentis teſtentur amorem.
Saluete æternùm cari, atq́ valete parentes.
Vida Gelelmæ vale, vale Oſcaſala Leona.
Sit precor ô vobis requies æterna ſepultis.
Sit lux, quæ veſtris æternùm affulgeat vmbris.

CLEMENTI VII.
Pont. Max.

Clemens iniquis temporibus date
Tu ſemper alto pectore maxima
Verſas, & Vrgeris regendo
Sollicitis ſuper orbe curis.
Clades recepta nunc etiam tibi
Fruſtrà recurſant, nec requieſcere
Sinunt moleſta, dum peritus
Mente caues Vigili in futurum.
Quieſce tandem, & cuncta Videntibus
Hac linque diuis, Viue, nec omnibus
Angare defraudans querentem
Vſqueadeo genium diebus.
Res ipſe ſummus cœlicolûm Arbiter
Noſtras profundo numine temperat,
Cauſisq; cauſas Vſq; nectit
Perpetua in ſeriem catena,
Quam nulla poſsit Vis hominum aut deûm
Loco mouere. hinc dura neceſsitas
Illa illa non æquos labores,
Aut homini bona fert inempta.
An tu illa, noſtris quæ modò Vidimus
Bacchata terris bella, tot Vrbium
Graues ruinas, tot Virorum
Funera, perpetuasq; clades,
Præſente quamuis conſilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Deiq; decretum refringas

Duro adamante tot ante ſæclis
Inciſum? auorum hæc parturijt ſcelus,
Dilecta patrum. his nos agitant malis
Noſtro & merentes crimine, illi hæc
Semina poſt obitus relinquunt.
Tu morte peius militiæ ſciens
Bellum horruiſti ſemper, & aleam
Periculoſam pace certus
Cuncta pati potius manente.
Te bella circum te tamen vndique
Venere, (ineuitabile erat malum)
Longeq́ue deducta haud volentem his
Motibus implicuere cauſa.
Peiora multò nunc quoque plurima
Nobis minantur ſidera, ni Deus
Ille ipſe placatus reflectat
Conſilia in melius ſeuera.
Orandus ille eſt. ipſe potens enim
Vnus morari quæ properant mala,
Solusq́ue, quam præfixit olim,
Ipſe poteſt abolere legem.
Noſtris rogatus forſitan annuet
Votis. ab alto plurimus æthere
In noſtra dilapſus benigno
Pectora numine ſe refundet.
Sed antè mens eſt cuique latentibus
Purganda morbis. ſunt quoque luridi
Mores retractandi: nec vltra
Progrediendum iter inſtitutum.

Tu ſacra vero, tu pater, vt decet,
Tractabis aris praeficiens bonos,
Proculq́ue ſacris inquinatum
Vulgus honoribus amouebis.

PACI.

Pax alma, dulce vbique nomen gentibus,
Inter deos pulcherrima
Pulcherrimos, quàm me tui expectatio
Torquet morantis ab nimis.
Tuúmne diua viuus aduentum amplius,
Tempus videbóne aureum?
Vnquámne erit, mundum his tenebris obſitum
Tuo vt ſerenes lumine?
Quando expetentem me dea ſpe id irrita
Tanto beabis munere?
Vereor, laborioſa ne longè prius
Vincat ſenectus languidum,
Quàm rurſus vrbes diuites conuiniÿs
Ludisq́ue diſtinerier,
Quàm rura videam cantibus laetiſsimis
Omni ſonare ab angulo,
Vnisq́ue ventorum duellis aequora
Metuenda, non Martis dolis.
Vt omne telum pereat, vt chalybum genus
Haud nominetur amplius.
Vt regum auarities, & ambitio impotens
Sepulta ſit ſub aequore.
Abſente te, vix uberes alunt agri
Nunquam colonum deſidem,

Præſente vero, nuda ſaxa qui colit,
Vel dormiens bonis fluit.
Tu grata Muſis, tu in foro verſantibus
Places, & urbi præſides.
Tu merce tranſmarina opes parantibus
Voto inuocaris publico.
Te diuites, te vbique pauperum greges
Laborioſi prædicant.
Tibi viri, tibi pudicæ mulieres
Prægeſtientes ſupplicant.
Tui ſenes, tui pueri amantiſſimi,
Tui omnis ætas appetens.
Tu, ſiquid eſt mortalibus boni vſpiam,
Id vna nobis comparas.
Tu ſanitatem gentibus, ſacráque, & opes,
Et victum, & annonam, & merum,
Securitatem, literas, & otium,
Et nuptias, & liberos,
Vitámque tandem affers amica cantibus,
Aduerſa vero luctibus.
Tui ſimul Mars hauſerit pedis ſonum,
Faceſſet hinc celerrimus.
Simul quieſcent furta, cædes, vulnera,
Strages, ruinæ, incendia,
Tot orbitates, liberorum tot ſtupra,
Crebrique raptus virginum.
Nec audietur amplius clangor tubæ
Viros cientis ad necem,
Iuuenémque vellentis tenello ab coniugis

Gramio

Gremio metu inſperſum genas.
Quæ, pluráq; viri ſi viderent principes
Cùm bella initio cogitant,
Vel abſtinerent, vel quibuſuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
Neque eos libido, neque adeò ageret gloria,
Vt perderent cæci omnia.
Iſtis ſi ego ab malis procul tandem abſiem
Tranquillitati redditus,
Videámq; pendentes aceruos arduis
Scutorum vbique poſtibus,
Araneorum fila quos obduxerint
Nigros vetuſto in puluere,
Enſesq; rurſus, ferreáſq; cuſpides
In vomerem conflarier,
Vitam haud recuſem pauperem traducere
Fodiens agrum incuruus manu,
Saltem animus ablatis mihi his terroribus
Quieſceret liberrimus.
Poſſem laborem verſibus ſolarier
Cinctus olea canum caput.
Et nocte pauculos reuoluerem libros
Vel imbre detentus die,
Ô diua largitrix bonorum vna omnium,
Quo te vocabo nomine?
Quibus te honeſtis efferam præconijs?
Dignum vnde te verbum exprimam?
Opulenta ſalue. iam recurrere huc aurea,
Et nos tuo vultu bea.

TELLVRI.

HAs tibi terra fabas Alba contermina muris
Dat Vida: in facili tu bona conde ſinu.
Has ferit eſuriem populi miſeratus egentis,
Pallida dum capta ſæuit in Vrbe fames.
Hoc ieiuna famem ſolari turba paratu,
Et teneras poterit carpere dente fabas.
Ille ſua aſpectans campum ſublimis ab aula
Concipiet dulcem pectore lætitiam.
Hos legere, hos lectis veſci, prædamq; virentem
Vectam humero aſpiciet ferre domum ſaturos.
Quàm iuuet his ſua vaſtari populatibus arua,
Et meſſes condi in horrea viua ſuas?
Tu bona tu intereà Tellus ne defice iactis
Seminibus, nuſquam ſit prior vlla ſeges.

SCIPIONI VEGIO MEDICO.

PHœbo alius voti reus, herbarumq; potenti
Tura ferat nato, ſacraſq; exuſcitet aras.
Ipſe meis Vegi ſemper celebrabere donis,
Semper honore meo, te numinis inſtar habebo.
Ipſe ſuas arteis vltrò, ſua munera Apollo
Conceſſit tibi, nec primos habet alter honores.
Tu reuocare animas in lucem corpore functas
Faucibus ex orci, atque hominum producere fata.
Tu potes in media cymbam Stige ſiſtere onuſtam,
Et vetitam nauta ſenori auertere prædam.
Quicquid ero poſthac, quicquid mea cura laborum
Atque operum tentabit, erit Vegi optime munus
Artis, opiſq; tuæ. tua me ſolertia vita

Re-

Reddidit in medio iactatum vortice lethi.
Stabam indeprenſo conſumptus languida morbo
Membra: lues penitus totos exederat artus.
Circùm aderant omnes ægra, mea lumina, Muſa,
Atque mihi inceptam miſeri ſolatia lethi
Tendebant fruſtrà palmarum è fronde coronam,
Quam mihi Idumæo ſub vertice feſtinarant,
Dum canerem vnigenæ crudelia funera regis.
Hic mea inexcitus tu limina ſponte ſubiſti,
Ipſa ſalus tecum pariter mihi viſa ſubiſſe.
Vt vidi, vt penitus fugit de corpore languor,
Atque ſuum redijt membris in priſtina robur?
Quo tibi, quas potero, tanto pro munere grates
Sēper agā, & tibi nunc vtcūq; hæc carmina pango.
Tu verò exigui munus ne deſpice amici,
Et ſeruaſſe pium non dedignabere vatem
Tot titulos inter, procerum poſt nomina tanta,
Pæonijs quos tu ſuccis à morte reduxti.
Nec me poſt ipſos pigeat ſubnectere reges
Seruatos. non me tibi gloria ſoſpite nulla eſt.
Si mihi opes, regumq́; genus læua aſtra negarunt
Naſcenti, at mihi caſta domus, ſine labe penates,
Eſt animus, qui vincat opes, regúmque coronas
Contemptu rerum, rectiq́; inſignis amore.
Forſitan ij meritò tibi debita præmia ſoluent
Aurum ingens, gemmasq́;, & latis prædia fundis:
Ipſe ego nil horum: ſed, dum mihi vita manebit,
Te, munusq́; tuum memor imo in pectore condens,
Seruabo vſque recens, nulloq́; abolebitur æuo.

Prat

Praterea,ſiquid poterunt quoque carmina noſtra,
Quicquid agã,quicquid muſis ſuadentibus edam,
Semper eris mecum tentati muneris auctor.
Auſpice te iuuet incœpto me carmine regem
Calicolûm canere, & Muſas ſuper aſtra vocare,
Atque inter diuum ſit dulce ſeneſcere laudes.
Te ſine nulla meis accedet gloria cœptis,

ROMA DISCEDENS.

ROma vale:tibi debeo plurima,q̃d mihi per te
Partum eſt ingenuis artibus, vnde habeam,
Nec iã egeã addictus nulli.mihi id eſt ſatis abs te.
Catera qua poteras mihi dare,linquo alijs,
Plusq́ meis oculis abſens te ſemper amabo,
Et procul,vt colimus numina ſancta,colam.

IN QVENDAM.

CArmine quid carpis qui nũquã carmine lædit,
Cui numeri inſontes,& ſine felle placent:
Vnum id te cruciat quòd vulgi à moribus abſim,
Hincq́ meis tendis moribus inſidias,
Meq́ remordentem cuperes tua cernere contra.
Nunquàm hoc efficies.candida Muſa mea eſt.

IN COENACVLO VILLAE ſuæ Roncianæ.

HOſpes ſi olus dapesq́ inemptas non piget
Cœnare mecum,accumbe.perſonam exue.
Naturæ diſces quantuli indigeat cibi,
Ne tranſmarinis ſit opus apparatibus.

FINIS.

QVAE *Vida agnouit, explorataq́ habuit, ſua hac omnia ipſe de ſcrinio ſuo deprompta adhuc viuẽs congeſsit. Siquid fortè prætereà vllo vnquam tempore adiectum fuerit, adulterinum cenſeto ab aliquo aut maligno, aut in re aliena nimis officioſo, ac diligente adinuentum, quod de Poëticis tantùm dictum volo. Nam quæ ſoluta oratione ad Chriſti rem ſpectantia idem auctor conſcripſit, propediem ſe itidem ſuperſtitẽ ſoſpitemq́ in lucem editurum ſperat, Deo Opt. Max. approbante atque iuuante. cui vni ſe ſuaq́ omnia addixit ac conſecrauit.*

BIBLIOTECA

Digitized by Google